UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato in primam Digesti Veteris Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Iureiurando, siue volu[n]tario, siue necessario.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96393

Visual Library

niſi in tribus, ſecundo in reſiduo egi cōtra Seium qui ſimiliter
non erat ſoluēdo, niſi in alijs tribus, in reſiduo potero redire
contra Titiū ſi effectus erit ſoluendo. Ratio, q̄ cōuentione ſe
cundi non liberatur primus, ſed exactione, ſicut in precedēti ca
ſu dicitur. ⁊ iſta eſt vera. ¶ Opp. ⁊ videt̄ ꝙ nō poſſit agi cōtra
ſcꝫ niſi precedat diſcuſſio cōtra primū, vt j. de ver. obl. l. decez.
Sol. Io. in poſitione caſus, videt̄ hic ponere ꝙ ꝯ primū p̄ceſſit
diſcuſſio, ſed hoc nō dicit̄ in tex. ⁊ ideo poſſumus dicere ꝙ pri-
c mo fuit actū contra ſcdm. Ad l. contrariā reſpon. ꝙ[c] illud eſt ve
rum quādo eſt dubium, an primus ſit locuples vel non, ſed quā
do eſſet certum ⁊ notoriū, eſſet neceſſaria diſcuſſio, vt hic qđ eſt
notabile multū, vt no. in d. l. decez. circa materiam excuſſionis.
1 Et ideo † dicebam ſemel in Marchia, cum conueniretur quidā
fideiuſſor, qui interceſſerat pro quodam Tyranno, ⁊ ſic erat cer
d tum ⁊ notorium[d] illum Tyrannum non poſſe conueniri de faci
li. l. ij. in prin. ⁊ qđ ibi no. s. qui ſatiſ. cog. qđ poterat conueniri il
le fideiuſſor, nō facta excuſſione principalis. idem dico ſi ipſe fi-
deiuſſor confitetur principalē non eſſe ſoluendo, vel ſi eſſet cō-
dēnatus, ⁊ bona publicata, ita qđ eſſet notorium ipſum egere.
Sed hoc continet diuinationem quod in caſu eſſet certum, ideo
e dic quod ante factam excuſſionem poteſt agi,[e] ſi nō opponatur
exceptio, ⁊ valebit iudicium. l. i. C. de appel. ⁊ quod ibi not.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ In defectum alterius. Vide vnam queſt. per Soc.
in l. iure ciuili. ad fi. j. de cōd. ⁊ demonſt. de eo qui ꝓmiſit cuidā
creditori ſoluere, quod ſibi debebat Titi⁹, ſi hec quantitas nō
exigeretur a Titio intra certum tempus ⁊ ante, ſi intra illud
tempus creditor non agat contra Titiū, an poſſit poſtea age-
re contra promiſſorem.

b ¶ Secundo. Dicit Alex. hūc tex. facere, quod ſi tempore moti
iudicij, debitor principalis non eſt ſoluendo, ſed poſtea efficia-
tur. l. conte. quod fideiuſſor non poterit opponere exceptionem
excuſſionis ſecūdū Bal. hic Pau. de Caſtr. Pet. ⁊ Cyn. in aut.
preſente. Bal. in l. peremptorias. C. ſen. reſcin. non poſ. tamē cū
cōtraria opi. trāſit Alex. quia exceptio dilatoria ſuperueniēs
poſt litem conte. poteſt opponi poſtea. c. inſinuante. de off. dele.
latius hic per eum qui inquantū in vltimis verbis querit, quā
do debeat opponi exceptio excuſſionis, adde vltra Pe. de An.
conſi. cclxxxiij. Bal. conſi. xiij. lib. j.

c POMA. ¶ Reſpon. ꝙ. Vide Pan. cōſ. lxij. vol. ij. Are. cōſ. xxix.
Alex. ⁊ Are. in l. exitus. j. de acq. poſ. Iaſ. in l. ij. in fin. s. q ſatiſ.
cog. Fel. in c. cū olim. de re iud. Bal. c. iij. de offic. dele. Are. in c.
dilecti. de iu. Alex. cōſ. xvij. ⁊ vo. j. Bal. i c. ex reſcripto. de iureiu.
Ro. ſing. lxiij. Are. conſi. cxxvij. ⁊ q. j. Ale. cōſi. xlix. vo. ij. ⁊ conſi.
cxxxvij. vo. ij. vbi ponit quid iuris, quando debitor in inſtrumē
to appoſuiſſet p̄cariū, ⁊ Ale. cōſi. lxxxiij. vo. iij. vbi ponit qd iu-
ris, quādo principalis debitor non habebat in loco ꝓmiſſiōis,
ſed propinquo, vel alibi, vide Ro. cōſi. ccccxvj. ⁊ cccccxxx. vbi lo
quitur quādo cauſa tractatur, id eſt, vbi de equitate procedit̄,
an debeat iudex admittere talē exceptionē. Anc. cōſi. v. vbi di-
cit ꝙ cōtra ceſſionariū pōt opponi exceptio excuſſionis, ꝙ pri
mo agat contra cedentem, ⁊ ſi ex nomine apparet, ꝙ cedens, tē-
pore ceſſionis erat pauper, nō preſumit̄ minus pauper. Ale. cō
ſil. c. vol. vj. vbi ponit qd iuris, quādo principalis foret abſens,
⁊ ibi etiā ponit, quādo dicatur abſens, ⁊ quid iuris etiā ſi quan
do agitur hypothecaria cōtra tertios poſſeſſores, eo ꝙ facta ex
cuſſione, nō reperit̄ ſoluēdo principalis debitor, vel ex alia cau
ſa a iure permiſſa, ⁊ interim ſuperuenerūt bona ipſi principali,
etiam lite iam conteſtata. ⁊ Soc. conſilio xxiij. vbi ponit quid
iuris qn̄ ꝓceditur ſummarie, vel eſt iuratum, vel premiſſum in
inſtrumēto, ꝙ habet executionē paratā ⁊c. ⁊ Corſet. in repe. ru-
brice, de iureiurādo. in xij. priuil. ⁊ Bal. cōſi. xxv. in pria parte.

d ¶ Notoriū. Inquantū Alexan. hic ſubſtinendo cōmunem opi
nionem, ꝙ non ſit neceſſaria excuſſio quando eſt notoriū, princi
palem non eſſe ſoluendo, dicit, poſſe dici, ꝙ requiratur ꝓnūtia
tio declaratoria, qualiter principalis non eſt ſoluendo, nō āutē
ꝙ requiratur ꝙ mittātant̄ exploratores, vel ꝙ alio modo ꝓbe
tur inhabilitas principalis, q̄ notoriū releuat ab onere probā
di, adde ꝙ hoc voluit Ro. cōſi. xciiij. inci. viſis que ſuperi⁹. vbi
ꝑ quatuor fundamenta illud comprobat. Et idem voluit conſi.
ccxi. inci. allegatiōes, vbi hic ruminat. Videbitis etiā, an neceſ-
ſaria ſit excuſſio, cū fideiuſſor libere ꝓmittit ſoluere, nulla exce
ptione obſtāte, qđ facit ad dicta in hac l. ꝑ Ale. ⁊ cōmunem opi.
ſimpliciter ſequit̄ Bal. conſi. xxv. ⁊ clxviij. l. iij.. inquantū etiaꝫ
Alex. poſt Bar. tangit, ſi bona ſunt publica an ſit cōueniēd⁹ fi-
ſcus? Et videt̄ tenere ꝙ ſic. Adde ꝙ idē tꝫ Bal. conſi. lv. incip.
proponit̄. vbi de Bar. hic facit mentionē, ⁊ allegat Hoſt. ⁊ Io.
And. in c. ex literis. extra de pig. dicit tamē, ꝙ ſi fiſc⁹ eſſet diffi-
cilis ad cōueniendum, vel bona forte nō ſufficiunt ad debita, fi-
ſcum nō eſſe cōueniendꝫ. Et predictā opi. clare firmauit Ro.
predicto cōſi. xciiij. Opi. tn̄ Bar. ſequutus eſt ſimpliciter
conſi. lxxij. ⁊ clarius conſil. xxiij. lib. ij. vbi reſpondet ad illud,
fiſcus habetur loco heredis, ibi vide. Quid aūt ſi amic⁹ debito-
ris mei, cuius bona iuſſa erant capi, vel iam erāt capta, roga
vt bona ſibi relaxarem, promittēs mihi ſoluere certa die, an
elapſa poſſit opponere vt cōueniam principalē, vide Io.
in addi. ad Spe. tit. de renun. §. j. ver. viſo.

e ¶ Poteſt agi. Vide Alex. cōſil. xxxij. volu. iiij. ⁊ in ſimili co
lxiij. vol. eo. ⁊ cōſi. xcvj. eo. vol. Panor. conſi. xxix. vol. ij. vbi
tangit de ſuperioribus verbis Bar. hic Barb. conſi. xlix.

1 ☞ Imperſonalitas quando vitiet ſtipulationem. ⁊ nu. 2.

a **§. Labeo.** [a] Imperſonalitas circa verbū executiuum,
b a obligationem non vitiat, ⁊ tunc dādo fi-
c deiuſſorem idoneū liberatur. h. d. ¶ Oppo. ⁊ videtur ꝙ hec ſti-
pulatio ſit nulla, quia nō apparet perſona oblig de conſti.
pecu. authen. ſi quando. Soluit glo. ꝙ hic ſubaudit̄ dari, ſcꝫ
1 curari. Dico ꝙ hoc nō eſt neceſſe. Nam imperſonalitas quan-
doqꝫ eſt circa perſonam ſtipulantis, ⁊ non vitiat, vt l. ſtipulatio
iſta. §. ſi quis ita. de ver. ob. Quandoqꝫ eſt circa perſon
mittentis, ⁊ hic aduerte, quādoqꝫ imperſonalitas reſpic
bum inductiuū obligationis, ⁊ tunc non valet. ⁊ C. de co
authen. ſi quādo. Quandoqꝫ reſpicit verbū executiuū ob
tionis, ⁊ tunc nō vitiat, nec tamen preciſe cogitur dare, ſed li
ratur dando promiſſorem, hic eſt caſus hic, ⁊ in l. illa ſtipulatio
ij. reſpō. j. de ver. ob. ¶ Oppo. de l. ſi heres. de leg. j. Solu. ſpe-
ciale ibi fauore vltime voluntatis, vt dicit gloſſ. Vel aliter, ibi
fuit iuſſus facere vt legatarius habeat centū, ⁊ ſic cogitur p
ſe ad dandū centū, hic fuit iuſſus curare, vel promiſit curare, vel
etiam promiſit dari imperſonaliter, ⁊ ſic determinat̄ dari a me
vel ab alio, merito liberatur dando promiſſorem, ibi fuit iuſſus
facere ipſe quod non poteſt facere directo, niſi dando. ¶ Opp.
de l. promiſſor. in fi. de cōſt. pecu. Solu. ibi promiſit decem ſim-
2 pliciter. quod † intelligitur, ſcꝫ ſe dare, hic promiſit dari imper
ſonaliter, ⁊ ideo aſſume tres caſus. Aut quis promitit pecuniā
dare, ⁊ ſic perſonaliter de ſeipſo loquitur. Aut ꝓmiſit dari, ſcꝫ
imperſonaliter, quo caſu non videtur valere, authen. ſi quando.
circa fi. legis de conſti. pecu. aut promiſit ſimpliciter, ⁊ iſto ter-
tio caſu ſubauditur, dare. ⁊ ſic de ſeipſo perſonaliter videtur ꝓ-
mittere. ſed in primo caſu ſubdiſtingue, aut promiſit curare, aut
promiſit facere, ⁊ ex predictis apparet.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Labeo. Vide Alex. conſi. xlix. vol. iiij. Ad
tem referunt̄ verba imperſonalia prolata a ſtatuto, vide
in cōſi. xlv. circa fi. Item circa iſtam deciſionem, vide que
Inſtitu. de ſtipu. ſeruo. in princip. quomodo imperſonalitas
tiet promiſſionem.

b ¶ Nō vitiat. Adde Bar. ⁊ alios in l. ſtipulatio iſta. §. ſi qs ita.
j. de ver. ob. ⁊ in l. j. in princi. j. de here. inſti. per Cy. in aut. ſi quā
do. C. de cōſti. pec. per Gul. de Cug. Ang. ⁊ Modern. in l. ſi euꝫ
pro quo. s. de in ius voc. Bal. in l. ſi abſentis. C. ſi cer. pet. ⁊ quid
ſi in libello talis impſonalitas eēt, vel in actu iudicis, vide Bar.
in l. competit. §. in ſumma. j. quod vi aut clam. per Bal. in repe.
Paduana, ⁊ Peruſina. l. edita. C. de eden.

c ¶ Op. Vide Alex. cōſ. lxxx. vo. iiij. ⁊ Are. cōſ. cxliiij. ⁊ Bal. cōſ.
cccclxxvj. in prima parte. vbi loquit̄ in perſona ſtipulatoris.

De iureiurando, ſiue voluntario, ſiue neceſſario, ſiue iudiciali.

Rubrica

¶ Dictum eſt s. de reb. credi. vbi Iuriſconſultus
contractibus dicturum, verum quia in cōtractibus
litigia, ⁊ iudicia, que deciduntur per iuſiurandꝫ, ideo hic
a nitur de iureiurādo[a], ita dicit glo. C. eod. ſuper rub.
Dicturus eſt de contractibus, ſed quia iureiurando quis
ꝯtrahere, vt j. e. l. qui iuraſſe. in fi. ⁊ j. de pecul. l. depoſiti.
ponit̄ de iureiurādo. Sed quia iuſiurandū eſt triplex, ideo
nectit in rub. ſiue volūtario, ⁊c. ¶ Quero vtrū ſint plures
ſpecies iuramēti? Dicit glo. ꝙ ſic, ⁊ enumerat multas. ⁊
etiam ponit alias ſpecies in Spec. in tit. de iureiu. in iiij. par.

ADDITIO.

a ¶ De iureiurando. Inquantum Alexan. dicit, ꝙ teſti non cre-
ditur iuranti, ⁊ deponēti de credulitate, etiam ſi diceret
to credere, niſi adijciat rationem dicti ſui per ſenſum
adde quod idē voluit eius conſil. lxx. ⁊ lxxij. ⁊ Bal. cōſ.
j. ccxcv. ⁊ cccxiij. lib. iiij. Bar. conſi. inci. Vanutius. Si teſtis
dicat ſe neſcire, vel qđ nō recordat̄, ⁊ poſtea affirmet, an
vide pulchre Ro. conſil. cccccv. POMA. ¶ An licitum ſit
vide Mat. not. in apoſtil. ſuper verſi, interim audiſtis.

LEX I.

1 ☞ Iuſiurandum eſt inductum ad lites finiendas.
2 Iuſiurandum conuentionale eſt quod ex conuentione litigantium pꝛeſtatur.
3 Iuramētū iudiciale quod defertur a parte parti in iudicio iudice approbante.
4 Iuramentum neceſſarium quod pertinet ad litis deciſionem triplex.

1 MAximum. Iuſiurandū ✝ eſt inductuꝫ ad lites finiendas. h.d. ¶ Quero,
hic dicitur, maximū, cuius reſpectu dicit̄? R̄n. reſpectu
trāſactionis, ⁊ rei iudicate, qꝛ etiam illa ſunt remedia
decidendarum litium, tamen non ita magna. Sed in quo
conſiſtat iſta maioꝛitas iuramenti, videbitis ī. lege ꝓxi. q̄ ad huius
declarationem eſt facta. ¶ Secundo quero quotuplex eſt
iur̄m de quo tractatur in hoc ti. Certe rub. ponit tria, q̄ ex hac
2 rubꝛica colliguntur. Pꝛimum ✝ eſt iuramentum conuentionale,
qd̄ ex conuentione litigantiū pꝛeſtatur vt hic dicit tex. ⁊ l. iuſ
3 iuran. qd̄ ex cōuētione. ī. e. Aliud eſt iudiciale ✝ qd̄ defert̄ a par
* te parti in iudicio iudice approbante, vt hic in fine. * ⁊ cū iſtud
iuramentum ſit litis deciſoꝛiū, vt vim rei iudicate obtineat ī. e.
l. pꝛoxim. non admittitur pꝛobatio in contrarium, niſi de hoc
eſſet conuentum. l. j. C. hoc tit. contra vero iuramentum delatuꝫ
a iudice ipſi parti bene admittitur pꝛobatio in contrariū. l. admonendi.
* ī. eod. * Eſt tertium iuramentum neceſſarium, ✝ quod
4 pertinet ad litis deciſionem. Et eſt triplex. Pꝛimo quādo defertur
in defectum pꝛobationis, de quo videbitis in l. admonēdi.
ī. eo. Secundo, quando defertur iuramentum purgationis.
l. pſenti C. de his qui ad eccle. cōfu. ⁊ in aut̄. nouo iure. C. de pe.
iud. qui ma. iu. Tertio eſt iuramentū quod defertur ꝓ lite examinanda,
ſeu pꝛo re eſtimanda, de hoc loquitur ti. de in lit. iur.

LEX II.

1 ☞ Tranſactio eſt contractus innominatus.
4 Iuramentum quando tollat naturalem obligationem.
5 Sententie fingitur a lege cōſentire, nō appellans ab ea.
6 Iuramentum cū defertur, ineſt conditio, vt incontinenti iuret̄.
7 Iuramentū qn̄ remittitur, habetur perinde, ac ſi iuratū eſſet.
8 Iuramentum habet executionem paratā.

IUſiurandum. Dicitur hic quod iuramētum eſt ſpecies trāſactionis,
⁊ ſic trāſactio eſt genus. Cōtra imo eſt ſpecies
ſeparata a iuramento, vt vidiſtis ſ̄. l. pꝛox. ideo
habemus ſpeciales titulos de trāſ. ⁊ de iureiu. ſol. dt gl. fateoꝛ
quod tranſactio poteſt accipi pꝛo genere, quaſi litis deciſio. et
ſic loquitur hic. Item pꝛo ſpecie ſeparata a iuramēto ſic loquitur
1 ꝯꝛium. Qd̄ not. qꝛ ex hoc pꝛobatur qd̄ tranſactio ✝ eſt ꝯtractus
innominatus. Nam ille contractus, qui habet nomen generis,
nec hꝫ aliqd̄ nomen ſpeciale, eſt cōtractus innominatus.
vt no. C. de re. permu. ſuper rub. Dicemus in l. iuriſgentiū. §. j.
ſ̄. de pac. ſed tranſactio eſt nomē generis, vt hic: ergo caſus eſt
a hic qd̄ tranſactio eſt contractus innominatus. ᵃ vt no. gl not. in
l. ſiue apud acta. C. de tranſac. ⁊ ibi dixi, licet nō allegauerīꝫ ibi
iſtam l. vbi eſt caſus. ¶ Quero, in quo eſt iſta maioꝛ authoꝛitas
iuriſiurādi? R̄n. q̄dā eſt maioꝛ authoꝛitas reſpectu effectus,
⁊ iſtud pſequit̄ gl. q̄dā eſt maioꝛ authoꝛitas reſpectu modi
inducēdi. Dicimus em̄ qd̄ cōtractus bone fidei qn̄ nudo conſenſu
ꝯhunt̄ ſunt maioꝛis authoꝛitatis, vt l. iuriſgentiū. in fin.
ſ̄ de pac. ita iur̄m facilius inducit̄ ꝙ trāſactio, qꝛ nō eſt neceſſe
qd̄ aliquid detur, vel retineat̄. ſecus in trāſactione. C. de tranſ.
l. tranſactio. Item facilius quā ſnīa, qꝛ nō eſt neceſſarius iuris
2 oꝛdo ſm̄ Guli. Circa effectū queritur ✝ pꝛimo, in quo cōueniāt
⁊ in quo diſconueniant iuramentū ⁊ tranſactio, dic vt in glo. et
3 bene. ¶ Secundo quero ✝ in quo cōueniant ⁊ diſcōueniant iuramētū,
⁊ ſnīa, ⁊ in quo vnum aliud excedat, dic vt in gl. quā vide.
Qualiter aūt hoc pcedat, qd̄ vnū excedat aliud, dicemus in
ſingulis legi. hic alleg. in glo. Ad vnum eſt tamen aduertēdū,
dicit̄ hic quod iuramētū tollit naturalē obligationē. vtrū hoc
ſit verum in quolibet iuramento. Gul. de Cug. dt qd̄ loquit̄ hic
de iuramento volūtario, ⁊ iudiciali, qd̄ hꝫ conſenſum partium,
4 ✝ merito tollit naturalem, ſecus in neceſſario delato a iudice, in
defectū pꝛobationis, qd̄ nō habet cōſenſum partium, qꝛ nō tollit
naturalē obligationeꝫ, ſicut nec ſentētia. l. Iulianus. ī. de cōdic.
* inde. qd̄ mihi placet, * qꝛ hic eſt dare conſenſum, licet coactum,
vt ſ̄. quod met. cau. l. ſi mulier. §. ſed metu. cōſenſiſſe enim
vr̄, ſed non appellauit. l. j. C. de poſtul. l. ij. qui. C. de appel. l. ij. C.
quod met. cauſ. Quod verū intelligūt quidā, ſi iurauit reus, ſecus
ſi actoꝛ, qꝛ cum iurat actoꝛ nihil ſibi deberi, reum liberare
videtur. l. tale pactum. ſ̄. de pact. quod pactum tollit naturalē
obligationem. l. Stichum. §. naturalis. ī. de ſolutio. Nec obſt. ſi
* iuratum ſit iudici, qꝛ per hoc iuratum pacti. * Quidam tamen dicūt,
qd̄ ille q nō appellat a ſententia, videtur conſentire.
l. ab eo. C. quomodo ⁊ quando iud. ⁊ l. hi qui ad ciuilia. C. de appel.
⁊ tantum operatur tacitus conſenſus, quantuꝫ expꝛeſſus.
5 ſ̄. tit. j. l. cum quid. ergo ⁊c. Reſpondeo, quod ille, ✝ qui non appellat,
non conſentit tacite, ſed lex fingit eū cōſentire, fictꝰ aūt
cōſenſus nō tollit naturalē obligationē. d. l. Iulianus. ergo ⁊c.
6 ¶ ✝ No. qd̄ cū iur̄m defertur, ineſt conditio, vt incontinenti iuretur.
7 ¶ Item not. qd̄ ✝ quando iuramentum remittitur, habet̄
perinde ac ſi iuratum eſſet. ī. eo. l. non erit. §. ſi neque. ¶ Quero,
b vtrū iur̄mᵇ habeat ✝ executioneꝫ paratā, ſicut ſententia? Dico
8 quod ſic, vt ī. eo. l. ſed ⁊ ſi poſſeſſoꝛi. §. pen. ⁊ expꝛeſſius. ī. de re
iu. l. poſt rem. aliquantulum tamen facit contra. ī. eod. l. iuſiurandum,
⁊ ad pecunias. §. ſi. ſed ibi videbitis. Et ideo puto qd̄ ſi in
fine contractus apponeretur iſta clauſula, ⁊ poſt pdicta, qꝛ de
pꝛedictis poſſet dubitari, dictus pꝛomiſſoꝛ detulit dicto ſtipulatoꝛi
iuſiurādū, vt ſi iurauerit ſe debere recipere, quod teneatur,
qui ſtipulatoꝛ ſtatim ſibi delato iuramento ſe debere recipere
c iurauit, tūc tale inſtrumentum de iure cōi mādaretur executioni.
d ᶜ Et miroꝛ ꝙ conſuetudo hunc modū non adinuenerit. ᵈ

ADDITIONES.

a ¶ Innominatus. Adde tex. in l. j. §. j. cū gl. in verbo, tranſigendi. ſ̄. de pac. Bal. in rub. C. de rerum permu.

b P.PAV.P. ¶ Utrū iuramentū. Uide late Iaſo. §. item ſi quis poſtulāte. in vlt. char. Inſti. de act. ver. extra gl. ⁊ ꝙ iur̄m appoſitū ſub vna foꝛma, impediat exceptionem non numerate pecunie poſſe opponi, vide Cre. ſin. cliij. Et ꝙ hoc intelligitur in iuramento deciſiuo, vide Soc. conſi. ccxxxi. Iaſ. hic. POM. ¶ Adde Iaſ. late in §. itē ſi qs. Inſti. de act. lꝫ ꝯ dictū Bar. ꝙ nouū appellat, tenuerit Ro. in repe. rub. ſ̄. de arb. ex eo inferēs, ꝙ iur̄ꝫ hꝫ vim guarentigie. ⁊ qd̄ Bal. ſin. dictū in l. j. C. eo. ꝯ tꝫ Ange. hic in l. iuſiurandū. §. ſi. ī. eo. ti. Ro. hic, ⁊ in l. ſed ⁊ ſi poſſeſſoꝛi. §. ſi. ī. eo. ⁊ Bal. in l. ſi duo patroni. §. itē ſi qs iurauerit. ī. eo. et Mathe. no. xxj. tn̄ tu teneas opi. Bar. quā dixit me audiēte cōmunē Iaſ. ⁊ p eam ſepius cōſuluiſſe, ⁊ obtinuiſſe, ⁊ cū qua trāſeunt Ful. hic ⁊ Alex. ⁊ quam commendat hic Bal. in repet. preterea tenuit cū opi. iſta ipſe Bar. l. ſed ⁊ ſi poſſeſſoꝛi. §. ſi. ī. e. in pꝛimo no. p illū tex. ⁊ ibi Ang. ſibi ꝯꝛius. Fulgo. ⁊ Sal. Pau. ⁊ Alex. in l. nā poſtea. §. ſi. ī. eo. ⁊ in l. poſt rem. hic alle. ⁊ Ange. Are. in §. item ſi quis poſtulante. Inſti. de actio. lꝫ dubitauerit in caſu, in quo eſſet pꝛeſtitū extra iudicium. Et pꝛo iſta opi. quā tenuit ipſe Bar. in l. ſi duo patroni. §. ſi. in hoc dicēs, quod ſi in inſtrumēto emptionis, ⁊ venditionis, apponatur iuramētum, qd̄ non poterit opponi exceptio pꝛetij nō ſoluti, vbi petitur executio ad rem venditā, facit tex. l. pen. C. depoſi. hoc modo inducendo. dicit tex. ꝙ inſtrumentum depoſiti, habet executionem paratam pꝛopter bonam fidem, que ſpāliter in illo contractu requiritur, tūc arguit ſic, ſi inſtrumentum depoſiti hꝫ executionem, foꝛtius debet habere inſtrumentum, in quo imponitur iuramentū, hinc requiritur longe maioꝛ fides, cum in eo tractetur de periculo anime. l. ſi. C. ad leg. Iuliam repet. ſecundo facit l. ſi quis maioꝛ. in verbo, mox deputabuntur. C. de trāſact. quoties lex vtitur verbo mox, vel illico, habet executioneꝫ paratam, vt no. Bar. in d. l. j. C. depoſi. Tertio facit, qꝛ quilibet contractus factus in iudicio, habet executionem paratā, pꝛobat tex. in l. tale pactum. §. qui pꝛouocauit. in verſi. iuſtam conuentionem. ſ̄. de pac. Modo omne iuramentum, etiam extraiudiciale, habet vim iudicij. l. qui iuraſſe. §. ſi. ī. eo. ⁊ de lit. conte. l. nā poſtea. §. ſi. is qui tempoꝛali. ⁊ ibi Bar. no. ī. eod. Iſtā autem opinionē limita pꝛimo, vt pꝛocedat, qn̄ iuramentū pꝛeſtitū eſt ſm̄ foꝛmam Bar. hic, hoc eſt, quia tendit ad deciſionem, ⁊ ſic qn̄ eſt iuramentum de pꝛeſenti, vel de pꝛeterito, tunc equiparatur ſententie. Secus vero eſſet, vt pōt hic ex verbis Bartoli colligi, quando eſſet permiſſoꝛium in futurum, vel ſimpliciter a debitoꝛe pꝛeſtitum, vnde ex eo caſu quod iuramentum ſit litis deciſiuum, ſubdit, ⁊ ad hoc bene facit quod not. Bal. c. j. §. itē ſacramenta. tit. de pace iur. fir. Uide Iaſ. l. nulli. C. de iudi. Soc. cōſ. xxiij. in i. ij. dub. ⁊ omnino vide Matthe. notabili xx. vbi tenet cum Bar. licet in ſuperioꝛi notula, dicatur contrariū. Secundo limitat, vt pꝛocedat ſi pꝛo obſeruantia iuramenti intētatur officium, ſecus ſi actio in factum, tamen ſimile eſt in ſententia vt Bar. in l. ſi moꝛa. ī. de re iudi. ⁊ in l. j. C. de exec. rei iu. ⁊ ꝙ ex iur̄o oꝛiat̄ officiū iudicis, lꝫ dicat Ange. hic ſe nullibi legiſſe, eſt gloſſ. in l. nam poſtea. §. ſi. ī. eod. ⁊ pꝛobatur quod iuramentum, ⁊ confeſſio equiparantur. l. poſt rem. hic alleg. ſed ex confeſſione, oꝛitur officium iudicis, vt not. in l. j. C. de confeſ. ergo ⁊c. Tertio limita, vt p Bal. in l. j. C. eo. De qua tn̄ vide Alexā. hic. Quarto limita vt per Alex. hic.

c ¶ Executioni. Adde Ful. idem tenentem hic, ⁊ in l. ſꝫ ſi poſſeſ

ſori.§.pe.j.eo. Pan.de caſt.in l.nam poſtea.j.eo.⁊ Alexan.hic.
Bald.in l.j.C.eodem.
d POMA.¶ Adinuenerit. Adde ꝙ iſta practica non eſt multum
tuta.ſm Matt.not.xx.vide Corſet.rub.de iureiur.x.priui.

LEX III.

1 ☞ Iuramentum in criminalibus an deferatur.
2 Matrimoniali in cauſa quando poſſit iuramentum deferri.
3 Iuramentum in cauſa monachationis non defertur ei,qui di-
cit ſe non monachum,
4 Iuramentum calumnie,quando excuſet ab expenſis.

a AIt pretor.[a] Iuramento preſtito aduer-
b ſario deferēte ſtādū eſt[b] in oī-
bus quo ad ipſos litigantes,ſecus ad extraneos. h.
c d.vſq; ad §.iurari. Quero vtrū in criminalib.[c] poſ-
1 ſit deferri iuramentum. Gl.dicit † ꝙ voluntarium,vel iudicia-
le pōt in criminalib.deferri,ſed iuramentum neceſſarium in de-
fectum probationis non. ¶ Ita notat etiā in l.in bonefidei.C.
eo.ſed j.de queſtio.l.maritus.gl.ſuper ver.abſente.videtur di-
cere,quod in criminalib.non eſt locus delationi iuramēti indi-
ſtincte. Iſtud qđ gl.hic dr̄ de iur̄o neceſſario,in defectū proba-
tionis,eſt verum,in eo ꝙ dicit de iuramento volūtario,vel iu-
diciali, ſi quidem defertur reo ad abſolutionē hoc nō poteſt.
q2 in cauſis criminalibus quis videtur agere cauſam fiſci,⁊ ad
fiſci vtilitatem,vnde non poteſt deferri iuramentum,ſicut nec
ꝑ pcuratorē.l.iuſiurandum quod ex conuentione.§.fi.j.eo. Si
vero defertur actori ad condemnationem rei, Gul.dicit ꝙ non
poteſt deferri,q2 in criminalibus requirūtur probationes lu-
ce meredianа clariores. Ia.but.dicit contra,q2 ſi reus defert
actori,ipſe videtur confiteri in caſu quo actor iurauerit.j.eo.l.
qui iuraſſe.in fi. ſed cōfeſſio eſt probatio luce clarior. ergo ⁊c.
* Hoc perfectius dixi in l.maritus.de queſtionibus.*Dic latiꝰ,
aut loquimur in iuramento extraiudiciali,aut iudiciali primo
caſu,ſi non ſit mota queſtio ſuper crimine,non pōt deferri iu-
ramentū,ille tamen,qui detulit,amodo non poteſt agere,ſ3 aliꝰ
ſic,j.de adulter.l.ſi maritus.§.ſi negauerit.ſicut in actione po-
pulari,vt j.eo.l.eum qui iurauit.§.in popularibus.vbi gl.ma-
gna in fi. Aut defertur iuramentum in iudicio,⁊ tunc ſi ꝑ acto-
rem reo,bene valet.C.de fid.inſtr.l.fi.⁊ C.de ijs,qui ad eccle.cō-
fug.l.fi.§.ſicubi. Econtra,ſi defertur per eum actori tunc nō va-
let per condemnationem rei,nec iudex debet recipere illud iu-
ramentum,q2 non eſt plene probatum,⁊ ideo reus non eſt con-
demnandus.l.fi.C.de proba. Secundo,q2 preſumitur,qđ actor,
qui non plene probauit,de facili deieraret propter ſimilitudi-
nem ſupplicij,quam de iure pati debet.C.de accuſ.l.fi.⁊ C.de ca-
lumni.l.fi. Accuſatori enim,vel alicui de domo eius non eſt cre-
dendum. de teſtib.l.idonei.⁊ ff.de iniu.l.lex Cornelia.circa iſtā
materiam de hoc eſt dubium,ſi iuramentum voluntarium defe-
ratur,vtrum debeat admitti in iudicio per iudicē,vel extra iu-
dicium,vnde crederem non fore admittendum per iura ſupra
allegata,que dicunt,quod probationes debēt eſſet luce clario-
res. Ita nec ſpontanea confeſſio,hoc caſu non eſt admittenda,
quia per hanc poſſet innocens perire,quod non eſt admitten-
dum,vt j.de queſtio.l.j.§.ſi quis vltro.⁊ ff.de appel.l.non tātū.
Nec obſtat ratio Iaco.Butr.que dicit,quod ſicut reus poſſet
cōfiteri,ita ⁊ iuramentum deferre vt C.de cuſtodi.reo.l.ij.et
j.de cuſt.re.l.ſi confeſſus.q2 magis credendum eſt ſpontanee cō-
feſſioni accuſati,quam delationi iuramenti:q2 confeſſio proce-
dit de proprio facto confitentis,ſed accuſator de facto alteriꝰ
iurat poſt iuramenti delationem. Ueruntamen contra hoc vi-
detur iſte tex.qui dicit generaliter habere locum iuramenti de-
lationem in omni cauſa. Quia dico,qđ loquitur in omni cauſa
ciuili,quod patet,q2 habet actionem,⁊ non accuſationem,vn-
de credo ita dicendum,quod aut de crimine agitur ciuiliter et
tunc dico,quod pōt habere locum delatio iuramenti per iſtū
tex. Aut agitur criminaliter,⁊ tunc non habet locum per iura
prealleg.pro quo facit d.l.lex Cornelia. Quero vtrum in cauſa
matrimoniali poſſit deferri iuramētum? dic,quod de facto be-
ne poteſt deferri,ſed ſi iuratum fuerit,non valet:q2 nō adſtrin-
git iurantem,quin poſſit probari contrarium,⁊ ideo iudex non
debet admittere tale iuramentum:q2 illud non debet admitti,
* quod admiſſum nō prodeſt,vulgarib.iuri.* ¶ † Quero[d] vtrū
2 in cauſa matrimoniali poſſit deferri iuramentum. Glo.hic ſu-
d per verbo agat.videt dicere ꝙ ſic.q2 tale iuramentū,ſicut ſen-
tentia diffinitiua pōt retractari poſtea ſi reperiat veritas qđ
ſit maritus,vt extra de re iu.c.lator.⁊ ibi vide per Canoniſtas.
e Dicebat tn̄ Iac.but.⁊ bene,[e] iudicio meo,aut iuramentū defer-
tur actori,vt volo eē tua vxor ſi iurauerit,⁊ tūc valet quaſi de
nouo tūc 3hat matrimoniū nūc enim conſentimus inuicē,licet
ſub conditione,que conditio non impedit matrimoniū contra-
hi,vt in toto titu.extra de cōdi.appo.aut defert reo ad diſſol-
uēdū matrimoniū,⁊ tunc non poſſit,q2 nō eſt in partiū pōte.
3 ¶ † Quero,quid in cauſa monachationis? gl.dicit ꝙ non pōt
deferri iuramentū,qđ eſt verū,ſi defertur ei qui dicit ſe nō mo-
nachum,ſed ſi defertur ei,qui alium ad ſe trahit in monachum
poſſet valere,vt ibi videtur de nouo profiteri,vt modo dixi in
cauſa matrimoniali.ad predicta facit qđ no.C.de tranſac.l.fi.
* *Quero,nunquid in cauſa ſtatus poſſit deferri iuramentū?
cūt quidam,ꝙ ſic iurando ſe liberū,ſ3 nō ecōuerſo iurando ſe
litigabat eū ſeruū,arg.C.de lib.cau.l.nec ſi volēs. Tu dic con-
tra ꝑ hanc l.ver.quacunq;.⁊ per l.fi.C.de trāſac.* ¶ Ueni ad
verſi.ſed ⁊ ſi de conditione. gl.oppo.de l.ſeruus.cum ſeq.j.eod.
Solu.vt in gl. ¶ Opp.de l.j.§.fi.j.de Car.edicto.Sol.dic vt
4 in gl. Tex.illū in verſi.proderit,⁊c.inducit Guil.⁊ ad queſtio-
f nem,vtrū iuramentum calumnie[f] excuſet ab expēſis.de quo p
doct.in aut.generaliter.C.de epiſ.⁊ cle.⁊ in l.promittendum.§.
ſi autem reus.C.de iud. Dixi pleniſſime.in l.j.§.[illegible]

ADDITIONES.

a POM. ¶ Ait ptor. Nunquid teſtis examinatꝰ in vna cauſa in-
ter eaſdē pſonas? vide Alex.ꝯſ.xxxvij.j.vol.Feli.in c.inter
teſti.et in c.cū veniſſent.eo.tit.plene Alex.conſi.[illegible]
b P.PAV.P. ¶ Standū eſt. Idem ex forma ſtatuti Pap
in iiij.ſtatuto. vbi vide in ea Pau.ibi verſic.quero vtrū in cri-
minalibus. An autem in iſtis poſſit deferri iuramentum in ſup-
plementum,qū venit imponenda pena pecuniaria,vide Alex.
conſilio lxvj.
c ¶ Criminalibus. Adde vltra ea que hic ſcripſit Alex.eundem
conſi.lxvj.⁊ lxxiiij.lib.j.⁊ conſi.cxxj.ij.vol.⁊ conſi.cclxxviij.lib.j.
d POMA. ¶ Quero in quātū Bar.hic concludit,⁊ eſt magis cō-
munis opi.vt hic inquit Alex.ꝙ in cā matrimoniali,iuramen-
tū affirmatiue v3,⁊ tenet. Adde ꝙ valeret etiā ſi criminaliter
ageret.gl.eſt ſin.l.pe.verſi.cōfeſſus.C.de fideiuſ.de qua memi-
nit Bal.in l.vnica.C.de confeſ.⁊ in l.quicunq;.C.de ſer.fug.⁊ l.
eam quam.C.de fideicom.⁊ in c.j.§.iniuria.tit.de pace iura.fir.⁊
ampliat alibi Bal.in c.fi.appellās eā aureā,et ſi ſola mulier iu-
rat.extra de cōfeſ.qđ tn̄ limita,niſi eſſet diſparis cōditionis,pu-
ta,q2 ignobilis,alter nobilis,vt voluit Bal.l.j.C.de collu.deteg.
e ¶ Et bene. Adde Bal.in lec.antiqua.Ang.⁊ Sali.hic.Ant.de
but.in c.fi.extra eo.⁊ Io.de Imo.in c.mulieri.eo.ti.De iura-
mēto ꝓ neceſſario deferēdo in ſupplemētū probationis dicit
Alex.illud nō deferri in cā matrimonij,vt voluit gl.in d.c.mu-
lieri.vt hic per eū. Cui adde Bal.conſi.cclxxxviij.⁊ melius in
quenti,incipiente cauſa matrimonialis.vbi poſt Hoſt.Ioā.
in addi.ad Hoſt.tenet,ꝙ eſt in arbitrio iudicis.
f ¶ Calūnie. Adde gl.in aut.de iud.§.op3.colla.vj.gl.in c.in
litibus.de dolo.⁊ cōtu.gl.in c.in primis.ij.que.j.vbi habet,ꝙ
excuſat ſuccumbentem ab expenſis,per Spec.in tit.de expen.
§.nunc de expenſis.⁊ per Alex.hic,cui adde Bal.in cōſ.lxxv.
incipien.verba libelli.⁊ ibi an iuramentum excuſet ab expenſis
factis in cauſa appellationis.

1 ☞ Iudeis non eſt deferendum iuramentū per Euangelia,nec
per Chriſtum.
2 Iuranti per Machometum,non eſt credendum.
3 Iuranti per capillos,⁊ per viſcera Dei,non eſt credendum.

a §. Iurari. Iurari d3 eo mō[a] quo defert,dū tn̄ ſit mo-
dus licitus,⁊ poſtquā eſt iuratū hr̄ ꝓ ve-
ro.h.d.cū l.ſeq.vſq; ad §.fi. Qn̄ defert iurm̄ ſimplr,nec di.q
iures per Deū,vel ꝑ aliud vel aliter,qn̄ debeat intelligi dela-
tū? dic ſm morē iudiciorū,arg.j.de teſtib.l.iij.in fin.⁊ j.de ed.
* edic.ꝙ ſi nolit.§.q2 aſſidua.* ¶ Opp.de ver. Diuus a
ſi qs. Sol.prout in verſi. Diuus.eſt litera,non,tūc con
prout deeſt,tūc eſt 3riū. Sol.ꝙ in ꝟſ. Diuus.loquitur
b ſtitione ꝓpria publice nō improbata,vt de Iudeis
1 per Deū eorū,nec eſſet eis deferēdū † iurm̄ ad ſancta Euā-
gelia,cū Euangelio ipſi non credant;nec per Ieſum Chriſtum,
cū in eū ipſi non credant. Subdit gl.de Saraceno,cuius
2 religio apud nos publice improbata. Unde ſi quis iurauerit
per Machometum,illi iuramento non eſt ſtandū. Idem puta
3 ſi quis iurauerit alio modo ꝓhibito,vt † per capillos Dei,vel
per viſcera Dei.⁊ ſimilia,q2 iſta ſunt publice improbata in au-
then.vt non luxurie.contra naturam.§.j.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Eo modo. Et ideo dicūt Guli.de Cug.Alb.de Ro.
⁊ Bal.in lec.antiqua,ꝙ ſi detuli vt iurares per caput tuū,⁊ tu iu-
raſti per Deū,non valet iuramentum,q2 reſponſio non fuit con-
ſona interrogationi,iuxta l.j.§.ſi quis ſimpliciter.j.de verb.
obl.ſi tn̄ detuli,vt iurares per patrē,tu iuraſti per filiū,v3 iu-
ramētū,iuxta no.in epiſtola,īter claras.C.de ſumma tri.⁊ fi
catho.inquantum dicit,ꝙ iuramenta que preſtantur ex fo

iuris,vel ſtatutoꝛum,debent pꝛeſtari ſuper ſacroſanctis Euã
gelijs,nõ ſuper alia ſcriptura,vt per gl.in cle.j.in verbo tacta.
de hereticis.adde videndũ Bal.conſi.viij iij.vol.alias ij. ¶ Li
mita hunc tex.inquantumvult,ꝙ ſi defertur alicui iuramentũ
per corpus,vel caput ſuum,quod illi ſtandũ eſt,ꝙ hodie nõ ꝓ-
cedat,qꝛ iurandũ eſt per creatoꝛẽ,nõ autẽ per creaturaꝫ,tenet
Hoſt.in c.qualiter.in pꝛin.in ſumma,extra eo.ti.Secundo limi
ta vt per Bal.in aut.ſacramenta puberũ.C.ſi aduer.ven.quo-
ties ageretur de aliquo contractu cõfirmante,qꝛ tunc non ſuf-
ficeret pꝛeſtare tale quale,licet,ex libito voluntatis delatum.
Ad qđ bene facit,quod no.ſcꝫ in d.aut.ſacramenta puberum.
Vide Alex.hic Barb.conſi.xij.vol.ij.Limita etiã vt non ꝓce-
dat,quo ad extraneos,licet quo ad deferentem ⁊ iurantem ni-
hil queri ſoleat,tamẽ poſſunt extranei q̃rere.facit l.ſed ⁊ ſi poſ
ſeſſoꝛi.in ſi.j.eo.vide Feli.late in c.pꝛopoſuiſti.de pꝛobat.Li-
mita vt ꝑ Ro.per illum tex.in l.nã poſtea.§.ſed ſi.eo.ti.Itẽ li-
mita,vt nõ ꝓcedat,quo ad ea que veniũt extra naturã contra-
ctus,qꝛ de his etiam poſt iuramentum pꝛeſtitum queritur.l.
eum qui.§.ſi.j.eodeꝫ.⁊ l.ſi duo patroni.§.ſi quis iurauerit.⁊ §.
Marcellus.j.eodẽ.Item limita nõ ꝓcedere,ſi iuramentum nõ
fuiſſet litis deciſoꝛiũ,qꝛ tunc etiã eo pꝛeſtito,de eo queri ſolet.
gl.in l.ſi.⁊ in l.ſi cum patrono.C.cõmunia vtriuſq; iudi.
b ¶ Iudeis.Inquantũ Alex.alle.Pau.de ca.conſ.lxxxviij.inci.
viſa quadã ſcriptura.vbi ipſe Pau.videtur tenere, quod Iu
dei non ligentur conſtitutionibus diſponentibus de iuramen-
tis,vide tu Ang.conſi.xciiij.vbi videtur tenere contrarium.

LEX V.

a NOn erit^a ratũ.§.Dato.* No-
* ta ex
iſto §.quod iuramentum habetur pro veritate:quia
poſt iuramentum nõ inquiritur,an debeatur,an nõ,
* vt j.eo.l.nam ⁊ poſtea.§.j.reſpon.ẽ.*

ADDITIO.

a P.PAV.P. ¶ Non erit.Circa intellectum §.dato. poſiti in hac l.
no.qđ eius diſpoſitio procederet,quando ſtaret ſtatutum,qđ
credatur iuramẽto alicuius,⁊ ille iuraret aduerſario pꝛeſente,
⁊ tacente,vide Feli.in c.pꝛopoſuiſti.extra de pꝛobat.Item an
pꝛocedat hec regula,quando qs diceret iuramentum eſſe poſi-
tum dolo aduerſarij,vide Soc.in l.aduerſus.j.de excep.

1 ☞ Iuramento,cum defertur,ineſt conditio,vt incontinenti iu-
retur.
2 Iuramentum quando remittitur,habetur perinde,ac ſi eſſet
iuratum.
3 Reus debet petere dilationem ad deliberandum quid iurare
velit,non ad iurandum.
4 Iuramentum antequam ſit receptũ,poteſt deferens penitere.
5 Delatio iuramẽti,dꝫ intelligi ſecundum moꝛem iudicioꝛum.

§.Si neque. Iuramenti delatio intelligit̃ vt incõ-
tinenti iuretur,vel remittatur,ſed ſi
omittatur,pro non delato habetur,⁊ remittere eſt volenti iu-
1 rare,iuramenti gratiam facere.h.d.cum l.ſeq. ¶ †No.quod cũ
iuramentum defertur ineſt conditio, vt incontinenti iuretur.
2 ¶ †No.ꝙ quando iuramentum remittitur,habetur perinde,
ac ſi iuratum eſſet.Ad pꝛimum opponitur j.eo.l.iuſiurandum
⁊ ad pecunias.§.j.Reſpon.quod dixi debere iurari incontinẽ-
ti,ſubaudi vel iuramentũ recipere.Sufficit enim quod ſtatim
ipſe reus dicat ſe velle iurare,⁊ ex cauſa poteſt petere dilatio-
3 nem ad deliberandum quid iuret.l.contraria.Sit† ergo caut⁹
quod non dicat reus,ego volo deliberare vtrum velim iurare
vel non,tunc etiam actoꝛ poteſt penitere,imo nõ valeret iura-
mentum ex interuallo,niſi de nouo deferatur,ſed ſi reus ſtatiꝫ
recipit iuramentum,⁊ dicit ſe paratũ iurare,ſꝫ vult delibera-
4 re quid iuret.iſtud põt fieri.l.ↄ̃ria.tene mẽti. ¶ †Ad ſecũdum
oppo.quod dilationem poteſt actoꝛ reuocare,nec habetur pro
remiſſa.l.ſi quis iuſiurãdũ.C.eo.Sol.dicũt quidã inſpiciẽda
eſſe,verba vtrum ſint verba remittẽtis,an verba penitẽtis.Ut
verius antequam iuramentum ſit receptũ,poteſt deferens in-
diſtincte penitere,vt pꝛobat̃ hac l.⁊ in l.ſi quis iuſiurandũ.C.e.
poſtquã vero iuramentũ eſt receptũ,nõ eſt locus penitẽtie,ſed
haberetur pro remiſſo,vt hic.Ita no.j.eod.l.manifeſte.⁊ videt̃
tex.in l.ſi nõ fuerit.j.eo.Poſſumus tamẽ dicere qđ ex cauſa an
tequã iuretur p̃t penitere,puta ſi tẽpoꝛe quo deferebat̃,nõ ha
bebat pꝛobationes,que ſuperuenerunt antequã iuret̃,certe lo
cus erit penitentie.d.l.ſi quis iuſiurandũ.Sicuti enim ex cau
ſa nõ cogit̃ qs iurare,vel referre,vt videbitis in d.l.manifeſte.
a ita ex cauſa põt quis penitere. ¶ Quero,quãdo defertur^a iu-
ramẽtũ ſimpliciter,nec dicitur ꝙ iures per Deũ vel per caput
5 tuũ,vel qualiter,quomodo†dꝫ intelligi delatio? Rñ.ſecundũ
b moꝛem^b iudicioꝛum.l.iij.in ſi.j.de teſtib.⁊ l.ij.§.pen.de iur.cal.
facit de edil.edi.l.quod ſi nolit.§.quia aſſidua, cum ſimilibus.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Quãdo defert̃.Vide Alex.in l.ſuperioꝛi.§.iurari.
b ¶ Moꝛẽ.Adde Bal.in lec.antiqua.Ful.Paul.de caſt.⁊ Ale-
xan.ſupra l.proxi.

LEX VII.

1 ☞ Rei appellatione continetur pars.
2 Ius excipiẽdi ꝙ trãſeat ad ſingularẽ ſucceſſoꝛẽ,remiſſiue tñ.

AIt pꝛetoꝛ. Ex iuramento oꝛit̃ exceptio reo
⁊ eius ſucceſſoꝛi,etiã in rem, que
exceptio impedit conteſtationẽ,niſi requirat altioꝛeꝫ
indaginem.hoc dicit cũ pꝛincipio l.nã poſtea. ¶ No.
1 †quod appellatione rei continetur pars. ¶ †No.ꝙ ius exci-
2 piendi tranſit ad ſingularem ſucceſſoꝛem,quod quidem hic tra
ctãt de quo per Dy.in l.fluminum.§.adijcitur.j.de dãno infec.
pleniſſime dixi in l.ſi tertius.§.ſi quis pꝛius.de aqua plu.arcẽ.
⁊ plenius per Dy.c.is qui in ius.de reg.iur.lib.vj.

LEX IX.

1 ☞ Iuriſiurãdi exceptio impedit litis ingreſſum,⁊ nu.5. quã-
do non requirit altioꝛem indaginem.nu.9.
2 Exceptio que ſolet impedire litis conteſtationem,non impe-
dit quando requirit altioꝛem indaginem.⁊ nu.8.
3 Iuſiurandum parit exceptionem.
4 Iſta verba,actionem non dabo,vel actio non detur,non tollũt
actionem ipſo iure in ciuilibus,ſecus in criminalibus.
5 Exceptio rei iudic.⁊ trãſactionis,qũ impediãt litis ingreſſuꝫ.
6 Exceptio omnis,per quã factuꝫ redditur impunitũ,poteſt op
poni ante lit.conteſt.in criminalibus.
7 Exceptio concludens actionem nõ competere ipſo iure,⁊ exce-
ptio ſolutionis,acceptilationis,⁊ ſimilium,quãdo impediant
litis conteſtationem,⁊ quando non.nu.8.

a NAm poſtea.^a No.qđ exceptio † iuriſiu-
1 rãdi impedit conteſtationẽ
litis,ſiue proceſſum,qđ apparet,qꝛ dicit denegatur
* actio.* Agere enim eſt litẽ cõteſtari.l.amplius.non
b peti.^b j.rem ra.ha.Cum ergo denegatur actio,denegatur litis
2 cõteſtatio. ¶ Secũdo no.†ꝙ ſi exceptio,q̃ ſolet impedire^c li-
c tis conteſt.habet altioꝛẽ indaginẽ,nõ impediri^d proceſſum,ſi-
d ue cõteſtationẽ,ſed proceditur ad cõteſtationẽ reſeruata exce-
ptione in ꝓceſſu cauſe,vt hic,ſm ꝓmũ intellectũ gl.⁊ bonũ.Fa-
cit j.ad Treb.l.ille a quo.§.ſi de teſtamẽto.⁊ ad exhib.l.iij §.ibi
3 dẽ. ¶ Tertio no.†qđ ex iureiurando oꝛitur exceptio,vt hic,et
j.pxi.§. ¶ Oppo.ad iſtud vltimum,⁊ videt̃ qđ iuſiurãdũ actio
e nem tollat ipſo iure,qꝛ verba edicti dicunt,actionẽ non dabo.^e
4 vt ſ.l.proxi.Sol.dico†ꝙ hec verba,actionẽ nõ dabo, vel actio
non detur,⁊ ſimilia non inducunt,vt actio ipſo iure tollatur,ſꝫ
ope exceptionis,vt hic,⁊ j.ad Treb.l.j.§.j.⁊ j.ad Velle.l.ij.§.
j.quod eſt notandũ multũ ꝓpter ſtatuta.⁊ hoc verũ in ciuili.in
criminalib.vero iſta verba impoꝛtant vt ipſo iure actio nõ com
petat.l.item apud.§.quod ait pꝛetoꝛ.j.de iniur.arg.in l.ſi tibi.
§.quedã.⁊ l.ſi vnus.§.pactus.ver.ſed ſi pactuꝫ.ſ.de pac.⁊ hoc
tenuit Iac.de Are.in quadã ſua diſputatiõe,qđ eſt no. ¶ Op
f po.ad pꝛimũ ⁊ vr̃ ꝙ hec exceptio^f nõ impediat cõteſtationẽ ſi-
cut cetere peremptoꝛie.l.perẽptoꝛias.C.ſen.reſcind.nõ poſſe.
5 Sol.†ſpeciale eſt in iſtis trib.exceptio.rei iudicate, tranſactio
nis,⁊ iuriſiurãdi,vt l.elegãter.§.ſi qs poſt.j.de condi.ind.⁊ ex
tra de lit.cõte.c.j.lib.vj.Ratio,qꝛ iſte exceptiones ſunt indu-
cte cã finiẽdarũ litiũ,vt ſ.eo.ti.l.j.⁊ C.de tranſ.l.fratris.⁊ j.de
g re iu.l.j.⁊ iſtud eſt ſatis bene dictũ.Poſſumus^g etiã in hac exce
ptione iuriſiurãdi aſſignare aliã rationẽ,qꝛ verba edicti dicũt
actionẽ nõ dabo,⁊ ſic directo tẽdũt ad impediẽdũ pꝛincipiũ iu
dicij,ſecus ſi ꝟba legis reſpicerẽt finẽ ſeu effectũ cauſe vt vi-
demus in edicto de pactis, dixit enim pꝛetoꝛ, pacta ſeruabo,
⁊ non dt actionẽ nõ dabo,⁊ ſic effectũ cãe reſpexit,nõ modũ,vel
cãm, ſeu pꝛincipiũ agẽdi,vnde non impedit litis cõteſtationẽ.
Et ſic poſſumus dicere vbicũq; lex loquitur ſic, ꝙ non detur
actio vel non detur petitio:hoc caſu cõteſtationem impediat.
* *Ex iã dictis patet,qđ exceptio Senatuſcon. Velleiani impe
dit litis conteſtationẽ,puta,ago contra mulierem, que ꝓ alijs
fideiuſſit,⁊ ſe conſtituit pagatricem:datur libellus contra eaꝫ,
vt ſoluat illud,pro quo fideiuſſit,⁊ petitur,vt reſpondeat libel
lo,excipit mulier,quod reſpondere non tenetur,qꝛ conſtituen-
do ſe ſoluturam pro altero,interceſſit,⁊ contra actionem ꝓpo
ſitam opponit exceptionẽ Senatuſcõ.Velleiani,qua impe
diente,dicit ꝙ non tenetur reſpondere,queritur, an exceptio
S.C.Velleiani impediat litis conteſta.⁊ patet ex aſſertionib⁹
libelli,quod fideiuſſit,⁊ ideo debet opponi exceptio Velleiani.
Et ſi opponatur,quod iſta exceptio nõ eſt de iſtis,ſeu de illis,
que impediunt litis conteſt.vt patet per c.j.extra de litis cõte.
lib.vj.ergo nõ dꝫ impedire litis conteſtationeꝫ.Dic,quod non
obſtat dictum c.j.allegatum.de litis conteſt.lib.vj,quia loqui-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tur in aliȷ̄s caſibus. Et hoc eſt verum, quod exceptio Velleiani
impedit litis conteſtationē, niſi opponēdo indigeat altiori
indagine. Puta ꝙ replicatur contra exceptionem, q̄ non pōt
opponi exceptio Velleiani, ex eo, qd renuntiauit mulier Velleiano.
Itē quod certiorata renuntiauit. Itē iurauit exceptionem
Velleiani non opponere. Triplicatur, quod non valet renuntiatio
⁊ ſimilia, ſi hoc caſu fiat litis cōteſtatio, reſeruata exceptione
* in proceſſu cauſe, vt dixi in princip. * Ita intelligatur
ī. ad Velle. l. j. in prin. ad Maced. l. j. facit optime l. ſi ſeruus. C.
de his qui ad eccl. cōfu. ⁊ hoc videtur eſſe de mēte Guli. de Cu.
⁊ Iac. but. dicit tamen Iac. de Are. in diſputatione illa, de qua
6 ſ̄. feci mētionē, † ꝙ in criminalibus omnis exceptio, per quā factū
ipſum redditur impunibile, poteſt opponi ante litē conteſtatā,
vt d. l. ſi ſeruus. C. de his qui ad eccl. cōfu. l. ita apud. §. qd
ait. de iniur. ⁊ l. ſi maritus. §. preſcriptiones. de adul. Qd puto
verū tenendo illud qd ſ̄. dixi qd tollitur actio, vel accuſatio pro
h maleficio ipſo iure. Dico etiā ʰ vltra quod † omnis exceptio, ꝑ
7 quam concluditur actionē nō competere ipſo iure, vt exceptio
ſolutionis, acceptilationis ⁊ ſimilium, impedit litem conteſtari.
* * Vt eſt exceptio infra tempus certum conficiendi inuentariū.
Iſta ēt impedit litē cōteſtari. C. de iure deli. l. fi. §. donec
* tamē. ⁊ ibi dixi. * cum enim dicat lex ſine actione nemo experit̃.
l. ſi pupilli. §. videamus. ſ̄. de neg. geſt. apparet ꝙ iſta exceptio,
i tu nō habes actionē, hʒ īpedire ne experiaris, ⁊ ne agas, vt hac
l. ⁊ ex precedētibus apparet. Itē q̄ iſta eſt exceptio ⁱ litis finite,
vt l. cū querebat̃. ver. proinde. el ij. ī. iu. ſol. hoc etiā mō poſſet
8 intelligi l. ſi quidē. C. de excep. † Et hoc verum niſi altiorē ᵏ
k indaginem requireret, tunc. eñ; reſeruatur poſt litem conteſt.
vt hic, ij. reſpon. ⁊ videt̃ probari in d. l. ſi quidē. Huic dicto videtur
etiam aſſentire Iac. de Are. in d. diſputatione. ¶ Ad ſcdʒ
9 opp. † exceptio iuriſiurandi impedit litis conteſtationē. l. eleganter.
§. ſi quis poſt. ī. de cōdi. inde. ſʒ hic dr̄ cōtrariuʒ, quare
male. Sol. hoc ideo, q̄ requirit altiorē indaginē. Iſta eſt vera
ſolutio quā gl. ponit, ⁊ Iac. de Are. tʒ, vt ſ̄. vidiſtis. Aliȷ̄ exponūt
aliter quod hic dicit exceptioni, i. replicatiōi, quod nihil eſt
dictū. Nā quando de iureiurando dubitatur ille, contra quem
exceptio iuriſiurandi opponitur, nihil replicat, ſed ſolum exceptionem
negat. Tene ergo primam notabilem ⁊ veram.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Nā poſtea. Et not. ꝙ nō ſolū exceptio iuriſiurandi,
impedit litem conteſtari, ſed etiā periuriū. Ant. de but. in c. dilecta.
de excep. Feli. in c. exceptionem. ver. idem dicit. eod. tit.
* CLAV. ¶ Actio. Et iſtud ꝓcedit etiā in iuramento extraiudiciali
preſtito ſuperiori nō in forma iudiciȷ̄ ſʒ gl. in c. ſuper hoc.
de renū. quam ibi pōderat Ant. de Butr. Rationē ponit Roma.
conſi. ccxlix.
b POMA. ¶ Nō peti. Non loquitur in verbo, agere, ſed in ꝟbo, petere.
Ex quo habes inferre Bar. voluiſſe, quod idē ſit in verbo
agere, quod petere. de quo eſt gl. in l. ſi poſtea. ī. de pec. quā reputat
notabilē Bal. in c. quoniā contra falſam. de prob. licet eā
reprehendat in l. cū qs. C. de iuris ⁊ fac. igno. Et de hoc eſt tex.
⁊ ibi Aret. ⁊ ſecundum intellectū gl. ⁊ doc. in l. ex duobus. ī. de
duo. reis. facit Inſti. de act. in prin. ⁊ l. j. cum gl. ibi poſita. C. de
iudi. Vide tex. contra, in l. age cum Geminiano. C. de tranſa. ꝑ
Bar. tamen facit tex. in l. j. iuncta gl. ī. de oper. liber. ⁊ Iaſ. in l.
poſthumo. C. de col. Lep. cautela ſua xxxiiij.
c POMA. ¶ Impedire. Vide Feli. in c. exceptionē. de exceptio.
Aret. conſi. lxxiij. Fel. in c. cum contingat. de offi. dele. Pan. cōſi.
xiiij. alias iiij. vol. j. vbi limitat Are. cōſ. xcix. ⁊ cōſi. clxx. ⁊ Fel.
in c. inter monaſterium. de re iud. Aret. conſi. lxxxv.
d P. PAV. P. ¶ Non impedit. An aūt ſi iudex reſeruet aliquam exceptionē
oppoſitā ante lit. conteſt. ꝓceſſus ſit nullus ⁊ an opꝰ
ſit appellatione? vide late Franciſ. cōſi. cviij. itē an proceſſus ſit
nullus, ſi iudex nō ꝓcedat ſolenniter ſuper teſtibus ⁊ inſtrumētis?
vide Are. conſi. lxxvij itē ꝙ exceptio p̃ſcriptionis, impediat
litis ingreſſum, dixit Bal. in c. ſi qs per triginta. ſi de feu.
fue. cōtro. de quo vide Feli. in rub. de p̃ſcri. de exceptione aūt,
nō es procurator, qñ impediat litis ingreſſum? vide ad Bart.
in l. lʒ. C. de ꝓc. ex forma autē ſtatuti oēs exceptiones debēt reſeruari
in fine litis, (nec impediūt) procedi ad vlteriora, niſi ſit
exceptio ſup qua ſit cognitū, ⁊ iudicatū: vid in j. ſtatuto ciuiliū,
in ꝟbo, ſtatuētes quoqʒ. itē, quod illa exceptio, qd petitio hereditatis,
nō det̃ ꝯ titulo poſſidentē, īpediat litis ingreſſum, vide
Pau. cōſi. cxliij. Adde etiā aliā, qñ accuſatus dicit delictū non
eſſe punibile, vide Alex. in l ij. C. vt nemo priuat. Itē adde aliā,
qñ diſpoſitio ſtatutaria obſtat intētioni agētis, ſm Bald. in l.
arethuſa. §. j. de ſtat. ho. in l. de qbꝰ. ſ̄. de le. Ang. in l. j. C. de bo.
vac. ⁊ adde aliā de q̃ ꝑ Bar. in l. ſenatus. ī. de acc. Itē add aliā,
ſcʒ litis pēdētiā, de qua vide in reper. in ver. exceptio. vide infinitas
remiſſiōes, in materia ꝑ Alex. in l. fratris. C. de trāſ. Itē
adde aliā, quādo opponit̃ delictū nō eſſe punibile, vt per Bar.
in l. ſi ſeruus. C. de his qui ad eccle. cōfu. vbi addidi. Qua autē
forma ſit iudicandū, quando opponitur exceptio talis, de qua
hic habetur, ad impediēdū litis ingreſſum, ponit gl. ordinaria
in prin. gl. magne ad fin. de litis conteſt. in vj. ⁊ ibi per alios, ꝑ
Spe. in ti. de exce. §. dicta. ad fi. Quid aūt de exceptiōe, ſua
intereſt, an ſit dilatoria, vel peremptoria? vide Feli. in c. ex parte.
extra de teſt. Itē late q̃ ſunt exceptiones impedientes litis
ingreſſuʒ vide Fel. in c. exceptionibꝰ. extra de exce. etiā ꝙ exceptio
reficiendarū expēſarum, ſit de iſtis, voluit Bal. in l. edita.
in rep. Peruſina. C. de edēdo Sequitur ibi Salic. ⁊ Alex. in
vlti. col. ⁊ ibidē Iaſ. iſte tū ſi opponantur ad proceſſum, debēt
opponi ante lit. conteſt. vt hic no. vide Com. cōſ. cccix. incipi. ſi
conuentus. Itē de exceptione pacti de nō petēdo vſqʒ ad certum
tempus, an poſſit opponi ad impediendū litis ingreſſū?
Vide Soci. in l. ij. §. j. ī. de exce. inj. no. ⁊ de exceptiōe rei iud.
ſi fuit oppoſita ad proceſſum, ⁊ non admiſſa, ⁊ poſtea reſta.
Itē ſi opponeretur ad proceſſum, an poſſit opponi poſt ſēt.
in c. inter monaſterium. in xiiij. lim. de re iudi.
e P. PAV. P. ¶ Actionē nō dabo. An per iſta verba tollatur iudici
facultas cognoſcendi? vide do. Franc. conſil. lxxxv.
tra Alex. hic Pau. de caſt. conſi. cxliiij.
f POMA. ¶ Hec exceptio. Vide Feli. in c. exceptionē. verſ. item
peremptorias. de exceptio. Pan. in c. ſup literis. de reſcri. in
glo. fin.
g POMA. ¶ Poſſumus. Etiā no. exceptionē pacti d nō petēdo
nō impedire litis ingreſſum, tamen Bar. alibi in l. ſi vnus. §. pactus
ne peteret. de pac. refert Inn. facere differentiā, inter pactū
de nō petendo, ⁊ pactū de non agendo, vt ibi per eū, quēʒ ſequit̃
Bal. in l. nō ſortē. §. adeo. ī. de condi. inde. ⁊ in c. de teſtibꝰ.
extra de teſtib. tamen ipſe hic videtur ſentire oppoſitum. De
quo tamen vide ibi per Lep. ſcribentē, non tamen Bar. hic ſe firmat,
ſʒ ad dictū ſuū ſe remittit, cui tamen cōcluſioni videt̃ fortiter
obſtare l. creditori. in verbo, petitionē repellit. C. de pact.
Pro cuius ſolutione, vide ibi Alex. ⁊ Ful. lʒ ſolutio Alex. violet
literam, ⁊ Fulg. diminuat, ⁊ litera multū repugnet in dicto
verbo, petitionem repellit. q̄ quoties lex vtitur verbo, petiti,
vel ſimili impedit litis initium, vt per Bar. hic.
h ¶ Dico etiā. Adde ꝙ hoc dictū Bar. ſequitur expreſſe Pau.
de ca. conſi. cxcj. incip. antequam. in fi. conſi. ⁊ hic in additione
ſequitur Io. an. in additione hic alleg. per Alex.
i POMA. ¶ Itē q̄ iſta. Vide Alex. l. fratris. de trāſac.
ſil. clxvj. ⁊ conſi. clxxxiiij. Barb. conſi. xxvj. in ij. vol. Roma
ccxiiij. Are. conſi. ix. Bal. in c. ex parte. de reſcri.
k ¶ Altiorem. Sed quid ſi nō hʒ altiorē indaginē, an iudex
ſit reſeruare poſt lit. conteſt. Bal. dicit ꝙ non, in l. j. C. qui ad
nō poſ. q̄ nō pōt mutare ordinem datum a iure, vt in c. exhibita.
extra de iud. licet Iac. but. videatur contra ſentire, in l. ſ̄. ſ̄.
qui ſatiſd. cogan. ſecundum eum. Item adde, ꝙ ſicut quādoqʒ
impedit proceſſuʒ ſuper actiōe, ita replicatio ſuper exceptione,
vt not. in l. fi. §. ſed ⁊ ſi ſtipulator. ſ̄. de eo per quē factū erit.
Pau. de caſt. hic in additio.

1 ☞ Iurametum parit actionem, ⁊ exceptionem, ⁊ habetur pro veritate.
2 Actio ex iureiurando ponitur inter pretorias.
3 Iuriſiurandi quando agitur, quid debeat probari.

1 §. Iureiurando.

† Ex iureiurando orit̃ actio,
⁊ exceptio, ⁊ habetur pro veri
a tate. h. d. ¶ Primo quero, ᵃ vnde oriatur actio hec ex iu
do, cum in edicto nil dicatur de actione ſed exceptione
deo credendum eſt, ꝙ plura erant verba in edicto,
parebat pretorem dare actionem ex iureiurando
2 authores † poſuerunt hanc actionem iuriſiurandi
rias. Ita fecit Ioānes in arbore, ⁊ Rofredꝰ ī libellis. ¶ Que
3 ro, q̃ eſt iſta actio? Dic vt in glo. ¶ † Quero qñ agitur ex iu
b reiurando, an ſufficiat hoc ſolū probari, ſcilicet iuratum
c remiſſum? Tex. videtur hic velle ꝙ ſic, ſupple ꝙ debet
iuramentum delatum, vt ſ̄. eod. l. iij. in prin. ⁊ incontinenti poſt
ea iuratum, vt l. nō erit in fine. ſ̄. eod.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Primo quero. Qd quidē ꝓbatur ſ̄. eo. l. iij. in ver.
quacunqʒ. in verbo, tuebitur. Quoties enim lex loquit̃
tuebit̃, intelligitur quoad actionē, ⁊ quo ad exceptionē, in l.
tuas. ī. de acq. rer. do. ꝙꝙ poſſit dici, ꝙ illa verba pretoris
ſunt, ſed Iuriſconſulti eius edictū interpretantis, ⁊ benefi
§. item ſi quis poſtulante. in verbo, actionem dat. Inſtit. de
b P. PAV. P. ¶ Quando agitur. Si tū reperiatur in actis, q
lis iurauit deferente aduerſario, preſumitur iuraſſe ſolen
ſecundum formam qua fuit relatum. ita Ang. Aret. in §. item
quis poſtulante. in ver. ⁊ aduerte ꝙ ibi iuramentum. inſtit.

actio.vide etiam Alex.hic ⁊ ibi in ij.not.
1 ¶Probari.Adde Bal.idem tenentem in l.iij.ſ.eo.⁊ cuꝫ Bal.
trãſit Roma.in l.nõ erit.ſ.eod.in §.ſi neqꝫ. Pro hoc Alexan.
alleg.gl.in l.ſi vnus.§.pacta.ſ.de pac.que dicit,quod ille qui ſe
fundat ex ſtipulatiõe,debet ꝓbare,ꝙ ꝓceſſerit interrogatio, ⁊
ſequuta fuerit reſpõſio,limitãdo,niſi in ſcriptura cõtineretur de
interrogatione,⁊ reſponſione,qꝛ tũc eſt preſumendũ,ꝙ incon
tinenti fuerit rñſum per §.ſi ſcriptum.Inſti.de inuti.ſtip. Et
eodẽ modo deberet dici in iuramento.Et pro hoc alle.etiã Io.
And.in addi.Spe.in ti.de teſte.§.ſequitur.ſuper ver.⁊ no.vbi
voluit,ꝙ ſi in actis apparet ſcriptũ,quod p̃ſente iudice ⁊ par
tibus teſtis fuit iuratus,quod preſumantur omnia ſolẽniter
acta,vt latius hic per eũ.Cui etiã adde quo ad illud,quod di
cit alleganti ſtipulationẽ,⁊c.Bal.cõſi.liij.lib.j.⁊ ad no.per Io.
And.adde etiã ꝙ ſi notarius diceret,iuratũ eſſe ſecundum mo
rem,per hoc non preſumetur iudicis p̃ſentia,lꝫ alia preſuman
tur,vt voluit Old.conſi.cccxxiij.incip.circa primum.
1 ☞Sententia poſt iuramentum etiã iuramẽto cõtraria,valet.
2 Sententia contra ſententiam quando valet.
a 1 **§.Sed ſi damnetur.** ᵃSententia † vꝫ poſt iuramẽtũ,etiã ſi ſit cõ
traria.h.d.¶Opp.ꝙ nõ valet ſñia ꝯ ſententiaꝫ.C.quando ꝓ
uo.nõ eſt nec.l.j.ergo nec cõtra iuramentũ, cũ ſit maioris au
thoritatis.ſ.eo.l.ij.Sol. In hoc ſententia ſuperat iurm,vt no
2 ta.in l.ij.ſ.eod.Pro intellectu huius §.debemꝰ videre, † qua
b liter ſentẽtia non valet cõtra ſentẽtiã.Quidãᵇ dicunt ꝙ ſi pria
fuit abſolutoria,ſecũda cõdẽnatoria,tũc ñ vꝫ ſcda,vt d.l.j.C.qñ
prouo.nõ eſt ne.Sed ecõtra bene valeret ſcda abſolutoria, fa
uore liberationis,ar.l.eius qui.§.quas vero.ſ.ti.j.⁊ l. Arria
nus.de act.⁊ obl.⁊ qꝛ imputet ſibi actor,qui habebat ſñiam cõ
dẽnatoriã,ſi poſtea de nouo egit ⁊ ſuccubuit.Que ratio ceſſat
c in reo,in cuius ptãte nõ erat agere.Ego dixi,⁊ dico,ᶜ ꝙ ſi iam
d eſt lata ſñia,⁊ iterũ feratur alia ex nouoᵈ ꝓceſſu,indiſtincte valeat
ſcda,ſiue ſcda noceat reo,ſiue actori,imputet enim ſibi reus ſi
ex prima ſententia nõ oppoſuit exceptionẽ rei iudicate, vel ẽt
actor ſibi imputet,ſi de nouo egit.Iſtud probatur expreſſe in
l.duobus.⁊ qd ibi no.j̃.de excep.rei iu.⁊ quod no.in l.j.C.ſi plu.
vna ſen.expreſſius extra de re iud.c.inter monaſteriũ.ſi bñ ad
* uertatur,⁊ illa litera nõ calumnietur.*Sed ſi poſt primã ſñiam
daretur alia ſentẽtia ex eiſdẽ actis,tũc eſſet nulla indiſtincte,ſi
ue cõcordet cũ prima,ſiue diſcordet,ſiue pro reo, ſiue ꝓ actore
faciat.Ratio,qꝛ lata ſententia eſt perempta inſtantia, ⁊ pem
ptũ eſt illud litigiũ,adeo ꝙ iudicis officiũ nõ hꝫ facere aliqd
plus in illo litigio.l.terminato.C.de fruc.⁊ lit.exp.⁊ l.j.⁊ l. iu
dex.j̃.de re iu.Unde cuꝫ poſtea datur ſentẽtia,ſecũda datur ſine in
ſtãtia,⁊ ſine conteſtatione,⁊ ſic merito erit nulla.Ita loqtur l.j.C.
quando puo.nõ eſt neceſ.⁊ hoc in ſentẽtia.Sed in iureiurando
eſt ſecus,qꝛ poſtquã eſt iuratũ,tũc ex eadẽ inſtantia poſt iura
mentum poteſt ꝑueniri ad diffinitiuã ſententiã ſiue diffinitiua
ſententia concordet cuꝫ iuramento.l.iuſiurãdũ,⁊ ad pecunias.
j̃.eo.ſiue diſcordet,vt hic.Ratio,qꝛ iuramentũ nõ tẽdit ad hoc
vt finiatur probatio,⁊ ſecundũ iuramentũ detur ſententia,d.l.
* iuſiurandum,⁊ ad pecunias.j̃.eodem.*

ADDITIONES.

a P.PAV.P.¶Sed ſi damnetur.Quod ſi iam lata eſt ſentẽtia, an
iſta diſtinctio ſit vera? vide pulchre Fran.conſi.lxxiij.vbi etiaꝫ
ponit ſingularem intellectum ad hunc tex.
b ¶Quidam dicunt.Adde tu circa hoc,⁊ vide per Aret. in c.
quoniam contra falſam.de probat.
c POMA.¶Ego dixi,⁊ dico.Lꝫ iſta opi.Bar.ab omnibꝰ Mo
der.hic reprobetur,⁊ per Can.in c.inter monaſterium.⁊ Ant.
de but.conſi.xxij.inci.viſis p̃ſentibus queſitis,ſalua tamen eaꝫ
in vno caſu,de quo ꝑ Bal.in rub.de preſcri.
d ¶Nouo.Alex.dicit,ꝙ magis cõmunis opi.eſt contra Bart.
in d.c.inter monaſterium.qꝛ etiam ſi ſit lata ſententia ſecunda
in noua inſtãtia,nõ valebit vt hic per eũ.Cui adde quod Bal.
cõſi.cccix.incip.proponitur.dicit,quod ex nouo dubio orto,va
lebit ſecunda ſententia contra primam.
* CLAVD.¶Calumnietur. Contra iſtam tamen opinionem in
clinat,licet non decidat Aret.conſi.lxxij.ibi tamen ponit vnum
caſum,in quo procedit opin.Bar.ſine dubio. quando ſ. oppo
nens talem exceptionem in alia inſtantia litem conteſtaretur.
* CLAV.¶Inf.eo.Nunquid aũt iuramentũ poſt ſententiã va
leat,ponit Alex.poſt Fulg.in l.eleganter.§.ſi quis poſt. de cõ
dict.indebi.
1 ☞Iuramentum perpetuat omnes actiones que perpetuan
tur litis conteſtatione.⁊ nu.2.
2 Actio de dolo non perpetuatur iuramento.
4 Iuramentum habet vim ſententie.
5 §.ſi is qui.diſpoſitio,an habeat locũ in omni iuramento.
6 Iuramentũ appoſitũ in fine inſtrumenti ꝑpetuat actionem.
1 **§.Si is qui.** † Iuramentum hꝫ vim litis cõteſtationis,⁊ actioneꝫ perpetuat.hoc dt.
2 ¶†Querit gl.qd ſi fuerit iuratum ſuper actione de dolo? Re
ſpon.nõ perpetuatur iuramento,qꝛ nec conteſtatione.l.ſi.C.de
3 dolo.Et breuiter hec eſt regula,† ꝙ omnes actiones,que perpe
tuantur lit.conteſtat perpetuantur etiam iuramẽto,alie non.
4 Fateor tamen, quod † iuramentum habet vim ſententie, vt
j̃.l.ſed ⁊ ſi poſſeſſori.in fin.j̃.eod.ideo ex eo iuramẽto oritur actio,
que eſt perpetua,ſicut ex ſententia,non tamen perpetuat pri
5 mã,q̃ nõ ꝑpetuaretur litis conteſta.¶†Quero,ᵃvtrũ hoc ha
a beat locum in omni iuramento.Guliel.dicit ꝙ ſolum habeat lo
cum in iuramento iudiciali.alleg.in aut.de teſti.§.penul.⁊ fina.
qui nihil faciunt.Iacob.but.dicit indiſtincte habere locum in
quolibet iuramento.Non enim dicitur hic quod iuramentũ ſit
litis cõteſtatio,ſed quod habet vim cõteſtatiõis:ergo,⁊c. Pre
b tereaᵇ hic loquitur generaliter,ergo ⁊c.quod eſt multuꝫ † vtile
6 ſcire,vt ſi quis in fine inſtrumenti faceret ſibi deferri iuramen
c tum,vt dixi ſ.e.l.ij.ꝑpetuaretᶜ ſibi hanc actionem,per hanc l.

ADDITIONES.

a POMA.¶Quero.Pro op..tñ Guiliel.facit,qꝛ vbi non hꝫ lo
cum veritas,ibi non poteſt habere locum fictio,niſi in iudicio,
⁊ non extra legem.
b POMA.¶Preterea.Hanc vtilitatem poſuit Cep.caute.xxxv.
vide Feli.c.ſi.de preſcrip.
c Perpetuaret.Alex.tranſit cum opi.Bar.cũ quo dicit, ꝙ trãſ
eunt Ang.⁊ Sal.hic,Imo.in l.naturaliter.j̃.de vſuca.Tu dic,
quod Bal.conſi.ccccxx.incip.quedam ſcriptura.li.iij.dicit, qd
nullo iure cauetur,quod iuramentum perpetuet obligationẽ,
vltra ſuam naturam datam a lege,alias fruſtra interruptiones
preſcriptionum eſſent introducte.
1 ☞Priuilegiatus quando excipiat, reſtitutione in integrum
non habita propter leſionem.
2 Doli exceptio,⁊ exceptio qd metus cauſa,competunt ẽt actio
ne de dolo non intentata.
3 Querela non eſt actio,nec accuſatio,ſꝫ quoddã offm̃ iudicis.
4 Sententia lata pretextu falſorum inſtrumentorũ qñ poſſit op
poni abſque reſtitutione.
5 Annalia ad agendum ſunt perpetua ad excipiendum.
6 Minor,qui non appellauit,nõ eſt leſus ex hoc,niſi doceat ſe ha
bere aliquid propter qd in cauſa appellatiõis deberet vincere.
7 Minor intra terminũ non probauit,non ſtatim reſtituẽdus
eſt ad terminum,niſi oſtendat ſe habere probationem.
Et ita ad allegationem omiſſam.
8 Minor reſtituitur aduerſus iuramentuꝫ alteri delatũ nõ ſibi.
9 Iuramentum omne habet vim litis conteſtationis.
§.Si minor. Iſte §.eſt not.multũ, ⁊ magiſtralis. h.d.Quñ alicui per iudicis officiũ ſub
uenitur ad aliquid reſtituendum,poteſt illo vti excipiendo, et
replicãdo,eodem tamen modo intra eadem tempora,intra que
* poterat agẽdo.h.d.⁊ eſt difficilis.(Vide gl.in verbo, ſtatutũ
tempus.que incipit,id eſt vtilẽ annum.ibi,non ergo ſola reſti
tutio ꝑpetuauit ius actoris,⁊c.hec ſolutio nõ eſt vera,qꝛ ſic cõ
cluderetur,quod vbi eſſet vera exceptio, vt qꝛ minor ſuſtinet
partes rei,quod eſſet perpetua,quod eſt falſum.Et ideo dic ſe
cundum quoſdam,quod hic competit contra ius commune, et
ideo,⁊c.Sed nec hoc valet,⁊ ideo dic,quod quedã eſt exceptio
ſimplex,q̃ non eſt per modum petitionis in iudicium deducta
nec eſt in poteſtate eius,cui competit quando in iudiciũ dedu
citur,ſeu proponitur,qꝛ non eſt in poteſtate ſua,quando conue
niatur,talis exceptio eſt perpetua,⁊ in tali exceptiõe habet lo
cum regula.Que annalia ſunt ad agendũ, ꝑpetua ſunt ad exci
piendum,vt in contrarijs.Quedam eſt exceptio duplex, ſcili
cet que nedũ poteſt proponi in modũ exceptionis,imo ⁊ in mo
dum actionis,⁊ iure actionis,vt in noſtro caſu,⁊ tunc tanto tẽ
pore durat talis exceptio quãto durat tempus,in quo potuit
per modum actionis,ſeu petitionis proponi.Qꝛ cum in pote
ſtate ſua ſit cauſam in iudicium deducere,quando vult, impu
tetur ſibi,ſi non fecerit,⁊ in tantũ ſe arctauerit,ſm And. de Pi
ſis.Vide text.ſi minor.ſubaudi impubes: nam in impubere
habet locũ j̃.eod.l.iuſiurandum quod ex conuentione.§.j.⁊ ibi
gl.Item dic puberem non habentem curatorem,alias ſi habet
curatorem, non valet ipſo iure delatio ſacramẽti,vt C.de in in
tegr.reſti.mino.l.ſi curatorem habens.Nota ex §.quod non va
let iſta cõſequentia,eſt minor,ergo eſt leſus.Secũdo not.ꝙ di
co dꝫ ꝓbare minor,quando vult petere in integrũ reſtitutionẽ,
ſcilicet ꝙ eſt minor,⁊ quod eſt leſus,vt hic.Aduerte,qꝛ dꝫ pro
bare ſe eſſe minorẽ tẽpore cõtractus:⁊ ita no.gl.in verb. locu
* pletiorẽ.C.ſi ad cre.l.j.)Diuidit. Primo ponit vnũ dictũ.Se
cũdo illud limitat,⁊ declarat circa modũ,ex quo apparet pr

ctica.Tertio illud limitat,circa tēpora.Secūda ibi,ego autē.
a Tertia ibi,preterea.¶ Op.ꝙ minori[a]propter leſionē nō datꝛ
exceptio niſi prius reſtituatur.l.necnon.§.exemplo.ſ.ex quib.
cau.ma.ꝛ j̄.de excep.l.exceptiones.la ij.in fi.Hic dicitꝛ ſimplr̄ re
plicari,ergo male.Gl.fatetur ꝯ̃riū dicēs,replicari nō poſſe,ni
ſi reſtitutione prehabita.Et hoc vr̄ ſentire Iuriſconſultus in
ver.ego aūt.in fi.ibi,in integrū reſtituere.Ego dico gl.bene di
1 cere,tñ in iſta materia pōt practicari duobꝰ modis.¶†Prio
modo,ꝙ in integrū reſtitutio petatꝛ ꝑ modū cuiuſdam conuen-
tionis,vel vt verius loquar,per modū cuiuſdā petitionis prin
cipaliter intentate.Nō eſt enim proprie recōuentio, qꝛ iſtud iu
dicium eſt preiudiciale ad primū,ideo nō poſſunt ſimul tracta-
ri,ſecūdū quod exigit natura recōuētiōis.l.j.j̄.que ſent.ſine ap
pel.reſcin.ꝛ no.in l.qui prior.ſ.de iudi.ꝛ auth.ꝛ cōſequēter.C.
de ſen.lꝫ gl.hanc appellet recōuētionē in ſimili,in l.Papinia
nus.§.ſi filius.in fi.gl.ſ.de inoff.teſt.Et iſto caſu ſuperſedetur
in primo iudicio oppoſita replicatiōe,qꝛ pēdet cauſa p̄iudicia
lis ad exceptionē.ꝛ in iſto iudicio ordinarie procedetur,ꝛ corā
b cōpetenti iudice,ſecūdo modo[b]poteſt practicari,vt in eodem
iudicio per modū cōtradictionis petatur iſta reſtitutio,ꝛ ꝯdi-
tionaliter,vt habita reſtitutione imponatur ſilētiū ſuper exce
ptione.Iſti duo modi colligūtur in d.l.Papinianus.§.ſi filꝰ.
ꝛ hoc vult dicere tex.in fi.ibi,preterea exceptio iſta,ſiue cogni
tio.Exceptio qñ per modum cōtradictionis opponitꝛ in eodeꝫ
iudicio.Cognitio quādo iudicis officiū principaliter implora
tur.Hoc etiam modo pōt intelligi l.ſi preteritus.j̄.de bo.poſ.
contrata.Et in hoc ſecundo modo quoniā per modū contradi-
ctionis proponitur,vt puto non erit lis cōteſtanda ſuper hac
contradictione,ſed ſufficit conteſtatio facta ſuꝑ principali cau
ſa,cum in totam ſit vnum iudiciū,nec requiritur iuramentū ca
lumnie,ꝛ ſimilia,ſed modus probandi debet eſſe idē,ꝛ intra ea
dem tempora,vt hic vides in tex.Puto etiā ꝙ idem debeat eſ
ſe iudex ſuper iſta ꝯdictione,qui eſſet ſi dicta reſtitutio princi
c paliter peteretur.Unde ſi cauſa principalis[c]ageretur corā iu
dice quodā pedaneo,q nō poſſit cōtra delationē iuramēti,etiā
principaliter reſtituere minorē,forte qꝛ iuramētū erat delatū
coraꝫ maiori iudice,ꝛ corā maiori iudice debere illa ꝯdictio co
gnoſci,ꝛ terminari.Et hoc eſt quod dixit tex.ipſum Pretorē
debere cognoſcere.ꝛc.quaſi dicat,corā ſuo iudice,cū non poſſet
hoc ꝗlibet iudex.Modo habes vnū bonū notabile.¶ Op.ſecū
2 do,†video ꝙ exceptio doli competit etiā nō intentata actiōe de
d dolo.Itē exceptio metus,[d]j̄.de doli excep.l.j.ꝛ ij.ſ.qđ metus
ca.l.metū.§.ſed qđ pretor.tñ ille actiones dātur ad reſtitue
dū,ſicut hic reſtitutio.Quare ergo aliud requiritur hic ꝙ ibi?
Reſpon.Quandoqꝫ p̄tor dat actionē ex aliquo facto,tūc ex eo
dē facto dat exceptionē,etiā nulla actione intentata,vt in con-
trarijs.ꝛ j̄.proxi.§.Quādoqꝫ nō dat actionē,ſꝫ ſubuenit ꝑ of
ficium iudicis,tunc exceptio nō cōpetit,niſi officio iudicis intē
tato principaliter,vel per modū contradictionis,vt hic,ꝛ in d.
3 l.Papinianus.§.ſi filius.de inoff.teſt.†Querela eniꝫ nō eſt a-
ctio nec accuſatio,ſed magis dicitur quoddā officiū iudicis,vt
no.in l.poſthumꝰ.§.ſi qs ex his.eo.tit.Idem in bonorū poſſeſ
ſione cōtra tabulas, que ſimiliter per officiū iudicis petitꝛ, vt
d.l.ſi preteritus.j̄.de bo.poſ.contra tabulas.Contra hoc oppo
4 nitꝛ†cū ſententia eſt lata pretextu falſorū inſtrumentoruꝫ,datꝛ
officiū iudicis,per qđ petitꝛ reſtitutio,vt d.l.diuus.j̄.de re iud.
ꝛ l.ij.C.ſi ex fal.inſtru.Tamen reperio ꝙ ſi agatur ex tali ſentē
tia pōt excipi perpetuo,etiā nō petita reſtitutiōe,vt extra de
exce.c.cū venerabilis.¶ Rñdeo hic,ꝛ aduerte,ꝛ dico ꝙ qñcūqꝫ
ex ſententia lata ex falſis inſtrumentis datur in integrū reſti-
tutio,vt quis in ſtatū priſtinū reponatur,vt ſententietur,ꝓut
ſententiari deberet,ſi ſñia lata nō eſſet,vt l.diuꝰ.ꝛ ad hūc finē
nō poſſet opponi exceptio niſi exceptiōe prehabita, ſed eo ipo
ꝙ ſententia lata eſt ex falſis inſtrumētis,cōpetit mihi actio de
dolo vel in factū ꝯ te ad intereſſe.ſ.de dolo.l.ꝛ eleganter.§.
pe.ꝛ eodē modo mihi cōpetit exceptio ꝯtra te,q̄ eſt ꝑpetua,vt
5 d.c.cū venerabilis.¶ Op.ꝛ videtur†qđ ea,q̄ ſunt annalia ad
agendum ſunt perpetua ad excipiendū.l.pure.in fi.j̄.de doli ex
cep.ꝛ C.de exceptio.l.licet.Solu.dicit gl.hec eſt replicatio,q̄
eſt tēporalis,ſicut actio,vt j̄.de pecul.l.queſitū.§.in dolo.Iſta
nō eſt bona,qꝛ idē eſſet in exceptione,vt l.exceptiones.la ij.in fi.
j̄.de except.Sol.ergo,quod id quod dicitꝛ,ꝙ exceptio eſt per-
petua verū eſt,ſed hic nō tollitꝛ exceptio tēpore, poſtquā eſt na
ta,ſꝫ eiꝰ natiuitas īpeditꝛ ſi negligit petere reſtitutionē.¶ Op
po.dr̄ hic quod dꝫ ſe probare minorem,ꝛ leſum.Contra C.ſi ad
uer.cred.l.j.ꝛ de pred mi.l.ſi prediū.Sol.vt in gloſ.¶ Quero
e quomodo ꝓbabit[e] ſe leſum in delatione iuramenti?Reſpon.ſi
probat ſe habere teſtes,vel alias probationes,vt l.tutor.j̄.§.e.ꝛ
6 ex hoc mirabili tex.ſic intellecto ꝑ glo.habes expreſſuꝫ,†ꝙ mi
nor,qui nō appellauit,nō eſt leſus eo ipſo ꝙ nō appellauit, niſi
doceat ſe habere aliquid,propter qđ in cauſa appellationis
f beret vincere.[f]*ideo cautus aduocatus minoris,petens re
* tutionē in integrum pro minore,debet facere duos articulos
ponit,ꝛc.ꝙ contra talem ſententiam,Titius minor xxv.an
appellauit.Item ponit,ꝛ probare intendit quod ipſe habe
ſtrumenta,vel teſtes,per que in cauſa appellationis obtinu
* ſet,ſi appellaſſet,ꝛ in preſenti cauſa victoriam habuiſſet.*Co
tra hoc tamen facit ſ.de minor.l.ſi minor xxv.ann.filiofam
g j.qđ ibi not.Sol.ante latam ſententiā,ꝗſi minor renūciat ap
pellationi eo ipſo ꝙ renūtiat,decipitur:qꝛ poſſibile eſt,ſen
tiā iniuſtā ſequi,ꝛ ſic conſtat eum ſtatim decipi,ſꝫ poſtꝙ eſt la
ta ſentētia,nō cōſtat ipm ſtatim decipi,niſi appareat ipſum fo
7 uere,iuſtā cauſam,tex eſt hic.¶ Itē per hoc habes†ꝙ ſi minor
intra terminū non probauit,non ſtatim tanquam leſus dꝫ reſti
tui ad terminum,niſi oſtendat ſe habere probationem,vt hic.
* Nota*iſta,ſe habere ꝓbationē,qꝛ ſemel vidi quendam aduoca
tū minoris ſuccūbere:qꝛ cum minor habuiſſet omnes dila
tiones ad probandū,ꝛ vidēs,ꝙ pars petebat [illegible] dixit
iudici ille aduocatus,Dñe iudex,iſte eſt minor,ꝛ [illegible]
non probauit infra dilationes ſibi datas,petit ſe reſti
te qꝛ iſte aduocatus nō petebat vt debebat,dixit illi
non veniatis,nec petatis in forma debita de iure,non ad
petitionē,nec requiſitionem veſtram.Debebas enim ita p
re,ꝛ per conſequens articulare.Iſte eſt minor,ꝛ eſt leſus,q
nō ꝓbauit de iure ſuo infra dilationes a iudice ſibi aſſignatas.
Itē qꝛ paratus eſt docere,ꝙ ipſe habet teſtes,ꝑ quos (ſi eos
infra dilationes ſibi aſſignatas produxiſſet) in preſenti cauſa
* obtinuiſſet.*Et eodē modo ſi minor petit ſe reſtitui ad allega
tionē omiſſam nō reſtituetur,niſi doceat ſe illā allegationē ha
bere.Intelligitꝛ l.minor xxv.annis omiſſaꝫ.ſ.de minoribꝰ.ꝛ qđ
not.Inno.in c.auditis.ꝛ c.coram felicis.extra de in integ.reſti.
h fiet tamē in iſto iudicio,[h]quo queritur an minor ſit leſus,faci
lior probatio,an habeat probationem vel non.Sufficit enī qđ
* oſtēdatur iudici preſumptiue,*ꝙ minor potuiſſet ꝓbare.arg.
l.in lege Aquilia,ſi deletum.ſ.ad leg.Aqui.ꝛ iſte ꝓbationes,q̄
ſiūt hic,nō facerēt plenā fidē in cauſa principali,vt in c.veniēs.
el ij.extra de teſti.¶ Ultimo iſte §.videtꝛ cōtra gl.in l.ij.in fi.ſ.
8 eo.vbi dicitur†ꝙ minor non reſtituitur aduerſus iuramētū.
Sol.contra iuramentum preſtitum a ſe,nemo reſtituitur,vt in
authen.ſacramenta puberum.C.ſi aduer.ven.Ita loquitur in
gl.in l.ij.in fi.ſ.eo.Sed contra iuramentum delatū alteri
reſtituitur minor,vt hic.Et ita tꝫ Inn.extra eo.c.j.alſ ij.

ADDITIONES.

a P.PAV.P.¶ Opp.ꝙ minori.Vide Soci.in l.exceptiones.in
vlti.j̄.de exce.ver.ibi niſi prius reſtituatꝛ,quid habeat proba
minor ad petendū reſtitutionē in integrum?vide Franci.in
ſi.lxvj.Itē ꝙ ī mutuo reſtituatꝛ ſine ꝓbatiōe leſiōis,vide
not.lix.Itē ꝙ opus ſit ſummatim ꝓbare de leſione,vide
not.clxvij.vide Ro.ſing.cccclxv.inci.nunquid iudex.dicit
pōt iudex motu proprio cōcedere reſtitutionē in integrū.
vide omnino in materia Io.de Ana.conſi.xlviij.cum addi.
lo.vbi habes,ꝙ ſit opus probare,ꝛ an iudex corā quo petitur
reſtitutio ſit etiā iudex cauſe principalis?Et quid ſi quis pe
tat rem ſibi reſtitui,ſed nō petat reſtitutionē in integrū
ficiat?vide in reperto.in ꝟbo,reſtitutio.ꝛ i ꝟbo,minor.Et
minor nō eſt leſus ſui facilitate,ſed fortuito,vel etiā ex d
tione ſtatuti nō datur reſtitutio,vide Alex.in l.ſi.C.de in
reſti.vbi ēt ponit,an ſit neceſſe dicere in libello,ꝙ ſui facili
te fuerit leſus.de q̊ ēt vide Barb.cōſi.lxxix.vol.iij.Circa
doctrinā Bar.vide Bar.in aut.ſi oēs.C.ſi vt ſe ab hered
b POMA.¶ Scđo modo.Qñ reſtitutio in integrū petatur
dēter,in eo iudicio non requiritur litis conteſtatio
mile,ſꝫ ſufficit cōteſtatio facta in principali iudicio.ad hoc be
ne facit quod not.Bar.in l.ſi autem.§.ſi.verſi.no
legit cum l.ſi pupilli.j̄.de neg.geſt.
c ¶ Principalis.Quando reſtitutio petitꝛ per viam principa
lis petitionis,ita debet eſſe quando petitur per viam cōtradi
ctionis incidenter.Ad hoc bene facit quod not.Bal.in
ri.per illum tex.C.de rei vend.
d ¶ Exceptio metus.Pro hoc habes,licet inquantum Bar.
hic cōcludat,ꝙ ſi minor nō probauit intra terminū,ꝛ etiā
ſerit allegationem,ꝙ per hoc non ſtatim erit leſus,ꝛ ideo
dꝫ reſtitui,niſi ꝓbauerit.Et licet cū eo omnes Legiſte
eant,tamen contra Barto.hic eſt tex.in c.auditis.in fi.
neceſſariam,vt aſſerit probationem.extra de in integ.reſt
Panor.in viij.nota.Et ad hoc contra Bar.hic notat
illum tex.Dicit enim tex.ꝙ ſi eccleſia litigat,ꝛ nō probat
mino,ꝛ ideo petit ſe reſtitui,ꝙ attento ꝙ eccleſia fungitur
minoris,quod dꝫ reſtitui,nec requirit tex.ꝙ probet ſe ha
probationem,vt hic vult Bar.ꝛ ſic tollitur argumentum

ceretur quod ille tex. loquitur in eccleſia, cui facilius concedit
reſtitutio, quam minori, quia vt ſ. equiparat eccleſiā minori, et
loquitur in minore. Preterea ꝯtra Bar. eſt tex. in c. ſuſcitata.
eo. ti. vbi ex ſola ꝓcuratoris allegatione, etiā poſt latam ſentē
tiā datur reſtitutio aduerſus probationem omiſſam. ⁊ ibi hoc
no. Pan. notabili ſcđo. eſt tex. ꝯ Bar. hic, ꝙ nō requiritur quod
probet, vt hic vult Bar. Unde teneatis cōtra Bart. ꝙ imo minor
ex eo ſolo quod non probauit in terminis, dicitur leſus, et
ideo per in integ. reſt. dʒ reſtitui abſqʒ eo quod probet etiā nō
obſtat iſte tex. qꝛ loquit̃ quādo minor vult reſtitui aduerſus factum
ſuū legitime, quo caſu quedā eſt maior p̄ſumptio ꝯ eū, et
ideo nō eſt mirum, ſi eſt neceſſe ꝙ probet, ⁊c. ſed in caſu Barto.
nō vult reſtitui aduerſus factū legitime, ſʒ aduerſus cōmiſſuʒ,
quo caſu reſtitueretur, etiā abſqʒ eo qđ ꝓbet. ⁊ iſtā differentiā
facit gl. in l. fi. C. in quib. cau. reſti. in inte. Et ꝯ Bar. tʒ Specu.
in ti. de in inte. reſti. §. j. ꝟ. illđ quoqʒ. Ant. de but. in c. cū veniſ
ſent. ⁊ in c. ex literis. Inn. eo. ti. Aret. conſi. lxvj. inci. viſo puncto.
Alex. conſi. xxj. vol. j.

f POMA. ¶ Quomodo probabit. Lata ſententia ꝯ minorē ſi in
tra x dies, nō appellat, hoc ipſo non dicitur leſus, niſi ꝓbet aliquid,
propter quod potuiſſet ſuperior eſſe appellatus. Et lʒ
cōtrariū teneat Bar. l. fi. per gl. ibi. C. in quib. cau. in integ. reſt.
⁊ ſequitur ibi Pau. tu tamē tene opi. Bar. hic, que cōmuniter
approbat̃, quā tenēt Bal. ⁊ Sali. in l. fi. ⁊ Abb. cōſi. lxxvij. inci.
in a. vol. ij. Alex. conſi. cxv. vol. v.

f ¶ Uincere. Alex. hic videtur trāſire cū opi. Ful. hic, ⁊ in d. l.
fi. quam etiam ibi ſequitur Pau. de ca. ⁊ ibi poſui, quod aut minor
erat, ⁊ ſuccubuit per ſententiā abſolutoriā, ⁊ procedat opi.
Bar. hic, aut erat reus, ⁊ fuit cōdēnatus ⁊ procedat opi. Bar.
in d. l. fi. vbi videtur tenere contrariū eius, qđ hic tʒ. De quo vide
vltra alleg. per Alex. Spe. in ti. de teſte. §. j. verſi. quid ergo.
inquantum etiam Alex. tāgit an minor dicatur leſus cōꝓmittendo
in arbitratorē, adde Abb. cōſi. xxxj. lib. iij. Et an minor
dicat̃ leſus per aditionē hereditatis, dato quod de ſuo dānū
nō patiat̃. Io. and. tʒ ꝙ ſic in additione alleg. hic ꝑ Alexan.

g POMA. ¶ Latam ſentētiam. Licet oēs tranſeant cum Bar. ꝙ
ſi minor renūtiauit appellationi ante ſententiam latā, dicat̃ leſus
ratione de qua hic per eū, tamen videtur obſtare text. hic.
Nam minor deferendo iur̃m aduerſario, vt hic dicitur cū authoritate
tutoris, videtur omnino ei velle ſtare. l. nō erit. in ꝟſ.
dato. ſ. eo. imo qđ fortius eſt. conſtituit eum iudicem, ⁊ teſtem
in propria cauſa. l. fi. C. de fideicom. ⁊ tamen poſſet eſſe, ꝙ iuraret
inique, ſicut poteſt eſſe ꝙ iudex proferat ſententiam iniquā
vbi renuntiauit minor appellationi, tamē nō dicitur leſus, niſi
ꝓbet, vt hic not. Et ſic dicas, ꝙ nō eſt p̄ſumendū, ꝙ aduerſari⁹
procuret. l. fi. C. ad l. Iul. repe. Reſpon. quod etiam non eſt preſumendū,
ꝙ iudex proferat ſniam iniquaʒ. l. herennius. §. Caius.
ſ. de euic. ⁊ maxime, qꝛ non habet proferre ſententiā ad ſui vtilitatem,
ſicut aduerſarius iurare.

h POMA. ¶ Iudicio. Uide Cep. conſi. clxxiiij. Ad hoc bene facit
qđ no. Bar. in l. preſcriptione. C. ſi contra ius vel vtil. publ.

* CLAV. ¶ Preſumptiue. Quomodo intelligat̃ iſtud p̄ſumptiue,
vide Are. conſi. lxv.

§. Sed ⁊ ſi quis.

Cui cōtra iuramētū ſubuenit̃ per actionem, ſubuenit̃ etiā ꝑ
exceptionē ⁊ replicationē. h. d. ¶ Opp. ꝙ imo prius hʒ agere
actione in factum, ex illo edicto, que in frau. credi. ⁊ ſic reſtitui,
vt ſ. proxi. §. Sol. vt ibi dixi.

§. Iuſiurandum.

Iuramētuʒ procuratoris, vel defenſoris ꝓdeſt domino,
ad exceptionē, ⁊ etiā ad actionē. h. d. ¶ Not. ꝙ dixi in ſummario,
⁊c. ¶ Opp. de l. non ſolum. §. qui alieno. ſ. de procu. Solu.
dicūt quidā, ꝙ hic acquiritur domino, id eſt, ad eius vtilitatē,
nō ꝙ dñs poſſit agere. Uel verius dicit gl. in iudicio, dño q̄ritur
vtilis, etiam ſine ceſſione. Ita loquitur hic. Directa vero
non queritur domino. Et ita loquitur lex cōtraria. Et ſcđm
hoc iſta lex nō haberet locū, niſi in iuramento iudic. ali. Sʒ poſſumus
9 etiā dicere quod † loquatur in omni iuramēto, qꝛ omne
iur̃m habet vim litis conteſtationis, vt ſ. ea. l. §. ſi is qui. Ad l.
cōtrariā reſpon. ꝙ ideo dominus nō poterat agere, qꝛ ibi erat
dubium de mandato, ſecus ſi erat certum de ipſo mandato. Ita
loquitur hic, precedens tamen ſolutio eſt tutior.

1 Iuramentum voluntarium, vel iudiciale parit actionē non autem neceſſarium.
2 Actio, que oritur ex iuramento, qū ſit datiua, ⁊ quādo natiua.
3 Sententia parit actionem in factum.
4 Actio in factum in actione in rem, an habeat locū.

§. Si petitor.

In reali actione iuramentuʒ actori
parat actionē, reo exceptionē, ⁊ ſi iurauerit rem ſuam eſſe, etiā actionē. Idē in perſonali, vel mixta.
h. d. vſqʒ ad l. ſi duo patroni. legā tamen per partes. Primo ꝓ
declaratione litere, quero que actio detur actori. Gl. dicit in
factū. ⁊ probatur ĩ. l. proxi. ver. proinde. ¶ Contra hoc opp. et
videtur ꝙ competit publiciana, vt ſ. de public. l. eū qui. §. ſi petenti.
Solu. aut ego nitor ex iuramento tantū, ⁊ loquitur hic,
§. aut ex iuramēto ⁊ traditione. ⁊ ita loquitur lex ꝯria. Ita dicit
glo. ¶ Sed contra gloſſam opponi. quia ille qui ſic tradit
rem, tradit eā, vt accipientis, ⁊ ſic ſi accipiens eſt dominus, nō
transfertur dominiū, l. iij. §. ſubtilius. ĩ. de condi. cauſa dat. ergo
ſi non eſt dominus, non tranſfert vſucapiendi cōditionē, nec
publicianam, vt ĩ. de contrahen. emp. l. claub⁹. ⁊ l. eū qui. in ꝑn.
ſ. de publi. Sol. ſecundum opi. quam tenemus, eſt ſpeciale ibi,
fauore rei iudicate, vt no. Inſti. de offi. iu. in fi. ⁊ de publ. l. ſunt
⁊ alie. ⁊ l. j. ⁊ l. Pomponius. §. ſi iuſſu. de acqui. poſſ. ⁊ ibi plene
dixi, lʒ qdā Ultramōtani contra. Et ex hoc §. gl. fundat duas
opi. Prima eſt ꝙ ex quolibet iuramento oritur actio, ⁊ poſtea
ſententia oritur alia actio, ⁊ ſic erunt due actiones. Pla. tamen
dicebat ꝙ ex neceſſario vel iudiciali nō oritur actio, ſʒ ſolū ex
voluntario. Ita dicit gl. hic, ⁊ C. eo. l. j. ⁊ ibi Pet. ⁊ Cy. refert.
tenebat opi. Plac. Iac. but. videbatur idē dicere. Mihi videtur
1 † quod ex iuramento voluntario, vel etiam iudiciali queratur
actio, ex neceſſario vero non, ⁊ ſic pro parte teneo gloſ. pro
parte Plac. Probo quādo quis defert iuramentū vr̃ contrahere
⁊ cōfiteri ſe debitorē illo iurāte. vt ĩ. eo. l. q iuraſſe. in fi. ⁊ l.
depoſiti. §. j. ĩ. de pec. ſed ex cōfeſſione oritur actio, vt l. certū. in
fi. ĩ. de cōfeſſis. ergo, ⁊c. Preterea hoc probo ꝑ § j. ſ. ea. l. vbi dr̃
quod ſolū oritur actio, quādo iuramentum eſt delatū vł remiſſum
a parte referendo illū §. ad verba edicti, que intelligūtur
etiam de iudiciali, ⁊ probatur hic: loquitur enim poſſeſſore deferente,
nō dicit de iudice, ⁊ ſic nō hʒ locū in neceſſario. Item non
a diſtinguit, ᵃvtrū poſſeſſor deferat in iudicio vel extra, imo magis
videtur innuere in iudicio delatum, ex eo quod dicit petitor,
⁊ ſic innuit litē cōteſtatam eſſe, vt ĩ. rem rat. hab. l. amplius
non peti. vnde ex iudiciali oritur actio, ex neceſſario nō, qꝛ hoc
l. nō reperitur. Preterea actus nō debet operari vltra intentionem
agentis, vt ſ. tit. j. l. non omnis. ſed iudex defert iuramētū
neceſſariū in defectū probationis, ergo illud iuramentū valet
ad perficiendam probationē, nō ad obligandum partem. l.
admonendi. ĩ. eodem. Iuramentum vero voluntariū vel extra
2 iudiciale, defertur ad obligādū partem, vt ſ. dixi. ¶ † Quero
verum iſta actio ſit datiua, vel natiua. Et videtur ꝙ datiua, qꝛ
tex. dicit hic, dabitur actio, vt ĩ. eod. l. pri. dixit actionē dandā.
In ꝯriū videtur ꝙ ſit natiua, ex quaſi contractu precedenti. ĩ.
eodem. l. qui iuraſſe. §. fi. Sol. Poteſt probabiliter dici qđ quādo
iur̃m defert̃ in reali, qđ tūc ſit datiua, qꝛ nō p̄ſupponit̃ obligatio.
Ita loquitur hic, ſed qū defert̃ in perſonali, tūc ſit natiua,
b ᵇvt ĩ. e. l. qui iuraſſe. ¶ † Ultimo gloſſa probat ex hac l. qđ
3 ex ſententia oritur actio in factum, in actione in rē, cū iudicat̃
rē eſſe meā, ſicut dicit in fin. Iſta gl. duo p̄ſupponit. Primo qđ
ex ſnia dat̃ actio in factū. ¶ Ultramontani ꝯ, qꝛ imo vocatur
actio iudicati. De quo ꝑ Cy. C. eo. l. actori. Itē p̄ſupponit aliđ,
4 ſcʒ † ꝙ in actione in rem habet locum actio in factū. ¶ Contrariū
no. C. de iud. l. j. in fin. magne gl. vbi dicit ꝙ cōpetit vtilis in
rem, ⁊ ibi ꝑ Cy. de quolibet iſtorū dixi plene in l. miles. §. iudicati.
de re iudi. vbi hoc tangit gl. ⁊ Dy. ¶ Opp. ad hanc l. quia
quandoqʒ alteri nocet, ꝙ inter alios actū eſt, vt l. Papinian⁹.
§. fi. de inoff. teſt. Sol. vt in gl.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Diſtinguit. Et qđ imo ex iudiciali iuramēto oriat̃
actio, facit l. actori. C. eod.

b ¶ Natiua. Adde quod idē tʒ Bal. in lec. antiqua. ⁊ Ange. hic,
⁊ in l. miles. §. fi. de re iudi. licet ibi Imo. contra de quo hic per
Alex.

LEX XI.

1 Actionem, facta ad exceptionem, quando pariant.
2 Condemnatio ſi ad rem, quam reſtituit, res ipſa reuerſa ſit, an contra ipſuʒ per illum, cui res fuit reſtituta, poterit agi ex prima ſententia.
3 Iudicis officium habet executionem paratam.
4 Iuramentum habetur pro veritate.
5 Uerba improprianttur, vt ſuſtineatur libellus, iuramentum, ⁊ dictum teſtis.
7 Iuramentum habet vim ſententie, ⁊ executionem paratam.
8 Actio quādo oriatur ex ſolis probationibus.
9 In executione nō ſufficit ſola relatio nuntij, ſed requirit̃ pronuntiatio.
10 Actio vtilis, ⁊ actio in factum, oritur ex iuramento.

SEd ſi poſſeſſori.

¶ Iſtaʒ l. ſummaui cum preceden.

¶ Opp.de l.euʒ qui.§.petēdi.ſ.de publi. Sol.quando iuramentum defertur actori,ſi iuratur,ꝛ ſi ex teſtamento ſolo nitatur,habet actionē in factū. Si ex iuramento, ꝛ traditione habet publicianā. Sed quando defertur poſſeſſori,tūc publiciana competere non poteſt,ꝗ ſibi traditio nō eſt facta. Ita loquitur hic,ꝛ ita dicit gl. Vel aliter poſſumus dicere quod hic loquatur de actione in factū,que idē eſt qđ publiciana,qđ nō plʒ gl.propter duo. Primo,ꝗ non fuit facta traditio,vt dictū eſt. Itē publiciana eſt ſpecialis,ideo nō recurrimus ad actionē in factū generalē,vt inſti.de act.§.alie. Quidā tamen videntur dicere velle,ꝙ illud dimittere rē apud poſſeſſorem,habet vim traditionis,vt inſti.de re.diui.§.interduʒ.qđ non placet.arg.eius quod dicimus de tranſactione.l.ſi ꝓ fundo.C.de tranſact.ꝛ quod no.in l.pe.de vſucap.pro empto. ꝛ argumento eius quod diximus in ſententia,vt no.in l. exceptio. ĩ.de excep.rei iudic. ¶ Opp.actus nō operatur vltra intētionem agentis.l.non omnis.ſ.ſi cer.pe. Sed qū iuramētū defertur poſſeſſori,defertur ad exceptionem,nō ad actionē,ꝗ poſſidenti nō datur actio.l.j.§.hoc interdictū.ĩ.vti poſ. Ergo ex tali iuramēto nō dʒ dari actio. Gl.tangit iſtud contrariuʒ ꝛ non 1 ſoluit. Sed dic,ꝙ hoc† idem,alibi cōtingit ꝙ facta ad exceptionem pariunt actionē.l.quod mihi.ĩ.de lib.leg.de donatio. ante nup.l.ſi cum ante nuptias. Tu reſponde,ꝙ hic iuramētū defertur ad id quod eſt cauſa actionis,ꝛ quod ꝓducit actionē aptitudine,licet nō actu:nā ille qui eſt dominꝰ aptitudine, ſemper habet rei vēdicationē,nō aūt habet eam actu ſi poſſidet,vt l.in rem.in prin.ſ.de rei ven.C.de alie.iud.mu.ca.fac.l.j.ſʒ hic detulit ꝙ iuraret rem ſuam eſſe,ꝛ ſic quod haberet actionē ſuā aptitudine,merito cum cadit a poſſeſſione aptitudo illa in actū de- a ducitur.ꝛ actio cōpetit,ita loquit̄ hic. ¶ Vltimo[a] hāc legē in- 2 ducit† Bar.ad q.ſi fui tibi cōdēnatus ad rem,vnde habes cō- 3 tra me actionē in factum ex ſententia,ꝛ officium iudicis† qđ hʒ executionē paratā,pone ꝙ illā rē tibi reſtitui,poſtea a poſſeſſione cecidiſti,que ad me reuerſa eſt,vtrū poteris agere ex prima ſententia,vt tibi reſtituatur,videtur ꝙ non:ꝗ ſolutiōe prima,videtur ſublata obligatio ex ſententia,vt inſtit.quib.mod.tol.obli.in prin. Ad idem facit qđ not.in aut. ſacramenta pub. C.ſi aduer.vē.in gl.fi. Pro hoc videtur caſus in l.a diuo Pio.§.ſi poſt addictū.de re iudic. In ꝯtrariū videtur caſus hic vbi il- b le qui poſſidet,ſi poſtea cadat[b] a poſſeſſione,habet actionē ex illo iuramento. Et hoc tenet Guli.ꝛ Iac.but.quod eſt not. Aſſignant rationem,nā ex illa ſententia oritur alicui ius duplex,vt ſibi reſtituatur res,ꝛ vt in poſſeſſione conſeruetur.l.ſi qs miſſus.§.cū ꝑtor.ĩ.ne vis fiat ei.ꝛ l.iij.§.miſſum.ĩ.de carbo.edi.C.ad carbo.l.j.ſecundū vnam lectu. Facit l.qui vniuerſas.§.iteʒ cum pretor.ĩ.de acqui.poſſ. Licet ergo quantū ad primā partem,de reſtitutione rei ſit ſatiſfactū ſententie,tamen adhuc durat remedium aliud,quod iudex debet eū tueri in poſſeſſione, que tuitio fieri nō poteſt,niſi ſibi reſtituatur,ꝛ ſic habebit officium iudicis ad reſtitutionem ſibi fiendam. Per hoc apparet reſponſum ad contraria:ꝗ per hoc non fuit ſublata obligatio in totum,arg.eius quod not.C. de vſufru.l.corruptionem.ꝛ l.pluribus.§.ſi placeat.de verb.oblig. Non obſtat §.ſi poſt addictum.ꝗ verum eſt quod non durat iudicis officium ſcilicet cōtra extraneos,ſed contra ipſum,cōtra quem iudicatum eſt,ſicut patet ex predictis.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Vlti. Hanc legem inducit Lanfran.in ſimili,in tracta.de arbi.char.xlij.q.xlj. Alex.in l.debitori.verſi.in gl.fi.C.de pac. Bald.in c.ex conqueſtione.de reſtit.ſpol.vbi bene,ꝛ Soci.conſi.cxxxiij.

b ¶ Cadat. Contrarium videtur tenere in l.permiſceri.in fi.ĩ.de acquir.poſſ.ꝛ in l.Claudius.ĩ.qui po.in pig.hab. Sed vide pro ſolutione,ꝛ concordantia Bar.de Saxofer.concor.lxxiij.incip.inuoluere conantur.vbi ad plenum.

1 ☞ Iuramentum habetur pro veritate.
2 Libelli verba impropriari ex cauſa.
3 Donatio inter virum ꝛ vxorem,an confirmetur iuramento.

* §. Item ſi iurauero.

(Summaui cū ꝑcedēti. Vel potes aliter ſic ſummare. Verba iuramenti ſi non poſſunt ſtare ſm pro- a priā ſignificationē,intelliguntur ſm impropriā.h.d. Nota iu- 1 ramentum† haberi pro haberi pro veritate. Contra.ĩ.e.l.eū q.in prin.gl.non ſoluit. Dic ꝙ ibi non dicitur ꝙ pro veritate non habeatur,ſed qđ deferens exoneratur a pena, qū ceſſat ratio b pene. Vltimo[b] no.verſi.ſed ꝛ ſi rerum ex quo no.ꝙ verba ſunt in eo intelligenda,in quo maiorem poſſunt habere effectum,et non in alio. Sic infra de reb.dub.l.quoties.ꝛ ideo ſi ſunt verba que in ſignificatione propria poſſunt habere effectū,in illa e intelligēda.arg.l.cum quereretur.§.lana.ĩ.de lega.iij.ꝛ l. rum.§.quod tamen Caſſius.ĩ.illo ꝛ eo.titu. Item no.ꝙ ver bum,vſuſfructus,ſumitur improprie,pro quaſi vſufructu 2 ſi aliquis diceret † in libello,ſe eſſe in poſſeſſione aliquis c ris incorporalis,quod eſt impoſſibile,debet intelligi quaſi poſſeſſione. Idem,ſi emphyteuta dicit ſe eſſe domin bet intelligi ſcilicet vtilem,per iſtum tex.eſt argu.l.ſi quis * tione ambigua.* ſ.de iudi. Et per hoc deciditur talis queſ Pone,ꝙ emphyteuta agit.rei vendicatione,ſimpliciter dic do ſe dominum,in proceſſu vero probat ſe emphyteutam ro,nunquid reus ſit ei condemnandus? videtur ꝙ non. cendo ſimpliciter de dominio,intelligitur de directo.ſ.ſi ag vectiga.peta.l.j.ergo non obtinebit in vti.argu.ĩ.de aqua tid.ꝛ eſtiua.l.j.§.queſitum.cum ſententia debeat eſſe cōform libello.ſ.commu.diuidun.l.vt fundus. Tu dic contra. Nam nō eſt curandum de verbis,ſed de ſenſu,ꝛ de effectu.arg.l.ſcire.ſ. de legib.ꝛ l.ſi filius.ĩ.quod cum eo.ꝛ de adim.leg.l.iij.§.con dictio.in fin. Nam abuſiue vtile dominium,appellatur domi niū ſimpliciter,at q in iudicijs dʒ accipi,quod ſ.de iudicijs.l.ſi quis intentione.pro quo ĩ.de reb.dub. in dubio loquendo de dominio,videtur quis loq ad ſe pertinet.ĩ.loca.l.ſi vno anno.ꝗ,vt ibi dicitur, accipi ſm naturam contractus. Et ſunt leges,que ap phyteutam dominum ſimpliciter,vt C.de fund.patrim l.poſſeſſores.in fi.lib.xj.de fun.rei priuat.l.ij.eod.lib. pro ſaluandis dictis teſtium,qui quandoqꝫ verbis propr vtuntur:ꝗ propter hoc non debet eorum dictuʒ vitiari,ſeu re probari. Ratio,ꝗ magis ſenſum,quā verba debemus atten re.arg.ſ.de legib.l.ſcire.ꝛ ĩ.quod cum eo.l.ſi filius.ĩ.de adim. lega.l.iij.§.conditio.in fi. Vnde,ſi non valent,vt ſunt accepta, debent ſaltem valere vt poſſunt,vt hic,ꝛ ſ.de pactis.l.ſi vnus. §.ſi acceptilatio.ad quod Inſti.de adoptionib.§.fina.ꝛ C.de li be.preteri.l.iij. Vltimo Guliel.de Cuneo tractat hic queſtio- 3 nem,† an donatio inter virum ꝛ vxorem confirmetur iuramento,qđ nō facit ad materiam noſtram. De hoc dixi in l.ſi quis p * eo.in fin.verſi.idem in donatione.ĩ.de fideiuſſo.)

ADDITIONES.

a ¶ Impropriam. Adde qđ notat Bar.in l.ſi mater.§.eandem. de execu.rei iud.ꝛ in l.j.ad fi.C.de vſufru.ꝛ in l.j.ĩ.de acti.ꝛ ob. ꝛ in l.ſcire debemus.ꝛ in l inter ſtipulantem.ĩ.de verb.obli.ꝛ in l.ſi inſulam.de preſcr.verb.ꝛ in l.ſi olei.C.loc.alias etiam remiſſiones vide hic per Alex.cui adde Pet.de anch.conſi. Ro.conſi.cccj. Bal.conſ.cccciij.lib.iij.vbi dicit,ꝙ verba ſen tie impropriantur vt ſuſtineatur.

b POMA. ¶ Vlti. Nota,ꝙ verba impropriantur in libello dic in ſententia,ꝛ in teſte. Bal.nouellꝰ in repet.l.j.§. ĩ.de verb.oblig. Feli.in c.auditis.de preſcri. Et in materia im propriationis libelli ꝛ ſententie,vide Barba.in tract.de gabel. in ſecunda parte.que incip.de locatione gabellarum. Alex.in l.ſi cum nulla.ĩ.de re iudi. Et circa dictum Bar.hic,vide etiam Angel.aret.in conſi.v. Ale.conſi.cxxxviij.vo.ij. Ale.xvj. xlvj.volu.iiij. Pau.de caſt.l.j.C.de vſufru. Alex.l.debitor.ver dicit Bal.ĩ.ad Trebel.ꝛ multas remiſſiones per Feli.capi.ſe ries.de teſtib.ꝛ c.auditis.de preſcriptio. Anto.de but.conſi. lxiij. Alexan.l.j.ĩ.de legat.j. Panor.cap.examinata.de iudi. Feli.in c.cū contingat.de reſcrip. Aret.conſi.cxxvij. Alex. ꝛ ibi Iaſ.C.qui admit.

c P.PAV.P. ¶ Debet intelligi. Ad iſtam regulam ꝙ verba li debeant impropriari,vide ad Bar.in l.ſi diuiſa.C.loca.

* CLAV. ¶ Ambigua. Ad hoc vide Alex.in l.ij.in fine princ. titu.j.vide qđ notat Bar.in l.certi cōdictio.§.ſi nummos Doct.ſ.tit.j.vide Bar.in l.ſi pecuniam.ĩ.de condi. ꝛ quod notat Panor.in c.bone.lo.ij.de poſtula. tex.quem dicit ſingularem in vij.nota. Et mult propriationis,vide Bertachi.in tracta.gabell

§. Si cum de hereditate

Summaui cū precedēti. Di- ctum eſt ſ.de actione reali,ꝛ perſonali,hic loquit̄ de aliter,Dictum eſt ſ.de actionibus in rem particularibus, 1 loquitur de actionibus in rem vniuerſalibus. ¶ Nota ꝙ iura mentum habet vim ſententie,ex quo apparet,quod hʒ execu nem paratam,vt dixi in l.ij ſ.eo. ¶ Secundo nota,ꝙ iura tum habet vim ſententie,precedētibus probationibus, hic dum dicit,atque ſi probatum eſſet,ꝛ ſubdit gl.ſubaudi a nuntiatum.[a] (¶ Nota ex iſto tex.cum iſta gl.illud quod * aduocati in iudicio,Dñe iudex, cum ſemiplene proba potius nobis debet deferri iuramentum in ſupplemētū * ris ꝓbationis,quo delato ꝛ preſtito,petimus in cauſa 2 ri,ꝛ ꝓnūtiari.) Nā ex ſolis† ꝓbationibus nō oritur

gl.dicit,quod not.Quod intellige,niſi probatio fieret per con
feſſionem,vel iuramentum,vt vidiſti in l.nam poſtea.§.fi.ſ.eod.
¶ Et ſic vides ſecundum gl.quod pronuntiatio requiritur. Et
9 ſic facit*quod non ſufficiat relatio nuntij ſuper diſcuſſione bo
norum,niſi ſequatur pronuntiatio,de quo dixi in l.ſtipulatio.§.
10 habet autem.ĩ.de ope.nou.nun. ¶ Vltimo no.ꝙ ex iuramento
* competit vtilis actio.*Contra,imo actio in factū, vt ſ.ead.l.in
prin.Solu.dico quod competit hec,⁊ illa. ¶ Et ideo eſt aduer
tendum quod preſtito iuramento per actorem in reali actione, ſi
quidem vere erat dominus habet rei vēdicationē. Item actio-
nem in factū vtilēq; in rem,vt hic patet,ſi nō erat dominus,ha-
bet actionē in factum,⁊ vtilem in rem,vt hic,⁊ publicianā,ſi ni-
tatur ex traditione,vt habuiſti no.ſ.ead.l.in prin.Sed ſi iura-
mentum deferatur poſſeſſori,ſi iurauit rem ſuam eſſe,habet tan
tum actionem in factum,⁊ vtilem in reȝ,⁊ rei vendicationeȝ di-
rectam.Si vero erat dominus publicianam nō habet,vt nota-
tum fuit ſ.ea.l.in prin. Vltimo glo.in verb.iuſiurandū. ſignat
duo argumēta contraria,⁊ nō ſoluit.⁊ eſt ſuper verbo,iuſiuran
dum.ibi in eo.tit.de libe.cau.l.iubemus.dic ſed ibi inter eaſdeȝ
perſonas,hic inter diuerſas. In ea.gl.ibi.l.a ſententia. Dic,ſed
ibi nō facit plenū preiudiciū,ſed aliquale,vt no.ſ.eodem.l.quia.
* [In eadem gl.ibi argumentum.in eod.titu.de liber.cau.l iube-
mus.Sed ibi inter eaſdem perſonas.Sequitur in ea.gl.ibi,de
app.l.a ſentētia ſed ibi nō facit plenū preiudicium, ſed aliqua-
le.Item ĩ.eo.ti.l.iuſiurandū,quod ex conuentione.§. pupillus.
in glo.in verbo,pupillus.que incipit,capax doli.eſt autem doli
capax,quando eſt proximus pubertati,vt ĩ.de exce.doli.l.apud
celſuȝ.§.de authoris.⁊ eſt maſculus proximus pubertati, quan
do habet decē annos cum dimidio.vt eſt glo.notabilis in verbo,
promiſerit.in l.i.inci.hoc conſtat.ĩ.de nouat.⁊ ſ.de dolo.l.here
dibus.§.item in cauſe.in gl.in verbo,pubertati.⁊ Inſt.de inuti.
ſtipul.§.pupillus.in gl.in verbo,infantie proximus.⁊ d.§.de au
thoris.Sed tu dic,ꝙ nullus poteſt dici proximus pubertati,ni
ſi ſit in illo anno in quo perficitur pubertas,⁊ nō reſtāt niſi ſex
menſes,vel minus ad complendam pubertatem,⁊ de hoc ſunt le
ges expreſſe.l.non tātum.in prin.ĩ.de excu.tut.⁊ l.fi.§.fi.ĩ.de lib.
cau.iuncta gl.Et ſunt gl.extra de deſponſ.impu.c.atteſtatiōes.
* ⁊c.continebat.Gl.habet locū quo ad nomen,non quo ad rem.*

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Pronuntiatum.De iſta gl.vltra adiecta per Alex.
meminit Bal.c.i.de lit.conte.⁊ c.cū dilectus.de ord.cog.in c.cau
ſam que.de teſti.⁊ in c.tua nos.de coh.cler.⁊ mu.⁊ l.i.ĩ.e.Fel.c.ij.
de exce.Et vide iſtū §.ad hoc alle.per Fel in ru.extra de prob.
* CLAV. ¶ Actio.Sȝ vr̄ ꝙ directa rei vēdicatio non poſſit cum
vtili in rem cōcurrere per no.per Bar.in l.i.ver.quero,vtrū di
recta ⁊ vtilis.ĩ.de act.⁊ obli.Sed reſponſio poteſt dari ex his,
que not.P.Caſtren.in l.ſi heres.ĩ.ad Senatuſc.Treb.vbi hoc
limitat illam legem non habere locum quando actio vtilis,⁊ di-
recta oriuntur ex diuerſis cauſis.

LEX XIII.

1 Accreſcendi ius non habet locum in portione que non defi-
cit ipſo iure,ſed ope exceptionis.
2 Diſpoſitio l.prime.C.ſi imperia.liber.ſoc.non habet locū alte-
ro ſocio excluſo per ſententiam.
3 Probationes vtriuſque partis quando ſunt pares,ille obtinet
qui habet aliquam preſumptionem pro ſe.

SI duo patroni. Lex iſta conſueuit re
putari difficilis,⁊ in
veritate intricata eſt,ſed ego extricabo eā vobis mul
tum clare.Et legitur in gloſſ.duob.mod. Secundum
primum breuiter h.d.Si vnus ex patronis excludatur iureiu-
rando,nō prodeſt alteri nō deferenti,ſed facit preſumptionem
ꝓ eo,qui ſe inſolidū dicit eſſe patronū.h.d.Et diuiditur. Pri-
mo loquitur quādo quilibet dicebat ſe patronū pro parte.Se-
cundo quando alter dicebat ſe patronū inſolidum.Secūda ibi,
multum tamen.Et aduerte,quia hic eſt vna variatio in litera,
quia dictio alteri,⁊ dictio ſibi,⁊ dictio ei,poſſunt referri ad pa-
tronum deferentem ⁊ nō deferentem.De qua variatione non cu
ro,quia idem eſt ſenſus,⁊ ideo de ea nō faciam ĩ.mentionem,ſed
ſolum videas exponendo literam. ¶ Oppo.de prin. huius l.ad
ver.multum.Huiꝰ timore variata eſt lectura huius l.nam qui-
dam intelligunt,vt dixi in ſummario.Naȝ in principio quilibet
dicebat ſe patronum pro parte,vnde nō poteſt alteri prodeſſe,ſi
vnus eſſet excluſus.In ver.multum dicebat vnus ſe patronum
inſolidum.Et iſta lectura tangitur in gl.ſuper verbo, alteri,in
fi.⁊ in gl.ſuper verbo,prodeſſe,⁊ in penul.alias vltima glo.ma-
gna.Alij legunt iſtam l.aliter,⁊ ſecundum eos iſta l.tota loqui-
tur quando quilibet dicebat ſe patronum inſolidum.Et ſecun-
dum iſtam lect.h.d.Quādo vnus ex patronis iureiurando ex
cluditur,alteri dicenti ſe patronum inſolidum non prodeſt,quo
ad plenam probationem,ſed quo ad qualequale preiudicium.h.
d.nō repeto literam. ¶ Opp.de princi.ad verſic.multum. Sol.
in prin.dicit ꝙ nō prodeſt,ſcȝ quo ad plenā probationē,ſeu ple-
nū preiudiciū. In ver.multū.dicit prodeſſe quo ad qualequale
preiudiciū.Et iſta lectura ponitur in gl.ſuper verbo,iuraſſet.⁊
in gl.vlt.in prin.quelibet pōt eſſe vera. ¶ Oppo.⁊ videtur ꝙ iu
ramentū vnius alteri proſit,vel noceat,vt l.duobus.in prin.ĩ.e.
a Sol.ibi erant duo rei,hic non. ¶ Oppo.[a] de l.cōmuni liberto.ĩ.
de bo.lib.in fi.vbi ſi vnus excluditur,alteri accreſcit. Sol.dicit
hic gl.patronus,qui excluditur iureiurando,non excluditur in
totū,ſed ope exceptiōis,vnde nō accreſcit,ibi vero ipſo iure ex
cluditur.Sed Iac.Bal.timore huius cōtrarij recedebat a lec.
gl.⁊ legebat iſtud principiuȝ alio modo,vt exponeret ibi,nec ei
prodeſt,⁊c.nec ei,ſcilicet liberto,quaſi dicat,portio excluſi accre
ſcit alteri patrono. Iſta lect.nō eſt vera,nec eā ſequitur Odof.
nec alij.Ratio,qꝛ quādocūq; quis perfecte nō excluditur,eius
portio alteri nō accreſcit.l.plane.§.ſi coniunctim.ĩ.de le.i.⁊ quod
ibi not.⁊ l.huiuſmodi.§.ſi Titio.eo.tit.ſed per iuſiurandū quis
perfecte non excluditur,quia ipſo iure actio remanet patrono,
b ergo,⁊c.No.[b] ex hac l.†quod in portione.que nō deficit ipſo iu
1 re,[c] ſed ope exceptionis,non eſt locus iuri accreſcendi,quod eſt
c mirabile,[d] vide glo.ſuper verbo iuraſſet.que hoc dicit. ¶ Et ꝓ
d hoc facit quod†l.i.ſi imperialis liberalitatis ſocius.lib.x.non
2 habet locum altero ex ſocijs excluſo per ſententiam,vel iureiu-
rando,vel alia exceptiōe. ¶ Quero circa iſtam legē,que eſt ra-
tio huius preſumptionis? Reſpondeo dicit gl.vlt.quod hic li-
bertus cōfitebatur aliū eſſe patronū pro parte. Sȝ impoſſibile
eſt,quem eſſe libertū pro parte,⁊ pro parte nō,⁊ ideo cū iraue
rit ſe nō eſſe libertū alterius,videt̄ redargui eius mēdaciū. Ad
uerte,iſta gl.nō bene adaptatur ad literaȝ:quia litera loquitur
in liberto mortuo,cum queritur de bonorū poſſeſſiōe ipſius.gl.
loquitur de liberto viuo. Tamē quod dicit gl.de liberto,intel-
lige quod dicatur per alios,q̄ dicebāt ſe ſucceſſores liberti. Itē
videt̄ ꝙ iſta glo.non dicat verū,quia ſi ego dico me nō eſſe tuū li
bertū,nō ſequitur,ergo ſum alterius:quia poteſt eſſe quod ſim
ingenuus. Ideo vt tollat̄ hec obiectio,dicit gl.i.huius legis, ꝙ
libertus nō dicebat ſe ingenuū,ſed fatebatur ſe eſſe libertū alte
rius. ¶ Item in gl.vltima dicitur,ꝙ libertus fatebatur ſe pro
parte alterius libertū,ergo nō erat ingenuus,⁊ non dicebat ſe
ingenuū,quia tūc nulla erat preſumptio. ¶ Quero,ad quid ꝓ-
deſt iſta preſumptio? Dicit gl.quod prodeſt,quia ſi vtriuſq; ꝓ-
bationes eſſent pares,creditur magis probationi patroni.h.d.
3 gl.ſuper verbo,authoritatis.quam vide ⁊ nota. ¶ † No.ergo ꝙ
quādo ſunt ꝓbatiōes vtriuſq; pares,vinceret ille qui haberet
e preſumptionē aliquā ꝓ ſe[e] vltra aduerſariū,vt vides hic text.
cū gloſ. Doctores ponunt in materia vti poſſidetis,tene menti.
An autem hec preſumptio ſit tante authoritatis,quod propter
eam poſſit deferri iuramentum,dicam ĩ.eodem.l.admonendi.in
verſi.quero quid ſi dicta teſtiū. ¶ Quero,hic loquitur quādo
libertus iurauit ſe non eſſe libertū,quid ecōtra,ſi patronus iu-
rauit ſe nō eſſe patronū,quid importet? Dic vt dicitur in gloſ.
ſuper verbo,non eſſe. Gulie.de Cu g.inducit hanc legē,ad que-
ſtionem quam dicam ĩ.in proceſſu. ¶ Vltimo gloſſ.fi.in fi.oppo
nit,⁊ non ſoluit,⁊ ideo dicas in fine eius,ibi non facit plenū pre-
iudicium,hic qualequale,.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Oppo.vide Bal.c.quanto.de iud.
b POMA. ¶ Not.Cōtra hoc facit l.hac cōſultiſſima.§.ex imper-
fecto.ver.accreſcere.C.de teſta.vbi Imo:quod in portione,que
in totū non deficit,habet locū ius accreſcendi,vt ibi colligitur,
cum debitū in teſtamēto ſolenni,naturaliter debeatur. No.doc.
l.cū quis.C.de iu.⁊ fac.ign. Aduerte,ꝙ fortaſſis poteſt aſſigna
ri ratio,quia hic nō accreſcit, ex eo ꝙ remanet actio patrono.
No.Bar.in ſuperioribus verbis,cū propter interitum ſit ſolū
ſublata actio naturalis,⁊ remāſit ciuilis ex qua oritur actio,cū
ſemel fuerit adiūcta naturali,licet prima ſeparetur ,ſed ibi nun
quam competit aliqua actio,cum tātum eſſet naturaliter debi-
tum,⁊ naturalis obligatio nō ſit potens ad actionē producen-
dam. Inſti.de obli.in prin.⁊ ideo non eſt mirū ſi accreſcit. Et ad
hoc facit aliqualiter qđ no.ibi Bal.quod tamen mihi nō placet
quia per hoc nō remouetur,ꝙ portio ibi ĩ totū deficeret,cū poſ
ſit habere locum compenſatio,⁊ retentio,ſi ad manus peruenia
tur. Ideo tenēdo ꝙ §.ex imperfecto.loquatur tantuȝ inter he-
redes,vide pro ſolu.que ſcripſi d.l.cum quis.Cogita tamen,qꝛ
non facile perfici poteſt ꝙ §.ex imperfecto.loquatur ſolū in he-
redibus. Vide etiā pro ſolutione alteriꝰ cōtrarij ad hoc Pau.
Caſt.l.pen.ĩ.de acq.hered.
c P.PAV.P. ¶ Ipſo iure. Vide Com.conſi.cxiiij.in iiij dub. Item
ſingulariter limita iſtud procedere in proprietate,ſecus in vſu
fructu,ſecundum Ang.conſi.cxvi.incip.ruſticus quidam.

o ¶ Mirabile. Adde quod per hoc aliam q. not. decidit Bal. in l.
vnica. §. vbi autem. C. de cadu. tol.
e ¶ Pro ſe. Adde ſecũdum Ang. quod hoc communiter ſequuntur
docto. hic, ⁊ etiam no. Ang. per iſtam gl. in l. j. ĵ. de excep. rei
iud. ⁊ in repe. l. ſciendũ. ĵ. de verb. obl. vbi dicit gl. iſtam ſingularem.
Tu adde quod conſuluit Bald. conſi. ccclij. lib. ij.

a **§. Idem ait.** [a] Hic §. legitur duobus modis in gloſ.
⁊ alio modo extra glo. Secundum primam
lecturam h. d. Etiam ei, qui ante preſcripſerat ex iuramento
competit actio vtilis. hoc dicit. Vel ſecundum ſecundã lecturam
hoc dicit. Poſt iuramentum preſcriptio nõ impedit actionem
vtilem. hoc dicit. Vel tertio extra glo. Etiam ille, qui iurauit,
poteſt preſcribere, ⁊ ex preſcriptione ſibi actionem acquirere.
h. d. in ſumma.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Idem ait. Et pro intellectu not. limitationem ad regulam,
que habet, quod qui eſt dominus, nõ poteſt amplius fieri
dominus. l. ſequitur. §. lana. de vſucap. quia procedit quando
habet directum dominium, ⁊ propriũ. Secus ſi vtile, vt hic colligitur.
Et poteſt eſſe ratio huius tex. quia plenius ſuccurritur
agenti ex iuramẽto, vbi non requiritur titulus neq; bona fides,
quam ex preſcriptione. Et ad hac no. Bar. in l. in libello. §. ſi qs
ſeruum. ĵ. de capt. tamen contra videtur facere, quia per preſcriptionem
eſt acquiſitum dominium irreuocabiliter, ergo, ⁊c. no.
Bart. in §. ſi quis ſeruum.

1 ☞ Iudex non debet admittere articulum impertinentem.
Nec quod quis interrogetur ſuper eo, quod iam eſt deciſum.
2 Iudex non debet pati, quod teſtes examinẽtur ſuper articulis
contrarijs.
3 Probatio includit omnem modum probandi.
4 Iuratur quando ſuper facto, tollitur omnis actio, que poteſt
ex illo oriri, ⁊ idem quando pronuntiatur.
6 Minor, qui iurauit non venire contra contractum, quando poſſit
petere reſtitutionem in integ.
7 Teſtes nõ ſunt interrogãdi, niſi ſuper articulo, ſuper quo ſunt
producti.
8 Teſtis deponens extra articulum, an valeat eius dictum.
9 Iudex debet iurare ſuper tota cauſa.
10 Teſtis examinatus ſuper articulo impertinenti, quãdo nõ valet
eius dictum.
11 Iudex ſi precepit reſponderi poſitionibus, ſaluo iure impertinentium,
⁊ non admittendarum, quod poſt reſponſionẽ poterit
diſputari, an debuerit reſponderi, vel non.
12 Teſtis interrogatus, an ſit criminoſus, ⁊ reſponderit ſic, quod
eius dictum non valet.

§. Item Iulianus. Quãdo iuratur ſup facto,
tollit omnis actio,
que poteſt oriri ex illo facto. Itẽ iudex nõ debet admittere
1 impertinẽtes articulos. h. d. ¶ † No. ꝙ dixi in ſummario, ꝙ iudex
nõ debet admittere impertinentem articulum, nec debet admittere,
vt aliquis interrogetur ſuper eo quod eſt iam deciſuʒ, vel
a reſponſum. ¶ Item no. [a] ꝙ † iudex non debet pati, vt examinentur
2 teſtes ſuper articulis impertinẽtib. Hec omnia ꝓbant hic,
dum dicit, iudex nõ debet pati, ſi ceperit tẽtare furẽ hoc probare.
* * Nota pro harengatoribus, quibus ex forma ſtatuti eſt ꝓhibitum,
ne aliquid extra propoſitũ dicant, ꝙ excuſantur, ſi dicant
aliquid conferens ad declarationem, non tamen extra articulum,
* vt l. j. in prin. ſ. ſi cer. pet. ⁊ ibi dixi. * † Probatio enim includit
3 omnẽ modum probãdi, ſcilicet per teſtes, inſtrumenta, ⁊
cõfeſſionẽ, ⁊ ſic tene mẽti. Iſtud tãgit in gl. l. ij. §. ꝙ obſeruari. C.
de iu. cal. ¶ Op. de l. ſi ꝓ fure. in pn. ĵ de cõd. fur. Solu. hic tollit
ope exceptionis, non ipſo iure, vt in ꝯtrario. Certe illud eſt imponere
legẽ verbis. Vel dic ꝙ ibi fuit actũ actione furti, nõ cõdic.
furtiua, ar. ꝓ hoc C. de trãſac. l. ſi de certa. Videre, ego nõ curo
4 qua actiõe ſit actũ, ſʒ ſup quo ſit iuratũ, ſeu ꝓnũtiatũ. † Si eñ
iurat vel pronuntiat ſuper facto, tollet omnis actio, q̃ põt oriri
ex illo facto. Ita loquit hic, ſed ſi iurat ſup vna actione, vel pronũtiat,
vt qr iudex ꝓnũtiat te nõ teneri furti, vel iuras te non teneri
furti, nõ ſequit ergo nõ teneris cõdictione furtiua, vñ poterit
agi cõdictiõe furtiua. Ita loquit l. cõtraria. Cõtra predicta
facit tex. in l. ꝯtra, vbi dicit, ſi ꝓ fure dãnũ deciſuʒ ſit. Et ſic vr ꝙ
ſit facta deciſio ſuper facto. Suſtinẽdo ꝑdicta intelligas ꝓ fure,
i. ſuper actione furti. l. inter oẽs. §. hec actio. ĵ. de fur. Alij dicũt,
vt Io. ꝙ ibi fuit trãſactũ, ꝑ qḋ vr qs cõfiteri delictũ. l. quoniã. ĵ.
de his qui no. infa. hic vero fuit iuratũ per qḋ delictum negat, ⁊
iſta etiã põt eſſe bona, quã iunge cũ ꝑcedẽti, ⁊ ſic diſtingues, aut
fuit trãſactũ, aut ſniatũ, ſiue iuratũ, ⁊ hoc ſecũdo caſu. Aut ſuper
facto, aut ſup actiõe certa, vt patet ex ꝑdictis. ¶ Secundo
op. de l. ſi qs vxori. §. ſi qs iurauerit. ĵ. de fur. gl. ponit duplicez
ſolutionẽ, qlibet põt eẽ vera, tu tene vltimã, ꝙ poſt iurm̃ nõ agi-

tur condictione furtiua, ſed rei vendicatione, in qua nihil venit
5 cõtra id, qḋ eſt iuratũ. † Ex iſta prima parte poſſum⁹ dicere in
b queſtione illa, an abſolutoria lata in ciuili faciat preiudicium in
criminali, vel ecõtra, qr aut ſentẽtiatũ eſt ſuper facto, aut ſuper
iure. Ita tenet Dy. in c. nullus pluribus. extra de re. iur. in vj.
Cyn. in l. j. C. qñ ciui. act. cri. preiudi ego plene dixi in l. ij. §. j. ĵ. vi
bo. rap. pro hoc facit ĵ. eo. l. duobus. §. j. ⁊c. ¶ Item ꝓ hac lege
6 dico ꝯ Dy. in queſt. de minore, † qui iurauit ſe nõ venire ꝯ contractũ.
Nam dicit Dy. ꝙ põt petere reſtitutionẽ in integrũ, niſi de
eo fuit certioratus. Cui⁹ dictũ Cy. refert in l. ij. C. de reſcin. vend.
c Ego dico ꝙ ſatis eſt minorẽ certiorari ſup facto vel ſup contractũ,
tũc enim tollitur omne ius qḋ poſſet ſibi cõpetere ad veniẽdum
ꝯ ipſum factũ. Caſus eſt hic ⁊ l. duobus. §. j. ĵ. eo. ⁊ eſt tex. in
auth. ſacramẽta. C. ſi aduer. vẽ. dicit enim ſacramẽta ſup cõtractibus
rerũ ſuarũ nõ retractandis, ⁊c. non dicit ſup reſtitutione
nõ petẽda. ſufficit ergo ꝙ iuret nõ venire contra ſic ſup facto.
d De hoc dixi in l. ſciendũ. ĵ. de ver. ob. ¶ V[illegible] ver. nec
7 pati. Gloſſ. inducit in argu. † ꝙ teſtes nõ ſunt interrogandi, niſi
ſuper articulo, ſup quo ſunt producti. Idem no. [illegible]
l. ſi quis libertatem. in fi. C. qui legi. perſo. l. momen[illegible]
Cy. ſicut enim nõ debet iudex pati partẽ volentẽ ali[illegible]
re extra cauſam, ita non debet pati teſtem dicentẽ ali[illegible]
e articulũ, ⁊ hoc modo hec lex facit in argumentũ. Pro de-
8 claratione quero, † quid ſi teſtis diceret aliquid extra arti[illegible]
an valeat dictũ eius? Reſpõ. Aut iurauit dicere veritatem ſuper
articulis, ⁊ nõ valet in eo qḋ dicit vltra: quia in eo depo[illegible]
nõ iuratus, ergo, ⁊c. l. iuriſiurandi. C. de teſtib. Aut iurauit dicere
veritatẽ ſup tota cauſa, ⁊ tũc ſi illud qḋ dicit extra articulos
faceret ad cauſam, valeret dictũ ei⁹, quia depoſuit ſup eo, ſuper
quo iurauit. Ita dicũt Doct. C. qui legi. perſo. l. momentanee. ⁊
in Spe. de teſte. §. j. v. itẽ qḋ depoſuit ſup alio. ⁊ ĩ v. ſeq. Et intelligo
eũ dicere extra articulũ, qñ ea que dicit, nõ conferunt ad declarationẽ
eorũ, q̃ in articulo cõtinentur, alias ſi conferunt, dicuntur
eſſe in articulo, nõ extra articulũ. vt l. j. in princ. ſ. ſi cert.
f pet. ⁊ ibi dixi. [f] ¶ † Quero, qualiter debet teſtis iurare, an dicere
9 veritatem ſuper articulis, an ſuper tota cauſa? Reſpon. ſup
tota cauſa, vt extra de teſti. c. per tuas. ⁊ ibi ꝑ Inno. C. de epiſ.
g ⁊ cler. auth. ſed iudex. ¶ Quero [g] iuxta literam [h], quid ſi fuit ad-
h miſſus † articulus, qui non debebat admitti, ⁊ quid ſi teſtes ſup
10 eo depoſuerũt, cum nõ deberẽt examinari? Reſpõ. Si quidem
articulus ille eſt omnino impertinens, ⁊ nihil cõferens ad cauſam,
non eſt dubium ꝙ nil releuat, vt puta, ꝙ rex eſt in Francia.
Sed ſi aliquid cõferret ad cauſam, licet nõ deberet admitti,
Exemplum. In cauſa poſſeſſiõis recuperãde fuit admiſſa probatio
de dominio, tũc ſi quidem parti non fuit data copia articulorũ,
⁊ ſic nõ poteſt ei imputari qḋ cõſenſerit, poterit opponere
poſtea, ⁊ dicta teſtium nõ valebũt. Sed ſi ei poteſt ali[illegible]
i imputari. [i] ſecus, extra de ordi. cog. c. j. ⁊ per Inn. in d. c. per tuas.
k de teſtib. Et ex hoc apparet [k] ꝙ † qñ iudex precepit reſponderi
11 poſitionibus ſaluo iure impertinentiũ, ⁊ non admittendarum,
tunc etiam poſt reſpõſioneʒ poteſt diſputari, an debuerit reſponderi,
vel nõ, quia apparet parteʒ non conſenſiſſe. Predicta vera
in his poſitionibus, que fieri nõ debẽt ob fauorem partis. Sũt
etiam alie interrogationes, que nõ debent fieri a teſte, propter
12 fauorẽ ipſius teſtis, vt puta, † ſi teſtis interrogetur an ſit criminoſus,
⁊ ſimilia, tũc nõ curo de conſenſu partiũ aliquid, an conſenſerit,
necne ſi teſtis interrogetur an ſit criminoſus, ⁊ reſpõderit
ſe criminoſum, licet interrogari non debuerit, vitiatur
dictum eius, vt extra de exceptio. c. j. ⁊ ibi per doc. Canoniſtas.

ADDITIONES.

a ¶ Itẽ not. Aduerte tñ, ꝙ Barto. innuere videtur dum dicit ꝙ
probatio includit omnem modũ probãdi, ſcʒ per teſtes, inſtrumenta,
⁊ cõfeſſiones, qḋ vbi cauſa eſt iuramẽto deciſa, nõ admittatur
probatio ꝑ confeſſionẽ eius, qui iurauit contra
iuramentũ, qḋ puto falſum, qr poſt iuramẽtũ etiã admittitur probatio
in contrariũ per confeſſionem. gl. l. qui iura[illegible]
glo. ij. ĵ. eo. Itẽ poſtꝙ renũtiatũ eſt omnibus probationibus,
ſic eſt concluſuʒ in cauſa, admittitur probatio per cõfeſſionẽ [illegible]
cum Ioãnes eremita. de fide inſtru. ⁊ Bald. in rub. C. de proba.
Itẽ cõtra preſumptionẽ iuris ⁊ de iure, non admittit probatio
in cõtrariũ, niſi per confeſſionẽ. Gl. eſt in §. aliud quoq; in auth.
de equa. dot. no. Bal. in aut. ſʒ iam. C. de do. ante nu. Ex quibus
rõnibus apparet Bar. male loqui, niſi vellemus dicere ſalua[illegible]
eum, ꝙ intellexerit de cõfeſſione de facto ante iuramentũ [illegible]
tum, a qua videt receptũ iuramentũ, deferẽdo eum tanꝙ [illegible]
riori loco preſtitũ, ſtandum eſt huic, arg. l. duobus. §. fi. j. eo.
b ¶ Abſolutoria. Adde vt ꝑ gl. ⁊ doc. maxime Bal. in l. ex [illegible]
C. ad le. Aqui. ⁊ in l. j. C. ad le. Fla. de pla. Bar. i l. ij. ĵ. vi bo. [illegible]
per omnes in l. j. C. qñ ciui. act. ꝑiu. cri. Ant. de But. in c. de [illegible]
extra de accu. per omnes in c. dilectus. extra de purg. cano.

c ¶Ego dico. Alex.hic,⁊ in l.ſciendum,tenet opin.Bar.ꝙ ſi minor iurauit,nõ requiratur certioratio. Tu dic,ꝙ cũ opi. Dyn.⁊ Jo.Andr.trãſit Bal.conſi.iiij.lib.iij.⁊ conſi.xlvij.⁊ clarius eundem Jo.And.vide in addi.ad Spe.in titu.de renun.§.j.ver.cui iuris.vbi idem tenet ⁊ Bal.cõſil.xl.li.v.inci.conſilium Dyn.vbi dicit,ꝙ de iureiurando dictum Dy.eſt verum,tamen ꝙ ſi in aliqua parte inſtrumenti eſſet facta mentio etatis,procedat dictũ Bar.maxime quãdo iurauit ex certa ſcientia.⁊ hoc idem tenet,conſi.cccxxiiij.lib.iij.

d POMA.¶Venio. Adde ⁊ põdera ad hoc gl.in c.inquiſitionis.§.tertie dubitationis in gl.ver.ſolummodo.extra de accu.etiaꝫ gl.in l.admonẽdi.gl.ij.in fi.que illum tex.ad hoc ponderat.⁊ ibi Bar.no.gl.etiam in c.de teſtibus.extra de teſt.in gl.j.circa med.⁊ tenent hoc Bar.⁊ Fulg.licet cõtrarium teneat Jac.de Butr.Alb.⁊ Pau.de Ca.hic,⁊ vide Fel.in d.c.j.de teſt.Alex.in cõſil.xxv.vol.ij.

e POMA.¶Pro cuius declaratione. Teſtis qui iurauit dicere veritatem ſuper articulis,non probat in eo ꝙ vltro deponit,qꝛ in eis deponit,non iuratus,ſecus ſi iuraſſet dicere veritatẽ ſuper tota cauſa.Et ad hoc,vltra tradita per Alex.hic in iiij no.bene facit tex.c.cũ dilectus.de acc.vide tñ pro horum declaratiõe Bal.in l.peremptorias.C.ſen.reſcin.nõ poſ.Et qñ teſtis dicat deponere in articulo,vel extra,vltra adducta hic per Alex.in iiij.co.vide Bal.in l.ij.C.de iur.ca.tex.in c.ij.⁊ ibi Bal.de teſt.idem Bal.c.licet cauſam de prob. Item inquãtum Bar.querit qualiter debeat iurare teſtis,vltra Ale.hic.vide Inn.⁊ Bal.in c.ij.de cõfeſ.⁊ Alexã.l.ij.de iuriſ.om.iudi.ſ.pro quib.facit text.in l.ſed ⁊ ſi poſſeſſori.§.j.ſ.eo.vide Fel.in c.cauſam que.de teſt.Alex.con.xc.vol.iij.⁊ in l.j.ſ.ti.proxi.

f ¶Dixi. Adde vltra dicta Alex.Ang.conſil.clxix.Bald.conſil.cxxiiij.li.ij.Et an teſtis iuratus ſuper vno capitulo,poſſit ſuper appendicijs deponere?vide Bal.conſi.clx.li.iij.Et an teſtis dicens falſum,qđ tamen non nocet parti,poſſit puniri,vide Bald.conſi.lxxxv.eo.lib.iij.Et quid ſi extra capitulũ depoſuit falſum,vide per eundem conſi.xc.eo.lib.

g POMA.¶Quero. Inquantũ Bar.hic dicit,ꝙ pars cui datur copia articulorum,ſibi preiudicat,ſi illis non opponat,etiam ſi erunt impertinentes,adde tex.l.j.⁊ qđ ibi no.C.de re.a.quem ſequitur.Bal.in l.ne arbitris.C.de arbi.tex.c.ij.de accu.in vj.Inquantum vero cõcludit ꝙ ſi iudex admiſit articulos ſaluo iure impertinentium,⁊ nõ admittendorũ,ꝙ tunc pars ſibi non preiudicat,etiam ſi nihil opponat. Vltra hic per Alex.vide Ange.in l.in ſpeciali.ſ.de rei ven. Imo.l.iiij.§.pretor ait.ĩ.de dã.infec.Et quid operetur talis proteſtatio reſeruatoria,vide Bal.in l.ille a quo.§.ſi de teſtamento.ĩ.ad Treb.Fel.in c.ꝑ tuas.⁊ in c.inter monaſterium de re iudi.

h Poma.¶Literam. Vide que no.Feli.in c.paſtoralis.vlti.col.de excep.⁊ in c.fraternitatis.de teſt.

i P.PAV.P.¶Aliquid imputari. Vide etiam Felyn.in c.ij.de probatio.dum ponit de ſtatuto,ꝙ contra inſtrumentum nõ poſſit aliquid probari per teſtes,ꝙ ſi fuerint admiſſi,ꝓbarẽt niſi eſſet ficta proteſtatio,vel dictum,ſaluo iure impertinentium,de quo per Barto.in l.certi condictio.§.quoniam.circa fin.ſ.ſi cer.pe.⁊ per Felyn.in c.cum cõtingat.de offi.deleg. Item multa alia ſimilia,ad qđ,vbi aliquid admitti nõ debet,ſi fuerit admiſſum,preiudicet,vide per Iaſo.in l.j.in prin.ĩ.de ope.no.nun.vide etiam Deci.cõſi.xlviij.ꝙ ſi fuerint admiſſe probationes concernentes dominium in poſſeſſorio,poterit iudex non admittere eas,⁊ reuocare talem admiſſionem tanquam interlocutoriam,⁊ ibi etiaꝫ ꝙ ſi pars contradicat,ſibi non preiudicat.

k POMA.¶Apparet. Vide gl.in c.cum cauſam.in verbo,perſonis extra de teſt.Et an debeat teſtis reſpõdere ſi interrogetur an ſit criminoſus,vide Fel.in c.cum cauſam.in ver.in eadem gl.de teſtibus.

1 ☞Actio quenam oriatur ex iuramento ſuper certo contractu preſtito.
2 Actio que nam oriatur ex ſtatuto vel conſuetudine.
3 Sententie ſi peto executionem ad rem venditam,nõ poſſum opponere in executione de pretio.
4 Exceptio peremptoria non poteſt opponi poſt ſententiam vel poſt iuſiurandum.

§.Si quis iurauerit. Ex iuramẽto formaliter ꝓſtito daᵗ actio
vtilis ex eo cõtractu,cuius forma cõtinet iuramentuꝫ.hoc dicit.
* *Nota verbum,⁊ cetera,qđ facit pro illo quod quotidie reperitur
in protocolis notariorũ,promiſit,⁊ cetera.vt ſub hoc verbo,
⁊ cetera,comprehendantur omnia que ſunt de natura actus,
* ĩ.de libe.⁊ poſthum.l.Gallus.⁊ ibi late dixi.* ¶Opp.ar videtur
a ꝙ ex iuramento oriatur actio in factum,vt l.ſed ⁊ ſi poſſeſſori.
1 in prin.ſ.eo.Sol.dico† ꝙ hec actio vtilis ex eo cõtractu nõ
excludit actionẽ in factũ.Simile vidiſtis in d.l.ſed ⁊ ſi poſſeſſori.
in fi.⁊ ſ.ea.l.§.j.Unde qñ iurat ſuper actione reali vel mixta,
que actiones ꝯpetant,vidiſtis in l.ſꝫ ⁊ ſi poſſeſſori.in fi.ſ.e.Qñ
vero iurat ſuper actione perſonali,⁊ tunc aut iurat informiter,
nulla cauſa expreſſa quare teneatur,tũc hꝫ locũ actio ĩ factũ ex
iureiurando,vt ſ.eo.l.nam poſtea.§.j.⁊ l.ſꝫ ⁊ ſi poſſeſſori.§.j.⁊ ĩ.
§.primo.¶Aut iurat formiter expreſſa cã ⁊ contractu quare
tenet,⁊ tũc hꝫ locũ actio in factũ,⁊ actio vtilis ex eo.contractu
ꝓp iuramentũ vt hic. Itẽ actio directa ex eo contractu ſi anteuere
2 cõpetebat.Et ex hoc dicimus,qñ querit† ꝗ actio oriatur ex
ſtatuto vel cõſuetudine,qꝛ ſi ſtatutũ vel cõſuetudo diſponit formiter,
hꝫ locũ actio ex eo cõtractu vel ex cauſa,ſuper qua formiter
b diſponit.Exemplũᵇ dicit ſtatutũ ꝙ valeat teſtm̃ cũ tribꝰ teſtibus.
Certe aget actione ex eo teſtõ,qꝛ vniformiter diſponit.
Vel pone dt ſtatutũ ꝙ minor xxv.annis,⁊c.poſſit vẽdere ⁊ alienare
cũ ꝑſentia conſanguineorum ſuorũ.Certe orietur actio ex eo
ꝯctu,arg.huius §.ſed ſi diſponeret informiter nõ expreſſa aliqua
cauſa que caderet in forma contractus,vel quaſi,tũc daret
c condictio ex lege,vel ex iſto ſtatuto,ᶜvt l.j.in fi.ĩ.de cõd ex lege.
⁊ arg.eorũ que ſ.dicta ſunt.¶Ad ſecundũ oppo.⁊ videtur ꝙ
iurm̃ non debeat nocere ei,qui preſtitit,vt l.euidẽter.ĩ.de exce.
d rei iudica. Solu.dicit gl.iſtud eſt ꝓpterᵈ cõnexitatẽ.In omnibus
enim contractibus,in quibus vltro citroꝙ; oritur obligatio.
ſi iurat ex vna parte,ex alia iurari videt,vt hic.facit l.ſi.ĩ.de
e accep.Iuxta hocᵉ quero:ego dixi in l.ij.ſ.eo.ꝙ iuramẽtũ hꝫ execution
3 ẽ paratã,†vtrũ qñ tu petis executionẽ ad rẽ tibi vẽditã,
ego poſſum in executione excipere de pretio,videtur quod ſic,
* vt j.pxi.§.*Cõtrariũ determinatur ĩ Spe.de exec.ſen.§.ſi.ver.
f illud autẽ queritur,⁊ bene.ᶠnam ꝙ pretium ſoluatur antequaꝫ
res tradatur,venit iure exceptionis.l.Julianus.§.offerri.ĩ.de
4 actio.emp.Sed exceptio†peremptoria nõ poteſt opponi poſt
ſententiã vel poſt iuſiurandum.l.perẽptorias.C.ſen.reſcin.non
poſ.⁊ ſ.eo.l.j.§.j.ſecundum primam lecturam.debebit ergo pretiumᵍ
g petiiure actionis. Non obſt.ĩ.proxi.§.qꝛ ibi non erat nata
actio ante debiti ſolutionem.l.ſi rem.§.omnis.ĩ.de pig.actio.

ADDITIONES.

a POMA.¶Oppo. Vide ad hoc Feli.in d.c.cũ cauſam.de teſtib.

b ¶Exemplũ. Vltra tradita hic,nota ex iſto tex.Bart.cõſil.ſuo inci. In nomine dñi. Proponitur,qđ imo,qđ quoties in aliquo actu oritur aliqua preſumptio,ꝙ debet aſſumi cũ omnibꝰ qualitatibus,⁊ modis illi actui coherentibus.⁊ iſtud non ſolũ procedit in preſumptione,ſed etiã in fictione.Vñ in cõfeſſione ficta,que oritur ꝓpter contumaciã,inducit cõfeſſio cũ omnibus qualitatibus. Ita eſt tex.l.ij.§.ꝙ ſi actor.in ver.quemadmodum rei qualitas,quẽ no.ibi ad hoc Bal.C.de iura.calũ.Cõtrariũ tñ tenuit Pet.de Anc.ꝙ imo ex confeſſione ficta nõ oriãtur qualitates,conſilio ſuo cccxij.inci.probata tanti viri ſcientia.ad finẽ.vbi cõſuluit,ꝙ ſtatutũ diſponens ꝙ cõtumax habeat pro confeſſo,dꝫ intelligi quo ad principalẽ cauſam non autem quo ad qualitates.Et idem videtur tenere Bar.in conſi.inci.ſtatuto ciuitatis Aſſiſij.⁊ confirmatur per id qđ tꝫ Ang.conſi.ſuo cxlvj.inci.ſuper primo dicto ſententiã.vbi tenet,ꝙ ẽt vere confitens delictũ,non videt cõfiteri qualitates delicti.Cõfirmat preterea ꝑ id qđ no.Bar.l.quidã eſtimauerũt.ſ.ſi cer.pet.vbi dicit alis eſſe haberi quem pro confeſſo quo ad factum,⁊ aliud,quo ad qualitates facti.Et cõfirmat vltra ſ.dicta ꝑ id qđ decidit Bart.l.ſi cui ſerui.§.ſi a filio.ĩ.de leg.j.vbi vide que ſcripſi,⁊ tunc de iſta opi.quam per ſuperiora puto verã,reſponde ad iſtum tex.ꝙ loquitur in his,que veniunt de natura contractus,que bene fateor oriri cũ preſumptione,⁊ fictione que preſumitur ex actu de quo argumento alias per ſuperiora.

c POMA.¶Statuto. Vide Alex.conſi.vij.ij.vol.Iaſ.l.in prin.ſ.de officio eiꝰ cui man.eſt iuriſd.

d POMA.¶Propter. Vide per Fel.in c.cauſam que.de re iudi.

e POMA.¶Iuxta hoc Nota Bar.velle,ꝙ oriatur ex empto antequam emptor tradat,aut offerat pretiũ.Cõtrariũ tñ tꝫ Fulg.in l.filie licet.C.de colla.Sed pro opi.Bar.eſt tex.l.iuriſgentiuꝫ.in prin.de pactis.ſi bene ponderetur.Et vide doc.in d.l.filie lꝫ.⁊ Alex.ibi.Rom.conſi.lxxvj.in quarto dubio.Raphaelem cõſi.xix.Alex.cõſ.xviij.in j.vol.Pau.de caſt.l.ſi ad finem.C.de ſacroſanc.eccl.⁊ in l.j.C.de iuris,⁊ facti ignorantia.Cũ petitur executio ad rem venditã,non opponitur exceptio de pretio.In contrariũ tenuit Bald.l.peremptorias.C.ſententiam reſcindi non poſſe.⁊ ſequuti ſunt Fulgoſius ⁊ Pau.de caſtr.in d.l.filie licet.de collatio.vbi videas Alex.⁊ cõis opinio eſt ꝯ Bart.vt inquit Alex.vide Romanũ conſi.lxxvj.Videtur tamen facere pro op.Bar.qꝛ liquidum eſt,emptionem eſſe factam,ſed tñ liquidũ non eſt pretium non eſſe ſolutum,⁊ ſic non debet fieri cõpenſatio de non liquido,ad liquidum.

* CLAV.¶Proxi §.Vide Floria.in l.ex parte.ĩ.fami.ercis.

f ¶ Et bene. Adde ꝙ Alexã. dicit hic, magis cõmunem cõcluſionem
eſſe cõtra Bar. vt hic per eum. Cui adde Pau. de Caſt. cõſi.
clxiij. vbi ↄtra Bal. ⁊ Spe. apte tenet. Pro quo facit ꝙ voluit
Pet. de Anch. cõſi. vj. ꝙ exceptio inuentarij poſſit opponi poſt
ſententiam, qꝛ non impugnat ſententiam, vt voluit Paul. vbi ſ.
g P.PAV.P. ¶ Ergo pretium. Et ſic vult Barto. ꝙ condemnatus
ad rei traditionem, poſſit poſtea petere pretium, qꝛ non ſit ſibi
preiudicium, licet prima facie videatur econtra, ex quo non fuit
condemnatus ad rem, ⁊ nihil fuit dictum de pretio, tacite videtur
innuere, ꝙ fuit ſolutum, vide etiam ad hoc Com. conſi. ix. incipien.
quidam nobilis vir. Item de opinione Bar. hic vide aliqua
per Fely. in c. cum Joannes. de fide inſtru.

1 ☞ Jurans dediſſe librum pignori pro x. non fatetur recepiſſe.
2 Jurat ſi aliquis ſe conueniſſe mecum de permutando librũ cũ
meo, ex iſto iuramento non poterit agere.
3 Jurans me emiſſe a te rem pro certo pretio non expreſſa quãtitate,
ex iuramento agere poſſum.

§. Marcellus. Quando iuratur ſuper cõtractu, †cõpetit vtilis ex eo contractu, tunc
* qñ cõpeteret, ſi vere cõtract⁹ interceſſiſſet*. h.d. ¶ Opp. ſi aliquis
dediſſet vere librum pignori ꝓ decem, poſſet repetere pignus,
niſi creditor probaret ſe decem numeraſſe. l. j. C. de nõ nu.
pec. C. ſi pign. conuẽ. numera. pecu. ſecu. non ſit. l. j. Sol. Intelligo
1 ꝙ hic †iurauit ſe dediſſe librum pignori pro decem que recepit,
ſecus ſi ſimpliciter dixiſſet pro decem. Ita intelligit gloſ. noſtra.ᵃ
a ¶ Quero qua actione cõueniatur iſte ad decem? Glo. reſpondet
ꝙ actiõe in factum, qꝛ quo ad iſta decem informiter eſt
2 iuratum. ¶ Juxta hanc legem quero, †pone ꝙ ego iuraui ꝙ inter
te ⁊ me conuenit de permutando librum tuũ cum meo, an ex
hoc iuramento agere potero? Reſpõ. ꝙ non, qꝛ contractus qui
iuramẽto exprimitur de ſe actionem nõ produceret niſi veſtiatᷣ
b rei interuentu, ergo, ⁊c. vt in hoc §. ¶ Secũdoᵇ quero, † quid ſi
3 iuraui rem a te emiſſe pro certo pretio nõ tamen expreſſi quantitatem
an ex hoc iuramẽto agere potero? videtur quod non, qꝛ
pretium non eſt certum, vt in §. pretium. Inſtit. de emptio. ⁊ vẽdi.
Solu. puto quod ille contra quẽ iuratur poſſet petere quod
ille cõpellatur exprimere certum pretium, vt l. certum. in princ.
ff. de confeſ. ſed ſi nõ exprimeret, puto ꝙ ex parte ſua ipſe poſſet
agere ad rem. Sicut enim hic ex vna parte poteſt iurare formiter,
⁊ ex alia informiter, ita in queſtione propoſita ex vna parte
iuramentum poteſt continere certum, ex alia incertum, quia nõ
c eſt quid repugnet.ᶜ

ADDITIONES.

* CLAV. ¶ Interceſſiſſet. Et dicit Bal. in c. querelam. de elect. ꝙ
in iuramento quaſi contrahitur.
a ¶ Gl. noſtra. Adde ſecundũ Alex. ꝙ cum gl. tranſeunt communiter
doc. excepto Ful. vt hic per eũ.
b POMA. ¶ Secũdo. De iſta q. vide Alex. cõſi. ſuo xviij. inci. viſo
ꝓceſſu cauſe vertẽtis. in j. vol. ⁊ Jaſ. l. admonendi. ff. eo. in repe.
c ¶ Repugnet. Adde ꝙ Rap. Cu. in l. ſciendũ. ff. de ver. obl. videtur
approbare ꝙ dicit Bar. hic, ſi tempore delatiõis iuramẽti,
fiebat diſputatio nõ de pretio, ſed de re. Unde poſtquã nõ erat
queſtio de quantitate pretij, non curamus, an quantitas ſit expreſſa,
arg. l. ij. C. de ſen. que ſine cer. quan. Et cũ hac opi. trãſit
Alex. vt hic per eum.

* **§. Si quis iurauerit.** *Breuiter hoc intẽdit. Qui iurãdo per
principẽ deierat, fuſtibus caſtigatᷣ. h.d. Dic, ꝙ iſtud iuramentũ
non eſt licitum hodie, qꝛ non licet iurare per creaturam, ſed per
creatorẽ, vt in c. ⁊ ſi Chriſtus. extra de iureiurã. Oppo. ⁊ videtᷣ
ꝙ periurus non puniatur. vt C. eo. l. ij. Solutio. ibi iurauit per
Deum, hic per principem. Tu dic ſm Guliel. de Cug. ⁊ Andr.
de Piſis, ꝙ aliqñ iuratur ſuper litis deciſione, ⁊ tũc ſi deierat,
non punitur de periurio. vt l. ij. C. de re. cred. niſi in caſibus, puta,
ſi per Imperatorẽ vt hic. Et eſt ali⁹ caſus, C. e. l. fi. Aliqñ iuratᷣ
ſuper fraudis, vel doli euitatione, ⁊ tunc punitur de piurio,
ſi deierat. vt l. fin. ibi ad tempus exulat. ff. de cri. ſtellio. Aliquando
iuratur ſuper pacto, vel pacti obſeruatione, ⁊ tunc etiam punitur
de periurio. in vſib. feu. de pa tenen. ⁊ eius viol. c. j. §. ſi clericus.
de pace. ⁊ l. ſi quis maior. C. de trãſa. Aliqñ ſuper teſtimonij
prolatione, ⁊ tũc etiam punitur. l. qui falſo, vel varie. ff. de teſtib.
Aliqñ iuratur ex ſola iurãtis affectione, ⁊ tunc nõ punitur
ſi deierat. vt l. alienam. C. ad l. Juliã maie. ⁊ no. l. ij. C. eo. ti. Aliqñ
iuratur ſuper criminis purgatione, ⁊ tunc punitur. vt in §.
ſi quis autẽ. in authẽ. vt litigã. iurent. Aliqñ iuratur ſuper illicita
cõmiſſione, ⁊ tunc nõ punitur deierans: qꝛ authoritate principis
deierat, vt in aut. quod eis. C. de nup. ⁊ arg. l. fi. ſ. qui ſatiſda.
cogantᷣ. ſm Gul. de Cug. ⁊ Andre. de Piſis. Et adde, qualiter
periurus puniatᷣ per Cy. in d. l. ij. C. de rebus cred. Tangit gl. in
* verb. debeãt. in l. Lucius. ff. de ijs, quino. infa.*

LEX XIIII.

Quoties. Juramentũ veritatis parenti vel patrono nõ remittitᷣ. h.d. ¶ Opp.
ff. eo. l. iuſiurandũ ⁊ ad pecunias. §. qui iuſiurandum.
Sol. ibi loquitur in iuramento calumnie, qđ remittitur,
hic in iuramento veritatis qđ non remittitur.

LEX XV.

1 ☞ Judex ad egregias perſonas mittit officialem ꝓ iuramẽto.
2 Juret ſi egregia perſona, pars poteſt eſſe preſens, ⁊ debet moneri
per iudicem.
3 Mulier propter honeſtatem iurat parte abſente.

* **Ad perſonas.** *a Hec lex ſeipſam ſummat, vide glo. j. ibi, de cõſ
a familia, ⁊c. intellige ſi ſuper hoc euocarentᷣ a ſeruitio
dñi, alˀs non, vt poteſt ꝓbari ex concordantia. l. ſeriniarios.
C. de teſt. mili. ⁊ ff. de teſta. milita. l. fina. Guliel. de Cun.
vide gl. j. hic quam no. cui adiunge in fi. item debilitas, ⁊ pauper
nobilis, qui ſine verecundia venire non poteſt ad iudicium,
vt eſt tex. ⁊ gl. in c. ſi qui teſtium. de teſtibus. in antiqua auth.
de here. ⁊ falci. §. fiat igitur. in gl. ſuper ver. neceſſitas [illegible]
Ad hãc l. oppo. de l. iubemus. §. ſi. C. de epiſ. ⁊ cler. Sol. ibi
1 non dicit, ꝙ iudex vadat ad eum, ſed ꝙ †iudex debet mittere officialem.
Uel dic ꝙ ibi loquitur in ijs, que requirunt cauſe cognitionem,
que ſunt in foro iudiciali peragenda, vbi ius red[illegible]
ff. de iuſti. ⁊ iure. l. penult. hic in iuramẽto cuius preſtatio facienda
in domo quod tunc nullam requirit cauſe cognitionem, ſed
merum factum preſtantis: quia ante in iudicio fuerat cognitum
2 de preſtatione. ¶ Quero †cũ tempore, quo iuratur, vel reſpõdetur
debet pars eſſe preſens, vtrum debeat moneri vel citari, ⁊
cuius ſumptibus ibit notarius ad domum iſtius perſone egregie,
ad hoc vt videat eum iurare. dicunt quidam, ꝙ ſumptibus
egregie perſone cum gratia ipſius fiat. arg. C. eo. l. generaliter.
§. his de preſentibus. C. fini. regũ. l. iij. §. j. ⁊ videtur caſus. C. de
ſtatuis ⁊ imagi. l. ⁊ virtutum. Tu dic contra per l. quod fauore.
C. de legi. Nec obſtat cõtrarium. Nam ibi concedebatur honor,
ſiue priuilegium ad inſtãtiam partis, vel ad eius vtilitatem, ſed
hic ex mera liberalitate legis concedentis. Et idem de infirmo
ꝙ nõ teneatur ſoluere: quia afflicto non debet dari afflictio. ff.
de offi. preſi. l. diuus. Sumptibus ergo producentis ibit notarius,
vt not. in c. ſtatutum. §. notarium vero. de reſcrip. lib. vj. in
gloſſ. in verb. officium. Et pars ꝙ compareat ad domum illius,
que videat eũ iurare, vt C. e. l. generaliter. §. his de preſentibus,
facit C. de fide inſtru. authent. apud eloquẽtiſſimum. ad quod ff.
de procu. l. Paul. ⁊ ff. de inoffi. teſta. l. ſi ſuſpecta. fallit ſi eſſet mu-
b lier.ᵇ Illa enĩ †debet iurare parte abſente, vt in aut. vt litigan.
3 §. ſi vero mulier. ⁊ debet iuramẽtum preſtari ꝓſente iudice vel
eius delegato. vt extra, de teſti. c. ij. ⁊ vide extra de iudi. c. mulieres.
li. vj. ⁊ vide oĩno illud c. ⁊ quod ibi notatur. in c. forus. extra
de verb. ſig. ⁊ de teſti. c. quoniã. Et aduerte ad vnum, quod dicitur
in d. c. mulieres. ꝙ iudex qui facit cõtra illud ca. eſt excõmunicatus.
Quero, ſi iudex cogitauit facere contra illud c. ⁊ aliqd
egit, ſed non perfecit, ſed per ipſum non ſtetit, quominus perficeret,
an ſit excõicatus. dic ꝙ non. Ratio eſt, quia vbi pena infligitur
delinquenti, illa non incurritur per illum qui illud cogitat,
⁊ aliquid egit ſed non perfecit, etiã ſi per ipſum non ſteterit.
hec concluſio probatur per Joã. Andr. in c. perpetue. extra de
elec. li. vj. de qua materia plene poſuit idem Jo. And. in c. in penis.
extra de reg. iu. li. vj. vbi vide. Item quod dixi, ꝙ debet moneri
id eſt citari pars, vt cõpareat ad domum eius qui debet iurare,
intellige niſi ſit mulier. Illa enim põt iurare abſente parte
propter honeſtatem, vt in authen. vt litigan. iurent. §. ſi vero
mulier. ſecundum Guliel. de Cug. Et intelligo l. iſtam cum gl.
que loquitur in cauſa ciuili, ſecus in cauſa criminali, vt no. gl.
* in l. ſed ſi. ff. de in ius vocan.*

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶ Ad perſonas. An iſta lex procedat, quãdo egregie
perſone producuntᷣ in teſtem, vide Ro. in ſuis ſing. in [illegible]
in ſingu. incipiẽ. cõmuniter dicitur. vide Fel. in c. ſi quis teſtium.
extra de teſti. vbi quedã alia ponit in materia, ⁊ precipue que [illegible]
cantur egregie perſone. Uide in materia per Fely. c. cum inter.
de re iud. Alex. l. alia cauſa. §. eleganter. ſol. mat. Ro. ſing. dcc. ⁊
in ſimili Bar. l. quoties. C. de digni. li. xij. Et no. ꝙ huic legi non
poſſet per pactum renuntiari. Ita no. dicit Cy. l. nec honore. C.
de epiſ. ⁊ cler. De quo Alex. in d. l. alia cauſa. §. eleganter. j. no. ⁊
vide Roma. ſin. cclxviij. ⁊ Bar. l. j. C. de aduo. diuer. iud. vide ali-
quid per Fely. in c. cum inter. de re iudi. Ro. ſing. clxx. ⁊ Alex. l.
petens. col. fi. ad med. C. de pac. ⁊ Ro. ſin. ſuo ccccxiij. ⁊ Alex. in
confirmatione l. ſi conuenerit. de re iud. vide etiam Panor. c. ſignificauit.
de offi. ord. ⁊ Ro. in deciſ. nouis, deci. vij. in ti. de teſti. Fel. c.
⁊ Alexã. l. hac conſultiſſima. §. ſi quis autem. C. de teſta.

diligen

diligenti de foro competen.
b ¶ Mulier. Pan. in c. ſi qui teſtium. extra de teſti. dicit, ꝙ lꝫ iſta
opi. doc. ſit equa, tamen de iuris rigore, ipſe non admitteret, qꝛ
ſicut vadit notarius ad mulierem, ita debet poſſe pars accedere.
Cuius autem expenſis mittatur officialis ad domum egregie
perſone, vel infirme. Spec. in ti. de iura. cal. §. reſtat. ver. antepe. dicit, ꝙ expenſis communibus.
c POMA. ¶ Abſente parte. Cõtrariū tenet Ro. ſing. xxxvj. alias
ccclxvj. vide Fely. c. ij. de teſti. in c. ſi qui teſtium. eo. ti. vbi ponit
aliqua in propoſito, ⁊ Alex. conſi. xliiij. i. vol. Fely. c. cum non de
ceat. de preſcrip. vbi ponit aliqua de iure reuerentiali.

LEX XVI.

SI patronus. Non cogitur quis iurare † ſuper actione, que nõ põt contra eū ꝓponi. Item patrono remittitur iuramentum calum. h. d. ¶ Opp. de l. Marcellus. §. j. ĩ. rerum amotarū. Sol. ibi in alium, cõtra quē hec actio proponi poteſt, hic in patrono, cõtra quem non poteſt proponi, qꝛ actio eſt turpis. l. honori. ĩ. de obſeq. pat. preſtan.

LEX XVII.

1 ☞ Iuramentum conuentionale non refertur.
2 Iuramentum quando ſit modus inducende obligationis.

IUſiurandum quod ex cõuentione.
1 Iuramentum cõuentionale† nõ poteſt referri h. d. ¶ Opp. ĩ. eo l. manifeſte. Sol. ibi loquitur
2 iuramẽto iudiciali, hic in cõuẽtionali. ¶ Quero, vtrū iuramẽtum ſit modus inducende obligationis? Breuiter dic tres caſus. Aut eſt
iuramẽtum litis deciſoriū, ⁊ tunc ex eo orit̃ obligatio ⁊ actio vt p. totū
iſtū ti. Aut eſt iuramẽtum cõfirmatoriū, ⁊ tunc confirmat cõtractū
etiã inualidum, vt ex eo oriatur actio. vt in aut. ſacramenta pube.
C. ſi aduer. ven. Quoddã eſt iuramentū introductoriū obligationis.
Verbi gratia, iuro ꝙ ego dabo tibi centū nulla precedente
cauſa, tunc iuramentū non eſt modus inducende obligationis,
niſi in liberto. l. vt iuriſiurandi. in prin. de oper. lib. ⁊ l. ſi.
C. de liber. cau. ꝙ plene dixi in l. ſi qs pro eo. in prin. ĩ. de fideiu.
⁊ Bal. tangit hic. nõ dico plus, qꝛ nõ ſunt hic alia. ¶ Vltimo inducitur
3 per Bal. in arg. ꝙ ſi quis in inſtrumento† promittat ſe
ſtare iuramento aduerſarij de intereſſe ⁊ expẽſis, ꝙ valeat. Alij
a contra de quo in Spe.a de probatio. §. videndum. verſic. quid ſi
ibi dicitur. ⁊ per Cy. C. de epiſ. ⁊ cle. l. pen. ⁊ per Dy. in l. vlt. ĩ. de
preto. ſtipu. ibi plene dixi.

ADDITIO.

a ¶ Spec. Vide ibi Io. an. in addi. ⁊ Alex. conſi. xxxvij. lib. ij.

1 ☞ Iuramentum deferre non poteſt qui non poteſt alienare.
2 Pupillus qui fari poteſt, eſſe poteſt in iudicio cum tutore, ⁊ quando poſſit iuramentum deferre.
3 Iuramentum non habet vim ſolutionis quo ad omnia.
4 Adultus quando poſſit iuramentū deferre etiã ſine curatore.
5 Iuramentum, an habeat vim confeſſionis.
6 Actus facti per non iure electos, caſſantur.

§. Pupillus. Pupillus ſine tutore nõ poteſt iuſiurandū deferre, ſed tutor ſine pupillo
a ſic, hoc dicit. Vel breuius ſic ſummari poteſt. Qui non põt alienare,
1 † nõ poteſt iuramentum deferre. h. d. * Contra iſtum text.
* opp. aut iſte pupillus habet tutorē, aut non, ſi habet, ⁊ tunc ſi teneas
opinionē gloſſarum, que dicunt ipſū naturaliter obligari
ſine tutore non poſſe, vt ĩ. ad Treb. l. ſi eius pupilli. in prin. ⁊
no. ĩ. de noxa. l. j. circa fi. non videtur poſſe ſtare hec litera in eo,
ꝙ replicationē dat, ſed obſtat exceptio irreuocabiliter arg. s̃.
de pact. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. circa fin. Et quod not. de
iure doti. l. ſi pater. §. que debitorē. Inſti. de exce. §. j. Si teneas
opinionē Iac. de Aren. ꝙ non obligatur naturaliter, nec ciuiliter
nõ videt̃ poſſe ſtare hec litera, que dicit exceptionē dari: ⁊ per
conſequens replicationē, imo ipſo iure pupillus tutus eſſet inſti.
de replicatio. in prin. Sed ſi dicas tutorem non habere, ſi teneas
opi. gloſſ. que dicit nõ obligari nec naturaliter nec ciuiliter
vt C. de inutil. ſtipul. l. j. in verb. non es obligat⁹. tunc nõ d3 locū
habere replicatio, nec exceptio, vt s̃ dixi. Si teneas opi. glo. que
dicit ꝙ naturaliter tãtū obligat̃, quã ſequunt̃ Dy. ⁊ Iac. q. hoc
notauerũt ĩ. de re. iur. l. pupillus nec velle. nõ videt̃ habere locū
replicatio, ſꝫ ꝙ in totū obſtet exceptio, vt dixi s̃. Sed dic, ꝙ accepto
primordio obligationis naturalis, ſcꝫ ꝯſenſus vel pactū,
vel iuramẽtū obſtat pupillo, ſi tutorē habet vt hic patet ĩ prin.
⁊ ĩ. de ſolutio. l. in his vero. §. Imperator Antoni⁹ ⁊ l. ſtichū. §.
naturalis. Sꝫ cõſiderata ſequela iuris ciuilis, ꝙ ſine tutore nõ
põt adminiſtrare, ſibi datur replicatio. ſic loquitur hic argu. in
* ſimili ĩ. de cõdi. indebi. l. id quod. * ¶ Oppo. ꝙ nõ omnis pupillus
põt eſſe in iudicio cum tutore, vt l. j. §. ſufficit. de adminiſtri
tut. Huius timore gl. j. huius §. dicit, intellige de pupillo dol.
a capace. Sed certe nõ requirit̃ ꝙ ſit doli capax, † ſufficit enim ꝙ
fari poſſit. d. §. ſufficit. ¶ Opp. ꝙ etiã quãdo cum tutore detulit,
nõ noceat pupillo, vt l. ij. C. ſi tutor vel curator interuenerit.
Sol. quãdo ſine tutore detulit, cõpetit replicatio ipſo iure, vt
hic quãdo cū tutore poſſet reſtitui, ⁊ alias replicatio non cõpeteret.
l. cõtraria. s̃. eo. l. nam poſtea. §. ſi minor. ¶ Oppo. ĩ. eo. l. q
iuraſſe. Sol. ibi loquitur in pupillo iurante, hic in pupillo deferente.
¶ Opp. ꝙ iuramentū habet vim ſolutionis, vt ĩ. eo. l. iuſiurandum
etiã. Sed ſi ſoluitur cū iudicis authoritate preiudicatur
minori, vt C. de adminiſtra. tut. l. ſancimus. ⁊ l. ait pretor.
3 §. permittitur. de mino. ergo ⁊c. Sol. Nõ habet† vim ſolutiõis
quo ad oĩa, vt in gl. ⁊ bene. ¶ Item opp. ⁊ videt̃ qđ ipſo iure nõ
obſtet exceptio, vt ĩ. qua. rerum act. non da. l. j. §. j. Sol. Illa intelligitur
ſecundū iſtam, ſcilicet ꝙ actio non datur ope replicationis,
b ⁊c. ¶ Querit glo.b quid in adulto curatorem habente?
4 Gl. † hic variat. Nam gl. magna hic in fi. dicit idē per omnia in
adulto curatorē habente. Gl. ſeq. dicit contrariū ibi, licet ſecus
ſit in adulto curatorē hñte, ſm Io. ⁊ Pla. Quid dicemus, ꝙ ſit
aliud in minore curatorē habente, probatur: nam deferre iuramentum†
5 habet vim cuiuſdã confeſſionis, vt l. qui iuraſſe. in fin.
ĩ. eo. Sed confeſſio in iudicio preiudicat minori habẽti curatorem
niſi reſtituat̃. l. certum. §. minorē. de confeſ. ergo ⁊ iuramentum.
Contrariū puto: nam in confeſſionibus, que fiunt ad ſolennizandū
iudicium, confeſſio minoris non valet. Vnde eius confeſſio
nõ poſſet inducere litis cõteſtationē, vt not. in l. ij. §. ꝙ obſeruari.
⁊ ibi per gl. ⁊ doc. de iur. cal. ⁊ ſcripſi in d. §. minorē. Sed
iuramentū habet vim conteſtationis ⁊ ſententie, ⁊ ſic habet vim
eorū actuū qui ſolennizantur. merito nõ poteſt iſtos act⁹ exercere
ſine authoritate curatoris. Vnde teneo ꝙ no. in d. gloſſ. magna
c c in fine. * Iſtum verſicu. ſeu intellige, inopia probationū interueniente,
* ante nõ, cū tutor loco dñi habeat̃, qñ bene adminiſtrat,
vt l. qui fundum. §. ſi tutor. ĩ. pro emp. ⁊ intellige iſtū §. in
* tutore pupilli agentis, nõ defendendis. ĩ. eo. l. tutor. * ¶ Vltio
6 inducit gloſ. in argu. hãc legem in omnibus† cõtractibus, quos
d ineunt omnes hi, qui non ſunt iure electi, vt omnia caſſentur d vt
hic, ⁊ C. de ſacroſan. ecc. l. decernimus. ⁊ de re. eo. l. qui neqꝫ. ⁊ C.
de eo qui pro tu. l. ij. ⁊ qđ ibi not. ⁊ in quibus cau. in inte. reſt. nõ
* eſt neceſ. l. pe. * Nota cõtra Papã Bartholomeū. facit ad hoc
extra de heret. c. fraternitatis. extra de elec. c. venerabilē. in fin.
xv. q. vj. c. aliud. vide per Inn. extra de ele. c. ij. Notari de hoc. ff.
de acqui. hered. l. quoties. C. de ſacroſan. eccle. l. decernimus. vide
quod no. per Iac. de Are. Adde ⁊ C. de eo qui pro tuto. l. ij. ⁊
ibi notatur, ⁊ in qui. cau. reſti. in integ. nõ eſt neceſſa. l. penu. pro
quo. C. de excepto. ⁊ exacto. l. exactores. C. de nu. ⁊ actua. l. actuarios.
de cohorta. l. nul. vm. Sed cõtra predicta arg. facit de offi.
preto. l. Barbarius Philippus. Reſpond. ꝙ ibi fuit error cõis
quod facit ius, vt ibi. vel dic ꝙ ſi probabiliter dubitatur: qꝛ oẽs
credunt eū eſſe prelatū, tunc tenet factū cū eo. alˀs ſi nec prelat⁹
eſt nec probabiliter creditur, non valet geſtum ab eo, licet ſe pro
prelato gerat. ⁊ ſic cõcorda predicta iura. vide etiam qđ habet ĩ.
* de cõdi. inde. l. ſi nõ fortē. §. quia filiofamilias. vbi per gl. ⁊ doc. *
Sed contra dictum arg. ſ. facit de offi. pret. l. Barba. Reſpondeo
7 ꝙ ibi fuit error cõis. ¶ † Querit gl. quid ſi ab initio tenuit
inſtitutio, ſed poſtea aliquo caſu eſt caſſata. Dicit gl. tunc tenẽt
geſta per eum. Dicam plene in l. Barbarius. de offi. preto.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Qui non poteſt. Ex hoc ſequitur equiparando iuramentū
trãſactioni. l. ij. s̃. eo. ꝙ nec etiam poterit tranſigere. Ad
qđ bene facit l. nõ ſolum. C. de pred. min. gl. l. j. C. ſi aduer. trãſac.
quam ibi no. Bar. Secūdo ex hoc ſequitur, ꝙ cū trãſactio, ⁊ conpromiſſum
equiparẽtur, gl. in §. illud, in auth. hẽ. vt dif. iud. Bar.
⁊ doc. in auth. ſi vero contigerit. C. de iudi. ꝙ ſicut qui non põt
alienare non poteſt tranſigere, vt s̃. nõ poterit etiam cõpromittere,
vt eſt bonus tex. c. cum tempore. ⁊ ibi no. Can. extra de arb.
Itē infert ex hoc, vt quẽadmodū bona ſubiecta fideicommiſſo,
nõ poſſunt effectualiter alienari. l. ij. §. pe. ⁊ auth. res que. C. cõmunia
de lega. ita etiã ſuper illis non poterit iuramentū deferri.
Et ita voluit Bar. l. eū qui. §. ſi libert⁹. ⁊ in l. manifeſte. circa
med. ĩ. e. Item infertur, ꝙ quẽadmodū vaſallus, vel emphyteuta
nõ poſſunt alienare irrequiſito domino, ꝙ ita etiam nõ poterunt
iuramẽtum deferre ſuper re feudali, vel emphyteutica. vt
hic inquit Pan. de ca. quãquã contrarium tenuerit Ro. hic, de
quo articulo vide per Iac. hic.
b POMA. ¶ Querit gl. Aduerte tñ ꝙ iſte glo. non ſunt cõtrarie
ſed diuerſe, vt inquit Chriſto. de caſtel. Nam prima poſita eſt in
ver. debet, ⁊ loquitur quando pupillus ⁊ adultus deferūt iuramentum
authore tutore, ⁊ curatore, ⁊ tūc equiparãtur, qꝛ eſt neceſſe
ꝙ in integr. reſtituatur ad hoc vt cõpetat ratificatio, ipſo

iure. Secus in adulto, qꝛ ipſe defert iuramẽtum ſine curatore, nõ competit replicatio ipſo iure, ſed debebit in integrum reſtitui potius, ⁊ debet vti replicatione in alio caſu. Sed tamen glo. errat, qꝛ iſto caſu habebit replicationẽ ipſo iure, etiaꝫ adultus, abſqꝫ in integrum reſtitutione. l. iij. C. de in integ. reſtitu. mino. ⁊ hoc eſt fortaſſe, per qꝺ dicit Bar. gl. bene dixiſſe, ſed tamen videt̃ contra tex. noſtrum, qui loquitur quando pupillus habebat tutorem, vt equiparatio procedat, ⁊ maxime cum §. ſi minor. etiã loquatur in adulto curatorem habente, vt Pau. de caſt. hic.

c ¶ Glo. magna. Alex. tranſit cum hac opi. tanquã magis cõmuni, pro qua facit qꝺ voluit Bal. conſi. cclx. incip. vt mulier. lib. iij.

d ¶ Caſſent. Adde vt per Fel. in c. Rodulphus. extra de reſcrip. Abbas. in c. nihil. extra de electionibus.

1 ☞ Procurator in quibus caſibus poſſit iuramentum deferre.
2 Mandatum non habere, vel habere, ⁊ nõ apparere, paria ſunt.
3 Turpitudinem ſuam quando quis ã legare poſſit. ⁊ nu. 5.
4 Iurare quis non cogitur quando timet probabiliter ne iurãdo ſuum periurium redarguatur per quandam conſequentiam.
6 Fundum qui vendidit in fraudem fiſci, vt penam euadat, quando poſſit poſtea eum repetere.
7 Si procurator detulit iuramentum, ⁊ poſtea dominus veniens vincat vel ſuccumbat qualiter committatur ſtipulatio rati.

§. Procurator. Procurator poteſt iuramentuꝫ deferre, ſi habet generale cũ libera, vel ſpeciale mandatum, vel eſt in rem ſuã, alias ſecus, etiam ſi caueret de rato propter dubium de mandato. h. d. cum duabus legibus ſequentibus. Diuiditur in quatuor partes. Primo ponit vnũ dictum de procuratore habente mandatũ. Secundo ponit aliud qñ de mandato dubitatur. Tertio ponit rationem ſecundi dicti. Quarto ponit rationeꝫ primi. Secunda ibi, in lege proxi. ſeq. ibi, nec multũ. Tertia ibi, ſiue eñi. Quarta ĩ l. ſi itaqꝫ. Et qꝛ in quarta ponitur ratio primi dicti, ideo adiunges eam cum prima poſitione caſus, ⁊ prima pars eſt facilis, ſecũda multum difficilis. Iñ terminis pone caſum per te in prima parte ⁊ in quarta que eſt ratio primi dicti. In ſecũda vero parte in ver. nec multũ. ſic pone caſum. Quid ſi eſt dubiũ de mandato, ⁊ procurator vult cauere de rato, an tunc cogetur reus iurare? Reſpõdet iuriſconſultus, ⁊ dicit ꝙ non. Si enim reo fuerit cautum, de rato, ⁊ iſta cautio non multuꝫ ſibi proficeret. Hoc dicit. Primo vide textum ibi de rato, ⁊ ideo non cogitur reus iurare tali procuratore deferente, qui ꝓpter dubiũ de mandato cauet de rato. Sequit̃ §. ſiue enim. in quo ſic forma caſum. Que eſt ratio, dñe iuriſconſulte, ꝙ cautio de rato non ꝓdeſt reo, cui defertur iuramentũ, ſi enim iuraret, ⁊ dñs poſtea non haberet ratum: cõmitteretur cautio de rato, ⁊ ſic ſibi multum prodeſſet? Ad hoc reſpõdet Iuriſconſultus ſi dominus venit poſtea, ⁊ ratum nõ habet, aut reus cogetur ſe defendere ab actore oppoſita exceptione, ſi qua ſibi prius cõpetebat, ⁊ hoc caſu non eſt dubium ꝙ iuramentum ſibi nihil ꝓdeſt, qꝛ ita ſe defendit poſtea ſicut prius. aut nõ vult ſe defendere, ſed patitur ſe vinci, ⁊ poſtea vult agere cõtra procuratorem ex cautione de rato, et tunc doceret de periurio ſuo, oſtenderet enim ſententiam latã cõtra illud quod ipſe iurauit. h. d. ¶ Notabilia colligã vobis recitãdo apparatũ. ¶ No.
8 qꝺ dixi in ſummario. Ad primam opp. † procurator omniũ bonorum, non poteſt alienare, vt l. procurator tutorũ. ⁊ l. mandato generali. de procuratoribus, ergo non poteſt iuramentũ deferre, vt ſ. proximo §. Solu. Intellige hic vniuerſorũ bonorũ cũ libera, vt l. ꝓcurator, cui libera. ſ. de ꝓcurato. Et ſic habes tres caſus in quibus procurator poteſt deferre iuramẽtum, vt reus cogatur iurare, vel referre, alias ſecus. ¶ Circa iſtã partẽ quero quid in procuratore dato ad vnam cauſam tantũ, ⁊ in illa eſt ſibi cõceſſa libera adminiſtratio, an poterit iuſiurandũ deferre. De hoc videtur caſus in c. qui ad agendum. in fine. extra de procuratoribus. lib. vj. ⁊ l. qui rome. §. callimachus. in fi. ſ. de verb. oblig. ⁊ ibi notatur. ¶ Uenio ad ſecũdam partem. Dicitur hic ꝙ ſi dominus poſtea venit, cogetur reus poſtea docere ſe liquide iuraſſe oppoſita exceptione. ¶ Quero de qua exceptione loquatur. Quidaꝫ dicunt de exceptione iuriſiurandi, qꝺ non videtur verum, qꝛ hec exceptio nõ obſtat dño, niſi in tribus caſibus, quos ſ. vidiſtis, niſi intelligas eo modo quo ſtatim dicã in tertia oppoſitione. Unde alij dicũt ꝙ hic loquit̃ de exceptione pacti, vel rei iudicate, vel ſolutionis: ſeu de alia ſimili, ⁊ iſta eſt clara. Tertij dicunt ⁊ fuit opinio Ioan. ꝙ hic ponatur exceptio ꝓ replicatione. Si enim reus a ſacramẽto excipiat, replicabit dominus ꝙ iuramentũ ſibi non obſtat. Iſta gloſſa videtur habere hunc intellectum, ſed tñ aduerte, vt clare intelligas. Aut enim iſta verba, oppoſita exceptione, determinant verbum, docere, ⁊ tunc procedit expoſitio precedens. Aut determinãt verbum cogetur, ⁊ tunc habet locum hec expoſitio Ioã. quaſi dicat ꝓpter hãc replicationem, quam dominus opponit, cogitur reus probare ſe liquido iuraſſe, ⁊ intellige, cogitur, cauſatiue, ſi non vult ſe pati cõdemnari. ¶ Secũdo quero, dicitur hic ꝙ ſi reus vult agere ex ſtipulatione de rato, cogitur docere de ſuo periurio.
* *Sed cõtra hoc quod dicit̃ hic, aut ſi id ipſuꝫ nominatim factũ l. iij. in fine. ſ. rem ratam ha. Item qꝛ ex quo reus iurauit, videt̃ ſoluiſſe. vt l. iuſiurandũ etiam. ſ. eo. ⁊ ſic per cõſequens ꝓcurator rem accepiſſe. dic ergo ꝙ multũ intereſt propter infamiã, quam incurreret propter periuriũ, ⁊ fama debet preferri omni lucro pecuniario, vt l. reprehẽdenda. C. de inſti. ⁊ ſubſt. arg. l. ſi in dubus. ſ. de reg. iur. l. Iulianus. ſ. ſi quis omiſ. cau. teſt. Ex quo patet ꝙ hic §. poteſt intelligi in procuratore vero, vel falſo, cuꝫ ſit
predicta ratio in vtroqꝫ. ¶ Quero, quomodo perueniatur ad hanc doctrinam de periurio? Gloſſa magna in princ. reſpondet arguendo a ſufficiẽti diuiſione, ⁊ ponit quatuor caſus per quos ad hanc doctrinam de periurio peruenitur, ⁊ ſic apparet quod cautio de rato modicum prodeſt reo, vide gloſſam ad literam. Quia ergo gloſſa arguit a ſufficienti diuiſiõe, ⁊ ponit quatuor caſus, ſi ego oſtendam vobis aliqueꝫ ex iſtis caſibus eſſe falſum, apparebit ꝙ argumentatio gloſſe non eſt bona, nec per eam poteſt
* peruenire ad iſtã doctrinã.* Unde aſſumo primũ [illegible] quãdo dominus poſtea venit, ⁊ egit, ⁊ ſuccubuit, ⁊ videt̃ ꝙ ſtipulatio de rato cõmittatur ad totum intereſſe, nõ ſolum ad expenſas, ⁊ ſic multum prodeſt reo. l. procurator ad exhibendum. ſ. rem rat. habe. Sol. Dicit gl. ibi loquitur de procuratore qui nunquã habuit mandatum, ⁊ ſic erat falſus, hic loquitur in vero procuratore, de cuius mãdato dubitatur. Uide glo. ibi, ſed cõte, ⁊c. Intelligit ergo glo. iſtum verſi. nec multum. in procuratore habente mandatum ſufficiẽs ſed de eo dubitabatur. Et ſic videtur fateri ꝙ ſi nullum haberet mãdatum, cautio de rato multum operaret̃. Iſta lectura non videtur bona qꝛ principiuꝫ huius l. loquitur in procuratore habente mãdatũ ſufficiens ita in verſi. nec multũ. niſi diceres ꝙ hic mutat caſum. Preterea non
8 habere mandatum, † ⁊ habere, ⁊ non apparere, ſunt paria. l. duo ſunt titij. de teſt. tute. ſupra de tranſac. l. ⁊ poſt rem. Et ſic videt̃ qꝺ etiã in caſu, in quo dubitat̃ de mandato, cautio de rato multũ operetur. Niſi ſuſtinendo gl. dicas qꝺ licet tẽpore cautionis nõ conſtaret de mandato, poſtea tamen incipit conſtare, ⁊ ſic loquitur lec. gl. ⁊ poteſt eſſe vera in ſe inquãtum hic intelligitur de vero procuratore, de cuius mãdato, dubitabat̃. Sed inquãtuꝫ dicit ſecus eſſe in eo qui nunquã habuit mãdatũ, nõ bene dicit, imo etiam in eo poteſt hic intelligi. Non ob. l. procurator ad exhibẽdum. §. j. qꝛ ibi loquitur in falſo ꝓcuratore qui egit ⁊ exegit. Unde ſi dominus poſtea non habet ratum, intereſt rei in toto debito ꝙ ſoluit, ſiue reus vincat, ſiue ſuccumbat. hic loquitur in falſo procuratore, qui quodãmodo ſuccubuit, qꝛ deferendo iuramentum abſolutus eſt reus. Unde ſi actor poſtea veniens ſuccumbat, non intereſt eius rei, niſi in expẽſis. Et ſic habes defenſatiuũ primum caſum glo. per quã peruenitur ad iſtam doctrinã. Secundus caſus eſt, quando dominus poſtea veniens obtinuit, ⁊ iniuſte, ⁊ tunc dicit gl. idem, qꝛ iniuria facta reo nõ debet nocere procuratori, ⁊ ſic nõ tenebitur procurator, niſi ĩ expenſis. l. ſi ſine. §. cum autem. ſ. rem rat. ha. Ad hunc caſum gl. non opponit, ſed ego opp. ⁊ videtur ꝙ non ſit cõſiderãdũ vtrum iuſte vel iniuſte, ſed indiſtincte ille, qui cauit de rato, teneatur, vt l. iij. §. fin. ſ. rem rat. hab. Sol. ſecũdum lec. gl. hic loquitur in procuratore vero, de cuius mandato dubitabatur, ibi de procuratore falſo. Uel ſi vis tenere aliam opi. que videtur verior, dic ꝙ hic loquatur in procuratore funditus falſo. Quantum ad poteſtatem deferendi iuramentũ dicas qꝺ ſententia prima facie preſumit̃ iuſta, ⁊ pro ea preſumit̃, vt l. Herẽnius. §. Caia. ſ. de euic. ⁊ ibi no. ⁊ ideo prima facie videbitur iſte reus periurus, merito non prodeſt ſibi multum hec cautio de rato, qꝛ antequam declaretur ſententiam eſſe iniuſtam, ipſe erit diffamatus, ꝙ falſum iurauit, ⁊ ſic prima facie periuriũ ſuum allegaret. Eſt enim durum iniuſtitiam ſententie docere, ⁊ propter hoc eſt ſtatutũ bienniũ in cauſis appellationis. Ne ergo habeat neceſſe ſuam infamiam purgare, dicit ei cautionem de rato non multum prodeſſe, qꝛ maior eſt pena infamie ſaltem de facto, ⁊ maior eſt labor purgatiõis ipſius, quã quicquid poſſet conſequi ex illa ſtipulatione. ⁊ ſic poteſt defendi ſecundus caſus gl. Tertius eſt quando fuit condemnatus, ⁊ iuſte, quo caſu agendo ex ſtipulatione de rato, doceret de ſuo periurio. ¶ Ad iſtud opp. gloſ. Aut tu dicis ꝙ ex hac ſtipulatione vult ꝙ non poteſt agere, ⁊ tunc dicis cõtra iſtũ tex. qui expreſſe vult ꝙ agere poſſit, licet de ſuo periurio doceat. Aut dicis ꝙ põt agere, ⁊ tunc dicis contra iura, que dicunt ꝙ quis non poteſt ſuam turpitudinem allegare. l. tranſactione. C. de trãſac. Ad iſtud contrarium reſpondet Azo. Primo fateor ꝙ nõ poteſt agere, quia allegaret turpidinem ſuam. Et hoc eſt verum quo ad ſortem in qua iuſte condẽnatus eſt ⁊ ſuper qua iurauit, ſꝫ quo ad expenſas ⁊ quo ad vſuras que cucurrerunt poſt re iudicatã, bene poteſt agere

agere, vt hic in tex. Ex pꝛopter hoc dicit᷑ hic in tex. ꝙ ei nõ multum pꝛodeſt iſta cautio, quaſi dicat nõ eſt multũ iſtud, ad qð põt agere, qꝛ ſolum ad expenſas, ⁊ ad vſuras. Poſtea idem Azo mutauit ſententiam ſuã ⁊ dixit ꝙ poteſt agi ad totã ſoꝛtem, ⁊ ad expenſas ⁊ ad vſuras, vt hic in textu, licet de ſuo periurio doceat directo, ⁊ pꝛo tãto dicitur ei nõ multũ pꝛodeſſe, qꝛ maioꝛ eſt pena illius diffamationis ꝙ reputet᷑ periurus, quã ſit totum illud qð conſequitur ex ſtipulatione. ¶ Ad cõtrariuȝ, ꝙ quis nõ põt allegare ſuam turpitudinem, reſpondet quod fallit hic, nõ enim poteſt pꝛocuratoꝛ, contra quẽ agitur, ei ſuam turpitudinẽ obijcere, qꝛ ipſe detulit iuſiurandũ. l. qui iuraſſe. §. ſi pater. ĩ. eo. Ita dicit Azo. Petrus de Bellapertica reſpõdet aliter ad iſtud cõtrarium, ⁊ eſt multũ no. 3 † non põt quis allegare ſuaȝ turpitudinez, verũ eſt ab alio non detectã, ſed ſi ab alio fuit detecta pꝛout hic fuit, qꝛ fuit condẽnatus, ⁊ fuit pꝛonũtiatum ſe illud debere, quod iurauerat ſe non debere, tunc bene poteſt hanc turpitudinem ſuam allegare. Caſus eſt hic, qð ſatis placet. Pꝛobo per l. antepenu. ĩ. de ſuſpec. tut. vbi ille qui eſt remotus vt ſuſpectus, põt hoc allegare ad defendendum ſe ab actione tutele. Idez in quolibet infami per ſententiam, ꝙ poteſt allegare infamiam, vt excuſet᷑ ab oneribus. l. relegatoꝛũ. in fine. de interdi. ⁊ releg. Facit qð no. ſ. de officio aſſeſſoꝛis. l. j. in gl. ſuper verbo, poſtulationibus. Et ſic ex hoc verſi. nec multũ, habes notare duo. Pꝛimo 4 † qñ quis pꝛobabiliter põt timere ne ſuũ periuriuȝ redarguat᷑, per quandam cõſequentiã non cogitur iurare, ⁊ ideo ſi vnus ex heredibus deferat iuramentũ, foꝛte nõ cogetur reus iurare, ne foꝛte altero agente ſuum periurium detegatur. Iuſta enim cauſa recuſandi eſt, quando aliquid petitur qð contra debitam honeſtatem perſone veniret. l. quintus. ĩ. mandati. ⁊ ideo in l. ſi duo patroni. in pꝛincipio. ſ. eodem. dico, ꝙ ille libertus altero deferẽte non cogebat᷑ iurare, ſed ſponte iurauit ſecundũ qð habes notare, ꝙ quis põt allegare ſuã turpitudinẽ, ab alio detectã, vt hic, cum ſimilibus. ſ. alleg. Et pꝛo huius[a] declaratione, qꝛ hanc materiã non declaraui tibi in aliquo loco adhuc, iõ dicas, 5 † Aut quis allegat ſuã turpitudinẽ[b] cõtra ſe ⁊ ad ſui pꝛeiudiciũ, ⁊ tũc auditur. l. inde neratius. §. ſi. cũ l. ſequenti. ſ. ad legem aquiliam. de cuſtod. reoꝛũ. l. ſi confeſſus. cuȝ ſimilibus ⁊ extra de conceſſione pꝛebẽde. capitulo, ex tenoꝛe. Aut quis allegat turpitudinem ſuam cõtra alium, ⁊ tunc aut agendo pꝛincipaliter, ⁊ fundando intentionẽ ſuã ex turpitudine ſua, ⁊ non poteſt, vt ĩ. de cõdictione ob turpẽ cauſam, per totũ de furtis. l. itaq; fullo. ⁊ C. de trãſactionibus. l. trãſactione. ⁊ de ſeruo pigno. dat. manu. l. ſi creditoꝛibus. Aut non agit ex ſua turpitudine, ſed eam allegat excipiendo vel replicando, vel alio modo adiuuando intentionẽ ſeu exceptionem ſuam, ⁊ tunc aut hoc allegat contra eũ q fuit particeps turpitudinis, ⁊ auditur. l. de tutela. C. de in integrum reſt. minoꝛum. ⁊ ibi notatur. Hoc intelligo[c] qñ ille contra quẽ allegatur, qui fuit particeps turpitudinis, certat de lucro, ⁊ allegans certat de damno, alias ſecus, vt l. viro atq; vxoꝛe. ff. ſol. mat. ⁊ l. apud Celſum. §. Marcellꝰ. de doli exceptione. Aut ſuã[d] turpitudinẽ allegat cõtra aliũ, ⁊ tunc aut eius turpitudo erat alias ab alio detecta[e] ⁊ auditur eam allegãdo, vt hic. Nõ eñ agit hic ex ſua turpitudine ſed agit ex ſtipulatione de rato ad intereſſe, ad qð pꝛobandum adducit ſententiã, per quam docet de ſuo periurio. Ad idem de ſuſpec. tutoꝛ. l. antepenult. ⁊ de interdi. ⁊ relega. l. relegatoꝛum. in fine. Aut non eſt ab alio detecta, ⁊ nõ audit᷑ ſuam turpitudinem allegans. d. l. tranſactione. C. de tranſactionibus. cum ſimilibus. ⁊ ibi notatur. Fallit in caſu ex. de pꝛeſumptio. c. tertio loco. ⁊ ibi notatur. Fallit in authẽtica, nouo iure. C. de pen. iudi. qui male iudicauit. Fallit in l. quiſquis. in fine. C. ad l. Iuliaȝ maieſta. ⁊ in quolibet apparet ratio ſpecialitatis, ⁊ ideo per pꝛedicta dicebã ſemel, reſpondẽdo ad qõnem. 6 † Quidam[f] vendidit poſſeſſionem in fraudem fiſci, vt euaderet penaȝ, poſtea volebat eam repetere. Dicebatur ꝙ non poterat, qꝛ allegabat ſuam turpitudinem, vt d. l. ſi creditoꝛibus. C. de ſeruo. pigno. dat. manu. ⁊ l. filios. C. de reuocã. his que in fraudem creditoꝛum. Ego dicebam[g] ſi quidẽ ab initio fuit vẽditio vera, tamẽ in fraudeȝ fiſci facta. qꝛ volebã habere pecuniã que melius poſſet celari, ⁊c. ⁊ non poſſuȝ petere reſcindi allegãdo fraudẽ, ⁊ turpitudinem meam, quãquam alius mecum fraudem participaſſet, qꝛ fundo intentionẽ meam ex mea turpitudine. Ita loquuntur iura alle. pꝛo hac parte. ¶ Si vero ago rei vẽdicatione dicens rem eſſe meam, tu opponis ꝙ fuit tibi vendita, ego replico ꝙ illa vẽditio fuit ſimulata ⁊ imaginaria, ⁊ facta in fraudẽ fiſci, ⁊ tunc audioꝛ, licet allegem turpitudinẽ meam, nam eam allego ad coadiuuandã actionẽ. Item eaȝ allego cõtra te, qui eã participaſti. Item ego certo de damno euitando, ⁊ tu de lucro captãdo, vt l. de tutela, de in inte. reſt. min. ⁊ l. viro atq; vxoꝛe. ſol. ma. ⁊ qð no. in d. l. apud Celſum. §. Marcellꝰ. de doli exce. 7 † Quartꝰ caſus eſt, quando pendet iudiciũ, tunc dicit gl. mag. circa pꝛinc. ꝙ interim nõ committitur ſtipulatio. ¶ Cõtra hõc oppo. ĩ. rem ratam habe. l. quo enim. §. ij. ⁊ ſi. ⁊ l. pꝛocuratoꝛ. la ij. §. ſi. ⁊ ſic ſtatim cõmiſſa eſt ſtipulatio ad intereſſe totale. nec eſt neceſſe ꝙ ſpectetur ſentẽtia, per quã doceat de periurio. ⁊ ſic cautio iſta multum pꝛodeſt reo. Reſpõ. gl. contrarium eſt verũ in pꝛocuratoꝛe falſo, ſed in pꝛocuratoꝛe vero nõ committit᷑ niſi expectata ſententia, hic tenendo lec. gl. Sed tenendo aliã ꝙ hic loquat᷑ in ꝓcuratoꝛe falſo. Reſpõ. ſecundũ Hugo. licet gl. de eo non facit mentionẽ, tñ referebat Iac. But. ꝙ hic reus noluit ab initio ſtatim agere. ſ. pꝛimo ad ſoꝛtem, poſtea ad expenſas, vel vſuras, ſed volebat expectare ſententiam, ⁊ ſic agere vno iudicio, quo caſu nõ multũ ꝓdeſt reo ſtipulatio, vt in tribꝰ pꝛeceden. caſibꝰ apparet. ¶ Sed contra hoc foꝛtiter opp. qꝛ ſi fateris ſtipulationem ab initio eſſe cõmiſſam ad totaȝ ſoꝛtem, ergo ſi ex poſtfacto ſequit᷑ abſolutoꝛia, vt in pꝛimo caſu poſito in gl. adhuc remanet actio ad totũ intereſſe, qꝛ nõ extinguitur actio, licet deſinat intereſſe. l. qui autem. §. j. ſ. ſi quis cau. Ergo ſaltẽ in illo caſu pꝛimo multum ꝓdeſt reo cautio de rato, ⁊ ſic eſt falſa doctrina gl. Certe gl. tenet hoc in l. ſi ſine. §. eũ autẽ. rem ratam habe. Et tenẽdo illam opi. non poſſumus ſuſtinere iſtam lec. ſed eaȝ ibi repꝛobaui. ⁊ dico ꝙ ſequuta abſolutoꝛia, extinguit᷑ actio ab initio cõmiſſa ad totum intereſſe, qꝛ deſinit modo intereſſe, ⁊ ceſſat damnũ de pꝛeterito. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ſ. ſi quis cau. ⁊ d. l. ſi ꝓcuratoꝛẽ. §. mãdati. ĩ. mãdati. Et ſic iſta gl. remanet ſuſtentata in omnibꝰ ſuis caſibus ſiue in falſo, ſiue in vero pꝛocuratoꝛe loquatur, qñ ergo pꝛocuratoꝛ egit, ⁊ detulit iuramentũ, ſi dominꝰ poſtea veniens vincat, ſiue ſuccũbat, ſiue in vero ꝓcuratoꝛe, ſiue in falſo qualiter cõmittatur cautio de rato, habes hic. Quãdo vero ꝓcuratoꝛ venit, ⁊ litigauit vſq; ad ſentẽtiã, poſtea venit dñs, ⁊ ſimiliter litigauit vſq; ad ſententiaȝ, an cõmittatur ſtipulatio de rato. Dixi vobis per decẽ cõbinatiões, quas per oꝛdinẽ poſui in d. l. ſi ſine. ⁊ ad §. Marcellus. ⁊ §. cum aũt, ⁊c. ¶ Vltio opp. ⁊ videt᷑, qð iſta ſtipulatio cõmittatur lite conteſt. vt l. amplius nõ peti. ĩ. rem rat. haber. Sol. hic loquitur in ſtipulatione de rato, ibi in ſtipulatione, amplius non peti. Quãdo aũt iſte ſtipulationes ⁊ ſimiles cõmittantur, dic vt p doct. in l. ſi quis maioꝛ. C. de tranſac. Ego plenius in d. l. amplius nõ peti. rẽ ra. hab. 8 ¶ † Vltimo queri poſſet, illa exceptio, tu nõ dbes audiri, qꝛ tu allegas turpitudinẽ tuam, qñ debeat pꝛoponi, ante li. conteſta. vel poſt. De quo per Innoc. extra de conceſ. pꝛeben. c. cum ſuper.

ADDITIONES.

* CLAV. ¶ Doctrinaȝ. Contra iſtud videtur dicere Barto. ĩ. in penulti. oppoſitione, dum dicit opinionem gloſſ. non poſſumus ſuſtinere: qꝛ imo poteſt ſuſtineri per id, quod ideȝ dicit, ⁊ ita ibi tenẽt multi, quos ſequitur Alex. licet de Bar. non faciat mẽtionem, verſi. ⁊ ſic ex hoc no. ibi, non cogitur iurare, limita quando veriſimiliter poſſet iurare, ne poſſet detegi iure cõmuni, ſecus ſi aliquo iure ſpeciali. ita limitat Pau. de Caſt. in l. tutoꝛ. ĩ. eo.

a POMA. ¶ Et pꝛo huiꝰ. De hac materia vide Cep. cõſi. lviij. incip. Frãcus. Bal. c. tertio loco. ⁊ ibi Fel. de pꝛoba. Barba. cõſi. lxiiij. in fi. j. vol. Fel. c. latoꝛ. de re iud. Barb. conſi. liij. ij. vo. Alex. cõſi. lix. j. vo. Pan. in c. cũ M. de cõſti. Fel. in c. gratum. de offi. deleg. Ale. cõſi. cxxxij. vo. ij. ⁊ cõſi. lxxxiiij. vo. iij. Bar. cõſi. xxxvij. vo. ij.

b P. PAV. P. ¶ Suã turpitudinẽ. Vide Barb. ĩ c. iter dilectos. extra de dona. Adde an allegãs ſuã turpitudinem debeat audiri vltra no. hic per mod. ⁊ Iaſ. qui dicit, ꝙ alij trãſeũt cũ hac doct. Bar. Adde Abb. in c. cũ ſuper. de cõceſ. pꝛebẽ. vbi reaſſumit iſtã doc. Bar. ⁊ illã per omnia ſequitur, hoc vno addito, ꝙ qñ vertit periculum anime, eius fauoꝛe põt allegari turpitudo, vbi alias nõ poſſit, vt in exemplo de quo ibi per eum. vide etiam Fel. in c. latoꝛ. extra de re iud. ⁊ in c. ſciſcitatus. de reſcri. ⁊ in c. tertio loco. de pꝛeſumpt. vbi ponit regulam cum ſex fallentijs. ⁊ Alex. in conſi. xxxviij. in fi. in iiij. vol. ⁊ ꝙ quis poſſit ſuam turpitudinem allegare, quando tractat de damno vitando, ponit Soc. in cõſi. lxi. ⁊ in conſi. lxvj. ⁊ in conſi. cclxiiij.

c POMA. ¶ Hoc intelligo. Vide Alex. conſi. xxxix. in fi. in iiij. vo.

d POMA. ¶ Aut ſuaȝ. Vide qð not. Fel in pꝛopoſito. c. ſciſcitatꝰ. verſi. non ſe excuſat. de reſcrip. in c. latoꝛ. de re iud.

e P. PAV. P. ¶ Alio detecta. Iſtud declara vt per Are. conſi. xcv. in iij. dubio.

f POMA. ¶ Quidam. Vide Alex. conſi. cxi. iij. vol.

g ¶ Ego dicebam. Adde vltra ea que hic habes per Alex. Spe. qui hoc late pꝛoſequitur in ti. de dona. §. j. ver. Item pone. ⁊ ibi Ioan. And. in addit.

LEX XX.

SERVVS. Seruus et filius in cauſa peculiari poteſt patri ⁊ dño pꝛodeſſe, ⁊ obeſſe, in cauſa non peculiari poteſt pꝛodeſſe ſed obeſſe nequit. h. d. vſq; ad l. qui iuraſſe. Opp. de l. ſi ſeruus. ĩ. e. Ad iſtam l. ſeruus. Solu. hic loquitur in cauſa peculiari, ibi in

Non peculiari cauſa in qua non poteſt domino obeſſe,niſi in caſibus,
qui no.C.de pac.l.ſeruus.⁊ l.filius.

LEX XXVI.

1 ☞ Conditio iurātis inſpicitur in pupillo.
2 Pupillus ex iuramento non obligatur,niſi ſit doli capax.
3 Pupillus qui fari poteſt,iurare poteſt.

1 **Qui iuraſſe.** Non† inſpicitur conditio per-
ſone iurātis,niſi ī pupillo.h.d.
¶ Opp.ad legem iſtam,⁊ videtur,ꝙ in dubio nullus
videatur peierare.l.merito.infra pro ſoc.⁊ l.vltima.
C.ad leg.Iul.repetun.Sol.dico quod in adulto preſumeretur
ipſuȝ peieraſſe ſi apparet contrariuȝ eius qꝺ iurauit.l.aľs.ſ.e.
ſed in pupillo nō preſumitur ꝙ peierauerit,etiā ſi apparet con
trarium,etiam ex facto proprio,preſumitur enim ꝙ fuerit obli
gatus,⁊ ꝙ tempore iuramenti nō recordet̃.Et hoc vult dicere
2 litera,hic,dū dicit,quāuis.¶ †Quero,vos vidiſtis ꝙ iuramē
tum pupilli ſeruat̃ ad ſuā vtilitatē,quid ſi aliquis cōtra ſe iura
uerit ſuper aliquo cōtractu,an ſibi preiudicet? Gl.tenet ꝙ nō,
in aut.ſacramēta puberū.C.ſi aduer.ven.ſuper verbo,puberū.
⁊ idē in corpore vnde ſumitur.⁊ hoc arg huius l.q̃ pupillus pe
ierare nō videtur,⁊ ſic iureiurando non obligatur.Fallit in ca-
ſu l.vltime.j̃.de li.cauſa.vt dicit glo.Canoniſte tamen dicunt,ꝙ
pupillus doli capax,poteſt peierare,vnde ex iuramēto ſuo obli
a gatur,vt extra de deli.pue.c.j.[a] ¶ Quero de quo pupillo[b] loqui-
b tur hic.Dicit Gul.intelligi† de pupillo qui fari poſſit,ſit doli
3 capax,vel non.Nam iuramentum requiritur,vt in auth.de man.
prin.§.ſed neq;.Ergo ſi nō poſſet fari,nō poſſet iurare.¶ Que
4 rit hic Gul.quādo dicatur† pupillus proximus pubertati,de
quo per gl.in l.j.j̃.de noua.⁊ ibi dixi plene.

ADDITIONES.

a ¶ Capi.j.Adde vltra dicta per Alex.Pan.conſi.xxxix.lib.ij.
b POMA.¶ De quo pupillo.No.ꝙ in iuramento requirant̃ ver-
ba facit iudicio meo.gl.l.⁊ per iuſiurandū.in gl.j.j̃.de accep.te-
net Ro.⁊ ibidē Pau.l.j.j̃.de ver.ob.Corſe.in rub.de iureiur.vj.
q.vbi plene.

1 ☞ Iuramētum patris ſuper obligatione quando proſit filio.
2 Interrogationi,per quam periurium detegitur,quis reſpon-
dere non cogitur.
3 Interrogari quis non debet ſuper eo qꝺ iam deciſuȝ eſt,nec iu-
dex hoc pati debet.
4 L.merito.preſumptio non habet locum ad condemnationem.
6 Iuramentum tollit naturalem obligationem.
7 Iuramentum habet vim nouationis.
8 Iuramentum habet vim ficte ſolutionis.

1 **§. Si pater.** Iuramentū patris† ſuper obligatione,
pdeſt filio,ſecus ſi iurauerit nihil eſſe in
peculio.h.d.Opp.ad prin.de l.⁊ heredi.§.nos auteȝ.⁊ l.ſi tibi.
§.pe.ſ.de pac.Sol.hec intelligit̃ ſm illas.⁊ iō diſtingue,aut iu-
rauit pro filio vt pro herede,aut ꝓ filio vt filio,aut ꝓ filio vt ex-
traneo,vt in glo.⁊ plene dicemꝰ in d.l.ſi tibi.vbi gl.plenius tā-
git.¶ Scꝺo op.ꝙ hic habeatur ratio peculij ante q̃ſiti.ſcilicet
tpe iuramenti.Nā ſi pater modo reperit̃ habere in peculio,in-
terrogabitur,an eſt poſtea queſituȝ,⁊ ſi reſpōderit ꝙ ſic,habeo
propoſitū.Aut dicit ꝙ nō,⁊ eſſet periurus.Si nihil dicit,p̄ſu-
mitur ꝙ non ſit periurus,⁊ ſic peculiuȝ poſtea q̃ſitū.Gl.rūdet
2 multum no.Dico ꝙ iſtis† interrogationibus non cogitur quis
3 reſpondere,q̃ per hoc detegeret̃ periuriū ſuum.Item† exami
naretur qꝺ iaȝ deciſuȝ eſt,qꝺ iudex pati non debet.l.ſi duo.§.idē
Iul.ſ.eo.Idem tenet gl.j̃.de exce.rei iud.l.ſi a te.in princ.Facit
qꝺ not.j̃.e.l.eū qui.§ in popularibus.in ver.per colluſionē.⁊ ibi
de hoc tangam.Ad iſtud qꝺ dicit ergo preſumit̃ nō ꝑeieraſſe,et
4 ſic poſtea queſitū.† Reſpon.huic[a] preſumptioni nō eſſe ſtandū,
a dicit gl.ꝙ nō,licet enim in dubio quātuȝ ad abſolutionē[b] ſtemus
b huic preſumptiōi,ꝙ quis delinquere nō videatur.l.merito.[c] j̃.
c pro ſoc.cum ſi.tamen quo ad condemnationem[d] iſta preſumptio
d non ſufficit,vt hic vides in gl.⁊ eſt tex.ſ.eod.l.ſi duo patroni.in
prin.in verſi.multum.tamen tene bene menti determinationem
e huius gl.¶ Item no.[e] ex hac gl.ꝙ† poſitiōi,per quā quis dete
5 geret delictuȝ ſuū,quis non cogitur[f] reſpondere.Et hoc eſt qꝺ
f dicitur in practica,iſta poſitio eſt criminoſa,⁊ ideo ei nō reſpon
dendum.De quo per Canon.extra de elec.cap.dudum.Spe.po
nit etiam in tractatu ſuo de poſitionibus.De hoc etiam dixi in
l.Marcellus.j̃.re.amo.⁊ l.ſi.de his quibus vt indig.

ADDITIONES.

a ¶ Reſpon.huic.Allegatur Bar.contrarius conſi.cxvij.incip.
Accuſati.Sȝ pro ſolutione vide eiuſdem concordantias,cōcor
dan.cccv.incipiente,incumbit ei,qui dicit pluralitatem,proba-
bare ⁊c.
b P.PAV.P.¶ Quantū ad abſolutionem.Sequitur Rom.conſi.
ccciiij.habes ad Bar.in l.merito.j̃.pro ſoc.Fel.in c.ſi.in ij.fallē.
extra,de preſump.
c POMA.¶ L.merito.Vide Iaſ.in l.pe.C.de pa.Pau.de ca.l.ſi
a te.in fi.de excep.rei iud.
d ¶ Ad condēnationem.Adde ⁊ vide Ful.⁊ Roder.in l.non hoc.
C.vnde cogn.⁊ pro no.alleg.Soci.in conſil.cxlj.quod non habe
tur impreſſum.
e P.PAV.P.¶ Item no.vide omnino Bar.conſi.clxxxvij.vbi que
daȝ in contrarium tangit,⁊ vide Bartol.in l.Marcellus.§.j.
rerū amot.in l.ſi.j̃.de his qui.vt ind.vbi contrariū tenet cum di
ſtinc.vide tamē etiā Bar.⁊ Bal.⁊ ibi Cur.in l.ij.§.ꝙ obſeruari.
de iur.calum.vbi late tangitur de materia poſitionuȝ,q̃ ibi p
nit Cur.Bar.fuiſſe ſibi contrarium in iſta materia.
e POMA.¶ Item no.limita octo modis,vt per Georg.Natam,
in repe.clemē.ſepe.§.⁊ q̃.de verb.ſig.Specu.titu.de poſi.§.vij.
verſi.ſed quid ſi probo.Ro.conſi.cccxlix.incip.querit̃ nunquid.
vbi dicit,ꝙ hoc nō procederet,quādo talis poſitio fieret ſuper
aliqua exceptione iuratoria.
f ¶ Cogitur.Adde Bar.in l.ſi.§.ꝙ obſeruari.C.de iur.calum.
⁊ in l.Marcellus.j̃.rer.amo.⁊ in l.non intelligitur.§.ſi de
iur.fiſc.Bal.in l.j.C.de pe.iudi.vt hic per Alex.cum alleg.
conſi.cxciij.

§. Iuriſiurandi. No.ꝙ iuſiurandū pſtitum
ex cōuentione,⁊ ſic ap
6 tollit† naturalem obligationē,q̃ habet conſenſuȝ,vt di
ij.Videor enim cōfiteri,⁊ velle ſic verū eſſe ſi iurauerit
7 de pec.l.depoſiti.§.j.¶ †Secundo no.ꝙ iuramētum habet vim
8 nouationis.In quo autē differant,dic vt in gl.¶ †Item no.ꝙ
iuramentum habet vim ſolutionis,intellige,ſ.ficte,non vere,vt
no.j̃.eodem.l.proxi.§.j.

LEX XXVIII.

1 ☞ Reorum credēdi vnus alteri preiudicat litem conteſtando.
2 Iuramentum delatum ab vno ex reis credendi,quando noceat
alteri.
3 Iuramentum vnius ex reis debendi quando alteri preiudicet.

1 **Duobus.** Opp.de l.ſi duo.ſ.ſi quis cau.Sol.
intellige ꝙ iſti duo reuerāt ſocij,di
cit gl.non puto eam verum dicere.Nam per litis con
teſt.vnus ex reis credendi preiudicat alteri,ſiue ſint
ſocij,ſiue non.l.fideicōmiſſa.§.plerūq;.j̃.de leg.iij.ſed iuramentū
habet vim litis conteſt.vt hac ea.gl.dicitur,ergo ⁊c.Non obſt.
l.ſi duo.q̃ ibi loquit̃ in alio actu,qui nō hȝ vim cōte.Opp.de l.
ſi vnus.in prin.ſ.de pact.Sol.ibi loquit̃ in pacto,hic loquitur
in iureiurando,qꝺ habet vim ſolutionis,vt ſ.l.proxi.⁊ vim con
teſt.vt l.nam poſtea.§.ſi is qui.ſ.e.Ideo alteri nocet,q̃ eſt ma
2 ioris efficacie.† ⁊ ideo indiſtincte iuramentū delatum ab vno
reis credendi alteri nocet.Idem puto,etiā ſi ei fuerit delatum,
⁊ ipſe iurauerit ſibi deberi,quia alter correꝰ credendi exclu
3 ſicut per litis cōte.l.ex duobus.j̃.de duo.re.† Quid in pluribus
reis debendi? Dic vt in §.ſi duobus.j̃.eadem lege.

1 ☞ Iuramentum fideiuſſoris quando proſit principali.
2 Fideiuſſor,qui iurauit,quādo poſſit repetere a reo principali.
3 Fideiuſſor vt habeat actionem mandati contra reum,debet do
cere ſe vere ſoluiſſe.
4 Iuramentum preſumitur preſtitum ſuper re.
5 Sententia tollit obligationem naturalem.
6 Iuramentum tollit obligationem naturalem.
7 Abſolutoria lata pro fideiuſſore ſuper re,quū pdeſt principali.
8 Teſtis vocatur,vt declaret ſuum dictum obſcurum.

1 **§. A fideiuſſore.** Iuramētū fideiuſſoris† pdeſt
reo principali,ſi iuratū eſt ſu
re,ſecꝰ ſi ſuper perſona.h.d.¶ Opp.de l.fideiuſſoris.ſ.de pa.
So.Aliud in pacto,ꝙ in iuramēto,q̃ iuramentū hȝ vim
a tionis vt hic.¶ Quero,vtrum[a] fideiuſſor,qui iurauit,
2 petere a reo principali? Videt̃† ꝙ ſic,quia videtur
hic.Contrarium tenet glo.quia iſta eſt ficta ſolutio
poſſit repeti,requirit̃ ſolutio vera.Et per hoc forte
2 dicere ꝙ non ſufficeret fideiuſſori,† qui habet inſtrumentum,
b quo creditor confeſſus eſt ſe recepiſſe,ſed oportet ꝙ doceat
c vere ſolutū,ad hoc vt habeat actionem mandati.Tene menti.
* *Vide glo.⁊ nota eam,pro qua facit q̃ mandati actio datur ad
id,quod intereſt alicuius.j̃.mā.l.ſi pcuratorē.§.mandati
nihil aūt ſua intereſt de periurio,in quo non audit̃.ſ.eod.l.nam
poſtea.in fi.pro qua l.ſtipulatus es opus.j̃.de fideiuſſ.
ſtat §.ſi is qui.allega.hic in gloſ.in verbo,nō rebit.quia ali
abſuit creditori,qui eqpollebat debito,⁊ ſic ab eo,qui tene
ſoluere,⁊ ſic non erat actus ſolutioni equipollens.Sed
ratio eſt,q̃ aut iurauit verū,⁊ tunc ex improbitate ſua nō
q̃tur actionē.j̃.de furtis.l.itaq; fullo.Preterea ſi agere poſ
* de neceſſitate docere haberet de piurio,quod non eſt dicen
¶ Quero hic diſtinguitur,aut eſt iuratum ſuper re,aut ſuper
perſona.

4 perſona. Quid in dubio? † Reſpon. pſumitur iuratũ ſup re,
q2 loco ſolutionis cedit. Ita dicit gl hic. Facit ĩ. eo. l. vlt. ꝛ not.
ĩ. qua. re. q2. nõ datur. l. j. §. ſi fideiuſſor. qđ no. Et hoc videt verũ
in iureiurando. Secus puto in ſententia. Nam in dubio videt
ſententiatũ, q2 non probatũ, non, q2 contractum. l. Iulianus ve-
rum debitorẽ. ĩ. de cõd. indebi. ꝛ ĩ. de exceptio. rei iudi. l. ſi inter.
5 ꝛ de liber. cau. l. Diui fratres. ideo ſententia non tollit natura-
6 lem obligationẽ, iuramentũ vero ſic, † q2 proficiſcitur ex conuẽ
tione, ꝛ habet vim ſolutiõis, que tene menti. Quero, vtrũ abſolu
7 tozia lata ſuper re † quaſi nõ fuerit cõtractum, pro fideiuſſore,
d pſit reo? Dy. qđ ſic. Diſtinguam⁹ eodẽ modo in ſniã, ᵈ quo hic
in iuramento, vt no. per Dy. in c. ratihabitionẽ. circa finem regu
le. de reg. iur. li. vj. Ric. Mal. diſputauit cõtrariũ, ꝙ aliud ſit in
ſententia. l. aduerſus. in fi. s̃. de arbi. ꝛ l. denuntiaſſe. §. fi. ꝛ §. ſi eo
tempore. ĩ. de adul. ꝛ ibi plene dixi. Nõ obſtat hec lex, quia aliud
in iuramento, quod habet vim ſolutionis, vt dixi s̃.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Quero vtrum. vide Bar. conſi. clv. alias. clxv. Alex.
cõſi. xxv. vol. ij. ꝛ conſi. xc. vbi late reprobat Bar. vol. iij. Bar. con
ſil. clx. incip. Titius promiſit ſempronio.
b P. PAV. P. ¶ Inſtrumentum. Cõtrarium hic concludit Alex. ꝛ
Mod. vide et Alexã. conſi. xxv. incip. inſtrumento contractus.
volu. ij. Pau. no. conſ. pe. ꝛ contrarium conſuluit ad Bart. cõſi.
clv. inci. Titius promiſit. alias remiſſiones pro, ꝛ contra vide p
mod. hic. ꝛ Alexã. in d. conſi. Fel. in c. ſi cautio ad fi. extra de fide
inſtru. Barb. in c. fi. prope fi. extra de ſolu. Contrari⁹ alle. Bar.
ſecundũ Alex. ibi, conſi. clx. inci. Titius promiſit Sempronio.
Sed ſolue, q2 hic Bar. non firmat pedem, q2 vtitur iſto ver. for
te. Adde Ang. ꝛ Moder. in l. a diuo pio. §. ſed ſi emptor. ĩ. de re
iud. ꝛ in l. ij. §. creditum. s̃. ſi cer. peta. concor. vt in concor. ccxxij.
incip. creditor principalis.
c ¶ Tene menti. Adde vt p Bar. conſi. clx. Pau. de ca. conſi. ccc-
xcvj. Alex. conſi. xxv. lib. ij.
d ¶ In ſententia. Bar. videt tenere cõtrarium, ꝙ aliud ſit in ſen
tentia quam iurã. in l. fi. ꝛ in l. adulter. §. ſi eo tempore. ĩ. de adul.
ꝛ in l. aduerſus. ff. de arbi. Sed contrarium voluit, in l. ex duo-
bus. ĩ. de duo. rei. Solu. plures dãtur, tam per Bal. quam per
alios in d. §. a fideiuſſore. ꝛ Barto. in pluribus locis ſoluit, in l.
amiſſi. §. fi. ff. de fideiuſſo. tamen vide cõcordantias eiuſdem, vbi
latius, concor. xxxv. inci. Item caſum notabilem.

§. Si ei qui. Iuramẽtum fideiuſſoris de iudicio ſiſti
pdeſt principali, ſi agendo cõtra princi
palem veniret cõtra iuramẽtum fideiuſſoris, alias ſecus. hoc di
cit. Et hoc ꝙ hic dr replicatione emendandum, poteſt intelligi,
ꝙ eſt emendandum, id eſt declarandũ per ipſum Iuriſcõſultum
a diſtinguentẽ. Poteſt etiã ᵃ intelligi, ꝙ eſt emẽdãdũ p iudicem,
corã quo lis agitatur, q2 fideiuſſor iurat obſcure, poſtea auoca-
bitur, vt dicat cauſam ſui iuramenti, ex qua cã apparebit, vtrũ
b reo pficiat vel nõ. Simile dicim⁹ ᵇ † in teſte, vt in aut. de teſt. §.
8 pen. ꝛ ibi no. in gl. magna. ad qđ iſte tex. eſt notãdus. Facit ꝙ di
cam ĩ. ead. l. §. igitur ſi quis.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Poteſt etiam. Facit qđ not. Ro. conſi. lxv. incip. viſo
thema. ꝛ conſil. cccclxxxij. incip. in caſu premiſſo.
b POMA. ¶ Simile dicimus. Si vult Bar. ꝙ teſtis poſſit decla-
rare dictũ ſuũ ambiguũ, intellige quãdo iudex hoc faceret ex of
ficio ſuo, ꝛ non ad inſtantiam partis, q2 tunc ſubornatio preſu-
meretur ſecundũ gl. §. pen. ꝛ ibi Ang. in aut. de teſt. Secundo ĩ
tellige, quando talis declaratio in totum non annullat actũ pre
cedentem, ita Bal. in aut. at qui ſemel. C. de probatio. tertio in-
tellige, niſi aliqđ poſſet imputari parti, puta ꝙ feciſſet capitula
obſcura: quia teſtis non poſſet declarare, vt eſt text. in l. veluti.
s̃. de edendo.

* **Ex duobus.** Iuramentum vnius ex reis debendi
prodeſt alteri. h. d. * Intellige iſtum
§. in reo cõuento, vt reo, non vt debitore ſimpliciter ꝛ iudiciũ ſo
lidatum, vt contra eũ in libello fiebat mentio, ꝙ ipſe erat reus
pene, ꝛ ꝙ actum erat in ſctu: ꝙ in illa ſumma, quã accipiebant,
eſſent correi. Si aũt ſimpliciter fuiſſet conuentus dicẽdo dico,
dñe iudex, ꝙ Titius debet mihi x. ex mutuo, que promiſit mihi
ſoluere in Paſcha: vñ cũ dies preterierit, peto ipm mihi cõdẽ-
nari in dictis x. dandis. ꝛ ſuper hoc ad meã delationẽ iuraſſe. di
co, ꝙ aliũ reo non prodeſſet huiuſmodi ſacramentũ: q2 non iura
uit, vt correus, nec conueniebatur vt correus, ſ3 ſimpliciter, vt
debitor: quia tex. iſte loquitur in illo, q iurauit, vt corre⁹. Qua
* re dico ſuper hoc eſſe bene cauendũ, ne quis decipiat. * ¶ Opp.
de l. ſi vnus. in prin. s̃. de pac. ꝛ l. ſi duo. s̃. de arbi. Sol. Dicit gl.
intellige ꝙ hic erant ſocij ꝙ poteſt eſſe verũ, quãdo iuratu3 eſt
ſuper perſona, ſeu ſuper cauſa, que eximit perſonã tantũ. Nam
ſi ſuper re, vel ſimpliciter, indiſtincte prodeſſet. s̃. eadem l. §. a
fideiuſſore. ¶ Quero, quid ſi vn⁹ ex reis debendi detulit iuſiu-
randum? Reſpondeo alteri non nocere, nec contra alterũ ex hoc
iureiurando poſſet agi, vel executio fieri, ſicut nec ex ſentẽtia. C.
de fideiuſſo. l. fi. in fin. noceret tamen alteri quo ad interrumpẽ-
dam preſcriptionẽ l. fi. C. de duobus reis. De his queſtionibus
pleniſſime dixi; in materia de duobus reis, ꝛ ſpecialiter in lege
ex duobus. ĩ. de duobus reis.

§. Exceptio. Ex iuramento oritur exceptio contra
omnem actionem, que oritur ex eadem
* cauſa, ſuper qua iuratũ eſt. h. d. * Vide gl. fi. in fi. hec eſt falſa: q2
contra illum tex. quia ibi poterat agere, qđ iuſſu. ꝛ ideo ſi egit
de peculio ſcienter, non erronee, amplius non aget, quod iuſſu:
quia poſito, quod actionis effectus ſit diuerſus, competit tamẽ
ex eadem cauſa, Ex quo nota, ꝙ licet in vna actione veniat plus
ꝙ̃ in alia, tamen, ſi ex eodem facto deſcendunt, ꝛ ex eadem cauſa,
exceptio rei iudicate, que in vna obſtat, in alia etiã obſtabit per
* illum tex. quem tene menti. *

1 ☞ Rapina eſt furtum, ſed non econtra.
2 Speciei ad poſitionem ſequitur poſitio generis.
3 Specie remota non cenſetur remotum genus.

§. Si quis iurauerit. Ad remotionez ſpe
ciei, ñ ſequitur remo
1 tio generis. h. d. ¶ Opp. † ꝙ rapina eſt furtum, vt inſti. vi bo-
norum rapto. in prin. S3 hic dicit ꝙ eſt aliud. ergo ꝛc. Gl. ſoluit,
2 eſt aliud id eſt eſſe poteſt, ꝛ verũ dicit. Tamen clari⁹ dic † ꝙ ad
poſitionem rapine, que eſt ſpecies furti, ſequit poſitio generis.
a Bene enim dico rapina ᵃ eſt, ergo furtum eſt, ſicut homo eſt, er-
3 go animal eſt. Ita loquit lex contraria. S3 † ad remotionẽ ſpe
ciei non ſequitur remotio generis. Ita loquitur hic.

ADDITIO.

a ¶ Rapina. Adde quod conſuluit Rom. conſi. cl.

* **§. Colonus.** Idem dicit ꝙ §. exceptio in ſumma. ta
men ponit aliud exemplu3. * Vide gl.
que eſt hic ſuper verbo poterit. in fi. no. iſtam gloſſam ad hoc, ꝙ
vbi plures ſunt actiones pro aliquo delicto cõpetentes: vna ad
ſimplũ, ꝛ alia ad duplũ, vel triplũ, ſi iuretur ſuper facto, ex quo
ille deſcendũt, oẽs tolluntur: ſecus, ſi ſuper vna: idẽ iuris eſt in
ſententia. Et allegatur iſte tex. pro opinione Ja. in l. edita. C. de
eden. ꝙ licet teneatur quis edere nomen actionis, veritas tamẽ
eſt, ꝙ ſi ex facto in libello cõcludẽter poteſt reus certificari qua
actione agatur, non tenetur tũc actor actionẽ edere: ſecus, ſi cer
tus non eſſet: q2 tunc edere tenetur lege in gl. allegata. ꝛ qđ ibi
notatur in princ. niſi obſcuritas immineret ex facto ipſius rei
* vt l. j. §. quod ait Pretor. ĩ. quo. legat. *

§. Que iurauit. Exceptio iuriſiurandi obſtat, ſi
agatur alia actione, in qua venit
examinandum quod in prima fuit deciſum. alias ſecus. h. d.

1 ☞ Iuramentum vnius qñ proſit alteri vel noceat.
1 Iurantis declarationi qñ ſtandum ſit, aut non in obſcuris.
3 Sententia lata contra principalem mandatur executioni ꝯ fide
iuſſorem iudi. ſolui.

§. Igitur ſi quis. Iſtu3 §. ſummaui cũ pcedẽ.
¶ Opp. in dubio videt iura
tu3 ſuper re ipſa, vt no. s̃. ea. l. §. j. ergo qñ iuratum eſt dari non
oportere, in dubio videtur non poſſe conueniri ex ſtipulatione,
quaſi ſuper re ipſa ſit iuratum, ſed in tex. hic dicitur contrariũ,
quare male. Reſpon. illud ꝙ dicitur, in dubio videtur iuratum
ſuper re, intelligitur, id eſt, ſuper contractu, quaſi dicat non eſſe
celebratum contractum de quo agitur. Ita dicit gloſſ. in d. §.
a fideiuſſore. non intelligas ſuper re quaſi ſit ſolutum. Nunc in
propoſito, poſito ꝙ iuratũ intelligat ſe dari non oportere, qua
ſi ſtipulatio iudicatũ ſolui nõ ſit interpoſita, hoc non facit piu-
dicium agenti ex re iudicata, q2 non deuoluitur in ſecũdo iudi-
cio, qđ eſt in primo deciſum. ¶ Aduerte, ꝛ ſecundo opp. ꝛ videt
ꝙ nõ ſit ſimpliciter reſpondendũ exceptionem iuriſiurandi nõ
obſtare, ſed debeat iteru3 vocari ille qui iurauit, ꝛ interrogari,
qua ex cauſa iurauerit. s̃. ead. l. §. ſi ei qui. Solu. intellige iſtã ſe
1 cundũ illam. Vel dic, ꝛ forte melius, qñ dubitatur vtrũ † vni⁹
iurã3 proſit alteri, vel non propter obſcuritatẽ cauſe, tunc recur
ritur ad iurantem. l. cõtraria. Simile dicimus in teſte, vt ibi di
2 xi. Sed, † dum dubitabit vtrũ pſit eidem iuranti in alia cauſa,
tunc non eſt ſtandu3 declarationi eius, imo in dubio ſibi non p-
derit, niſi expreſſe probet ſe iuraſſe ex cauſa que ſibi pficiat, vt
hic in tex. Ratio, ne ſit in eius poteſtate eludere iudiciũ. l. inter
ſtipulantem. §. ſi Stichum. ĩ. de verb. oblig. Nec obſt. s̃. de iudi.
l. ſi quis intentione, quia hic non ſunt verba ambigua, ſed clara.
* De cauſa autem dubitat. * ¶ Vltimo dicebat Ja. Bu. ꝙ hic
3 eſt caſus, ꝙ ſententia † lata contra principalem, non mandatur
executioni contra fideiuſſorem iudicatũ ſolui: nam dicit tex. põt
enim fieri, vt non ſit commiſſa ſtipulatio iudicatum ſol. licet res

iudicata ſit. Et in veritate multũ facit pro iſta opi. Ego tamen determinaui contrarium, in l. j. ĩ. iudi. ſol. ⁊ ibi late dixi, ⁊ reſpondi ad hanc l.

ADDITIO.

* CLAVD. ¶ Dubitaꝛ. Uide ad hanc ſolutionẽ, quod dicit Aretinus in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poſſeſ.

§. Item Pomponius.

Rationez huius §. dic vt in gl.

1 ☞ Iuramento poſteriori etiam contrario ſtatur.
2 Legis, duobus. §. itẽ cum. diſpoſitio an habeat locum in omni iuramento.

§. Item cum.

1 a Iuramento † poſteriori, ᵃ etiam ꝯtrio primo ſtandum eſt. h. d. cum l. ſeq. Intellige §. iſtum cum a diuerſis perſonis iſta cõtraria iuramenta preſtantur: quia ſecus eſſet in duobus iuramentis ꝯtrarijs ab vno preſtitis. nam tunc valet primum, ⁊ illud eſt ſeruandum dummodo ſit licitum, ⁊ poſſit ſeruari ſine interitu ſalutis eterne. extra eo. c. intellecto. ⁊ no. eod. ti. c. licet. lib. vj. Dic ergo, ꝙ iſte textus intelligitur, vbi vtrunq́ iuramentum procedit ex conſenſu partium. Sed ſi primum ꝓcedit ex conſenſu partiũ, ſecundum vero ſit neceſſarium, valet primum. ĩ. eo. l. admonendi in fin. Si autem vtrunque ſit neceſſarium neutrum valet. C. de fide inſtr. l. ſcripture. ĩ. de fal. l. eos. in fi. Secus in duobus iuramentis ab vno preſtitis, quia valet primum: dummodo ſit licitum. extra eo. c. intellecto. ⁊ facit qđ not. eo. tit. c. licet. li. vj. *

2 ¶ † Quero vtrũ hec lex habeat locũ in omni iuramẽto. Gul. de Cun. dicit ꝙ non habet locuz in omni iuramento neceſſario, qđ defertur in defectũ probationis. l. admonẽdi. ĩ. eo. Illud eñ tantum ad probationẽ inducitur, ⁊ ideo ſi primo eſſet delatũ iuramẽtum reo, poſtea actori, vel ecõtra, vna ꝓbatio tolleret aliã l. ſcripture. C. de fide inſtru. ⁊ l. eos. §. j. ĩ. de falſis. ⁊ dicam in d. l. admonẽdi. ĩ. eo. ⁊ ſic diſtinguit ipſe, ꝙ in iuramẽto volũtario, ⁊ iudiciali preualet vltimũ, in neceſſario non preualet vltimum. Sed ſi vnum eſt neceſſarium, ⁊ aliud voluntarium, tunc ſi voluntarium eſt, vltimum preualet, vt hic. Secus ſi neceſſariũ eſt vltimum, quia non poteſt iudex ſua voluntate tollere queſtio. de voluntate partium deciſam. d. l. admonendi. in fi.

ADDITIO.

a ¶ Poſteriori. Inquãtum Alex hic tãgit q. de muliere que primo iurauit non alienare, ꝙ ſi alienet ⁊ iuret, ꝙ ſtari debeat primo, per gl. in c. mulieres. extra. de dona. inter vir. ⁊ vxo. Adde Bal. cõſi. cxviij. incip. quedam mulier. lib. iij. vbi limitat illam gl. procedere, quando contrahens habet notitiam primi iuramenti, alias ſecus, q2 eſſet in poteſtate mulieris decipere ꝯtrahentes.

LEX XXX.

1 ☞ Grauatur qui in vno, in alio releuatur.
2 Grauamen quando eſt cauſa cõmodi, ſublato grauamine ceſſat commodum.
3 Iurare nolle eſt iuſta cauſa.
4 Reus, qui primo negauit delictum poſtea confeſſus eſt non habet beneficium ſtatuti, ⁊ iudex recuſare poteſt.
5 Iuramentum habet vim nouationis.
6 Reus ſi poſt probationẽ actoris confiteatur, iudex poteſt illã confeſſionem rejicere.
7 Iudex ſi poſt primam negationem rei admiſit eius cõfeſſionez, poteſt adhuc maleficiuz probare per teſtes, ⁊ reus amittere beneficium confeſſionis.
8 Inficiatio quenam facit creſcere condemnationem.
9 Qualitas negata quando faciat creſcere condemnationem.
10 Reus, qui confitetur per torturam, licet primo negauerit, vel contra ipſum ſit deuentum ad iuramentum in defectum probationis, non punitur vt negans.

a 1 2 **Eum qui.** ᵃ Qui in vno † grauaꝛ, in alio releuatur, ⁊ eꝯ. Uel melius. Quando † vnum grauamẽ eſt caſus alterius cõmodi, ſublato grauamine ceſſat commodum h. d. Primo ponit dictum. Secundo illud probat per tres rationes. Hec diuiſio tãgitur in gl. ſuper verbo, abunde. Prima pars poteſt intelligi duobus modis. Primo, egi ꝯ te lege Aquilia, negaſti, demum detuliſti mihi iurm̃, ⁊ iuraui. queritur an in hoc iudicio legis Aquil. fiet condemnatio in duplum, vel in in ſimplum. Et reſpõdeo, ꝙ in ſimplũ. Secundo modo poteſt intelligi, ꝙ nõ queritur de actione legis Aquil. ſed de actione que oritur ex iureiurãdo vtrum detur ad dupluz, vel ad ſimplũ? Et reſpon. ꝙ ad ſimplũ. Et ad iſtud vadit oppoſitio gl. de l. ſi cũ. §. q iniuriarũ. ſ. ſi qs cau. Rñd. ꝙ ibi vna actio accedit alteri acceſſorie, hic hec actio accedit alteri principaliter ⁊ ex diuerſis principijs. Nã actio legis Aquil. datur, quia damnum datum eſt. Actio iuriſiurandi datur, quia iuratũ eſt. Secunda particula ibi, abunde enim, non habet varietates. Dicit enim ꝙ ideo non fit cõdẽnatio ad duplum, quia ideo illud fit, q2 propter negationez actor grauatur onere probandi, ſed per iuramentum releuatur ab illo onere, ergo ceſſat cõdemnatio dupli. Et hec ratio eſt cõmunis ad vtrãq́ lec. poſitam in preceden. verſi. quod facit ad multa, vt ĩ. dicaz in verſ. cum omiſſa, eſt duplex lec. Poteſt enim intelligi antequã ſit iuratum, ⁊ tunc iſta ratio talis eſt. Nõ poteſt conqueri actor de predicto tali ſtatuto, per quod perdit condemnationem dupli: nam eſt in eius poteſtate non iurare, ⁊ ſic hãc partem edicti omittere, ⁊ probare per teſtes, ⁊ ſic remanebit ſibi integra actio
3 legis Aquil. Ex qua lec. no. † ꝙ iuſta cauſa eſt nolle iurare, q2 per hoc effectus ꝯdemnationis minuitur, qđ facit ad ea que no.
4 i l. manifeſte. ĩ. eo. ¶ † Scđo no. ad illud, quod tota die occurrit, ſi reus in prima comparatione negauit, in alia poſtea venit, et vult confiteri, vt habeat beneficium confeſſionis ex forma ſtatu
b ti, poteſt dicere iudex, vel accuſator, nolo confeſſionem ᵇ tuã, q2
c per hoc cõdemnatio tua minuitur. Caſus eſt hic. Nã ille, qui defert iuramentum, videtur confiteri, ſi adverſarius iurauerit. l. qui iuraſſe. in fi. ſ. eo. tamen ſicut non cogitur hic recipere talem delationem iuramenti, ita non cogitur recipere talem confeſſionem. Hic eſt caſus ibi, cum omiſſa. ⁊ in gl. ibi, ſuper illo verbo, ⁊c. ¶ Secundo modo poteſt legi iſte verſiculus tur poſt iuramentum preſtituz, ⁊ tunc ratio eſt talis. Nõ
d conqueri actor ᵈ ꝙ per tale iuramentum ſibi ſit paratum preiudicium, q2 ſi vult omittere ius ſibi queſitum ex hoc iuramento ⁊ ꝓbare ꝑ teſtes, adhuc remanet integra actio ad duplum. lec. ponitur in hac eadeꝫ gl. Uide eam ibi, quid autem ſi poſtea
5 ⁊c. ¶ Contra lectũ. facit, quia † iuramentum habet vim nouationis. vt l. qui iuraſſe. in fi. ſ. eo. Sol. nouatio hec non tollit pri
6 mam, vt ibi no. ¶ Ex qua lec. no. † quod ſi poſt probationem actoris reus vult confiteri, põt dicere actor, ſeu accuſator vel iudex inquirens: Nolo vti tua confeſſione, ſed volo vti probationi
7 bus factis per teſtes. No. etiam ꝙ † ſi iudex poſt primam negationem admiſit confeſſionem rei, adhuc poteſt maleficium ꝓbare per teſtes, ⁊ reus amittet beneficium confeſſionis. Sic vides hic, ꝙ etiam poſt iuramentuz preſtituz actor poteſt facere probationem per teſtes. Et ſemper aduerte, q2 dico poſt primaz negationem. Nam ſi in prima reſponſione, ſeu comparatione cõfiteretur, non eſt dubium, ꝙ ſibi tale beneficium prodeſſet, nec ſibi tale beneficium tolli poſſet. In ver. ⁊ poteſt dici. Iſte ver. põt legi duobus mod. primo vt dicat ſic: ratio quare condẽnatio debet fieri ad ſimplum eſt, q2 maleficiũ nõ probatur vere, ſed iuſiurandum actoris habetur pro veritate, ⁊ hoc modo refertur ad primam caſus poſitionem, quam feci in prin. l. ¶ Secundo modo poteſt intelligi, vt referatur ad ſecundam caſus poſitionem factam in princi. ⁊ tunc erit ratio talis in actione l. Aquil. que creſcit per inficiationem, ſed iſta non eſt actio l. Aquil. ſed actio in factum ex iuramento, qđ patet ex medio concludendi, q2 iſta non concluditur, q2 damnum eſt datum, ſed quia eſt iuratum.
¶ Expedito tex. ⁊ apparatu circa hanc l. quero in his que cre
e ſcũt per inficiationem, que inficiatio ᵉ † eſt illa q̃ creſcere facit
8 reſpõ. ſi negatur ipſum factũ, ⁊ hoc ſine dubio l. ij. ſ. ad l. Aquil. ⁊ l. contra negantem. C. ad l. Aquil. Inſti. de actio. §. item miſta.
f Item ſi negetur aliqua qualitas ᶠ per quam facti ſubſtantia alteraꝛ vt puta, ſi accuſas me de vno menſe, ego confiteor me illud feciſſe, ſed non in illo menſe, vel non in illo loco, nego enim illud totum factum qđ ponitur vt plene dixi. ĩ. de adul. l. denũtiaſſe. §.
g quid tamen. ᵍ Idem ſi nego aliquam qualitatem, † ꝑ quã con
9 demnatio perimitur ſeu minuiꝛ. Sicut enim ille, qui debet res, ſi eam ſoluiſſet, cum diminutione alicujus qualitatis nihil ſoluiſſe videtur. l. Julianus. §. j. de verb. obli. ⁊ l. etiam. de ſol. ita ſi cõfitetur cum diminutione alicuius qualitatis. Ita intelligo no. per gl. Inſti. de act. §. item miſta. Hoc tamen qđ dico de qualitate negata intelligo, ſi erat talis qualitas, ꝙ ſcire debebat probabiliter: ſecus ſi potuiſſet ꝓbabiliter ignorare. Nã quod condemnatio creſcat, ſit in penã mentientis, ſi non preceſſit dolus ctum in negando, non deberet ſequi pena, que ſine dolo l. aliud eſt fraus. ĩ. de verb. ſig. ⁊ ꝑ hoc vides in l. Aquil. confitetur ſe dediſſe damnum, negat tamen eſtimationẽ, actore vel accuſatore dicitur ex hoc non condemnetur in duplum vt probaꝛ in l. inde Neratius. §. fi. cum ſeq. ⁊ l. proinde. §. fi. cum ſeq. ſ. ad l. Aquil. Sic intelligo qđ no. in d. §. itez miſta, ſm alias opi. Secundo ex eo qđ hic dicitur, ꝙ ideo creſcit cõdemnatio grauat actorem in onere ꝓbandi, dico ꝙ ſi negaret aliquam qualitatem, pro cuius negatione actor non grauareꝛ onere probandi qđ tunc non puniretur vt negans, q2 ceſſat ratio vt hic vides. Exẽplum, cõfiteor me percuſſiſſe Titium, tamen dico feciſſe ad mei defenſionẽ vel dico me percuſſiſſe, nõ tamen animo iniuriandi, ⁊ ſimi. cuius probatio incumbit reo, ⁊ non actori. l. ſi non cõuitij. C. de iniur. ⁊ ĩ. ad leg. Cor. de ſicar. l. j. Itez ex eo ꝙ hic dicitur quod ita demum ſit condemnatio in duplũ, ſi probauerit actor

10 per teſtes,dico † ꝙ ſi actor nõ probauit plene, ſʒ ſemiplene, ita
ꝙ deuentũ eſt ad iuramentũ in defectũ ꝓbationis , vel deuentũ
eſt ad torturam rei,qui poſtea eſt per tormenta confeſſus,ꝙ tũc
b reus non puniet̃ vt negans,[b] qꝛ non eſt verum,actorẽ ꝓbaſſe ꝑ
teſtes,ſʒ recurriſſe ad remediũ huius edicti,prout loquitur de
iuramento neceſſario. Et hoc modo põt ẽt intelligi hec lex ſʒ ꝑ-
mam lec.quam poſui. Et ſic prima lec.ſubdiuidit̃ in duas par-
tes,primo ꝙ hic loquatur de iuramento iudiciali.⁊ hec erit vna
lec.vel neceſſario,⁊ hec erit alia. In nulla enim parte huꝰ l. di
citur ꝙ iuſm fuerit a reo delatum,ſʒ ſimpliciter loquitur. Al-
quantulum tamen ↄ̃dicit huic lec.tex.ibi,abunde enim ſufficere
exonerari petitorẽ , ⁊c.prout intelligis de iuramento iudiciali:
ſed prout intelligis de iuramento neceſſario, dic abunde ſuf-
ficere petitorem exonerari. Predicta latius dixi in illa q̃ſtione
quam diſputaui hoc anno,que incipit, per Italiam cõmuniter
ſunt ſtatuta que eſt vis. ¶ Querit Gul.hic vtrum hoc ſit verũ,
ſiue iuramẽtum ſit delatum,ſiue relatum. Et certe idem eſt,vt l,
illud aut illud. §.j. ĩ.de conſti.pecu.

ADDITIONES.

a POMA.¶ Eum qui. Adde ſimilia per Barb.conſil.lj.j.col. vol.
ij.Alex.cõſi.xxix.vol.iij.⁊ conſi.c.eo.vo.vbi ponit aliqua ſimilia
Fel.in c.de hoc.de ſimo. Circa iſtam materiam an ſtante ſtatuto
ꝙ negans punit̃ durius,confitens mitius,ſi aliquis cõfiteat̃ fa-
ctum ⁊ neget qualitatẽ an puniatur vt negans an vt confitens.
vide Bar.in vij.q.inci.per Italiam cõiter ſunt ſtatuta. vbi late
tangit,ꝙ ille,qui ex aliquo actu recipit commodũ,non poteſt re
cuſare onus.vide Floria.in l.nã ſatis.in fi.ſ̃.quemad.ſeru.amit,
ita per illum tex.

b POMA. ¶ Confeſſionem. Adde Ro.cõſi.lix.⁊ cõſi.cclv.in fine.
Alex.conſi.lxxxiij.vol.j.

c ¶ Eſt hic. Adde ꝙ in hoc Alex.tranſit cuʒ opi.ꝙ poſt lit.cõſt.
non poſſit confiteri,nõ ſolum in terminis ſtatuti,quando vellet
conſeq premiũ,ſed ẽt in terminis huius l.per §.iteʒ miſta.inſti.
de act.⁊ l.electio.§.neqʒ.ſ̃.de nox. Et hanc opi.dicit tenere glo.
in l.de etate.§.ſi.de inter.ac.hic per eum.

d POMA.¶ Conqueri actor. Intellige vt a parte eius,qui iura-
mentum detulit,non autem eius,qui ſuſcepit,qꝛ ipſe bene põt
conqueri,omittendo ius acquiſitum ex iuramento.

e POMA .¶ Que inficiatio. Uide q̃ ſit inficiatio,que preſtet au-
gmentum actionibus, pulchre Bal.c.j.§.porro.que fuit prima
cauſa benefi.amit.

f P.PAV.P. ¶ Aliqua qualitas. Uide circa hoc Bar.in diſpu.de
qua ſcripſi ſ̃.in prin. huius l.ad Bar.

g POMA.¶ Quid tamen. Uide Are.l.j.ĩ.de vulg.⁊ pupilla,

h POMA.¶ Ut negans. Adde in materia huius regu.gl.in cap.
fraternitatis.xij.q.ij.per Alex.ĩ l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler.ſ̃ de
ver.obl. Roma.conſi.lix.incipien.ad diſcutiendum in ſi.

1 ☞ Iuramento res que non eſt quando deberi poſſit.
2 Iuramentum tollit omnem exceptionem reo competentem.
3 Iuramentum ſi reus deferat actori,reſpectu alicuius rei,quaʒ
actor dicit ſibi deberi,ſi illa res pereat penes reum,quãdo per-
eat periculo actoris vel rei.

§. Si iurauero. † Per iuramentũ nõ poteſt de-
beri res,que non eſt,niſi ante in
teritum mora preceſſerit.h.d. Opp.per iuſm actoris perimit̃
omnis exceptio cõpetẽs reo.ſ̃.eo.l duobus.§.ſi.⁊ l.ſi duo.§.j.ſ̃.
eo.ſecunduʒ primam lec. ergo poſt iuramentũ non poteſt reus
dicere ꝙ res erat perẽpta. Cuius timore dixit Ioã.ꝙ hic tpe iu
ramenti res non erat in rerum natura in veritate,ſed eſſe puta
batur ſeu credebatur. Ita dicit prima gloſſella hic poſita,quaʒ
2 vide. Et de hoc dicit pro tanto,qꝛ † iuſm tollit omneʒ exceptio
nẽ reo cõpetẽtẽ,quã ſciebat,vel ſcire debebat ſibi competere.l.
ↄ̃ria,illi enim,quam ſibi competere ignorabat,renũtiare nõ vr̃.
l.mater.ſ̃.de inoffi.teſta. Pro iſto §.ergo declarando dic, Aut
3 † res non extabat tempore iuramenti,aut poſtea deſijt extare.
Primo caſu,aut reus ſciebat non extare,⁊ tunc tenetur,vt ſ̃.e.
l.duobus.§.ſi.⁊ ſ̃.dixi. Aut ignorabat,⁊ tunc aut mora preceſſit
interituʒ,⁊ tunc tenetur,vt hic in ꝟ.reſponſo. Facit l.inter ſtipu
lantem.§.penultimo.de verb.oblig.⁊ ĩ.de conſti.pecu.l.promiſ-
ſor.la ꝟ. Aut nõ preceſſit morã,⁊ tunc nõ tenetur,vt hic in prin.
Si vero res poſtea perit,tũc dicunt qdam indiſtincte reum te-
neri,qꝛ iuſm hʒ vim cõteſtationis.l.nam poſtea.§.ſi is qui.ſ̃.e.
ſed re perempta poſt cõſtetationẽ,periculum pertinet ad reuʒ
ſine dubio:ergo,⁊c.⁊ hoc tenebat Gul.de Cug. Sed Iac.But.
dicebat melius iudicio meo. Aut debitum ꝑceſſit iuſm,⁊ fateor
verum eſſe dictum Gul. Aut non preceſſit,ſed per ipſum iuſm
eſt ↄ̃ctũ,⁊ tũc iuſm nõ inducit morã. Incõueniẽs enĩ eſt ꝙ vno,et
eodẽ tempore quis obliget̃,⁊ conſtituat̃ in mora.l.ꝙ dicimus.ĩ.
de ſol. Et iſta ſunt multum notãda in Tuſcia,⁊ in partibus no-
ſtris,vbi inſtrumẽta guarentigiata, ſeu ↄfeſſionata habẽt vim
ſnie diffinitiue. Nã ſi eſſet vera opin.Gul.ab ipſo initio eſſet de
bitor in mora,nec eſſet neceſſaria noua interpellatio. Sed ſm
opi. Iaco.But.noua interpellatione opus eſt:⁊ hoc obſeruat
hodie conſuetudo,⁊ multum placet,qđ tene menti.

§. Si mulier. Si iuratur ſuper iure obligationis,
tollit̃ omnis exceptio, q̃ obligationẽ
perimit. Et ſi iuratur ſuper facto,tollitur exceptio omnis , per
quam factũ non veruʒ redderetur . Secus in his que competũt
facti veritate manente.h.d.

1 ☞ Iuramentum vnius in actione populari,quando noceat o-
mnibus,
2 Criminalibus in actionibus que dantur ad intereſſe fiſci, actor
non poteſt iuramentum deferre.
3 Popularibus in actionibus,⁊ criminalibus non poteſt paciſci,
vel tranſigi in preiudicium aliorum.
4 Statutũ ꝙ de maleficijs cõmiſſis a ſex mẽſibus retro poteſtas
non poſſit cognoſcere, an poterit cognoſcere de maleficio com-
miſſo habente cauſam permanentem.
5 Facere aliquid de nouo,⁊ iam factum continuare ſunt diuerſa.
6 Renouare aliud eſt,⁊ aliud in contractu antiquo perſeuerare.
7 Actus,qui hñt cauſam continuam,quando videntur quotidie,
⁊ ſemper fieri.

a
1 **§. In popularibus.** [a] † In actionibꝰ popu-
laribus iuſʒ vniꝰ pre-
iudicat omnibus niſi colluſuʒ ſit,ſicut in ſentẽtia.h.d. ¶ Que-
rit gl.de vna q.tu agebas cõtra me ex edicto de his q deie. vel ef
fu.dicẽs,ꝙ ego tenebaʒ aliquid ſuper via appẽſum, cõtra illud
edictum detuliſti mihi iuſm bona fide, ⁊ iuraui me non habere
appenſam,an alijs preiudicem,cum adhuc appenſum teneaʒ. Et
arguit ꝓ,⁊ ↄ̃,finaliter determinat ꝙ preiudicat alijs,quia vna et
eadẽ appenſio eſt illa, que modo eſt cũ illa ſup qua fuit iuratũ,
ergo ⁊c.l.q iuraſſe.§.ſi pater.ſ̃.eo. Secus eſſet in pacto vl' trãſ-
actione. Ita dt gl. mihi videt̃ ꝙ debeamꝰ ſic dicere. Et aduerte
quia iſtam q. habeo pro difficili , qꝛ quedam ſunt actiones po-
pulares,que dantur pro aliquo facto iã ꝑterito,⁊ finito. Et hic
eſt aduertendũ,ꝙ quandoqʒ iſta actio poſt conteſtationẽ incipit
eſſe propria actoris,⁊ ad propriũ ſuũ commodum dꝫ agere. l. ſi
cui.de verb.ſig.⁊ iſto caſu dico ꝙ ſi quidem paciſcitur ante liteʒ
conteſta.non valet.l.iuriſgentiuʒ.§.ſi paciſcar.el ij.ſ̃.de pac. ſed
poſt lit.conteſt.põt paciſci,⁊ tranſigere ſicut quilibet de re ſua:
qꝛ ſua eſt,vt dixi in d.l.ſi cui.iuramentũ vero ſi quidẽ defert bo-
nafide,põt deferre ante lit.cõteſt.⁊ poſt,vt hic,qꝛ habet vim con
teſta.⁊ ſic per iuramentũ ſuã facit actionẽ.ſ̃.eo.l.nam poſtea.§.
ſi is qui tẽporali. Secus ſi colluderet,vt hic in tex. Si ꝟo talis
actio popularis non daret̃ ad commoduʒ agentis ſed alterius,
tunc per iuſm,vel pactum alteri preiudicari non poteſt. Ita ꝓ-
batur ĩ.de liber.ho.exhi.l.iij.§.ſi tñ reus. Et ideo dico quod in
2 actionibus † criminalibus,que dantur ad vtilitatem fiſci,actor
non poteſt deferre iuſm,vt dixi in l.iij.§.j.ſ̃.eod.ſicut nec procu
3 rator ſimplex.l. iuſiurandum.in fi.ſ̃.eo.⁊ dicto † caſu non poſſet
ẽt paciſci,vel tranſigi in preiudicium aliorum.d.l.iuriſgentiuʒ.
§.ſi paciſcar.⁊ l ſi vnus.§.pacta.verſ.in ſumma.ſ̃.de pac. ⁊ ĩ.ad
l.iul.de vi pub.l.qui cetu.§.i.⁊ C.de trãſa.l.trãſigere. Quedam
ſunt facta,ex quibus actio popularis oritur,que habet cauſam
manentẽ ⁊ perſeuerantẽ in futurũ,tũc quicquid gl.hic dicat, ſi-
cut non põt paciſci actor in ꝑiudiciũ aliorum,d.l.iuriſgentiuʒ. §.
ſi paciſcar.ita nõ poteſt iuſiurandũ deferre in preiudicium alte
rius.l.iij.§.pe.⁊ l nã poſtea.§.ſi.cũ l.ſeq.ſ̃.eod. Et ſic puto ꝙ in
q ꝓpoſita ꝓ eo qđ modo habetur appẽſum,poteſt agi a quoli-
bet. Nõ ob.ſ̃ eo.l.qui iuraſſe.§.ſi pater.⁊ qđ ibi no.⁊ l.ſi a te.ĩ.de
excep.rei iud.cũ ſi.qꝛ ibi detulit quis iuramentũ in cauſa, q̃ pro
prie ad eũ pertinebat, vnde ſibi preiudicat, hic autem licet ſit
vna appẽſio,tamẽ alijs preiudicare non põt. Contra ꝑdicta fa-
cit ĩ.de fur.l.ei qui. ⁊ qđ ibi no.vbi dicit̃ ꝙ in actiõe furti, que eſt
proprie agentis poteſt agi poſt iuramentum ex noua contrecta
tione,vt ibi no. Reſpõ.ĩ l.qui iuraſſe.§.ſi pater.erat vna retẽtio
in peculio,⁊ in q.noſtra erat vna appẽſio continuata,merito ille,
qui detulit iuramẽtũ nõ poteſt iterũ agere, quia ageret ex eadẽ
cauſa. Sed in l.ei qui.fuit noua cõtrectatio , ⁊ ſic noua actio,ex
qua poteſt agere. Secus ſi rẽ retinuiſſet,⁊ de nouo non contre-
ctaſſet.l.ſi quis vxori.§.ſi quis iurauerit.ĩ. de furtis. Et ꝑdicta
4 que dicuntur in gl.⁊ que dixi ſ̃.ꝙ eſt vna appenſio, not. ad † q.
ſtatuti,dicit ſtatutũ,ꝙ nõ poſſit cognoſci de maleficijs cõmiſſis
a ſex mẽſibus de retro,pone ꝙ aliquis cõmiſit vnũ maleficiũ,ꝙ
hʒ cauſaʒ ꝑmanẽtẽ,iam ſunt ſex mẽſes ⁊ vltra, ⁊ adhuc durat v.
g. Edificiũ fecit in publico,ꝙ adhuc ſtat. Uel pone,vt fuit de fa
cto in Ciuitate iſta,facta fuit quedaʒ ſocietas vel liga per ciues
huius ciuitatis,ↄ̃ aliquos,contra formam ſtatutorum, que liga
adhuc durat,an hodie poſſit inquiri? Hec glo.videtur velle qđ
non,qꝛ idẽ factum eſt,licet continuatũ:⁊ ſicut a principio fuiſſet

absolutus propter preſcriptionē: eadē rōne, ⁊ ex eo ꝙ modo eſt.
Uide gl. dicit gl. econtra videtur ꝙ non, ⁊c. ibi, ſed hec eſt vna et
5 eadē appenſio ⁊c. qđ no. Preterea † ꝙ nō debeat puniri, facit,
q aliud eſt facere aliqđ de nouo, aliud iā factū ꝯtinuare, vt l. iij.
6 circa prin. ⁊ ibi no. ī de acqui. poſ. Ad idem facit, † q aliud eſt
renouare, aliud i ꝯtra antiquo perſiſtere, ſeu perſeuerare. l. iteʒ
queritur. §. qui impleto. ī. loca. ⁊ l. certe. ī. de precar. ⁊ l. ſed et ſi
manēte. eo. tit. Actio eñ non oritur ex cōtinuatione, ſʒ ex veteri
cōtractu vt d. ll. ⁊ idē in delictis. l. ei cui. ī de fur. Sed ſi ad pri-
mū actū reſpicimꝰ, ille actꝰ eſt impunibilis, ſm formam ſtatuti,
ergo ⁊c. Pro hoc videtur caſus ī. ꝙ vi aut clā. l. ſemper. §. hoc
interdictū. ver. annꝰ. vbi de opere facto ꝙ durabat, datur actio
7 intra annū tm̄. In ꝯtrariū vr̄ tex. q in his † que habent cauſam
continuam, quotidie fit, ⁊ ſemper fieri vr̄, vt vidiſtis in l. j. in fi.
ſ. de vſufruc. accreſ. Sol. dic ꝙ qdam ſunt actus, qui habēt cām
continuā ⁊ iſta cōtinuatio conſiſtit in animo ⁊ in perſeueratio-
b ne voluntatis, tunc fateor ꝙ quotidie fit [b] vt videmus in vſu-
fructu legato, q conſtituitr̄ patiendo. l. j. in fi. ſ. de vſufr. acc. ⁊ iđ ſi
reſpectu initij non pōt agi aliquo caſu agetr̄ ex eo ꝙ poſtea re-
nouari videtur, vt ibi vidiſtis, ita in propoſito dico in q. de ſo-
cietate, ſeu liga inſti. de ſocietate. §. manet. Ad ideʒ ī. de fur. l. ei
q. ⁊ ꝙ ibi no. Idem dicerem in q. formata in gl. de eo qui hʒ appē
ſum. ſi enim ex prima appēſione agi nō pōt agetur ex eo ꝙ ho
die appenſum habet. Et pro hoc vr̄ tex. cum gl. in l. ſi vero. §. fi.
cum gl. fi. ſ. de his qui deie. vel effu. vbi licet ex veteri appenſio-
ne nō poſſet agi, q defunctus eſt habens cauſaʒ, tamen pōt agi
contra heredem ex eo ꝙ ipſe habet, ⁊ illud habere continuat.
Quandoqʒ lex punit aliqđ factū ⁊ habet reſpectū magis ad fa
c ctum, ꝙ ad animū [c] vtputa, ſi lex diceret, ſi quis fecerit edificiū
in publico, non dicit, ſi quis habuit. Nam habere continuatur
animo, non autem facere, tunc tempus limitatū a ſtatuto curre
d ret a die operis perfecti, ſi tēpus in notitiā [d] ꝑuenerit. Si eniʒ
e opus eſt factum clam, tunc tempus [e] non curreret. d. ver. annꝰ.
⁊ ideo tunc nō poſſet agi elapſo termino ſtatuti, vt puniatr̄ de eo
ꝙ fecit, ſed vt puniatur de eo ꝙ factum habet, poſſet bene agi, ſi
lex communis vel ſtatutum hoc diſponeret.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ In popularibus. Uide ad iſtū tex. c. lator. de re iud.
⁊ in rub. de ſpon. in fi. Uide de materia Roma. conſil. ccxiij. vbi
generaliter ponit quecunqʒ res ſit finita inter aliquos in alijs
preiudicet.

b IO. FRAN. RVE. ¶ Quotidie fit. Uīr ergo inferri ex hoc di-
cto Bar. ꝙ actꝰ reiteratio, ⁊ pluralitas ꝑſumitr̄. Cōtrariū vult
Bar. in conſi. cxvij. inci. accuſatio. in fi. ⁊ eſt cōis opi. vt habetur
per doc. in l. omniū. C. de teſta. ⁊ per Cano. in c. cum Ioā. eremi-
ta. de fide inſtr. ⁊ in c. in preſentia, de ꝓba. ⁊ Iaſ. hic ⁊ in l. nō hoc
C. vñ legi. ⁊ in l. ij. C. de bo. poſ. ꝯtabu. ⁊ Aret. in conſi. xxxvi. Hec
Bar. ꝯdicit, hic loqr̄ in actu ſucceſſiuo habente cōtinuationē ꝑ-
manentem in ſe, qđ eſt vnum ⁊ idem, ⁊ non plura.

c ¶ Quam ad animū. Adde qđ ſtantibus duobus ſtatutis, quo-
rum vno caueatr̄, qđ elapſis v. ann. Poteſtas non poſſit inqrere
de maleficio, altero qđ ducens duas vxores eodem tempore ca
pite puniatur, qđ ſi quis duxerit duas vxores, ⁊ cū ſecūda per
quinquenniuʒ, ⁊ elapſo etiā quinquēnio ſemper cohabitauerit,
qđ tū Poteſtas elapſo qnquennio, non poterit inqrere vt con-
ſuluit Pe. de Anch. per no. hoc eius conſi. iiij. inc. ſtatuto cauetr̄.
Et de materia huius §. vide pulchre per Bal. conſi. lxvi. incip.
cauetur ſtatuto. lib. v.

d ¶ In notitiā. Adde ſm Alex. qđ in hoc cōis opi. eſt Bart. vt ꝑ
Bal. Ang. ⁊ alios in l. fi. C. de do. ⁊ Bal. hic.

e P. PAV. P. ¶ Tūc tempus. Adde Are. ꝯſil. cxxij. circa finē. Bar.
cōſi. viij. in j. vol. vbi enumerat multos caſus, in qbꝰ ignorāti, vel
impedito agere non currit preſcriptio. ⁊ in conſil. iij. eo. vol.

1 ☞ Iuramentum pro veritate habetur.
2 Iuramentum deferre eſt alienare.
3 Fideicommiſſo grauatus deferendo iuramentum ſuper bonis
ſubiectis reſtitutioni, non preiudicat alteri.

1 **§. Si libertus.** Statur iur̄o, quo quis ſe nō eſſe
libertū iurauerit. h. d. ¶ † Not.
qđ iur̄m habetr̄ pro veritate. ¶ Op. q ſi libertus defert iur̄ʒ pa
trono, ⁊ iurauerit ſe patronū eſſe, tale iuramentum nil ꝑiudicat
in bono. poſſeſ. cōtra tab. vt l. ſi iurauero. ī. de iure patro. Solu.
Hic quando iurat libertus in ſui fauorē ideo fauore ingenuita-
tis porrigitr̄ ad omnia. Ita dicit gl. hic, ⁊ in l. contraria. Tu aſſi
gna aliā rationem, q patronus poteſt remittere bono. poſ. con
tra tab. ⁊ totum ius patronatus. l. iij. C. de bon. lib. Merito pōt
2 ſuper hoc iuſiurandū deferre, † qđ eſt alienare, ⁊ remittere, vt
ſ. eo. l. iuſiurandum. §. j. in l. vero cōtraria, iurat patronus liber-
to deferēte, qui nō poteſt ſibi auferre liberā teſtamēti factioneʒ.
l. cum donationis. C. de tranſactio. ⁊ de verbo. oblig. l. ſtipulatio
hoc modo concepta. cum ſimi. merito, quia hoc ius alienare non
poteſt iuramentuʒ ad hoc non porrigitr̄. Gl. querit de vna que-
ſtione de qua dic vt in eadē, ⁊ vide eam, ⁊ dic in fi. eius, ſed ne il
delictum remaneat impunitum, ⁊ ibi not. Et facit deciſio huius
3 gl. quod ille, qui hʒ res, † que ſubiacent reſtitutioni, deferendo
iuſiurandum non poteſt alteri preiudicare. Facit C. communia
de leg. aut h. res que coniuncta. l. iuſiurandum quod. §. j. ſ. eod.
⁊ ſic eſſet iuſta cauſa recuſandi iuramentum, quia alio poſtea
gente poſſet queri de ſuo periurio.

§. Si iurauero. Iſtū §. vide per teipſum. ¶ O
po. ꝙ per iuramentum tollit
omnis exceptio. l. duobus. in fi. ſ. eod. ergo non poteſt oppo
mihi iuranti de cautione non preſtita. Sol. fateor, qđ tollitur
ꝑ iuramentum omnis exceptio, per quam detegeretur verum
non eſſe iuratum, alias ſecus. ſ. ea. l. §. ſi mulier. Sed iſte qui pe
tit cautionem, non negat iuramentum eſſe verum, imo fatetur,
* ergo, ⁊c. *

ADDITIO.

* CLAV. ¶ Ergo ⁊c. Bene facit, quod dt Bald. in c. de
elect. vbi dt, ꝙ per talem confeſſioneʒ non perpetuatur ad
xl. annos: q non habet vim litis conteſtationis.

LEX XXXI.

1 ☞ Sententia lata pretextu iuramenti neceſſarij, retra
per inſtrumenta de nouo reperta.
2 Inſtrumenta de nouo reperta, poſſunt produci poſt conclu
in cauſa, etiam peremptorio emanato.
3 Inſtrumenta de nouo non reperta producuntur vſque ad con-
cluſionem cauſe.
4 Inſtrumenta fuiſſe de nouo reperta probatur ꝑ iuramentum.
5 Qñ ſentētia eſt lata ſub cōditione, an pars admittatr̄ ad proba-
dum vſqʒ ad euentum conditionis.
6 Probationes reſpicientes vires ſnīe qñ poſt ſnīam admittunt,
ſicut vna pars admittitur ad probandam validitatē ſententie,
ita altera pars ad inualidandam.
7 Lex facta a prioribus, ꝙ quilibet ſoluat collectam intra x. dies
ſub pena quanti pluris ſm formaʒ ſtatuti, ſi non reperiatur ſta-
tutum, tamen lex valet.
8 Actor, qui in prima dilatione fecit qcod potuit, in faciendo ci-
tari duos teſtes, qui non venerunt, habebit ſecundam dilatio-
nem ſolum, ad producendum illos.
9 Sententia lata in caſu l. ſi quando. C. vnde vi. non retractatur
per inſtrumenta de nouo reperta.
10 Sententia lata ex iuramento in litem delato, non retractatr̄ per
inſtrumenta de nouo reperta.
11 Sententia lata in caſu. l. properandum. §. ſin autem. C. de iudi.
non retractatur per inſtrumenta de nouo reperta.
12 Iuramentum iudiciale, ⁊ voluntarium, tollit obligationem na-
turalem.
13 Actor quando dicatur nil probaſſe.
14 Terminuʒ appoſitus iuriſdictioni, vel inſtantie, habet vim ter
mini peremptorij ad probandum.
15 Actor dicitur plene probaſſe, qñ iudex ex oſtenſis ſibi eſt addu
ctus ad fidem, ⁊ credulitatem.
16 Iudex ad credulitatem, quando adducatur. nu. 19. nu. 23.
17 Scire per rōnes, ⁊ demonſtrationes eſt vere ſcire.
18 Scientiam quis habere dicitur, quādo ad id ſcire per ſenſuʒ
uenitur.
20 Dubitare quis dr̄ quando non applicat eius animuʒ magis a
vnam rem, quam ad aliam.
21 Suſpicio que dicatur, ⁊ quādo iudex dicatur ſuſpicari, ⁊ ꝓ
mus gradus probationum.
22 Opinio quando dicatur in iudice, ⁊ eſt ſecundus gradus
tionum.
24 Priuata ſcriptura, quando faciat ſemiplenam proba
quando plenam. ⁊ nu. 26.
25 Priuata ſcriptura triplex.
26 Rationum liber, quando faciat plenam fidem, ⁊ quando ſemi
plenam.
27 Rationum liber alicuius defuncti, bone ꝯditionis, ⁊ fame, fa
cit preſumptionem pro herede.
28 Rationum liber exercentis publice artem, quando non
aliquid pro eo, nec contra eum ſemiplene probat.
29 Conſuetudo in probationibus fiendis eſt attendenda.
30 Epiſtola quam probationem faciat.
31 Exemplum quam probationem faciat.
32 Inſtrumentum factum inter duos an faciat ſemiplenam
tionem pro tertio ibi nominato.
33 Inſtrumenti intitulatio facta in margine in imbreuiaturis
tarij, quam fidem faciat.
34 Inſtrumentum carens indictione, vel nomine principis,

fidem faciat.
35 Fuga quam pꝛobationem faciat.
36 Teſtis vnicus quando faciat ſemiplenam pꝛobationem.
37 Teſtis conſanguineus, vel multum amicus, non facit ſemiple-
nam pꝛobationem, ſed ſuſpicionem.
38 Teſtes qui iurauerunt, ⁊ non depoſuerunt, vel depoſuerunt, ⁊
non iurauerunt non faciunt fidem.
39 Duo teſtes deponentes ꝙ Titius legauit centum Seio in pꝛe
ſentia ſeptem teſtium pꝛobant legatum.
40 Teſtes deficientes in dicto, quando faciant pꝛobationem.
41 Teſtis non examinatus a iudice, quam fidem faciat.
42 Inſtrumento creditur pꝛopter loci diſtantiam, cui alias nõ cre
deretur.
43 Teſtis ſi dictum appareat, ⁊ iuramentum non, quando pꝛobet.
44 Sententia lata de antiquo valet, licet acta non appareant.
45 Teſtium dicta inter alios examinata, faciunt ſemiplenam pꝛo-
bationem, ſi modo examinari non poſſunt.
47 Indicium quando faciat ſemiplenam pꝛobationem.
48 Semiplene pꝛobationes due quando faciant vnam plenam.
49 Perfecta duo tendentia ad diuerſa non faciunt vnũ perfectũ.
50 Actoꝛe plene pꝛobante, ⁊ reo ſemiplene, quando pꝛobatio acto
ris elidatur.
51 Pꝛobatio vna imperfecta, quando tollat aliam.
52 Iuramentum neceſſarium in quibus cauſis locum habet.
53 Cauſa magna equiparatur criminali, ⁊ dicitur ſecundum quali
tatem perſonarum. 54.
55 Poſſeſſionis cauſa non dicitur magna, ⁊ in ea defertur iuramẽ
tum neceſſarium.
56 Cauſa quando eſt magni ponderis, ⁊ vertitur dubiũ ſuper eo,
per quod veritati non fit pꝛeiudicium, iuramentum neceſſariuʒ
defertur.
57 Iuramentum neceſſarium cui deferatur.
58 Perſone vili, vel infami, non defertur iſtud iuramentum neceſ-
ſarium.
59 Iudex tenetur deferre iuramentum neceſſarium, quando eſt ſe
miplene pꝛobatum.
60 Iuramentum ꝙ pars petit deferri.
61 Iuramentum neceſſarium peti poteſt deferri, vſque ad conclu-
ſionem cauſe.
62 L. admonendi diſpoſitio habet locum in actoꝛe, ⁊ reo.
63 Sententia, quando retractari poſſit ꝑ teſtes de nouo reptos.

a **ADmonendi.**ᵃ Sentẽtia ✝ lata pꝛetextu
1 falſi iuramẽti neceſſarij, re-
tractatur per inſtrumenta de nouo reperta, ſecus in
iuramento voluntario ⁊ iudiciali. h. d. Vide l. noſtrã,
⁊ diuide eam ſic. Pꝛimo ponit vnũ dictum. Secundo illud limi
tat. Secunda ibi, ſed he cõſtitutiones. Item pꝛima ſubdiuitur,
qꝛ pꝛimo ponit dictum in genere. Secundo exemplificat illud.
Secunda, ibi, ſi quis noua. Item ſecũda pars pꝛincipalis ſubdi
uiditur, qꝛ pꝛimo ponit limitationem, ꝙ dictum intelligatꝛ quan
do ſententia eſt lata pꝛetextu iuramenti neceſſarij. Secundo po
nit quando deferatur iſtud iuramẽtum neceſſariũ. Tertio quid
in voluntario, ⁊ iudiciali. Secunda ibi, ſolent. Tertia ibi ꝙ ſi al's.
¶ Ro. ꝙ dixi in ſummario. Alia notabilia habebitis in pꝛoſecu
tione materie. Ad pꝛimam partem opponitur, ⁊ videtur ꝙ ſen
tentia non poſſit retractari pꝛopter noua inſtrumenta. ⁊ ſic op-
ponitur de l. diuerſa. C. de tranſac. ⁊ qñ pꝛouo. non eſt neceſ. l. j.
Huius timoꝛe, vt arbitroꝛ, dicit gl. intellige noua inſtrumenta,
id eſt, nouiter reperta, non nouiter fabꝛicata. Vide gloſſaʒ, qua
ſi dicat, etiaʒ ſi de conſenſu partiũ fierent noua inſtrumenta, nõ
poſſet recedi a ſententia pꝛima. Preterea ex inſtrumentis que
de nouo fierent, non detegeretur periurium iurantis iam pꝛe-
ſtitum, vnde de his inſtrumentis non loquitur. ¶ Contra hoc
opponitur de l. ſub pꝛetextu. C. de tranſac. Solu. Aliud in trãſa
ctione que non retractatur pꝛetextu nouoꝛum inſtrumentoꝝ.
Et eſt ratio, quia tranſactio fit conſenſu partium ſicut dicimus
in iuramento voluntario, ⁊ iudiciali, vt hic in fi. ſed hic loquitur
in iuramento neceſſario, quod defertur inuita parte. ¶ Opp. ꝺ
l. imperatoꝛes. de re iudi. ⁊ l. ſub ſpecie. C. de re iudi. vbi ꝑtextu
nouoꝛum inſtrumentoꝝ non reſcinditur ſnĩa, niſi in certis caſi-
bus. Hoꝛuʒ ꝯrioꝛum timoꝛe hec lex legitur quatuoꝛ modis quo
rum tres ſunt in glo. Pꝛimo modo ꝙ leges ꝯrie loquuntur, qñ
ſententia ſola eſt lata, ⁊ tunc loquitꝛ ꝯrium, hic quando fuit lata
ſententia, ⁊ iuꝛ̃ʒ interuenit, vnde in odiũ periurãtis ꝑmittitur,
ꝙ retractetur ꝑ inſtrumenta nouiter reperta. Iſta lec. eſt vera,
vt pʒ in hoc tex. ⁊ cõiter omnes eam tenent. ¶ Sed ad iſtam le-
cturam opp. ſic: Difficilius retractatꝛ qꝺ duplici vinculo fulcitꝛ,
quã illud, qꝺ vno ſolo. C. de pac. l. j. ⁊ ibi no. ſʒ ſi ſnĩa ſola nõ pt re-
tractari ꝑ noua inſtrũa, multo minus vbi eſt ſnĩa, ⁊ iuꝛ̃m. Rñd.
ad illud quod duplici vinculo, ⁊c. iſtud concedo, ſed hic non eſt
duplex vinculũ, hoc eſt, duplex remediũ finiẽdarũ litiũ, nã iura
mentũ neceſſariũ nõ defertur ad finiendum litẽ, ſed ad ſupplen-
dum defectũ pꝛobationis. Unde vbi eſt ſola ſnĩa, illa eſt lata ꝑ
veras pꝛobationes, ſed in caſu noſtro, eſt lata ſententia per pꝛo
bationes non plenas, ſed ſuppletas per iuꝛ̃m, ideo ſi detegitur
periuriuʒ retractaretur ſnĩa. ⁊ hic eſt verus intellectus huius
legis ſingularis ⁊ no. Alij timoꝛe ꝑdictoꝝ ꝯrioꝛum intelligunt
l. iſtã, qꝺ hic nõ fuit lata ſententia. Et ꝙ tex. dicit, abſolutus, in-
telligũt deſtinatiõe, ⁊ ſic erat abſoluẽdus, iſta lec. eſt Dy. Et ex
b hacᵇ notabili lectura habes: qꝛ licet in cauſaᶜ ſit cõcluſum, ✝ ⁊
c ꝙ lʒ iudex manifeſtauerit partibus quã ſnĩaʒ debet ferre, ⁊ licet
2 fecerit partes citari ad audiendam ſnĩam poſſunt pꝛoduci in-
ſtrumenta de nouo reperta. Caſus eſt hic ſm iſtam lecturam, ſʒ
3 ſi non eſſent ✝ reperta de nouo, non poſſunt pꝛoduci niſi vſque
d ad ꝯcluſionẽ in cãᵈ vt extra de fide inſtr. c. cũ dilectus. vel vſqꝫ
ad terminũ ſtatutum ad hoc, vt ibi patet. ⁊ qꝺ no. per Dyn. in c.
indultũ. extra de reg. iu. lib. vj. ⁊ per doc. in l. iudices. ⁊ auf. iube
mus. C. de iudic. ⁊ per Io. And. in c. ſepe. extra de verbo. ſigni. i
4 cle. Quod autem iſta inſtrumenta ſunt ✝ de nouo reperta, vide
tur poſſe pꝛobari per iuramentum, extra de exceptio. c. paſtoꝛa-
lis. ⁊ de teſtibus. c. pꝛeſentium. modo habes duas lec. no. in hac
lege, ſed ſecunda lectura, quo ad hanc non congruit ſm ſe vera
e eſt in ſe vt dixi. Tertij leguntᵉ legẽ iſtã ꝙ vere reus erat abſo-
lutus ſub conditione, ſi iurauerit ſe non teneri, ⁊ adhuc non iu-
5 rauerit. Vide hanc gl. ibi, vel tertio. Ex hac lec. no. habes ✝ qꝺ
qñ ſnĩa fertur ſub conditione, pars admittitur ad pꝛobandum
vſque ad euentum cõditionis, ⁊ hoc verũ credo, quando condi-
tio adiecta ſententie, reſpicit aliquẽ actũ pꝛobationis, vt hic pa
tet. Nam ſicut vni parti permittitꝛ pꝛobatio poſt ſentẽtiã lataʒ
a iudice, ita ⁊ alteri permittitur a lege l. petende. C. de tempo. in
6 integ. reſt. ⁊ eſt caſus hic ſm iſtã lec. ¶ ✝ Ad vnũ tamẽ aduerte
qꝛ qñ poſt ſententiaʒ permittitur aliqua pꝛobatio que reſpicit
vires ſententie, tunc ſicut vna pars poteſt facere illum actum
ꝓbatoꝛium ad ſnĩam validandã, ita altera pars poterit facere
alterã pꝛobationẽ ad ſnĩam infirmandam, vt hic. Sic etiã intel
ligo l. j. C. de iur. ⁊ fac. ign. Sed qñqʒ poſt ſnĩam admittuntꝛ pꝛo
bationes, que non reſpiciunt vires ſnĩe, ſʒ executionem. Uerbi
gratia. In iudicijs vniuerſalibus ꝓnunciatum eſt me eſſe here-
dem Titij, in executione ſunt faciẽde pꝛobationes, qꝺ ſit in he-
reditate. Certe iſto caſu ſicut actoꝛ hʒ ꝓbare ꝙ talis res ſit in
hereditate, ita reus poterit ꝓbare ꝙ non ſit talis res in heredi
tate, vt l. j. in pꝛin. gl. mag. ff. de edẽ. Simile in l. ij. C. de ſen. que ſi
ne cer. quãti. pꝛofe. nõ autem poſſet reus pꝛoducere pꝛobatiões
ad infirmandã ſnĩam, qꝛ nec actoꝛ ad illud pꝛoducit. Sed quia
iſte lec. in ſe, lʒ ſint vere, faciunt tñ aliquam violentiam litere vt
videtis, ideo teneamus pꝛimã verã, ⁊ clarã. Fuerũt etiam qui-
dam, vt Odoff. q legerũt iſtum tex. quarto mõ, ⁊ dicũt ꝙ hec lex
loqꝛ ſolum in caſu l. vlt. C. eo. ſ. qñ iuratũ eſt ſup teſtamento, vel
pꝛetextu inſtrumẽti, ꝙ eſt modo de nouo repertum. ⁊ ſm hoc ꝙ
hic dꝫ permitti ſacris conſtitutionibus pꝛincipum dꝫ ipſe. ſ. ꝑ l.
fi. C. eo. Iſta lec. non eſt vera, qꝛ illa lex hʒ locum in omni iuramẽ
to, ſiue iudiciario, ſiue voluntario, ſiue neceſſario, vt ibi pʒ: ergo
de illa hic non facit mentionem. Itẽ hic fit ergo mentio de qui-
buſdã conſtitutionibus, quas hodie non habemus, vt dꝫ pꝛima
f gl. Et hoc facitᶠ ad qſtionẽ, pꝛioꝛes ✝ fecerũt legem, ꝙ quilibet
7 ſoluat collectã intra decẽ dies, ad penã quãti pluris, ſʒ formã
ſtatuti, ſed de hoc nullum reperitur ſtatutum, an hec lex habeat
g effectum? hic videtur caſus ꝙ ſic.ᵍ Pꝛo hoc ff. de cõſti. pecu. l.
eũ q §. Iulianus, ⁊ ibi dixi. ⁊ facit l. pen. C. de inſti. ⁊ ſubſtit. ſub
condi. fa. Item pꝛo hoc ⁊ ꝯ hoc facit. c. Abbate. de verb. ſigni.
h Ultimoʰ iſta pꝛima particula inducitur per gl. j arg. ad queſt.
no. in l. ſi quis libertatem. in fi. ff. de vet. hered. melius facit. l. ſi
duo. §. Iulianus. ff. eod. ⁊ dixi. Sed hec lex eſt magis no. ad aliã
8 ✝ queſtioneʒ, que eſt quotidiana qõ. Actoꝛ in pꝛima dilatione fe
cit citari duos teſtes, ⁊ quia non veniebant, fecit eos aggraua-
ri, ⁊ fecit quidquid potuit in iſta pꝛima dilatione. Scitis ꝙ de-
bet ſibi dari ſecunda dilatio. l. fina. ff. de ferijs. tamen iſta ſecun-
da non dabitur ſimpliciter ad pꝛobandum. ſed ſolum ad pꝛodu
cendum illos duos teſtes in quibus fuit diligens, ⁊ ſolicitus in
pꝛima dilatione, argumẽ. huius l. ibi, quibus nunc ſolum alias
ſolis vſuris fit. Nam quod videtis quod hic admittatur pꝛoba
tio illa ſola, in qua ceſſauit negligentia. Ita in pꝛopoſita q. ⁊ hoc
dicebat Iaco. But. quod placet. Ueniamus ad ſecundam par-
tem, iſta ſecunda pars in ſuo pꝛimo dicto non habet contraria,
quia examinata eſt ſ. Uenio ad ver. ſolent. ¶ Oppo. quod cau
ſa non poſſit eſſe dubia, ⁊ ſic quod ad iſtud iuramentum nõ poſ-
ſit perueniri. Nam aut actoꝛ nil pꝛobauit, ⁊ certum eſt ꝙ reus
debet abſolui. C. de eden. l. qui accuſare. Aut actoꝛ pꝛobauit et
reus debet condemnari. Reſpondet gl. tu arguis a partibus in
ſufficienter enumeratis. Nam eſt quoddam medium, videlicet,

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

qñ actoꝛ pꝛobauit ⁊ non plene, ſed ſemiplene, tũc peruenitur ad
iuramẽtũ neceſſariũ, ⁊ ita loquitur hic. Qñ autem hoc ſit, dicã
k ſtatim. ¶ Secũdo oppo. [k] C. vnde vi. l. ſi qñ. Sol. hic loquit̃ qñ
iuramentum deferẽ pp inopiam ꝓbationũ tantummodo, abſqꝫ
alio delicto rei. In l. contraria, defertur ꝓpter inopiam probationum,
⁊ pꝛopter delictum connexum. Ita dicit gloſſ. ⁊ ſic puto
9 ✝ ꝙ in caſu d. l. ſi qñ. nõ retractet̃ ſententia pꝛopter inſtrumẽta
10 de nouo reperta. Itẽ qñ eſt ſentẽtiatum ✝ delato iuramento in
litem, illud enim non defertur, niſi ꝓpter dolum aduerſarij. l. in
actionib⁹. ī. ti. j. Opp. C. de iud. l. ꝓperandũ. §. ſin autẽ. So. eodẽ
modo ibi defertur iur̃m pꝛopter contumaciam partis, hic ſoluꝫ
11 pꝛopter pꝛobationis defectum. Et ſic ✝ in caſu illo non retractatur
ſententia, pꝛopter inſtrumenta de nouo reperta. ¶ Adver.
vlti. opp. de pꝛin. l. noſtre. Sol. pꝛincipium loquitur in iuramẽto
neceſſario, hic in iuramento voluntario, vel iudiciali. Aſſignat
gl. ſi. rõnem, qꝛ in iuramento neceſſario cõtẽnitur religio, ⁊
iudex, in iuramẽto aũt voluntario ſolum religio. Certe iſta nõ
eſt bona ratio, qꝛ etiã in iuramento voluntario contemnitur religio,
⁊ iudex. Eſt ergo ratio, quam ſ. dixi, qꝛ iuramentũ voluntariũ,
12 ⁊ ✝ iudiciale hꝫ conſenſuꝫ partis. ⁊ per conſequens tollit
naturalem obligationem, ſed iuramentum neceſſarium non hꝫ
conſenſum partis, ergo, ⁊c.

Sumus expediti de contrarijs, veniamus ad materiã, ⁊ vt videtis, gl. ponit
tres caſus. Aut actoꝛ nil pꝛobat, ⁊ reus abſoluitur. Aut ꝓbat
plene, ⁊ reus cõdemnatur. Aut ſemiplene ⁊ deuenitur ad iuramẽtũ
neceſſarium in defectum pꝛobationis vt hic. C. eod. l. in
bonefidei. ⁊ extra eo. c. ſi. ¶ Quero. j. quando actoꝛ dicat̃ nil pꝛobaſſe?
l [l] Reſponde. ✝ Quandoqꝫ iuriſdictio iudicis, aut inſtantia
13 cauſe, hꝫ terminum pꝛefixum a lege: ⁊ tũc ad hoc, vt dicatur
actoꝛem nil pꝛobaſſe, vt poſſit ſequi abſolutio diffinitiue, eſt neceſſe
ꝙ ei ſit ſtatutus terminus ad pꝛobandũ, qui ſi ſtatut⁹ non
eſſet, nõ diceret̃ actoꝛem nil pꝛobaſſe, ſꝫ diceretur nil ſufficiens
actitatũ eſſe, ⁊ ſequeretur abſolutio ab obſeruatione iudicij, nõ
a cauſa vt C. de iud. l. pꝛoperandũ. §. ⁊ ſi quidẽ. Quandoqꝫ iuriſdictioni,
ſeu inſtantie ſtatutus eſt terminus a partibus, vt tota
die euenit in cõpꝛomiſſis, qꝛ cõpꝛomittimus in arbitros, vt debeant
iudicare vſqꝫ ad menſem, vt ſi iudex delegaretur de volũtate
14 partiũ, iſto caſu ✝ iſte terminus appoſitus iuriſdictioni,
vel inſtãtie, hꝫ vim termini peremptoꝛij dati ad ꝓbandũ, ita ꝙ
ſi actoꝛ inter terminũ nil ꝓbauerit, reus abſoluetur, hic eſt tex.
cũ gl. in l. idem pomponius ſcribit ſi de meis. §. fin. ſ. de arbi. in
gl. ſuper verbo, nondũ liquere, ⁊ per Inn. extra de app. c. ſup eo.
el ij. ¶ Secundo quero, hic dicitur per gl. qñ actoꝛ plene pꝛobauit,
dꝫ reus condemnari, qñ ſemiplene deuenitur ad iuramentũ,
quando dicatur plene, ⁊ quãdo ſemiplene pꝛobaſſe? Hic eſt aduertendum,
qꝛ glo. ⁊ Doc. hoc non intellexerunt perfecte. Pꝛo
cuius declaratione pꝛimo opoꝛtet me dicere qñ dicat̃ plene pꝛobatũ.
15 Rñdeo bꝛeuiter, ✝ quãdo eſt facta iudici plena fides, hoc
eſt, qñ iudex per ea, que ſunt ſibi oſtenſa, eſt adductus ad fidẽ, et
credulitateꝫ eius qd intenditur. C. de eden. l. pꝛocuratoꝛ. d teſtibus
l. ad fideꝫ. de pꝛoba. l. quinquaginta. in ſi. ⁊ ibi ſunt multe cõcordãtie.
16 ¶ Hoc pꝛemiſſo videndũ eſt qualiter iudex ✝ ad iſtaꝫ
fidem ſeu credulitatẽ adducat̃. Pꝛo cuius euidentia, pꝛimo pꝛemitto
q̄dam extrema, que omnino ſunt extra fidem, ⁊ credulitatem.
Et pꝛimo eſt neſcientia. illud enim ꝙ homo neſcit, de eo nõ
eſt fides, nec credulitas. Et de hoc habes per glo. j. de iur. ⁊ fac.
ignoꝛan. in rub. ⁊ j. de teſtamentis. l. de ſtatu. ⁊ ibi no. Item, ſecũdo
eſt ſcientia vera, ⁊ iſta ſcientia habetur duobus modis. Vno
17 modo in rebus que ſunt artis, ſeu ſcientie ✝ alicuius per rõnes
⁊ demonſtrationes, ⁊ iſtud ẽ ſcire eſt rem p cauſaꝫ cognoſcere,
vt dicit Philoſophus. De hoc habes de legibus. l. ſcire. ⁊ j. de
excuſatio. tutoꝛũ. l. ſcire opoꝛtet. ⁊ j. de iur. ⁊ fac. ignoꝛan. l. ſecũda.
cum ſimilibus. Secundo modo, iſta ſcientia habet̃ in his que
18 ſunt facti, ⁊ tũc illud ſcire ✝ dicimur, ad ꝙ mouemur per ſenſum
hec eſt ſcientia que requiritur in teſte l. teſtium. C. de teſtib. ⁊ l.
qui teſtamẽ. in ſi. j. de teſta. ⁊ de hac ſciẽtia loquit̃ ſ. de noxa. lege,
ſi delictis. in pꝛin. ⁊ j. de tribu. l. i. §. ſcientiã. Ad hãc aũt ſciẽtiã
Iudex nõ poſſet ꝑduci in his q̄ hñt actũ tranſeuntẽ, ſed bene
poſſet perduci in his q̄ ſunt actus permanẽtis. ſ. ſini. regun. l. ſi
irruptione. Et inter iſta duo extrema. ſ. neſciẽtiã ⁊ ſcientiam, eſt
19 quoddã mediũ, vcꝫ credulitas, ſiue fides. ✝ Ad hãc aũt credulitatem
ſiue fidem ꝑuenit̃ per quatuoꝛ grad⁹. Pꝛimo cũ iudici res
ꝓponitur ꝑ actoꝛẽ, ⁊ ꝑ reũ negatur, tũc iudex adducitur in dubietatem.
* Eſt enim dubitare, * cũ ✝ qs non applicat magis
20 animũ ſuũ ad vnã partem, quam ad aliam, vt no. j. de iuris ⁊ facti
ignoꝛan. ſuper rub. de teſta. l. de ſtatu. de hac dubitatione loquitur.
C. qui. ad lib. pꝛocla. non licet. ⁊ l. iij. ſ. d tráſactio. l. poſt
rem. de petitione hereditatis. lege ſi debitoꝛ. ⁊ gl. in l. pꝛima. C.
de pꝛocuratoꝛ. Iſta dubitatio non eſt gradus pꝛobationis, hoc
eſt, ꝙ ſit aliqua eius pars, quia vt dixi, ꝑ hoc iudex nõ applicat
animũ ſuũ ad aliquã partium, ſed eſt illud, per ꝙ peruenitur ad
inueſtigationẽ, per quã perducitur ad credulitatem. De cauſis
iſto modo dubijs non loq̃t hic, qꝛ vt dixi, qñ nihil eſt pꝛobatum,
21 non hꝫ locum iſta lex. Poſt dubitationem ✝ autẽ poteſt incipere
Iudex inclinare animũ ſuũ ad aliquã partiũ, ⁊ tũc ſi hoc fiat
ex aliquo leui iudicio, vel ex aliquo leui argumento, iſta appellatur
ſuſpicio, que aliqualiter mouet animũ iudicis, non tñ in totum
remouet dubietatẽ. De hoc loquit̃ ſ. ad legem Aquiliam
l. in lege Aquilia, ſi delẽtũ. ibi, ad ſuſpicionẽ iudicis, ⁊c. ⁊ j. de penis.
l. abſentẽ. ibi, ſed nec debere de ſuſpicionibus aliquẽ damnari,
⁊ hic eſt pꝛimus gradus pꝛobationis, ſeu credulitatis, qꝛ tũc incipit
animus iudicis adherere vni parti, licet remaneat dubius.
22 ¶ Poſt iſtã autem ſuſpicionem ✝ ſi iudici appareãt argumẽta
foꝛtioꝛa, tũc iudex incipit opinari, cũ adhuc dubitat ne ſit contrariũ,
modicũ tñ dubium remanet. ⁊ iſta vocatur opinio, quod
ſtatim pꝛobabo. Et hic eſt ſecundus gradus pꝛobationis, quia
modicũ reſtat ad credẽdũ, tñ adhuc aliquid dubitationis
m duabus cauſis dubijs, [m] ſ. qñ iudex adductus eſt ad ſuſpitionem,
vel opinionẽ, loquit̃ hic. Poſt iſtã opinionẽ ſi [illegible]
23 reat ✝ tñ ꝙ firmiter adhereat vni parti, abſqꝫ alio [illegible]
ius contrarij, tunc dꝛ perfecta credulitas, ſeu perfecta opinio,
nec eſt tunc cauſa dubia. Iſta duo de credulitate, ⁊ opinione
ꝓbantur j. de teſtib. l. iij. §. eiuſdẽ quoqꝫ Principis.
ibi, quid aũt credas, aut parũ pꝛobatũ tibi opinaris. Nam
dicit, credas, loquit̃ de plena fide, ⁊ plena ꝓbatione. qua ad perfectã
credulitateꝫ adducit̃ iudex. Pꝛout dꝛ, opineris, loquitur
de imperfecta. Et de hoc eſt etiã tex. qui ꝓbat omnes iſtos gradus
tres. j. de queſtio. l. j. poſt pꝛin. ibi dum dꝛ ad queſtionẽ tũc
peruenitur, cũ reus ſuſpectus eſt, ⁊ alijs argumentis pꝛobationis
admouetur iudex ita ꝙ ſola confeſſio deeſſe videatur, ⁊c. Ex
eo ꝙ dicit, cũ reus ſuſpectus eſt, habes pꝛimũ gradum pꝛobationis,
qui eſt ſuſpicio. Ex eo ꝙ dicit, ꝙ alijs argumentis pꝛobationis
admouetur ſcꝫ iudex, loq̃t de ſecundo gradu pꝛobationis,
qui eſt opinio, q̄ eſt multum pꝛopinqua credulitati, ⁊ plene pꝛobationi.
Ex eo ꝙ ſubinfertur, ita ꝙ ſola confeſſio deeſſe videatur,
ponitur tertius gradus pꝛobationis qui facit plenã fidẽ, nam
habita confeſſione, ſeu plena pꝛobatione, iudex adducitur ad plenã
credulitatẽ. Et iſte tertius gradus pꝛobationis, hoc eſt, credulitatis,
hꝫ hoc commune cum ſcientia, quia ſicut firmiter vni
parti quis adheret per ſcientiã, ita ſimiter vni parti, per hanc
credulitatẽ. Tamẽ eſt differentia in modo perueniendi ad iſtaꝫ
adheſionẽ, nam ſciẽs perducitur ad hanc ſcientiã ſeu adheſionẽ
per ſenſum, credens per alia arg. vt dictũ eſt. Hec quidẽ ſunt vera,
⁊ quaſi per ſe nota iure pꝛobata, vt ſ. vidiſtis, ⁊c. ¶ Videnda
ſunt ergo exempla pꝛedictoꝛum, ⁊ que ſunt iſta que faciunt
iſtam opinionem, vel iſtam ſuſpicionem, quam gl. noſtre appellant
ſemiplenam pꝛobationem. Gl. ponit hic quatuoꝛ. ſ. pꝛiuatam
ſcripturam, ⁊ comparationem literarũ, fugam rei, vnum teſtẽ.
Alij addunt. ſ. famaꝫ, vt in l. iij. §. eiuſdeꝫ quoqꝫ Principis.
j. de teſtibus. Examinemus iſta.

* **Pꝛimo quero** * vtrum pꝛiuata
24 ✝ ſcriptura faciat ſemiplenã ꝓbationẽ. Gl. hic. ꝙ ſic, ⁊ idẽ. C. eo. l.
in bonefid. ⁊ j. de ſi. inſt. l. ij. ¶ Idẽ et in ſumma ꝑ Azo. idẽ de verbo
ad verbum, Poſt in ſumma d iureiu. vbi tractat de hoc iuramento.
Et vide in Spe. in ti. de inſtru. edi. §. nunc dicendũ. po. mediũ.
in ver. reſtat. vbi Spe. tractãs de pꝛiuata ſcriptura dicit
ꝙ liber rationũ mercatoꝛũ, etiam pꝛo ipſo mercatoꝛe facit ſemiplenã
pꝛobationẽ, ⁊ ſufficit cũ vno teſte ad plenũ, ꝙ tñ dubium
dicit ipſe Pet. de bellapertica, vt Cy. refert, ⁊ ſequit̃. C. eo. l. in
bonefidei. dicit dictũ gl. non eſſe verum. Nam pꝛiuate ſcripture
non dꝫ pl⁹ credi, quam viue voci ipſius qui ſcripſit, ſed ſi ipſi
non crederetur pꝛo ſe, ergo, ⁊c. ¶ Preterea ſi hoc eſſet, nimis de
facili pararet qs ſibi ſemiplenam pꝛobationem, faciendo
ſibi ſcripturã. Io. An. ext. eo. c. ſi. circa ſi. dicit idem q gl. hic. Et
addit, quã qdã repꝛehendunt lꝫ indebite, ⁊ non dicit veram rationem
gl. Gl. noſtra foꝛmauit ſibi iſtã obiectionem, ⁊ reſpondet ad
eã, in aut. de inſtr. cau. ⁊ fide. §. ſi tñ quiſqꝫ. in gl. ſuper verbo, inuenerit.
⁊ ibi reſpõ. ꝙ hic dꝫ intelligi de pꝛiuata ſcriptura, q̄ dꝛ
n alterius, qd ꝓducẽtis, qd j. ſtatiꝫ declarabo. Pꝛo declaratione
25 igitur huius paſſus eſt aduertendum, ꝙ pꝛiuata ✝ ſcriptura eſt
triplex. Quedam eſt pꝛiuata ſcriptura, que dicitur apocha, que
datur a parte parti, ⁊ vocatur in vulgari noſtro apodiſſa, que
datur a parte parti, de qua loquitur. C. de fide inſtr. l. plures apochis.
⁊ in aut. ſi quis vult caute deponere. C. qui pot. in pign.
habe. Secunda pꝛiuata ſcriptura, eſt liber rationũ, quẽ quilibet
ſibi conficit ſua ſpõte. Tertia pꝛiuata ſcriptura eſt epiſtola, que
o ab altero alteri deſtinatur. Circa pꝛimã. ſ. circa apocham [o] dic
26 Aut pars ꝫ ✝ quam pꝛoducitur confitetur eam ſua manu

p̃tam, ⁊ facit plenam fidem l. Pub. in fi. ff. dep. Aut negat eam
ſcriptã manu ſua, ⁊ tunc aut hꝫ ſubſcriptionē partiū, ⁊ trium
p teſtiū ⁊ faceret plenã fidē p cū eſſet a partibꝰ approbata. l. ſcri-
pturas. C. q po. in pig. hab. Aut hꝫ ſubſcriptionē teſtium tm̃, vt
non hꝫ, ſed teſtes interfuerunt, q eã viderūt ſcribi ⁊ tunc ſi qui-
deꝫ approbat̃ per teſtes ⁊ per cõparationē literarū facit plenã
fidē vt in aut. at ſi cõtractus. C de fi. inſtr. Si vero approbat̃ ꝑ
teſtes tm̃, vel per cõparationē literarū tm̃. tūc nõ facit plenã ſꝫ
ſemiplenã fidē, vt in aut. de inſtr. cau. ⁊ fide. §. ſi qs igit̃. vt d. aut.
at ſi cõtractus. ⁊ ꝙ ibi no. Vñ vides ꝙ priuata ſcriptura ꝓbata
per teſtes tm̃, vel per cõparationē literarū tm̃, facit ſemiplenaꝫ
q ꝓbationē.[q] Et ideo gl. de iſtis poſuit duos caſus. ſ. p̃uatã ſcri
pturã, ⁊ cõparationē literarū. Dico tñ qđ poſſet eſſe tãta fides
teſtium vel poſſet eſſe tanta vis cõparationis literarū ꝙ ei da-
retur plena fides. Quod apparet, q2 ſi cõparatio cõtradiceret
q̃ alias cõcordare diceret̃ dicto teſtiū, iudex poſſet adhibere fi-
dē vel teſtibꝰ, vel cõparationi literarū ſm qđ ſibi videret̃, vt in
aut. de inſtr. cau. ⁊ fide. §. ſi vero aliqd tale. lꝫ de iure antiquo cõ-
paratio ſemper faceret plenam fidē. l. comparationes. C. de fide
r inſtr. Si vero apodiſſa[r] nullo mõ approbat̃, nec teſtibus, nec cõ
paratione, tunc ēt poteſt loq hic. ꝙ faciat aliqualē preſumptio-
ſ nem, nõ dico ſemiplenã ꝓbationē.[ſ] Et hoc eſt qđ voluit glo. i d.
§. ſi tñ quiſꝗ. Nam non de facili qs faceret vnã falſam apodiſſaꝫ
ꝑꝑ timorem magne pene. Item q2 ſcit qđ põt de facili probari
cõtrariū per cõparationē literarū, ⁊ ideo ex eo ꝙ producis pri-
uatam ſcripturam, ꝙ dicis factam manu tui debitoris, colligit̃
t quedã preſumptio pro te, ⁊c. Circa ſm[t] ſ. circa librū[v] rõnum
v aduerte. Dico + aut in libro rõnum continetur aliquid ꝯ ſcribē
26 tē, ⁊ non eſt dubium ꝙ facit plenam fidem, vt l. quedã. §. nūmula
rios. ff. de edendo. ⁊ ibi gl. Aut cõtinet̃ aliquid pro ſcribente. et
tunc ſi quidem loquimur in his que dependent a mera eius vo-
lūtate, ⁊ facit plenã fidem, vt l. Neſen. ff. de neg. geſt. Si vero ab
eius mera voluntate non dependent, tūc liber rationū pro ſcri-
27 bente nil probat, l. exemplo. C. de prob. In caſu tñ + putarē ꝺ
pro ſcribente vel eius herede induceret aliquam ꝓſumptionem
x vt puta ſi ſunt rõnes alicuiꝰ defuncti,[x] qui fuerat bonus homo,
arg. l. qui cum maior. §. fi. ff. de bo. lib. ⁊ hoc voluit dicere tex. C ꝺ
probat. l. rõnes. vbi dicit qđ rationes defuncti ſole ad probatio
nem nõ ſufficiunt, tñ adminiculantur, vt cum aliis inducant ple
nam ꝓbationem: nõ ergo denegat, quin faciant aliquam preſum
28 ptionē. Si vero + in libro rationū cõtinet̃ aliqd, qđ nõ eſt ꝓ ſcri
bente, nec cõtra ſcribentem, vt tota die ſit in libro campſorū ſcri
bentiū qualiter tu ſoluiſti hoſpiti tuo pecuniam, vel ipſe de mã
dato tunc ſi iſte liber rationū eſt illorum, qui publice exercent
y artem, puto quod faceret y ſemiplenam probationem, arg. eorū
que no. in l. quedam §. nummularios. ff. de edendo. Tunc non fa
cit contra opin. Pet. imo pro ea, quia priuate ſcripture credit̃
tantum quantum crederetur voci illius ſcribentis. Sed illi eo
qđ non tangit euꝫ crederetur ſemiplene, ⁊ non plus, ergo ⁊c. Et
29 iſtud videtur obſeruare conſuetudo, + que in hoc eſt potiſſime
attendenda, ſꝫ Inn. c. j. extra ꝺ fide inſtr. ⁊ hoc qñ liber rationū
apparet qđ eſt ſcriptus manu illius, cuius dicit̃, ⁊ partes conſi-
tētur. Sed ſi de hoc eſt dubiū recurritur ad comparationem, q̃
facit plenã fidem l. cõparationes. C. de fide inſtr. Illa eñ lex nõ
30 eſt correcta, niſi ſolum in apochis. + De tertio genere priuate
3 ſcripture ſ. de epiſtola, videtur dicēdū idē qđ eſt dictū in apo-
cha, eo ſaluo qđ dixi de cõparatione, q2 epiſtole per compara-
tionem dabitur plena fides, cum in eis non reperiatur corre-
ctum. De his dixi in l. nuda. ff. de dona. ⁊ hec circa priuatam ſcri
pturã ⁊ cõparationē. Sꝫ circa publicã dubitatur ꝺ aliquibus.
Si eñ eſt ſcriptura publica ⁊ authētica, iſta facit plenã fidē. Sꝫ
a quero,[a] quid de exemplo?[b] Reſpõdeo, eo ipſo + qđ tu dicis,
b exēplū, ꝓſupponis originale ⁊ authenticū preceſſiſſe. vt ff. de fide
31 inſtru. l. ij ⁊ ideo, aut tu producis exemplū, ⁊ nihil aliud dicis, ⁊
c nullã fidē facit, vt C. de[c] eden aut. ſi quis in aliquo. Nã eo ipſo
quod tu ceſſas producere originale ⁊ authenticū, eſt ꝓſumptio
contra te, ⁊ contra exemplum tuū. Sꝫ ſi tu ꝓduceres exēplū, et
diceres te perdidiſſe originale, ⁊ probares, tunc exēplū faceret
ſemiplenam ꝓbationem. De hoc eſt gl. no. C. de fide inſtr. l. ſicut
d iniquū. ⁊ tãgitur in gl. l. ij ff. de fide inſtr. ¶ Iteꝫ[d] quero, e quid
e ſi inſtrm + publicuꝫ nõ eſt factū inter eaſdem perſonas, vbi gra
32 tia duo fratres inſimul diuiſerunt vnam hereditateꝫ, ⁊ in inſtrõ
diuiſionis cõtinetur qđ vnus reſtituit alteri cētum, que ille mu
tuo acceperat a Sempronio. ⁊ poſuerat in domo, vtruꝫ illud in
ſtrumētum faciat fidem pro illo Sempronio? Reſpondeo non
plenam, q2 cõfeſſio facta abſente parte non probat. l. ſi. de inter-
f rog actio. ⁊ ff. de confeſ. l. certum §. ſi quis abſente facit tñ ſemi-
g plenã[f] ꝓbationē, vt l. capite quinto. ff. de adulteriis. g ¶ Quero,
h ro, pone ꝙ in libro notarij[h] defuncti i margine reperit̃ + intitu
33 latio ſeu rubrica, que dicit inſtrumētū venditionis inter tales,
⁊ dimiſſum eſt ſpatiū: vtrum ex illa rubrica colligatur aliqua fi-
des? Rñdeo, aūqꝫ illa rubrica eſt rubrica alicuiꝰ cõtractus vni
formis, aūqꝫ eſt cõtractus alicuius difformis. Primo caſu po-
ne exēplū, precedit in libro inſtrumentū, in quo cõtinetur quod
Titius ⁊ Seius receperūt cētū mutuo a Sempronio, que reſti
tuere inſolidum promiſerunt, ⁊ ſtatim ff. ſequitur rubrica inſtru
mēti cõſeruationis indemnitatis, quã Titius fecit Seio. Cer-
te cum cõſeruatio indēnitatis, ſit vniformis, ⁊ inſtrumētū nõ re
cepit veritatem in ſe, ſatis puto qđ inducat̃ aliqualis ꝓſumptio,
vel forte ſemiplena probatio, quō de precedēti contractu alter
alterum conſeruauerit indemnē. Iſte eñ rubrice ſeu quaſi ꝓ-
bationes inducūt preſumptionē eorum, que ibi debent ſequi. vt
C. de impo. lucra. deſcrip. l. j. in fi. ⁊ C. vt nemo priua. l. j. Si vero
eſſet contractus difformis, vt puta, dicit rubrica notarij, inſtrꝫ
vēditionis talis fundi facte a Titio Sempronio. Certe vēditio
põt eſſe facta magno ⁊ paruo pretio, ⁊ ſic difformiter, tunc talis
rubrica nõ probaret, q2 etiã ꝯfeſſio partis incerta nil probaret.
ff. de cõfeſ. l. certum in prin. ff. de interro. act. l. de etate §. qđ aūt.
i ¶ Quero, quid ſi in inſtrõ i reperit̃ + defectus in indictione vl
34 in nomine principis vel Pape, k vel in aliquibꝰ aliis neceſſariis
k an faciat aliquã fidem? Rñ. ſiquidem notarius ſupereſt, nullã fi
dem facit, ſed imputetur parti, cur non agit contra notariū, vt
ſibi inſtrumentum perfectum reſtituat, arg. l. veluti. ff. ꝺ edēdo.
Sed ſi notarius eſſet mortuus tunc puto quod faceret ſemiple
nam probationem. l. ſi quis conſortium. C. de fabri. lib. xj. facit ꝺ
bono poſ. ſm tab. l. j. § ſi linum. ⁊ ff. ſi roſe. Et iſta ſufficiant circa
ſcripturarum comparationem. ⁊c.

Venio ad ſecūdū ſcilicet, ad fu

35 gã rei. Dicit gl ꝙ + hoc facit ſemiplenã probationē. Idē no. C.
eo. l. in bonefidei. Breuiter dic fuga quãqꝫ opponitur alicui, vt
l delictum, ⁊ tunc non eſt dubium ꝙ fuga[l] facit ſemiplenam pro-
bationem. l. ſi quis ſit fugitiuus. ff. de edil. edic. ⁊ l. deſertorem. de
re mili. ⁊ C. de ſeruis fug. per totum. Quandoqꝫ fuga adducit
ad probationem alterius criminis quam de quo agitur. ⁊ tunc
ſiquidem ad probationem illius ſufficit ſola ſuſpicio, tunc fuga
probat ſuſpicionem, ⁊ per conſequens plene. l. impuberibus. in
fi. ff. de ſuſpe. tut. Si vero requiratur plena probatio. ⁊ tūc regu
lariter per fugã non probatur plene nec ſemiplene, ſed aliqua-
lis preſumptio inducitur, vt ff. ad Syllania. l. lege Cornelia. ⁊ C.
de rap. virgi. l. j ⁊ ibi tangit Cyn. in quadam additione, quam fe
* cit ad lec. mei plene in d. l. lege Cornelia ideo non inſiſto.*

Venio ad tertium.

m [m] + Quero vtrū ꝑ vnuꝫ
36 teſtē fiat ſemiplena pro
batio. Gl. dicit ꝙ ſic, q2 ſi duo faciūt plenã, ergo vnꝰ ſemiplenã.
Allegat gl. aliquas leges. Idē tenet ēt gl. in d. l. i bonefidei. C.
eo licet multi cõtra. ſed de hoc nõ diſputo, q2 habemus caſuꝫ de
hoc extra de procu. c. ex inſinuatione ⁊ de ſucceſſio. ab inteſta. c.
fi. Hoc tamen limito ꝙ vnus teſtis faciat ſemiplenã probatio-
nē, quãdo eſt teſtis omni exceptione maior. Si vero teſtis eſſet
talis conditionis, propter quã fides eius vacillaret in aliquo,
37 vt puta + conſanguineus n vel multum amicus o parti, ⁊ ſimi. tūc
n non faceret ſemiplenam probationem nec induceret iudicem ad
o opinionem, ſed ad ſuſpicioneꝫ, hoc dicit vna glo. no. infra de ꝓ-
* ba. l. etiã matris. Item hoc intelligo * verum, niſi circa idem poſ
ſent veriſimiliter haberi plures teſtes. Exemplum vidi in iſto
anno de facto, in ciuitate iſta in quibuſdam caſibus ſufficit pro-
batio maleficij per famã, ⁊ vnus teſtis probat famam probabit
p ne ſemiplene? Certe puto quod nõ. p Sicut enim exēplo non cre
ditur quãdo potes producere originale, ⁊ non producis, ⁊ ideo
eſt ſuſpicio contra te. vt ff. dixi, ⁊ ꝓbatur. C. de fide inſtr. l. fin. ita
cū de fama debeãt veriſimiliter eſſe multi teſtes ſi vnū ſolū ꝓ-
ducis cõtra illū, ⁊ cõtra te ꝓducētē eſſet ſuſpicio. Item iſtud qđ
dicit̃ ꝙ vnus teſtis facit ſemiplenã ꝓbationē intelligo in caſibꝰ,
in quibus ſufficiunt duo teſtes, alias ſecus. ⁊ aſſumo rationē gl.
per cõtrariū, ſi duo nõ faciūt plenã probationem, ergo nec vnus
ſemiplenam. Et pro declaratione huius propoſitionis formo ti-
38 bi vnum dubium. Pone, + reperiūtur teſtes qui iurauerūt, non
tñ depoſuerūt, vel depoſuerūt ſed nõ iurauerūt, vtrū ſit proba
tum ſaltem ſemiplene? ⁊ videtur ꝙ ſic, ꝑ iſtã rationē: q2 iſta duo,
ſ. dictū ⁊ iuramētū faciūt plenam probationem, ergo vnū iſto-
rum facit ſemiplenam. ⁊ ſic ſequeretur ꝙ iuramentū ſolum ſine
dicto faceret ſemiplenã ꝓbationē, qđ eſſet abſurdū cū nil expli
cite ſit dictum per teſtem. ⁊ ideo iſta duo faciunt ꝓbationeꝫ ple
nam, ergo vnus facit ſemiplenam. Intelligas in duobus equa-
lis potentie. ſecus ſi vnus ſit potentior altero. Exemplum duo
floreni faciunt plenam ſolutionē, ergo vnus ſemiplenam. bene
ſequitur iſtud. Sed ſi diceremus, vnus florenus ⁊ vnus Anco-
nitanus faciūt plenã ſolutionē, ergo alter iſtorum facit ſemiple
nam, hoc nõ eſſet verū ſi aſſumeres illum, qui eſſet minoris po-

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

tentie. Iſtud patet ad ſenſum. Modo in duobus teſtibꝰ, q ſunt
paris potentie, ꝓcedit dictũ gl. in dicto iuramento, ⁊ iſtud non
ſequitur. ⁊ ideo vt declarem iſtud, dicas qꝛ quandoq; in teſtibus
contingit eſſe multos defectus. Primo contingit eſſe defectum
numeri, verbi gratia, In teſtamẽto requiruntur ſeptem teſtes, q̄
ro vtrum duo faciant ſemiplenam probationem. Videtur quod
non, nam quatuor non faciunt plenam, ergo duo non faciunt ſe
q miplenam. Hic aduerte q antequam determinem, primo opor
39 tet me cõcludere † qđ non ſit defectus in dicto, ſed ſolum in nu
mero teſtium, hoc volo dicere, ſi duo teſtes dicerent, qđ Titius
legauit mihi centum, iſti nihil ꝓbarent, qꝛ etiam ſi heres cõfite
retur, nihil probaret, qꝛ eſt relictum in minus ſolenni volũtate,
cum ſit defectus in numero teſtium, vñ non probaretur, non pro
pter defectũ dicti, ſed ꝑꝑ defectum numeri teſtium. Sed ſi duo
teſtes dicerent, dico quod Titius reliquit tibi centũ corã ſeptẽ
teſtibus ad hoc rogatis, ſi ſeptem teſtes hoc dicerent, ſufficeret
ad plenam probationem. Sed qꝛ duo non ſufficiunt propter de
fectum numeri, hoc caſu puto qđ faciãt ſemiplenã ꝓbationem.
C. de bono. poſſeſ. ſm tab. l. ij. ⁊ quod ibi no. ⁊ C. fami. erciſ. l. fin. ⁊
de teſta l. hac cõſultiſſima. §. ex imperfecto. ⁊ qđ ibi no. Item ad
rationem factam in ꝯrium dum dr, quatuor non faciunt plenam
probationem: ergo duo non faciunt ſemplenam. Aduerte, iſta ꝓ
batio que fit in teſtamentis, componitur ex duobus, videlicet ex
probatione, que eſt de iure naturali, vel gentiũ ⁊ ſolẽnitate ci
uili, qđ apparet, qꝛ ſi iuris ciuilis ſolẽnitas ſubduceretur, ſicut fit
in teſtamento militis, remanet valida probatio per duos teſtes
vt j. de teſta. mil. l. j. ⁊ l. diuus. ſicut etiã fit in teſtamẽto, facto in
ter liberos, vt d. §. ex imperfecto. ⁊ d. l. ſi. fami. erciſc. Modo iſte
due partes, ſolennitas iuris ciuilis, ⁊ ſolẽnitas iuris gentiũ, fa
ciũt plenã ꝓbationẽ: ergo ſolennitas iuris gentũ ſola, q̄ ē pars
potentior, facit ſemiplenã, vt dictis legibus. Vñ in teſtamento
nõ aſſumo ꝓbationem, q̄ ꝓuenit per numerum ſeptem teſtiũ, ſ;
ꝑ illas duas ſolẽnitates. ſ. iuris gẽtiũ, ⁊ iuris ciuilis. Preterea
ſolẽnitas iuris gẽtiũ, ⁊ ſolẽnitas iuris ciuilis affuit: licet modo
oẽs nõ poſſint haberi, ⁊ ſic ſufficit ſaltẽ ad indiciũ, vel ad ſemi
r plenam ꝓbationẽ, vt l. teſtiũ. in fin. C. de teſt. ¶ Quero, r quid
s ſi teſtis deficiat s in dicto: verbi gratia, dicũt duo teſtes, † vidi
40 mus ꝙ mutuauit ſibi pecuniã, ſ; nõ recordamur, quãta fuerit,
an iſti faciãt aliquã fidẽ? Rñdeo, ſi ex aliquibus aliis cõiecturis
p̄t cõiecturari de quãtitate, vt puta per duos teſtes, ꝓbo ꝙ pe
tijſti decẽ mutuo a me, per alios duos teſtes ꝓbo ꝙ mutuaui, ſ;
illi nõ recordantur de quãtitate. Certe ex his duobus iudex pote
41 rit deferre iurm̃, vt extra eo. c. ex literis. Quid † ſi t dictũ teſtis
t deficit ex parte examinantis, u qꝛ non fuit examinatus a iudice,
v ſed a quodã notario extra iudiciũ? Videtur ꝙ nullã fidẽ faciat
vt l. hac conſul. C. de teſt. circa fi. ⁊ l. ſolam. C. de teſti. prout intel
ligitur ſolã, a pñtia iudicis, vt ibi in gl. Et hoc puto verũ, ſi parti
põt imputari cur eum ſolenniter examinari non fecit, ex hoc in
ducitur ſuſpicio ꝯ eum, vt s̃. dixi in q. de exemplo ⁊ fama. Sed ſi
parti nil poſſet imputari, vt puta, qꝛ teſtis erat in partibꝰ valde
longinqs, vel erat in articulo mortis, vnde ſi iuiſſet ad iudicem
ſtatim deceſſiſſet. iſto caſu puto qđ faciat alionalẽ preſumptio
nem, q̄ induceret iudicẽ ad opinionẽ ſeu preſumptionẽ ſm qua
litatẽ perſone. Pro hoc induco. C. de teſt. l. ſi. vbi creditur atteſta
tionibus, quibus alias non crederetur propter mortẽ teſtis. Pro
hoc facit quod no. in ſumma Azo. in authenti. de inſtru. cautel ⁊
42 fide. † vbi creditur inſtrumento cui alias non crederetur ꝑpter
x diſtantiam loci. ¶ Quero, quid ſi reperiuntur dicta teſtiũ, x ⁊
43 non reperitur iuratum, † an faciãt aliquam fidem? Tex. in l. ſo
lam. C. de teſtibus. videtur dicere ꝙ nõ, prout ibi dicitur ſolam. ſ.
a iuramenti preſtatione dico eodẽ modo, ſi parti poteſt aliquid
imputari cur preſtationẽ iuramenti nõ produxit, nulla fides da
bitur ei, alias creditur ei ſemiplene, vt puta, ſi dicta teſtiũ erãt
ſcripta manu vnius notarij antiqui defuncti, cuius acta non re
y periuntur. Sicut dicimus y de ſententia † antiquitus lata ꝙ va
44 let, licet non reperiantur acta, vt no. per Inn. in c. cum in iure.
z extra de officio deleg. ¶ Quero z quid ſi dicta teſtiũ ſunt rece
45 pta † ⁊ examinata inter alias perſonas vtrũ ꝯtra alium faciãt
a aliquã fidẽ? Rñ ꝙ a ſic ſemiplenã, ſicut dicemꝰ de ſñia in l. a ſen
tẽtia. j. de appel. qđ tñ ſemper intelligo ſi mõ examinari non poſ
ſent, alias ſibi imputaretur cur de nouo nõ faciat examinari. l. fin.
46 C. de teſt. Quinto eſſet videndum † de fama, de qua, ⁊ de omni
b bus dixi b plene in l. de minore. §. tormenta. de q̄ſti. Sexto eſſet
47 † vidẽdũ de aliis indiciis qualiter faciãt ſemiplenã ꝓbationẽ, de
qbꝰ plene dixi l. ſi. j. de q̄ſtio. Vñ tñ aduerte qđ indiciũ, de quo
loquitur l. ſi duo patroni in ver. multũ tñ. s̃. eod. videtur ſufficiens ad
deferendũ iurm̃. Et hoc videtur ſentire hic gl. dum allegat l. illam
ad queſtio. de vno teſte. Hoc ẽt ꝓbatur ex illo tex. dũ dicit, multũ
tñ fidei, ⁊c. ſi multũ fidei facit, apparet ꝙ exceſſit p̄mũ gradũ fi
dei ⁊ fuit vltra ſuſpicionem, ⁊ ſic inducit ad opinionẽ, q̄ ſufficit
c ad iuramentũ, vt dixi s̃. ¶ His p̄miſſis c quero † vtrũ due ſemi
48 plene probationes faciãt vnam plenã probationẽ, ⁊ ſi qdẽ ſunt
due ſemiplene eiuſdẽ generis, vt duo teſtes, non eſt dubiũ q̄ fa
ciant plenã: ſed ſi ſunt due ſemiplene diuerſi generis, tunc vide
ꝙ nõ faciãt plenã. l. iij. §. ſi. de excu. tut. ⁊ ibi videtur gl. dicere l. ſpa
donem. §. qui iura. eod. tit. ⁊ C. qui nu. tut. l. j. Aduerte, veritas
d eſt ꝙ due ſemiplene d faciãt vnã plenã: vt puta, vnus teſtis ⁊ cõ
e feſſio e facta abſente parte. Caſus eſt f extra, de ſucceſ. ab inteſ.
f c. ſi. Itẽ vnꝰ teſtis ⁊ fama publica eo caſu, quo faceret ſemiple
nã, vt i c. j. extra de appel. ⁊ no. j l. iij. §. eiuſdẽ quoq; ꝓncipis. j. ſ
teſti. ⁊ idẽ in aliis ſimilibꝰ caſibus, de quibus dixi, inducit ſemi
49 plenã ꝓbationem. Et ad ꝯrium rñdeo, duo † imperfecta non
ciunt vnum perfectum, qñ tẽdũt ad diuerſa, vt in ꝯrio: ibi enim
ille imperfecte cauſabant diuerſas excuſationes: ſecus ſi tẽdũt
ad vnum finem, vt hic. Ad hoc enim tendunt vt fidem faciant iu
dici, quã fidẽ non ſolum d; colligere iudex ex vno genere probã
di, ſed ex pluribus. l. iij. §. eiuſdem quoque. j. de teſtibus.
50 ¶ † Quero qd g ſi actor ꝓbauit intẽtionẽ ſuã plenius ꝓba
g uit intẽtionẽ ſuã ſemiplene, vtrũ remaneat ex parte ſe
miplene ꝓbatũ? doc. noſtri ⁊ Can. ꝯcordãt in vnã
h ſic: Quandoq; ꝓbationes actoris ꝑfecte, ⁊ ꝓbationes h re
cte ſunt directo ꝯrie: vbi gratia, Actor h; duos teſtes
ꝙ talis mutuauit reo cẽtũ, in tali loco, ⁊ tali tẽpore. Re
teſtem qui dicit, ꝙ alio tempore ipſe fuit in illo loco,
i tuum factũ fuit, tũc probatio actoris remanet valida, i ꝑfe
cta, ⁊ in nullo eliſa per ꝓbationẽ rei. Nam illa probatio pl
actoris extinguit totaliter illam ſemiplenã probationem rei,
k imperfectam ſibi ꝯriam. l. ob carmen. in fi. j. de teſt. Quandoq; k ꝓ
bationes non ſunt ꝯrie, ſed diuerſe: verbi gratia, Actor ꝓba
uit mutuum ꝑ duos teſtes, reus probauit ſolutionem ꝑ vnũ te
ſtẽ, iſto caſu remanet cã dubia, ⁊ recurrendum eſt ad iuramentũ
vt reo deferatur, ſecundũ formã iſtius legis: ⁊ in l. in bonefidei.
C. e. ⁊ l. vulgo. de admi. tut. ⁊ do. hoc tenẽt. C. de pcu. l. j. ⁊ d. l. in bo
51 nefidei. ⁊ Io. And. extra eo. c. fi. ¶ † Quero, vtrũ vna probatio
imperfecta tollat aliã imperfectã; ita ꝙ nõ ſit locus delationi iu
ramenti. Caſum habes no de hoc, ꝙ ſic. C. q ⁊ aduer. quos. l. ij.
ſo ergo qñ eſt ſemiplene vel imperfecte ꝓbatũ, vidẽdũ eſt quali
ter ⁊ qñ ex hoc veniatur ad delationẽ iurĩ. Pro cuius declaratio
52 ne primo vidẽdũ † eſt in quibus cauſis deueniatur ad hoc iuram
l tum. Rñ. non h; locũ l in cauſis criminalibus ſm verã opin.
dic, vt dixi in l. maritus. j. de queſt. tetigi in l. iij. in prin. s̃. e. vbi
m gl. tãgit, l; aliter videatur dicere in l. in bonefidei. C. e. Itẽ an ha
beat locũ in cauſis ſpiritualibꝰ, vt puta monachationis vel ma
trimonij, tetigi in l. iij s̃. e. de quo ꝑ Cano. extra e. c. ſi. Itẽ dicũt
quidã ꝙ in cauſis famoſis nõ recurritur ad delationẽ huius iura
menti, qꝛ in eis requiruntur ꝓbationes luce meridiana clariores, ꝓ
pter fame periculũ, vt l. ſciãt. C. de ꝓba. s̃. de dolo l.
de iniur. l. ptor edix t. in prin hoc eſt ꝯ caſum multarũ legũ. s̃. e.
l. nam poſtea. §. ſi dãnetur. ⁊ s̃. de his qui no. infa. l. fur. §. ſed
reiurãdo. ⁊ j. de iniur. l. lex Cornelia. §. hac lege. Item dicit gl.
n nõ recurritur ad delationẽ iurĩ in cauſis magnis. n iſtud verbum
magnis, eſt verbũ magiſtraliter dictũ: nõ qđ tex. dicat, ſed b di
53 tur ad ſimilitudinẽ cauſarũ criminaliũ, * q̄ cauſe magne equi
o rantur cauſis criminalibꝰ. l. propter litem. j. de excu. tut. ⁊ Inſti. de
* excu. tut. § itẽ ꝑꝑ. * ¶ Sed eſt aduertendũ, q̄ dicantur cauſe ma
54 gne? Rñ. † ſm qualitatẽ ꝑſonarũ: nam inter aliquos cã c. li
brarũ eſſet magna, inter aliquos cauſa cẽtũ florenorũ eſſet p
ua. l. ſed ⁊ ſi ſuſceperit. § j. s̃. de iud. ⁊ hoc dicũt ẽt doc. Aduerte
55 hic, ꝙ l; eſſet contentio de magna re, tñ ſi cõtenderetur de poſſeſ
ſione, nõ de ꝓprietate, dico ꝙ hec nõ eſt magna cã. C. ſi de mo
poſ. fue. ap. l. j. ⁊ l. momẽtanee. C. qui leg. perſo. Et videtur mihi
hoc tang t Io. And. in c. ex inſinuatione extra de procu. Item
56 eſt aduertendũ † ꝙ l; cauſa ſit magni põderis, ſi tñ illud ſuper
quo vertitur cauſe dubietas, non facit magnũ ꝑiudiciũ
dico ꝙ iurm̃ poſſet deferri: verbi gratia, Lata fuit ſententia in
ter te ⁊ quẽdã, qui dicebat ſe meũ ꝓcuratorẽ pro
nis ꝯ me per illam ſñiam, ego dico illũ ꝓcuratorẽ fuiſſe reuoca
tum, ⁊ ꝓbo per vnum teſtem. L; hec ſit magna cauſa, tñ ſi ſenten
tia eſt nulla, adhuc tñ remanet ius ſuũ ſaluũ, ⁊ potes ꝓbare.
habes iuſtitiã, merito defertur mihi iurm̃, vtrum reuocauerim
* non d. c. ex inſinuatione extra de procur. *

57 **Hoc premiſſo** videndũ eſt † cui ſit deferendũ iu
ramẽtũ? Pro cuius euidentia
ſcias ꝙ iſtud iurm̃ defertur in defectũ ꝓbationis ad cãm ſuppl
dam vbi deficit. C. e. l. in bonefidei. ⁊ ſic vbi ꝑ iurm̃ nõ ſuppletur
ꝓbatio, iurm̃ nõ defertur, vt j. videbitis. Item aduerte ꝙ Azo C.
e. l. in bonefidei. reputat valde ꝓ abſurdo, ꝙ actori deferatur
ramentum ꝓ ſe, qꝛ ſic eſſet teſtis pro ſeipſo. qđ videtur ꝯ l. om
C. de teſt. tñ ſi bene aduertatur, hoc non eſt incongruum: nam De
cretalis extra de iudi. c. nouit. refert verba Dñi in Euãgel

centis, Si peccauerit in te frater tuꝰ corripe eũ inter te ⁊ ipſuz
ſolum, ⁊ ſi quidẽ audierit te, lucratus es aĩam ſuã: ſi te nõ audie
rit, adhibe tecum teſtem vnum vel duos, vt in ore duoꝝ vel triũ
ſtet omne verbũ, ⁊c. Et ſic vides ꝙ qñq; ſufficit vnꝰ teſtis cũ dicente,
in eo qḋ dicit, adhibe tecũ vnum teſtẽ, cui correſpondet, vt
in ore duorũ. ſ. dicentis ⁊ teſtis adhibiti qñq; requiruntur duo,
vt cũ dicit adhibe tecũ duos teſtes, cui correſpondent illa ꝟba,
vel triũ. ſ. dicẽtis, ⁊ duoꝝ teſtiũ adhibitorum, ⁊ illud qḋ eſt de iu
re diuino, ſcitis ꝙ eſt de iure gẽtiũ vel naturali. j. diſt. j. Hoc aũt
ius diuinũ qḋ ſi alternatiue loquiť, interpretatur a iure noſtro
ciuili ſic ꝙ in cauſis grauibus ⁊ magnis requiruntur duo teſtes,
cũ dicente. In cauſis nõ magnis, vbi nõ pñt haberi alie ꝓbationes,
ſi eſt probationis inopia, ſufficiat vnus teſtis, cũ dicẽte. l. in
bone fidei. C. e. cã tñ cognita etiã circa alia, vt j. dicam, non ergo
p eſt ita abſurduz, prout Azo dicebat, ꝙ actori credať ꝓ ſeipſo. [p]
His premiſſis cui deferẽdũ ſit iuřm aduerte, aut actor hꝫ pro ſe
tñ qḋ facit ſuſpicionẽ, non aũt facit preſumptionem vel ſemiple
nam ꝓbationez, ⁊ tunc ſibi nunq̃ defertur iuřm. Ratio, qꝛ iuřm
ipſius non perficeret ꝓbõnem, ſed iſto caſu defertur reo ad pur
gationẽ ſeu defenſionẽ ſui, vt hic, extra eo. c. ſi. ⁊ hoc ꝓdeſt actori,
q admittereť etiã poſt ſñiam ex nouis inſtrumẽtis, vt hic patet.
Et idem dicerem in reo, ſi actor plene probaſſet intentionẽ ſuaz
⁊ reus probaſſet ſolutionẽ per aliqḋ indiciũ leue, non deferť ipſi
reo iuřm, qꝛ eius iuřm non ſuppleret, nec perficeret ꝓbationem
ſuã, ſed defertur actori eadem ratione de qua ſ. Si vero actor
haberet pro ſe ſemiplenam probationem, hoc eſt, tñ qḋ iudicem
adducat ad opinionẽ, ⁊ tũc ſi quidẽ actor neſcit veritatẽ per ve
ram ſcientiam, que habetur per ſenſum, poſito ꝙ eã per firmam
credulitatem ſciret, non defertur ei iuřm. Hoc videtur tenere
gl. ⁊ bene. C. eo. l. in bone fidei. Ratio patet, qꝛ ſi eſſet extraneus
quidã, ⁊ vt teſtis deponeret de credulitate, nõ ꝓbaret, qꝛ teſtis
non probat, niſi per ſenſum corporeũ perceperit. l. teſtium. C. de
teſt. ⁊ iſto etiã caſu deferť reo. Si vero actor haberet perfectaz
ſciam de hoc per ſenſum qꝛ agebať de mutuo facto ꝑ eũ ſi quidẽ
q eſt ipſe vilis [q] perſona, † vel alias infamis, non deferreť ſibi iuřm.
58 iſtud eadem rõne: qꝛ ſi eſſet extraneus teſtis huius cõditionis,
r ꝓbationem nõ perficeret, ⁊ ſic deferretur iuřm reo. Idem [r] dico
econtra, ſi reus probaſſet defenſionẽ ſuam ſemiplene, ⁊ actor ple
ne probaſſet intentionẽ ſuã, non deferretur reo iuramentum eo
* caſu, quo dixi ibi actori nõ deferri: ſed ſi omnia iſta * ceſſant: qꝛ
cauſa non eſt magna, ⁊ actor ſcit plene veritatem, ⁊ eſt perſona
honeſta, ſi habet pro ſe vnum bonuz teſtem, defertur ſibi iuřm,
qꝛ perficiet probationem, ſm regulam illam, In ore duorũ. ſ. di
centis ⁊ teſtis adhibiti. Et idẽ ecõtra dicerem in reo, ſi defenſionez
59 ſuã ſemiplene ꝓbaſſet. ¶ Quero, vtrũ iudex hꝫ neceſſe † de
ferre iſtud iuramen. eo caſu quo ꝯcurrãt ad hoc neceſſaria? Re
ſpondeo, lꝫ cano. dicant contra, eſt tex. qḋ ſic. C. eo. l. in bone fidei.
vbi tex. dicit oportet. ⁊ doct. ibi hoc tenent. ⁊ Cy. ibi refert, ꝙ propter
s hoc poſſet appellari. ¶ Quero vtrum [s] pars poſſit † ſeu
60 debeat hoc petere, ſ. qḋ tale iuřm deferatur? Et dico quod ſic,
vt arg. l. iij. §. hoc autez iudiciũ. de dam. infec. ¶ Quero vſq; ad
t qḋ [t] tempus admittať hec petitio? Rñ. vſq; ad concluſionẽ in
61 cauſa, ⁊ ita admittit cõſuetudo [v] ⁊c. ¶ Quero, iſta lex loquiť in
v reo abſoluto, quid † in actore? Rñ. idẽ. Nam tex. in ver. ſolent. lo
62 quitur gñaliter qḋ iudex ſolet iudicare ſecundũ eũ qui iurauit,
nec reſtringit ſe magis ad actorez, quã ad reum, quaſi eadem ſit
63 ratio. Vltimo hic dicitur, ꝙ ſñia † põt retractari per inſtrumen
ta de nouo reperta, ſed an per nouos teſtes? Glo. tangit iſtam
qõnẽ ⁊ precedentẽ hic. Dic, quedã ſunt cauſe, in quibꝰ nõ admit
titur reprobatio per teſtes. l. generaliter. C. de non nume. pecu.
⁊ in iſtis non eſt dubium. Quedam ſunt cauſe, in quibꝰ admittitur
reprobatio per teſtes ⁊ tunc, ſi quidem in prima cã fuerunt
examinati ⁊ publicati teſtes, ⁊ non poterunt iterato produci im
pediẽte publicatione, vt in auť. de teſt. §. qꝛ vero. Si aũt teſtes
non fuerunt examinati, poterunt de nouo produci eadem ratio
ne qua inſtrumenta, qꝛ appellatione inſtrumentorum continentur
teſtes. l. j. ſ. de fide inſtru. cum ſimi.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Admonendi. Circa iſtã materiã, ꝙ per inſtrumenta de nouo reperta non retracteť ſentẽtia, que tranſiuit in rem iudicatã vide quatuor limita. ⁊ vij ampliationes, per Fely. c. ſuborta. de re iudi. iſtam l. repetit Fran. repetit etiam Joan. Bap. Caccia. Adde circa iſtam materiam quod vbi lex requirit probationem cum aliqua qualitate, non ſufficiat iuramentũ in ſupplementũ, vide Fely. in rub. de prob. itẽ ad hoc vt deferať iuramentũ in ſupplementũ, requiriť ꝙ illa ſemiplena ꝓbatio ſit veriſimilis. gl. fin. in l. j. C. qui ⁊ aduer. quos. ⁊ ibi etiam Bal. dicẽs ꝙ non defertur iuřm vbi arguitur dolus aduerſarũ, vide etiaz ad iſta Alex. conſi. cccccxxviij. Item ꝙ ad probandum facta extranea, vel quid contra qḋ ſit preſumptio iuris non defertur iuramentũ in ſupplemẽtũ, dicit Bal. ſing. in c. j. ad fi. ꝙ ſic, vide Ang. per illũ tex. in l. ſi. in pñ. ſ. qḋ met. cau. Ad hoc q̃ ſcripſi ad Bar. in l. ſi librarius. de reg. iur. ꝙ ad probandũ errorẽ notarij cõmiſſum in iuramento, non deferť iuřm in ſupplementum: qꝛ veriſimile eſt, ⁊ preſumptio eſt, ꝙ iſtud fuit actũ inter preſentes, ſicut fuit ſcriptũ, ⁊ non aliter. Item ꝙ qñ requiriť aliquid probari ꝑ euidentiſſimas probationes, non defertur iuřm in ſupplementum, voluit gl. ⁊ Ang. in d. l. ſi. qḋ met. cau. Jo. de Ana. conſi. j. dũ loquiť ad probandũ impedimẽtũ in cauſa adoptionis: qꝛ text. in ſi. §. requirit ꝙ probeť per euidentiſſimas ꝓbationes. de quo vide etiã Lud. Ro. ſing. cx. incip. tu ſcis, ꝙ dať munus. de quo habes ad Bart. in auť. ei qui. C. de temp. appel. vide ⁊ amplia, vt ꝑ Jaſ. in l. iij. in prin. ſ. eo. ti. Item ꝙ non deferatur iuřm ꝑ probationem preſumptionis concludentẽ, qñ probatio ſemiplena aliqua adiungiť preſumptioni, vide Ro. conſi. xcj. Item vide Bal. c. j. §. item ſi vaſallus. de cõtro. inueſti. dicentẽ, ꝙ vbi pro forma ſubſtantiali requirũtur aliqui teſtes, non defertur iuramẽtum in ſupplementum requiſitum, vide Deci. conſi. cv.

b POMA. ¶ Et ex hac not. Vide Feli. in c. intimauit. de teſt. ⁊ in c. paſtoralis. de excep. in d. c. ſuborta.

c P.PAV.P. ¶ Licet in cauſa. Vide Mat. not. lvij. vbi ſingulariter tenet ꝙ requiritur in integ. reſti. Item pro limitatione huius c. cum dilectus. vide Ro. ſingu. cc. incip. tu ſcis ꝙ in l. admonendi. Item de veritate opi. Bar. hic vide Feli. in d. c. cum dilectus. in iij. fallen. extra de fide inſtru.

d ¶ In cauſa. Adde ꝙ Alex. hic tandẽ dicit, putare Bar. bene loqui in caſu in quo quis nullam negligentiã, aut culpam cõmiſit circa perquiſitionem inſtrumentorũ nouiter repertorũ poſt cõcluſionem in cauſa, vt hic per eum. Cui adde omnino videndum Bal. conſi. clxxxvj. lib. j. incip. queritur vtrũ. Et hanc ſecundam lect. ſequitur Bal. conſi. cxiiij. lib. j. qḋ vide, qꝛ tractatus de materia huius l. incip. commiſſus fuit, ⁊c. ⁊ qñ per inſtrumenta nouiter reperta, retractetur ſententia: ⁊ de intellectu huius l. vide Pau. de ca. conſi. cccxxv. incip. in cauſa que vertitur.

e POMA. ¶ Tertij legunt. Vide Mat. not. lvij.

f ¶ Et hoc facit. Adde Feli. c. ij. de reſcrip. Alex. conſi. lij. ⁊ conſi. lvj. vol. ij. ⁊ in auth. ſi quis in aliquo. in fin. de eden. Ro. conſi. xxj. Feli. c. j. de proba. ⁊ c. ij. de reſcrip. Barb. c. cũ ſuper. de offi. dele. Alex. l. vt liberis. C. de colla. vide Feli. in c. ij. extra de reſcri. vide ad Bar. in l. eum qui. §. Julianus. hic per Bar. alleg.

g ¶ Qḋ ſic. Adde ꝙ cum hac deci. Bar. tranſeũt cõiter alij doc. ⁊ Bal. in l. j. C. de epiſ. ⁊ cle. ⁊ in l. ſi donatio. C. de dona. ⁊ in l. in ciuile. ſ. de leg. Bar. in extraua. ad reprimen. in ꝟ. prout. gl. xix. diſt. c. ſi Romanorũ. q̃ dixit ꝙ ſi papa cõcedit priuilegia alicui eccleſie ſm priuilegia exẽptionis alterius eccleſie, ꝙ tñ ſi illa non reperianť, valent tñ priuilegia cõceſſa, vt hic per Alex. Cui adde de hac dictione ſm eum, aliquid per Bal. conſi. cclx. lib. iij.

h ¶ Vltimo. Adde Roma. conſi. cccxcvj ⁊ conſi. ccxxvj.

i ¶ Quod placet. Adde Bald. in l. ſi. ſ. de fer. Ant. de But. in c. vltra tertiam. extra de teſt. Paul. de Caſt. in l. ſi ſtipulatus ſim abs te. ſ. de ver. obli. ⁊ limitat, vt hic per Alex.

k ¶ Opp. Vide Feli. c. propoſuiſti. de proba. eundem c. ſuborta. de re iudi. Jaſ. l. videamus. §. deferre. j. titu. proxi.

l ¶ Nil probaſſe. Adde Ant. de Bu. ⁊ Pan. in c. ſi. extra eo. ⁊ in c. prout. extra de dolo ⁊ ꝯtu. Spe. in tit. de ſen. prola. §. nũc vidẽdũ. ꝟ. illud. Et cum Bar. dicit Alex. ꝙ cõiter trãſeunt doc. hic. vide Mat. no. xviij. inci. no. ꝙ qñcunq;. ante verſi. Et no. ꝙ iſta cõcluſio gl. eſt adeo vera vt reus debeat condẽnari actore plene probante, neq; dꝫ ei iuřm deferri, vt etiam non valeat ſtatutum vel conſuetudo contrariũ diſponẽs, vt eſt tex. c. ij. de proba. ⁊ ibi Bal. dicẽs etiã per illũ tex. ꝙ imo quis etiã non cogiť iurare de calũnia, vbi plene probauit, qḋ tñ puto falſum, qꝛ ille tex. loquiť de iuřo veritatis, quo caſu ego bene fateor ꝙ ex quo eſt inuenta veritas per plenam ꝓbõnem, ꝙ non debet iurari de veritate, qꝛ eſſet fruſtratorium, ⁊ ſ. l. qui bis idem. de ver. obli. cum ad idem tendat, ſecus in iuřo calũnie: qꝛ illud non tendit ad veritatem eruendam, ſed ad calũnie ſuſpicionem tñ tollendã, ⁊ ſic non fruſtra operabiť, licet ſit plene probatum: ⁊ maxime qꝛ poſſet euenire ꝙ quis falſo probaſſet, ⁊ ꝙ licet ſit plene probatuz, tñ ꝙ qs teneatur iurare de calũnia, vť mihi gl. in d. c. ij. gl. ij. ad fi. Cogita tñ, qꝛ magna eſt authoritas Bal. ⁊ qꝛ vť ꝙ qua ratione quis vbi plene ꝓbauit, non teneatur iurare de veritate, ꝙ etiam non teneatur iurare de calũnia: cum ex quo plene probauiť, videatur ſublata omnis ſuſpicio, ꝙ calũnioſe egerit. Fateor bene, tñ ꝙ ſi antequã plene probatum eſt exigatur, vt iuretur de calũnia, ꝙ debeat iurari, per tex. l. iuriſiurandi. j. eo. vnde cogita vt dixi.

* CLAV. ¶ L. de ſtatu. Et ibi Bal. declarat, quõ ⁊ quo tempore cadat iſta dubitatio in iudicio, ⁊ definit dubitationem.

m POMA. ¶ Dubijs. Aduerte ꝙ Barto. in iſto ver. ⁊ ſeq. ibi, ⁊ de iſtis duabꝰ cauſis dubijs, ⁊c. videtur velle, ꝙ iuramentũ in ſupplementum probationis, nõ tñ debet actori deferri, quando eſt ſemiplene probatũ, ſed etiã qñ eſt aliqua preſumptio per ſe, vel hʒ aliquas cõiecturas, propter quas animus iudicis inducitur ad aliquam ſuſpicionem, vel opinionem. Et hoc ſequitur Alex. ponderando hic Bar. conſi. liij. incip. in cauſa. Et de hoc eſt glo. c. tam literis. de teſt. in gl. in ver. probata. ⁊ tenet Bal. l. ſi fundũ. ad fi. C. de rei vendica. ⁊ hoc etiam probatur. c. j. ⁊ ibi Bal. not. de conten. inter me ⁊ domi. in vſibus feudorum. De quo vide plene per Ro. ego teneo contra Bar. quoties preſumptiones, vel cõiecture inducunt minus, quam ſemiplenam probationẽ, per glo. in l. iij. §. j. ff. de minori. ⁊ tunc dico deferendum iuramentum reo, ad ſe purgandum, iuxta c. fi. §. ſane. extra eod. vt vult clare Bar. verſi. his premiſſis per d. c. fi. ⁊ tenet ibi expreſſe Abbas. §. ſane. iij. q. ⁊ Ange. §. ſi vero vſuffruc. in aut. de nupt. ad finem. ⁊ ꝙ hoc ſit verum, eſt aduertendum ꝙ Bar. hic in ver. videnda ſunt. ergo intellexit ꝙ hic dicit de ſuſpicione, ⁊ opinione de ſemiplena probatione, dum dicit, que ſunt iſta, que faciunt iſtam ſuſpicionem, vel iſtam opinionem quã glo. noſtre appellant ſemiplenam probationem, vide remiſſiue Alex. l. j. C. de teſta. militis.

* CLAVD. Utrum. Vide Alex. conſi. cxiij. vol. iij.

n POMA. Pro declaratione. An autem liber rationum ſit proprie ſcriptura priuata, vide Are. conſi. lj. no. tres caſus, in quibus ſcriptura priuata facit plenam fidem. Aduerte tamẽ, ꝙ inquantum Bar. hic requirit in iij. caſu, etiam literarum cõparationem, qꝛ hoc eſt falſum. Sufficit enim iſto caſu, ꝙ teſtes deponant ad plenam probationeʒ faciendam ſe fuiſſe preſentes, ⁊ vidiſſe talem ſcribentem de mandato debitoris, ⁊ ita ſe cognoſcere eius ſcripturam, abſqʒ eo ꝙ interueniat literarũ cõparatio, vt late hic Alex. Cuius dictis adde Fran. Are. conſi. lxxxiij. inci. diligenter. Alex. conſi. lxxx. iiij. vol. ⁊ conſi. viij. eo. vol. Fely. c. cũ olim. de re iudi. Ro. conſi. lxxxvj. Imo. conſi. lxxxvj. Card. conſil. xv. ⁊ Ana. conſi. iij. De libro rationũ vide Alex. conſ. clxxxiij. incip. viſis ſubtiliſſimis. vol. ij. ⁊ l. j. in fi. de eden. De priuata ſcriptura, vide Ro. conſi. cccclxxiij. inci. in caſu propoſito Alex. cõſi. lx. vol. iij. Et ad hoc, vt pauca faciãt fidem in fauorem alicuius, non requiritur eius preſentia. Alex. conſi. cxcj. incip. viſis ſcripturis. vol. i. Item in materia priuate ſcripture, an requiratur dies, ⁊ de effectu ſubſcriptionis, ⁊ de hac materia, vide omnino que habes ad Bart. in l. cum tabernam. §. idem queſijt. ff. de pig. vide etiã in materia que habes, ad Bar. in l. ſcriptura. C. qui potio. in pig. hab. Item ꝙ valeat ſtatutũ, vel cõſuetudo qđ credat alicui priuate ſcripture, vide Alex. conſi. lvij. circa prin. vide latius Iaſ. in l. quedã ſunt. §. numularios. in ij. no. ff. de eden. Iteʒ an ⁊ qñ priuata ſcriptura facta per teſtes probet. vide Ro. cõſil. cciiij. in prin. Barb. conſi. xlvj. vol. iiij. in ij. dub. qđ aũt non poſſit induci vt credatur conuentioni partium, vel ſcripture priuate, vide oĩo Ro. conſi. xxv. in prin. ſed vide Soci. in l. j. §. fi. de ver. oblig. ⁊ Iaſ. hic Item qđ non requiratur preſentia partis, vide Alex. conſi. cccxxxiij. in prin. quid autẽ ſi teſtator diſponeret, qđ ſtante ſcriptura, vel dicto alicuius, an ſit ſtandum, vide Barb. conſi. clxiij. Pau. oĩno cõſi. lj. vide que addidi ad Bar. in l. Theopompus. ff. de dote prele. Item de materia priuate ſcripture, videlicet de literis miſſiuis, libris rõnum, ⁊ alia priuata ſcriptura an, ⁊ qño probet, vide Fely. in c. ij. extra de fide inſtr. quẽ omnino vide. Iteʒ qño ex cõſuetudine poſſit induci ex aliqua ſcriptura, fidem facere, que de iure nõ faceret, vel alia ꝓbatio inualida, efficiatur valida vide Felyn. in c. cum dilectus. extra de fide inſtru. Barb. conſi. xlvj. vol. iiij. in ij. dubio. Item an credatur libro rationũ vel priuate ſcripture, vide Ioã. de Ana. conſi. liij. qđ ſic, in prin. Item limita procedere in libro rationũ, ſecus in memoriali, vide Soci. in l. j in ij. no. C. de eden. Item qño probet pro ſcribente, concurrentibus alijs coniecturis, vide Barb. cõſil. xxvij. volum. iij. in j. dubio. dixit notanter Com. conſil. cxxxvj. incip. viſis inſtrumentis. in ver. cuʒ libris rationum. ⁊ ver. ſuccedit tunc illa queſtio ꝙ liber rationum non probat contra ſcribentem, niſi computatis his, que verſa vice continentur pro eo, prout fit in libris dati ⁊ recepti, qđ non videtur contra Bar. intelligi quando non contineret, niſi pro ſcribente, ſecus ſi pro ſe ⁊ cõtra ſe, ſcilicet datum ⁊ receptũ. qꝛ ſi aduerſarius vult ꝙ talis liber faciat fidem pro ſe, facit etiam contra ſe, vide ibi no. per eundem, ⁊ per Matthefila. no. lxxviij. vbi habes alia ĩ materia maxime đ iſtis procuratoribus, ⁊ negotiorum geſtoribus, qui negotia domini gerunt, qꝛ creditur libris ſuis, ⁊ etiã pro ſe, ⁊ de expenſis ⁊ alijs geſtis per ipſos procuratores cõtra dominum, ⁊ ibi etiam ſi aliquis ſcribat pro ſe in libro exiſtente penes alium, probat pro ſe, quaſi illo patiente ſcribi approbauit. Item ad iſtud ꝙ ſolet cõiter dici, qđ priuata ſcriptura facit fidem contra ſcribentem, vide etiam Ro. conſi. cccxlvi. in prin. Item de libris, ⁊ ſcripturis repertis in archiuo publico, quomodo probent, ⁊ vide late Fel. quem habes remiſſiue in ver. liber cenſualis.

o Apocham. Adde vltra plene dicta per Alexan. de fide apoche. Bal. conſi. cxxxiij. ⁊ clxviij. ⁊ ccccxj. iij. lib. Ro. pulchre conſil. ciij. ⁊ ccciiij. Pau. de Caſt. conſi. cccxxxij. vbi multa notabilia dicit. Unũ dixit Bal. conſi. xiij. inci, commiſſus fuit articulus, ⁊c. lib. j. ꝙ ſi ſcriptura priuata facit ſemiplenam probationem, oportet ꝙ ſit ſcripta a perſona notabili, ⁊ fide digna.

p POMA. Plenã fidem. Idẽ tenet Ant. de But. c. ij. de fide inſt. Are. conſi. lxiij. Alex. conſ. clxxx. vol. ij. ⁊ ibi ponit, quid ſi duo et tribus teſtibus tantum recognoſcerent ſubſcriptionem ſuam.

q P.PAVP. Semiplenam probationem. Vide Comenſ. cõſi. vj. ſi autem fieret ab alio nihil probaret contra tertium, vide Alex. conſi. cclxxvij.

r POMA. Apodiſſa. Vide Ro. conſ. ccxl. ⁊ ſeq. ⁊ quãquã Bar. tenuerit contrariuʒ. d. l. ſcripturas. ꝙ imo etiam iſto caſu apodiſſa faciat ſemiplenam probationem, tñ eius opi. hic eſt verior, vt hic ꝑ Alex. Quam tñ limita, niſi eſſet apodiſſa antiqua, quia tunc faceret plenam probationẽ. Ita Io. And. in add. ad Spe. tit. de inſtru. edi. §. nunc dicendũ. verſi. ſed quid ſi [illegible] Ant. c. ij. de fide inſtru. verſic. tertius caſus. Et ex predictis Bar. hic habes colligere caſus, in quibus apoc[illegible]nam fideʒ. Quibus adde idem eſſe in apocha mariti, [illegible] ſi ego. §. ſi dotis. ff. de iur. dot. de quo Bal. l. ij. C. ne vx[illegible] Adde etiam idem eſſe in apocha ſacerdotis, tex. §. qua[illegible] then. quib. mod. nat. effi. legi. colla. vj. de quo Bal. §. quibus [illegible] ſtit. Cod. ⁊ l. filiũ eum. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. Add[illegible] eſſe quoties eſſet, vt ſtaret priuate apoche, vt eſt Venetijs. ex[illegible] nue. c. cum dilectus. de fide inſtru. Ita tenet Inno. in c. cum P. tabellio. de fide inſtru. ⁊ not. ꝙ apocha facta in loco, in quo eſt talis conſuetudo, non ſolum faceret plenam fidem in eo, ſed alibi etiam ⁊ vbicunqʒ locorum, dicit Ant. c. ij. de fide inſtru. ⁊ in c. cuʒ dilectus. alleg. l. j. C. de eman. libe. idem tenet Io. And. licet ipſe non dicat titul. de inſtru. edi. §. nunc. in addi. mag. ad fi. Et hoc confirmatur per regulam Sali. ⁊ Bal. l. ſi non ſpeciali. per illum tex. C. de teſta. ꝙ ſcriptura facta in loco, probat vbicunqʒ locorum, ſecundum priuilegia loci in quo facta eſt. alleg. l. ij. C. qui teſta. facere poſſ. Secundo cõfirmatur per hoc quod dicit Bal. l. exemplo. C. de proba. ꝙ conſuetudo, que dat robur probatorium ſcripture priuate, facit quod illud robur nõ ſolum locũ habeat in loco territorij, vbi eſt conſuetudo: ſed etiam alibi vbicunqʒ locorum, limitando tamen, vt ibi per eum. Tertio confirmatur per id qđ tenet ipſe Bal. in l. ij. C. de conſtitu. pecu. quod ſtante ſtatuto, ꝙ priuata ſcriptura mercatoris, faceret fidem, illud debebit ſeruari tam in foro eccleſie, quam ciuili. iuxta gloſ. l. ex ea. ff. de poſtul. Quod tamẽ limita vt ibi per eum, niſi ſtatutum ſe ad proprios iudices mercatorum referret, puta conſules. Et iuxta hoc vide etiam Roma. conſi. cciiij. ⁊ ſeq. ⁊ Alex. conſi. cxvij.

s Probationem. Contrarium allegatur hic per Iaſo. in ſua repetitione, in l. fin. C. qui potio. in pign. hab. vbi allegat, ꝙ plures doctores tenet pro vtraqʒ parte. Sed pro ſolutione, illud quod hic Bartol. dicit, procedit regulariter, ſed fallit multis modis: hoc eſt decem caſibus, vt hic per Iaſ. Et ita procedat quod dicit in d. l. ſcripturas. Vide concord. Bar de Saxo ferrato, concor. cclxxviij. incip. apocha eſt ſcriptura priuata.

t Secundum. Vide Panormi. conſi. j. in princip. in primo vol. Alexan. conſi. clxxxv. vol. ij. vbi ponit de libro officialis. ⁊ conſil. cxc. eod. vol. ij.

v Librum. Adde quod Alexan. dicit, ꝙ cum dictis Bar. communiter tranſeunt Doctores, excepto Ro. de quo hic per eum. Cui adde videndum per Pau. de Caſt. conſi. proxime allega. vbi tranſit cum dictis Barto. in l. nuda ratio. ff. de donatio. Roma. conſi. cccxlvj. Panor. conſi. lxxxj. Bald. conſi. cxcvj. primo libro. ⁊ conſi. cclxiij. ſecundo libro. Et ibi quando in libro eſt ſcriptura tertij. Quid autem de libris maſſarũ alicuius terre, vide eundem Bald. conſi. xxvj. ſecundo libro. Quid de libris archiui publici. per Alexan. conſi. cxxxviij. primo libr. Et an valeat conſuetudo, quod libris mercatorum detur fides, vide Bal. conſi. ccclxix. quarto libro. Adde tu vltra ea, que ponuntur hic per repetentes. ad Bart. hic adde Alexan. de Imo. in conſi. [illegible] conſi. lxxxj. in primo volu. Et Lanfran. in repe. c. quoniam contra falſam. in verſic. inſtrumentorum productiones. in princ. de proba. ⁊ Fran. de Are. ibi, vbi dicit, ꝙ libro geſtoris cũ eius iuramento creditur de expenſis minutis.

x Defuncti. Vide Rapha. Cu. conſi. xxxj.

y Faceret. Vide Barb. in rub. de fide inſtr. Panor. cõſi. [illegible] vol. j. Imo. conſi. cxvij.

z Epiſtola. Adde ꝙ cum Bar. tranſit Alex. poſt aliquos do[illegible] de quibus hic per eum. Cui adde Bal. de literis reſponſiuis, [illegible] ſi. ccliij. iiij. lib. ⁊ conſi. l. ij. lib. Et quid de literis cambij, [illegible] xxviij. iij. lib. ⁊ cõſi. l. iij. lib. Et an credatur literis, ⁊ ſigillis principum, conſi. ccccxx. ⁊ cccxcvj. iij. lib.

a POMA. ¶ Quero. Vide Alex. in auth. ſi quis in aliquo. verſi. vj. fallit. C. de eden. ⁊ in materia exempli vide Rom. ſing. ccxlvj. inci. an Papa. Alex. conſi. cx. inci. viſis acutiſſimis. j. vo. ⁊ conſil. vj. inci. conſideratis. vol. iiij.

b ¶ Exemplo. Adde vt per Bald. conſil. lvj. primo libro. ⁊ conſil. ccxix. lib. iij.

c POMA. ¶ C. de. Ad hec vide Ale. in auth. ſi quis in aliquo. verſi. v. fallit. ⁊ conſi. xxiiij. vo. ij. Ro. conſi. clvij. Alex. conſi. xxxviij. vo. ij. vbi ſentit hoc procedere in cauſa dotis. Flori in l. in lege Aquilia, ſi deletum. ff. ad leg. Aquil. Alex. conſi. xxxvij. vol. iiij.

d POMA. ¶ Item. Vide Ro. conſi. clvij. Bar. conſi. cxciij. incip. factũ ſic ſe habet. Alex. conſil. iiij. inci. videretur. ij. volu. ⁊ conſil. xxxvij. volu. iij.

e P.PAV.P. ¶ Item quero. Vide omnino Pau. conſil. lxxxiiij. vbi dicit iſtud nõ procedere in dote, vide Fel. in c. ſi cautio. verſ. fallit tertio. de fide inſtr. Item ad illud qđ dixi in fauore dotis, vide Iaſ. in l. ex his verbis. C. de teſt. mili. Contrarium vide omnino per Bal. in trac. dotis, in ſexta parte, in lxxviij. ſpeciali.

f ¶ Semiplenam. Adde quod fallit fauore dotis, quia tunc plenam probationem facit, vt conſuluit Bart. conſi. incipiente, factum ſic ſe habet, Titius, ⁊ Paul. de Caſtr. conſil. lxxxviij. incipiente, de viris de Benalijs.

g POMA. ¶ Adulterijs. Vide Alex. conſil. xxxvij. vol. iij. Alex. cliij. incip. prima conſideratione. Ro. conſi. cccv. ad fin.

h ¶ Notarij. Adde qđ Ro. conſi. clxv. dicit, ꝙ liber notarij repertus in archiuo publico, abſqꝫ die ⁊ cõſule plene probat de inſtrumentis ibi ſcriptis. Quid autem ſi ex forma ſtatuti requirãtur duo notarij ad conficienda inſtrumenta, ⁊ non interuenit niſi vnus, an faciat aliquam fidem? vide Bald. conſil. ccc. ꝙ non. Et an inſtrumentum confectum in loco prohibito, faciat fidem in loco conceſſo, vide Bald. conſi. ccclxxix. incip. inſtrumentum factum. primo lib. Et dictis Bar. hic adde eundem Bar. ⁊ Ang. in l. Lucius. ff. de teſta. ⁊ Bar. in l. fideicommiſſa. §. j. ff. de leg. iij. Cano. in c. cum P. tabellio. extra de fide inſtr. Ioan. And. in addit. Spe. in ti. de fide. §. refert. verſ. ⁊ no. quod tabellio. ⁊ Bald. poſt Cy. in l. contractus. C. de fide inſtrument.

i POMA. ¶ Inſtrumento. Vide Alex. conſi. lix. vol. ij. in fin.

k ¶ Pape. Adde Ang. conſil. cclxxiiij. vbi plene.

l ¶ Fuga. Adde limitanda dicta Bart. vt per eundem in l. j. ff. de bo. eo. ⁊ de materia late per Ioan. And. in addit. ad Spe. in tit. de preſumptio. ⁊ aliquid per Alex. hic. Cui adde Bald. conſilio cxiij. ⁊ ccxxx. lib. j.

* CLAVD. ¶ Inſiſto. Adde ꝙ ⁊ aliud operatur, ſ. ꝙ vbi erit qs de delicto accuſatus, remittetur, mediãte cautione: nec amplius admittitur cauendo, ſed detinebitur: gloſſ. eſt notab. quam ibi ponderant Bald. ⁊ Roma. in l. lege Cornelia. ff. ad Sylla. facit mentionem Alex. in l. ſi pecuniam. ff. de condict. cau. da.

n POMA. ¶ Tertium. Vide Alex. conſil. xv. ⁊ cõſi. xviij. ⁊ conſi. clxxxiij. vol. j. Et vnum verbum Fel. in cap. licet cauſam de probationib. Barbati. conſil. iiij. vol. ij. Imol. conſil. cxxxiij. Card. conſil. cxij. Cuma. ſequitur conſi. lv. Alexan. conſi. lxvi. vo. j. ⁊ cõſil. lxxviij. in prin. eo. vol. ⁊ conſi. j. vol. v. vbi ponit de teſte conſanguineo. Felyn. in c. preterea. de teſt. cogen. Vide Fel. vbi dicit, qđ aduerſũ teſtis ſe corrigentis non poteſt tale iuramentũ deferri.

u ¶ Conſanguineus. Adde Ant. de Bu. in c. ſi. extra eo. Bar. in l. qui teſt. ff. de teſt, ⁊ in l. parentes. ꝑ doc. C. de teſt. Pet. de Anch. conſil. ccvij. ad corro. Et plures caſus in quibus vnus teſtis, facit plenam ꝓbationem vide per Spe. in ti. de teſte. §. reſtat. verſ. hoc tamen fallit, ⁊ per vnum teſtem de viſu, ⁊ plures de fama, probatur violentia, vt voluit Bal. conſil. xlix. lib. iiij.

o ¶ Amicus. Adde tu quãdo amicus poſſit eſſe teſtis ꝓ amico. ⁊ vide gl. no. in auth. de mona. in §. cogitandũ. in ver. teſtes, in fi. no. Cy. ⁊ Pet. in l. eos. C. de teſt. ⁊ Bal. in l. data opera. C. qui ac. Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de teſt. §. j. circa prin. ⁊ no. Cano. in c. quoties. de teſt. Non tñ intelligas hoc de teſte inſtrumẽtario, ꝑ id qđ habetur in l. ſciendũ. ff. de vſur. ⁊ per Bal. in l. ſcripturas. C. qui po. in pig. hab. ⁊ vide ꝑ Alex. in cõſi. cliiij. in v. vol. Et aduerte, quia amicitia non reddit omnino teſtẽ inhabilẽ, ⁊ hoc relinquitur iudicis arbitrio. Ita Bal. in l. eos. C. de appel. ꝑ tex. in d. l. ſciendum. ff. de vſur. ⁊ tenet Abb. in d. c. quoties. de teſt. facit qđ dicit Iac. But. in l. iij. in prin. ff. de teſt. vbi qđ licet duo teſtes magna amicitia cõiuncti non probarent plene, tamen tres probarent, quia numerus ſupplet defectũ, vt l. iij. § eiuſdẽ. ⁊ in l. ob carmẽ. §. fi. ff. de teſt. Nec eſt veriſimile qđ teſtis ꝓ amico falſum dicat, cũ precioſior ſit anima quam corpus. c. cũ infirmitas. de peni. ⁊ remiſ. l. ſancimus. C. de ſacroſ. eccl. Et vide Ab. ⁊ Mod. in d. c. quoties. Ale. in cõſi. lxxxviij. in v. lib. Et de materia plene etiam ꝑ Barb. in conſi. iij. in j. vol. vbi qđ amicus poteſt teſtificari, ſed diminuit de fide. ⁊ vide eundem in conſil. xix. ⁊ in conſi. xxix. in ij. vol. Et vide etiã Alex. in cõſi. l. in v. vol. An autem amicus ſit idoneus teſtis ꝓ amico, vide Alex. cõſi. lxxviij. vo. j. Et quid de affine ⁊ conſanguineo, vide etiam eũ, conſil. cxxxiij. eo. vol. ⁊ conſi. cxxxvj. eo. vol. ⁊ Are. lxj. Vide Ancha. cõſi. ccxlvj. Et de affine, vide Alex. cõſ. xlv. vo. ij. ⁊ cxxij. eo. vo. Et ibi ponit quid ſi cũ tali eſſet alius teſtis, an tunc deferretur tale iuramentũ. Et quid ſi foret a partibus remiſſa talis exceptio. Et vide Alex. cõſi. xxxiiij. vo. iij. vbi ponit quando eſt probatũ per plures teſtes ſed inter ſe contrarios. ⁊ lxxxix. vol. iij. vbi ponit, que requirantur ad hoc vt vnus teſtis in ciuilibus faciat ſemiplenam probationem, Et pulchre etiam per eam. l. maritus. in apoſt. ff. de queſtio. Ex cuius dictis colligi licet, ꝙ ex minimo debilitatur hec ſemiplena fides quam facit vnus teſtis. Et vide Bald. conſi. cclxix. in prima parte, vbi tenet hoc, ⁊ multipliciter declarat hanc legem.

* CLAV. ¶ Intellige. Et ideo poteſt inferri ſecunda limitatio, vt procedat, quando eſſet vnicus teſtis: ſed ſi eſſent plures, ⁊ variarent in ſubſtantialibus vnus detrahit alteri, ⁊ tunc nullus dicitur ſemiplene probaſſe, de hoc vt poſſit iuramentum deferri. ita ſingulariter Bald. in l. de quibus. ff. de legib. ⁊ in rub. de controuer. inueſtit. in c. bone. j. de elect. Card. Zab. conſil. clvj. Alex. conſil. cxxviij. vol. ij. ⁊ conſil. xj. vol. iiij.

p POMA. ¶ Qđ nõ. Vide Are. cõſ. xiij. in iij. dubio. ⁊ lxxxij. ⁊ cxxij.

q POMA. ¶ Aduerte. Aduerte tamen ꝙ in defectum huius ſemiplene probationis, non defertur iuramentum. Adde tamen quod hoc caſu defertur iuramentum in ſupplementum, ſecundũ Bald. d. l. ij. ⁊ Alex. ſequitur ibi, C. de bo. poſ. ſecundum tab. ad hoc vt excludatur veniens ab inteſt.

r POMA. ¶ Quero. Vide Alex. conſi. lxix. vo. ij. ⁊ Cepo. caute. ſua cclxvij. inci. aliquis mutuauit. ⁊ quid iuris eſſet, ſi non redderet cauſam, vide addita ad Pan. in c. cum cauſam. in addi. incip. fruſtra. de teſti. Pau. de Caſt. conſ. ccc.j. Pan. c. cum Ioannes. verſic. item no. de fid. inſtr.

s ¶ Teſtis deficiat. Adde quod hoc ſequitur Ant. de But. in c. ſi. extra eo. vt hic per Alex. Cui adde Bald. conſil. lxxiij. lib. iiij. ⁊ quod voluit Ange. conſil. iij. vbi dicit, quod ſi vnus teſtis plene probat maleficium, alter vero non deponat de maleficio, ſed de tempore, ⁊ deponat de credulitate, quod tunc non probat, quia perinde eſt, ac ſi diceret, non recordor.

t POMA. ¶ Quid. Vide Alex. conſi. xlv. j. volu. ⁊ conſil. lxix. ij. volu. Feli. c. cum cauſam. verſi. ſecunda concluſio. de teſti. Et Alexan. d. l. hac conſultiſſima. §. ſi quis autem. Facit quod no. Lancel. l. ſi. in fi. C. de eden. Imo. c. cum clamor. de teſtibus.

v ¶ Examinantis. Adde quod Bal. conſi. xlij v lib. conſuluit, qđ ſtante ſtatuto quod dictum teſtis examinati abſque preſentia iudicis, non valeat, quod ſi de conſenſu partium iudex committat examinationem, dictum teſtis facit fidem.

x POMA. ¶ Teſtium. Aduerte tñ, qđ licet regulariter teſtis ſine iuramento non probet, ꝙ quñ probationes eſſent hinc inde pares, ꝙ iudex debet pro eo ſententiam ferre, qui vltra aduerſariũ haberet pro ſe vnum teſtem non iuratũ. Ita dicit Alex. cõſ. cxij. incip. in cauſa ⁊ lite, ad finem, in iiij. vol. Feli. c. de teſtibus. extra de teſti. ⁊ ponit d. l. ſolam. C. de teſt. Alex. l. milites. de teſt. mil.

y POMA. ¶ Dicimus. Vide Feli. c. quoniam contra falſam. verſicu. quarta concluſio. de probat. ⁊ Alex. conſi. lxxix. vol. j.

z POMA. ¶ Quero. Contra iſtam deciſ. licet magis communiter ab omnibus teneatur, tenuit Aret. in ca. cauſam que. ⁊ ſeq. ⁊ conſi. clxiiij. incipi. ſicut Io. in apocha. ⁊ eodem modo text. in l. ſed ⁊ ſi. ff. eo. Vide Feli. c. quãuis. de re iudi. ⁊ Are. conſi. xv. vbi tenet cum Bar. vide Alex. conſi. clv. volum. ij. ⁊ conſ. cxxviij. vol. eo. ⁊ Bal. conſil. cccclxxxiiij. in v. parte.

a ¶ Quod. Adde Ang. in l. ij. C. eo. Anto. de Butr. ⁊ Panor. in c. ſi. extra eo. ⁊ Ant. de But. in c. quamuis. de re iud.

b ¶ Dixi plene. Adde quod idem tenet Bal. conſi. cclxxviij. inci. principalis cura. primo lib.

c POMA. ¶ Premiſſis. Vide in iſta materia, an due ſemiplene probationes, faciant vnam plenã. Alex. conſ. xj. inci. cenſeo reuocari in dubium. in iiij. vo. ⁊ conſi. xxj. inci. repetito in cauſa militie. in iiij. vo. ⁊ conſi. xix. vo. eo. cõſi. cxxviij. vol. ij. ⁊ cõſi. lxxxij. eo. vo. Pan. conſi. xvi. in fi. j. vol. Ro. conſi. viij. Feli. in c. cum cauſam. de proba. ⁊ c. veniens. vlt. col. de teſti. ⁊ in c. tertio loco. Cepo. cõſi. xxxij. Barb. cõſi. vi. vol. j. Ro. conſi. xci. in vlt. col. in conſil. cxxvij. Imo. conſi. xcij. ⁊ conſi. cxxxviij. ⁊ adde ad Ana. conſi. lv. Alex. cõſil. liij. in fi. j. vol. Aret. conſi. xlij in conſil. lxv. Anch. conſil. ccxlvj. Alex. conſil. xxiiij. col. fi. ij. vol. vbi dicit, quid in criminalibus. ⁊ cxxviij. col. fi. eo. vbi dicit, ꝙ duo teſtes ſingulares, ⁊ imperfecti, non iungunt ad faciẽdam plenam, vel ſemiplenam probationem.

d ¶ Semiplene. Adde Spe. in ti. de no. cri. § fama. verſic. fama. Glo. in l. ij. in prin. in verbo, legi. ff. de excu. tut. Bald. in l. j. §. idẽ Corne. ff. de queſtio. in l. ij. C. quor. ap. non reci. ⁊ in auth. rogati. C. de teſt. ⁊ in l. vnica. C. de confeſ. ⁊ in l. ex cautione. C. de non nume. pecu. ⁊ in l. ſi quis ex argentarijs. §. j. ff. de eden. per Bald. conſil.

ccxcij.lib.Alex.conſil.ix.⁊ lxv.ij.lib.⁊ conſi.xxj.lib.iiij.

e ¶ Et confeſſio. Adde tu, quod confeſſio nõ poteſt probari per teſtes ſingulares.ſ.quando vnus deponet de vna, alius de alia, quia tunc non iunguntur iſti teſtes, vt plene probent. Iſtam cõcluſionem ita decidit Ant.de But.in c.ex quadam.de teſtib. Et idem videtur velle, licet ita non clare, Abb.in c.cum cauſam.de probatio.dum dicit, quod teſtes ſingulares non debent coniungi ad probationem integrandam. ⁊ eſt de mente Cy. in l.ij.C.que ſit longa conſuet.dum dicit, an conſuetudo probetur per teſtes ſingulares, ⁊ ponit Alex.in conſi.xxxvj.v.vo. Et adde, ꝙ ad hoc vt confeſſio facta abſente parte, faciat ſemiplenam probationẽ, oportet quod ꝓbetur per duos teſtes, vt eſt de mente Bar.hic, ⁊ no.in d.c.fi.de ſucceſ.ab inteſt. Et dixit Alex.in d.conſi.xxxvj. ⁊ in conſi.xxxix.in v.vol. Pro quo adde gl.⁊ Card.in l.fi.C.fami.ercif.⁊ quod no.Ang.in l.debitoris.ſ.de iud.quinimo talis confeſſio facta parte abſente, probata per vnum teſtem non facit indicium, per id quod habetur in l.fi.ſ.de interrog.act.iũctis no.per Bar.poſt gloſſ.in d.l.fi.C.fami.ercif.⁊ Ang. in l.fi.in prin.ſ.quod metus cauſa.⁊ Inno.in c.ſicut.el j.extra de ſimo. Et ponit Alex.in conſi.cxxiij.v.vol.⁊ aduerte, quia concluſio Bar.hic.ſ.quod confeſſio abſente parte facta per duos teſtes, faciat ſemiplenam probationem, non videtur probari in d.c.fin.de ſucceſ.ab inteſta.quia ibi confeſſio facta fuit parte preſente, que tamen ibi non faciebat plenam probationem, quia verba fuerunt incidenter, ⁊ enuntiatiue prolata, vt ibi declarat Abbas, ⁊ plenius Sal.hic, ⁊ in l.in bone fidei.C.de reb.cre. vbi tenet contra Bar.hic.ſ.quod non faciat ſemiplenam probationem, ſed aliquale indicium.⁊ Ro.hic ⁊ refert Alex.in conſi.clij.in v.vol.tamen idem Ale.in conſi.cl.eo.vo.tenet opi.Bar.per no.in c.ſi cautio.de fide inſtr.⁊ in c.ex parte.de confeſ.

f POMA. ¶ Caſus eſt. Vide Alex.conſi.cxv.iiij.vo.⁊ conſi.cxvij.eo.vo.⁊ Imo.conſi.xxxv.⁊ xcij.⁊ Card.ix.col.fi.⁊ Alex.lxviij.volu.iiij. vbi loquitur in duabus cõfeſſionibus probatis per teſtes ſingulares, in conſi.xxxix.eod.vo.vbi ponit, quid requiratur ad hoc vt confeſſio facta parte abſente, faciat ſemiplenam probationem.⁊ conſil.xx.vol.iiij.⁊ lxxxij.eod.⁊ conſil.xiij.col.fin.volu.j.⁊ conſil.xxiiij.vol.ij.

g POMA. ¶ Quero quid. Vide ad hec Alex.cõſi.xviij.in fi.vol.j. vbi ponit, quid iuris quando duo teſtes ab eadem parte ꝓducti forent contrarij, videlicet an iure poſſit iuramentum deferri.

h POMA. ¶ Probationes. Vide Alex.conſil.cxv.in iiij.vol.et conſi.cxvij eo.volu. Imo.conſ.xxxv.⁊ conſi.xcij. Cardi.conſil.ix.in vlti.col. Vide Alex.cõſil.cxxxiiij.in ij.vol. Vide que poſui ad Bar.in l.j.in prin.in verſi.vlterius.ſ.de vent.inſpi. Panor.in c.in noſtra.ver.quandoque vnus, ⁊c.extra de teſtibus.⁊ Iaſon in l.non hoc.C.vnde legi.

i ¶ Remanet valida. Adde tu Anto.de But.in c.vt noſtrum.in ſecundo no.de off.archi. Bar.in l.j.ſ.de vent.inſpi.⁊ Alexan.de Imo.in conſil.cxxxiiij. in ij.volu. ⁊ Mod.ſ. Phil. Dec.c.in preſentia.de proba.quos vide.

k ¶ Quandoque. Vide Alex.conſil.cxxxiiij.in ij.vol.verſic. viſo conſil.aliquid per Roma.conſil.xcj.

l ¶ Locum. Adde ꝙ in probãda conſuetudine, non defertur hoc iuramentum. Ita Bal.in l.de quibus.ſ.de legib.⁊ refert ⁊ ſequitur Alex.conſi.cxxxvj.verſi.nec eſt locus.in primo vol.

m POMA. ¶ Item an. Vide Alex.conſi.cxliij.vol.j. Bald.conſi.cxxiij.in ſecunda parte, ⁊ precedenti. Et vide ad hec Alex.conſi.lxix.col.fin.ij.vol, vbi videtur ſentire contrarium, quod ſi adeſſet ſtatutum quod poſſet, ⁊c.

n POMA. ¶ Magnis. Facit bene glo.in l.aduocati.in verbo, vitã.C.de aduo.diuer.iud.⁊ tex.in c.j.§.illũ.de reſti.ſpo.in vj.⁊ quod no.Bar.in l.iij in prin.ſ.de teſti.⁊ illud vulgatum, qđ facultates dicũtur ſecundus hominum ſanguis. Et ad hec vide Alex.cõſi.cxvij.vol ij.⁊ conſi.xlij.ad fi.in iij.vol ⁊ conſi.cix.in vlti.col.in iiij.vol.Barb.conſi.primo.in j.vol.⁊ in ſimili, conſi.xliij.⁊ xix.primo vol.⁊ conſi.liij.alias.xxxiiij.j.vol.⁊ conſi.iij.in ij.vol.⁊ conſ.xviij.ij.vol.in xvj.vol.ij.⁊ Rom.conſi.lxxvj.in iiij.dubio, Imol.conſil.cxlviij. Alex. in materia conſi.xcj.incip. in cauſa ⁊ lite.in v.vol.⁊ Alex.conſi.lxxvj.vo.j.⁊ lxxiiij.col.j.in fi.j.vol.⁊ pulchre Alex.ꝯſ.cxxxvj.eod.vo.vbi tenet, qđ in probanda conſuetudine nõ defert iuramẽtũ ⁊c.⁊ Aret.ꝯſi.lxxj. Feli.in c.iij.de off.dele.⁊ ibi Barb.⁊ in c.prudentiã.§.adijcimus.eo.ti.⁊ Alex.cõſ.lxviij.in fi.vol.iij. vbi ſequit Bar.⁊ ſentit valere ſtatutum qđ a tanta ſumma ſupra non deferatur iuramentum, vide ad hoc ſcribentes in l.tertia ſupra eod.vbi ponunt quid iuris in his cauſis, in quibus regulariter non defertur iuramentum in ſupplementum probationis, quando aliquid adeſſet, quod faceret vltra ſemiplenam probationem: ⁊ omnino Socinus conſil.ſuo clv.⁊ Fulg.conſi.clxxij.et ibi ponit aliquid, cui magis ſit deferendum iuramẽtum reo, vel actori, ⁊ an cauſa trecentorum ducatorum dicatur magna. Et vide vnum verbum per Barb.conſil.xxxvij.vol.iij.⁊ Card.conſi.cxlj.col.fi.⁊ Alex.conſi.xxix.vol.v.vbi ponit, que dicantur cauſe magne, ⁊ dicit tandem relinqui arbitrio iudicis.

o ¶ Magne. Adde tu Alex.in conſi.xxxix.in fi.in v.vo.⁊ Specu.tit.de iuramen.dela.§.j.circa medium.

* CLAVD. ¶ Item propter. Vide circa hoc Canoniſt.in c.fi.de ſucceſ.ab inteſt.

* CLAV. ¶ Procurato. Aliã limitationẽ vide ꝑ Alex.cõſi.cc vol.ij.⁊ ibi ponit de eo, quod Bart.hic dicit, qđ teſtis debet eſſe omni exceptione maior vide eundẽ Alex. conſi.cccxviij.vol.j fin.vbi ponit, quando eſt pluſquam ſemiplene probatum.

p ¶ Pro ſeipſo. Vide Ro.conſi.ccxc.verſ.nec refragatur. Imo.conſi.cxlviij.⁊ Alex.conſi.lxix.in fi.volum.ij.⁊ conſi.cxxviij eod.⁊ lxxj.vo.iij.vbi ponit, an poſſit deferri heredi defuncti vel ei qui habet notitiam rei per formam, vel confeſſionẽ partis, vel quando iuramentũ petetur ſuper eo quod non eſt veriſimile ⁊ cxcix. volu.v.vbi loquitur in herede, ⁊ filia defuncti. Et ſ.ad reprimendam.col.j.ad fi.de offi.ordi.

q ¶ Vilis. Adde qđ per hoc verificatur illud, qđ dicitur l.bone fidei.in viij.q.C.eo.vbi voluit qđ feneratori nõ deferatur iuramentum, qꝛ cõſtat feneratores reddi infames.l.improbum bus cau.inf.irro.⁊ cũ deciſi. Cy.concordat Bal.in l.qui re.C.de eden.vbi dicit quod Iudeo nõ defertur iuramentum in defectum ſemiplene probationis. Et quod dictum eſt de feneratore, dicit Alexand.ꝙ illud ſequuntur doc.in c.fi.extra eo ⁊ quando ſit deferendum iuramẽtum, in defectum probationis, tam actori quam reo, vide Ang.conſi.cclxj.⁊ ccxxxvj.

r POMA. ¶ Idẽ. Vide Pau.de ca.in l.ij.in fi.C.de bo.poſ.ſecun.tab.⁊ hic vide Fel.in c.in noſtra.de teſt.⁊ in c.cum in tua.eo.tit.⁊ in c.veniens.⁊ in c.preterea.eo.ti. Barb.conſil.xxxij.vol.j.

* CLAV. ¶ Sed ſi omnia iſta. Nũquid aũt heredi deferatur tale iuramentum, vide eũdem Alex.in l.fi.§.fi.ſ.ne quis cum verſi. vſqꝫ ad quod tempus, quem ſequitur L.Ro.conſi.cclv.ad fin.

s POMA. ¶ Vtrũ. Adde vnũ ſingulare, qđ ſufficiat hec petitio ab initio facta per clauſulã, veto ius, ⁊ iuſtitiã miniſtrari. Alex.conſ.xcij.in j.col.in v.vol. Nota neceſſe eſt vt iudex deferat iſtud iuſm quod petatur a parte. Idem tenet Anto.de Butr.in c.fi. in vlt.col.extra eo ti.doc.⁊ preſertim Sal.in l.in bone fidei.C.in vlt.col.quanqꝫ contrariũ teneat Abb.in d.c.fi.§ ſane.⁊ ſequitur Alex.nihil mentionem faciens de predictis in conſi.liij.incip.in cauſa vertẽte inter Michaelẽ.in vlt.col. Teneas cũ Bar.⁊ doc. vt ſcilicet quanquã iudex neceſſitetur iuramentũ deferre, intelligatur tñ ſi a parte petatur, alias non valeret iuramentum nec iuranti prodeſſet, ⁊ hoc multis modis probo, ⁊ primo quia ſi ſtatuto ꝙ capitaneus teneatur ferre ſententiã ad conſilium ſapientis, intelligitur ſcilicet ſi a parte petat.per reg l.iiij.§.hoc aũt iudiciũ.hic alle.⁊ l.iam tamen.§.j.ſ.iudi.ſol. Alias, ſi a parte non peteret, ⁊ ferret ſñiam capitaneus, valet ipſa ſententia, non obſtãte ſtatuto. Gl.eſt in c.fi.de reſcr.⁊ ibi no.doc.⁊ tenet Ant.de Bu.in c.pe.de iud. Alex.cõſi.cclxiiij.in c.viſo proceſſu vtriuſque cauſe.in vl.col. Secũdo facit quia ſtãte ſtatuto, ꝙ Poteſtas teneatur cõpellere agnatos ad compromiſſum, intelligitur ſi ab aliqua parte petatur, per notata in d.c.fi.de reſcri. Et ita tenet expreſſe Ant.de But.i c.venerabilis.de iudic.⁊ ſequitur Alex.in cõſi.lxxij.inci.in cauſa vertẽte inter Pe. Tertio facit tex.notabilis in l.peto.§.fi.ſ.de leg.ij.in ver.ꝙ ſi cautio nõ fuerit deſiderata.⁊ qđ ꝯt Pau.de ca.illũ tex.inducẽdo ad fi.ad ſtatutũ Padue, de quo dic vt ibi ꝑ eũ ⁊ deciſionẽ eius ibi ſequit ſimpliciter Alex.cõſi.cccccclxxvj.inci. viſis narratis in themate.circa prin. Quarto facit tex.not.in l.debitoribꝰ.in prin.in verbo, petere.ſ.de re iu.⁊ quod per illũ tex.no.Ang. Et Alex.de termino quatuor menſiũ dato ꝯdẽnato, ⁊c. Quinto facit quod decidit B in conſ.cxl.inci.quidã Mattheus. Sexto facit quod notat Bar.⁊ Ab.in c.pe.de iu. Pau.de ca.in l.properandũ.⁊ ibidẽ Alex. de iud. ꝙ ſtãte ſtatuto quod iudex debeat terminare cauſam Septimo facit tex.in l. Iul.§.offerri pretiũ.ſ.de act.em.cũ declaratione Bal.ad illũ tex.in l.ij.C.de his que ſub modo.⁊ in liceat tertio prono. Octauo facit text.in l.j.§.fi.ſ.de iur quãuis tempus ad deliberandum ſit arbitrariũ, tñ de Vltimo facit gl.c.cupiẽtes.in §.quod ſi per viginti.in tempſerint.de ele.in vj.⁊ tex.in l.ſi quis.in verbo, interpe ſ.de col.bo.⁊ in l.ij.§.ꝙ ait pretor.ſ.quo.leg.⁊ in l.j.in verbo exigit.ſ.vt leg.no.ca.⁊ vide Areti in c.j.de iudic.

t POMA. ¶ Ad qđ. Vide Ro.conſ.cclv.in fi. Aret.in c.j.de ⁊ Alex.ꝯſ.cxxij.co.fi.ij.vol. vbi dicit talẽ delationẽ iuramẽti fiendã parte citata, ⁊ ibi ẽt ponit, an ꝯdẽnatꝰ ꝑpter talẽ delationẽ ſit in expẽſis ꝯdẽnandus. Et qđ requiratur partis citatio in delatione talis iuramẽti, vide ẽt Bal.ꝯſi.cxxxv.in j.par.⁊ Socin. conſi.clv.vbi dicit quod requiritur cauſe cognitio, ⁊ qualis,

v ¶ Cõſuetudo. Adde Bal.idẽ tenentẽ eius conſi.ccxij.in fi.

LEX XXXII.

1 ☞ Tutor non poteſt promittere in inſtrumento, ſtare ſimplici verbo aduerſarij de expenſis ⁊ de damno.

Iuriſiurandi. Querit gloſ. an hoc poſ-
ſit facere cum tutore. Et
reſpondet quod non, quia habet in ſe ſpeciem donatio-
nis. qđ no. † Et ſic eſt caſus ꝙ ſi tutor in inſtrumento
1 promitteret de quantitate damni ⁊ expenſarum ſtare ſimplici
a verbo aduerſarij, non valeret.ª De alijs ita promittentibus, te-
tigi in l. iuſiurandum. in prin. ſ. eod.

ADDITIO.

a ¶ Valeret. Adde qđ voluit Ang. in l. Imperatores. ſ. de pac. vbi dicit qđ tutor non pōt compromittere cauſam pupilli in arbitratorem cum poteſtate iudicandi de iure ⁊ de facto. De quo vltra Alexan. vide Bal. conſi. cccxc. ⁊ ccxxvij. ij. lib. Inquantum etiam tangit, an pupillus poſſit facere pacem cum authoritate tutoris, adde quod Abb. conſi. lxxvj. lib. ij. conſuluit, quod abſqꝫ tutore pupillus iuramento obligatur ad obſeruandam pacem.

LEX XXXIII.

1 ☞ Iuramentum quando defertur ſimpliciter, intelligitur qđ iuretur per Deum.
2 Iurari hodie debet per ſancta Dei euangelia.
3 Teſtis, qui primo inualide depoſuit, poteſt iterato examinari, licet teſtificata didicita fuerint.

a **Qui perª ſalutem.** Si nō eſt legitime iuratū, iterū eſt iu-
1 randum. h. d. Ex hac l. colligitur ꝙ † qñ iuramentum
defertur ſimpliciter, intelligit ꝙ iuretur per Deum.
Per aliquā vero creaturā vel ſalutē creature nō poteſt iurari,
2 niſi ſic ſpecialiter deferatur, vt hic. Hodie† vero debemꝰ iurare
per ſancta Dei Euāgelia. ¶ Secundo no. qđ dixi in ſummario.
Opp. qđ iur̄m poſtea preſtitum non valet, vt ſ. eo. l. non erit, in
fi. Gl. dicit ibi, iurauit ex interuallo, cum iam delatio eſſet reuo-
cata. Certe vt ibi dixi, delatio habet in ſe conditionem tacitā ꝙ
ſtatim iuretur, ſeu acceptetur. Unde ſolue ꝙ hic iuramētū fuit
acceptatum ſtatim, ideo pōt ex interuallo iurari, ibi nō fuit acce-
ptatum. ⁊ ita tenebat Iac. But. ¶ Secūdo oppo. ⁊ videtur qđ
delatio referatur ad primū iuramentum. l. matrimonij. ĩ. qui ⁊ a
qui. ⁊ l. boues. §. hoc ſermone. ĩ. de verb. ſign. Gl. non ſoluit. Dic
ꝙ ibi matrimoniū ſecundum per primum redditur vilius. Que
ratio hic ceſſat. Uel melius, hic iurauit ex iure ſuo ſibi iā queſi-
to per acceptationem, ſed in l. contraria tractatur de iure de no-
uo querendo per matrimonium. Facit ad predicta l. hec condi-
3 tio. de cōd. ⁊ demon. Bal. inducit hanc l. in argumentū ad† que-
ſtionem de illis, quibꝰ eſt commiſſa electio Poteſtatis, qui pri-
b mo fecerunt electionē inualidam,ᵇ vt poſtea poſſint eligere. De
quo ꝑ Dy. ⁊ ibi dixi in l. ſerui electione. ĩ. de leg. j. ⁊ l. ij. de optio-
c ne leg. ⁊ per Cy. in l. fi. C. de cōtra. emp. Ultimoᶜ induco tibi hāc
4 legem ad q. de teſte, qui depoſuit, ita † qđ eius dictū nō valet, vt
poſſit iterū examinari, licet partes teſtificata didicerint: ſicut di-
cimus in ſententia, que non valet, vt poſſit iterum ſententiari, vt
C. de ſent. l. j. ⁊ de ſenten. ex breuic. reci. l. j. ⁊ de ſent. que ſine certa
quantitate profe. l. hec ſententia. habes glo. not. de hoc in c. cum
cauſam. in gl. fi. ſuper verbo, voluerint. per illū tex. in fi. de teſti.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Qui per. De hoc vide Alex. in l. iij. §. iurari. ſ. eo. ⁊ aliquid in epiſtola Iac. c. v. in glo. in verbo, ante omnia fratres mei nolite iurare.

b ¶ Inualidam. Adde vt pulchre per Ro. conſi. ccccxcij. in quantum Alex. poſt Bald. querit de compromiſſo, quod primo non habuit effectum, an de nouo debeat fieri? Dic quod ſic. ⁊ conſuluit Ro. conſi. cccciiij. ⁊ Bal. conſi. cccclxxxviij. li. iiij.

c POMA. ¶ Ultimo vide Alexan. conſi. ccv. in ij. volumine.

LEX XXXIIII.

1 ☞ Iuramentum poteſt deferri ſuper omni re.
2 Iuramentum quando defertur poteſt, peti tempus ad deliberandum.
3 Iuramentum de quo in hoc titulo, eſt iuramentum veritatis, non credulitatis.
4 Calumnie in iuramento poteſt peti tempus ad liberandum.
5 Ciuitatis defenſor poteſt iuramentum deferre.
6 Defenſor municipij quādo equiparetur tutori vel procuratori.
7 Procurator vel defenſor iuramentum deciſiuum ſubire non cogitur.
8 Procurator cogitur ſubire iuramentum in reſpondendo poſitionibus ⁊ interrogationibus.
9 Iuramentum calumnie hodie poteſt omitti, non remitti.
10 Iuratur hodie ſemel de calumnia in his, que emergunt poſt litem conteſtatam.
11 Iuramentum calumnie remittitur parenti ⁊ patrono.
12 Iudex format punctum, quando inter partes eſt diſcordia.
13 Turpibus in actionibus quando ille, cui defertur iuramētum, ſcit veritatem, tunc non poteſt illud referri.
14 Iuramentum quod ratione diuerſitatis perſonarum poteſt in aliam formam deferri, quam ſit delatum.

1 **Iuſiurandum.** De† omni re poteſt iuſ-
iurandum deferri, ⁊ il-
2 le, † cui defertur, ex cauſa poteſt petere tempus ad de-
3 liberandum. h. d. ¶ No. ꝙ iuramentū, de† quo tracta-
tur in hoc titu. eſt iuramētum veritatis, non credulitatis, vt hic
patet. licet enim quis putet quē deceſſiſſe, ⁊ ſic habet credulita-
tem ſuam, tamen non cogitur ad iurandum, donec certificetur de
* veritate.* Ex hoc patet, quod ſi minori detur curator ad litem,
⁊ curator petat ſibi iuramentum deferri in ſupplementum pro-
bationis, ⁊ curator velit iurare, quod credit illud, quod petit ꝓ
adulto ſuo fore debitum, non ſufficit: niſi iuret de veritate, ⁊ non
de credulitate, ita quod iuret re vera ita eſſe, non autem iurare
* credere ita eſſe.* Contra C. de iur. calum. l. ij. §. quod obſeruari.
vbi cogitur quis iurare de eo quod putat ⁊ credit. Dicit gl. ibi
loquitur de iuramento calūnie, hic de iuramento veritatis, ⁊ ve
4 rum dicit: tamen† etiam in iuramento calumnie poteſt quis pe-
tere tempus ad liberandum, vt no. in d. §. quod obſeruari. Ra-
tio, quia poteſt eſſe quod non habet credulitatem firmam, ſed ti-
tubat; nec inclinat animum ſuum magis ad credendum ſic, quā
nō: vt no. ĩ. de iuris ⁊ fa. igno. ſuper rub. ⁊ in l. de ſtatu. ĩ. de teſta.
⁊ probatur ſ. de intenro. act. l. qui interrogatur. iūctis no. ꝑ gl.
in l. j. in prin. in verbo, damni. eo. tit. ¶ Opp. de l. non erit. in fi. ſ.
eo. Sol. hic ſtatim acceptauit, vnde ex cauſa poteſt iurare ex in-
* teruallo, ibi non acceptauit ſtatim vt dixi ſ. l. proxima.* Nota
hic, quod dubitanti dāda eſt dilatio, vt certioretur, ſi factum ſit
antiquum, ſeu de remoto: quia memoria hominis eſt labilis, tex.
l. ſi arbiter. ff. de ꝓba. l. peregre. ff. de acq. poſſeſ. l. iij. §. ſi quid au-
tem. C. de vet. iure enuc. ſecus, ſi factum ſit recens, vel de proxi-
mo: niſi actus eſſet implicitus: quia tunc non eſt ſibi dādum ſpa-
tium. ar. ĩ. de carbo. edic. l. iij §. due autem. ⁊ ſ. de interro. actio. l.
qui interrogatur. vel niſi ſuccedat in ius alterius. ar. ĩ. de regul.
* iur. l. qui in alterius. ſecundum Iaco. Butr.*

5 **§. Defenſor.** Defenſor† ciuitatis poteſt deferre iu-
ramentū ſi ei eſt mādatū. h. d. ¶ Que-
a roª vtrum† defenſor municipij equiparetur tutori an procura-
6 tori? In gl. ſunt opi. Doc. dicūt, aut talis defenſor habet māda-
tum ab vniuerſitate, ⁊ tunc erit legitimus adminiſtrator, ⁊ equi-
parabitur tutori, quia adminiſtrationem gerit legitimam. l. j.
circa prin. ⁊ l. numerum. in prin. ⁊ §. defenſores. ĩ. de mu. ⁊ ho. Fa-
cit C. de tranſa. l. preſes. Aut habet mandatum ab his, qui regūt
Rempublicam, ⁊ tunc equiparabitur procuratori. l. item eorū.
* §. actor. ſ. ꝙ cuiuſque vniuer. no. quod ſatis placet.* Caue in hoc
propter d. l. preſes. ⁊ intelligit Ia. But. verum in principali ad
miniſtratore vt in cōſule: q̄r iſti ſimiles ſunt tutori, vt ibi. Qui-
dam iſtud improbant ſcilicet quod iſti non equiparētur tutori.
ratio quia maiorem poteſtatem habet tutor, quā hic defenſor.
ĩ. quod vi aut clam. l. iij. Aut habet mandatū ab alijs, qui regūt
republicam puta a conſulibus, ⁊ tūc equiparatur procuratori,
vt ſ. quod cuiuſque vniuer. no. l. item eorum. §. ſi actor. cum §. ſe-
quenti. ⁊ ideo hīs caſibus, quibus poteſt deferre iuramentum
* procurator, ⁊ iſte defenſor, vt ſ. not. l. iuſiurandum. §. fi.*

ADDITIO.

a POMA. ¶ Quero. Uide Bal. ⁊ Mod. ⁊ per Iaſ. in l. preſes. C. de tranſa. ⁊ Alex. conſil. xxij. in vlti. col. in primo vol.

§. Procurator. Procurator vel defenſor iurare
non cogitur. hoc dicit. ¶ Op-
7 pon. ſupra de proc. l. non ſolum. in princip. Sol. Quoddam† eſt
iuramentum deciſiuum totius litis, vel etiam partis, ⁊ hoc
ſubire non cogitur procurator vel defenſor, vt hic. Sed ſi non
8 eſſet deciſiuum iuramentum, † per quod reſpondetur poſitio-
nibus vel interrogationibus, in quibus licet procurator vel de-
fenſor neget, adhuc poteſt probari contrarium, ⁊ illud cogere-
tur ſubire ⁊ reſpondere. l. contraria. ¶ Oppo. quia ſecundum
hoc ſit deterior conditio actoris per aduentum procuratoris.
Contra l. ij. §. defendi. infra ex quibus cauſ. in poſſ. eatur. Sol.
non ſit deterior; quia ſi reus eſt abſens, vel cogeretur venire, vel
ad eum mittitur iuramentum. C. eodem. l. generaliter. §. his de
preſentibus.

§. Qui iuſiurandum. Iſtum §. legit gloſſ.
clare. Ex eo etiam col-
ligit tria notabilia. Primo quod iuramentum calumnie po-
teſt tacite remitti. de quo in l. ij. §. ſed quia. C. de iuramen. calum.
9 Dic, quod hodie poteſt omitti, † non remitti, vt extra, de iura.
calum. c. j. lib. vi. Secundo no. quod olim pluries iurabatur, ho-
10 die vero ſemel tantum. † Quod intelligo in his que emergunt

poſt li. conte. Nam tunc preſtatur vniuerſale iuramentum de calumnia.
In his vero que preceſſerunt ante litis conteſt. iura antiqua
remanent incorrecta. ¶ Tertio no. glo. ſuper verſi. ſe.

§. Hoc iuſiurandum. Iſte verſicu. allegatur pro §. dicit gloſ.
Iſte verſi. allegatur ad tria in gloſſ. ¶ Sed not. quod iuramentum
11 † calumnie remittitur parenti^a ⁊ patrono, quod ſecundum
a quoſdam hodie corrigitur. Tu dic quod non corrigitur, ſed lex
noua Codicis per iſtam determinatur. ¶ Quero, quid econuerſo,
ſi filius vel libertus defert patrono, an ei remittatur hoc iuſiurandum?
Certe ſic, ſecundum Gul. propter equalitatem ſeruandam.
vt l. ſi. C. de fruc. ⁊ lit. expen. ⁊ eſt tex. x. colla. de conſue.
rec. feu. c. j. §. ſacramentum. ⁊ §. in quibus.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Parenti. Fran. Cur. in l. j. C. de iura. calum.

§. Si de qualitate. Nota bonum caſum, quando eſt contentio inter partes
12 † de formatione puncti mittendi conſultori. Nam poteſt^a iudex
a dirimere contentionem, ⁊ ad ſuum ſenſum ⁊ libitum formare,^b
b vt hic, ⁊ j. ead. l. §. non ſemper. ⁊ j. de bo. auth. iudi. poſſi. l. in
vendi. §. ſi. ⁊ j. de vent. inſpi. l. j. §. ⁊ notandum. facit l. ij. C. de rela.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Poteſt. Adde xij. alios caſus, in quibus diſcordia
inter partes diſcernitur arbitrio iudicis^1, vt per Iaſon. in l. j. in
iij. nota. de iudi. vide Math. notabili. lxxiij. ⁊ Feli. in ca. cum te.
de re iudi.
b ¶ Formare. Adde Spe. in tit. de requi. conſi. §. j. verſi. ſcias igitur.
⁊ Bar. in l. duo. j. de re iu. ⁊ in l. j. j. de vent. inſpi. Bald. in l.
de die. ſupra, qui ſatiſdare cog.

a **§. Ait pretor.** Si is, cui defertur iuramentum,^a nō iurat nec refert, cogitur ſoluere, niſi
ex cauſa recuſet. h. d. vſque ad fi. ¶ Oppo. de l. Marcellus. j. re.
amo. So. dt gl. ſpeciale in illa actione ⁊ in omnibus turpib⁹, vt
13 ſi conuenti ſciant factum, non poſſint referre. Pe. dt quod† in actionibus
turpibus ſiue inhoneſtis, ſi ille, cui defertur ſciat veritatem
⁊ deferens pōt probabiliter ignorare, ꝙ tunc non pōt referri
iuramentū, vt ſi dico te ſubtraxiſſe vel amouiſſe clam, certe
tu ſcis veritatem, quia de facto tuo agitur ego deferēs ignoro,
merito mihi nō poteſt referri, vt d. l. Marcellus. Sed ſi vtercꝫ
ſcit eque veritatem, vt puta, agis iniuriarum de eo quod dicis
quod percuſſi te, ⁊ mihi defers iuramentum, certe ita ſcis tu veritatem
ſicut ego, tunc merito poteſt referri propter generalitatem
huius edicti. C. eo. l. delata. ita intelligatur, infra de iniur. l.
lex Cornelia. §. pe. In verſi. non ſemper. quero exemplum quando
diuerſitas rerū inducit diuerſitatem iuramenti? dic vt in gl.
14 ¶ Quero exemplum, quando diuerſitas† iuramenti inducitur
ex diuerſitate perſonarum. Glo. ponit in liberto ⁊ patrono. Tu
potes ponere exemplum in Chriſtiano ⁊ Iudeo. Nam Chriſtianus
debet deferre Iudeo iuramentum per Deum, vel per legē
b Moyſi. Iudeus^b poſſet deferre Chriſtiano iuramētum per ſancta
Dei Euangelia.

ADDITIONES.

a ¶ Ex cauſa. Adde quod per hoc ſumit argu. Bald. quod ſtante
ſtatuto, quod poſitioni ſimpliciter reſpondeatur, quod tamen
ex cauſa poteſt reſponſio modificari: ⁊ idem not. Bal. in l. j.
C. de edil. action.
b ¶ Iudeus. Plures formas deferendi iuramentum Iudeis, vide
per Spe. in ti. de iura. cal. §. j. verſi. ſed pone Iudeus.

1 ☞ Abſolui quando poſſit reus ab obſeruatione iudicij. ⁊ nu. 3.
2 Cautela vt condemnandus ex aliqua cauſa infamiam irrogante,
vt ſoluat ante condemnationem.

§. Cum res. In hoc §. docet Iuriſconſult⁹ practicā precedentē. Hoc, ꝙ dicit reum nolentē
iurare debere ꝯdemnari, declarabo in l. manifeſte. j. e. Hoc vero
qđ dt, reū iurantē vel ſoluentē abſolui. ⁊ glo. exponit ab obſeruatione
1 iudicij. qualiter debeat intelligi, dubitat. † Pro cuius declaratione
dic, ꝙ quandocꝫ ſuperuenit reo exceptio pendēte iudicio,
per quam tollit ius actori ipſo iure, vt ſi ſoluit:^a tūc debet
abſolui ab obſeruatione iudicij, a cauſa. n. iam eſt abſolutus propter^a
a ſolutionem. Et hoc eſt quod dr, omnia iudicia ſunt abſolutoria.
2 Inſtit. de per. ⁊ tē. act. in fi. Et hoc iam perſuaſi † cuidam
Poteſtati huius ciuitatis, qui tēpore ſyndicatus debebat cōdēnari
in parua quātitate, cū hic erat vnum ſtatutū, ꝙ quicunꝗ
cōdemnatus fuerit in offō ꝙ is geſſerit, nō poſſit hic iterum eſſe
rector ipſe, nec aliquis de eius domo, vt effugeret iſtam penam
b pſuaſi^b ꝙ ſolueret ante ſniam. ⁊ ita factū eſt. Itē ꝯſului in omnibus
actionib⁹ famoſis vt qs ſoluat, ⁊ ideo abſoluatur, qr ſoluit
⁊ ſi paratus eſſet qs ſoluere, nō cogeretur quis rūdere accuſationi
vel inquiſitioni, vt ſ. de pcu. l. ſi reus, q text. eſt no. ad hoc.
⁊ l. ſi debitor. J. de ſolu. Quādocꝫ ſupuenit reo aliqua exceptio, peremptoria pendente iudicio; que tamen actionem ipſo iure
non perimit, ⁊ tunc ſi quidem eſt de exceptionibus impedientibus
proceſſum, vt iuriſiurandi, tranſactionis, ⁊ rei iudicate, ſi
opponatur ad proceſſum, abſoluetur ab obſeruatione iudicij, vt
hic in ſi. facit. l. eleganter. §. ſi quis poſt. j. de condi. inde. Si vero
non opponatur ad proceſſum, ſed ad iniuriam cauſe, eſſet idem
qđ in alijs peremptorijs. Sed ſi eſſent de peremptorijs que non
impediunt proceſſum tunc reus debet abſolui a tota cauſa ⁊ ab
obſeruatione iudicij. C. ſenten. reſcindi non poſ. l. peremptorias.
ita loquitur totus tit. de re iud. prout loquitur de abſolutione.
Ita intelligebat Iac. But. qđ placet.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Propter. Vide Felin. l. cum te. in prima col. j. de re
iudic.
b ¶ Perſuaſi. Adde Bal. ⁊ Ang. in l. ſi reus paratus. ſ. de procura.
Bald. in l. ea que in fin. de condict. indebi. quam cautelam
quam ponit Barto. ⁊ Bald. in l. furti. §. qui alienis de his qui
not. infamia.

a
b **§. Tutor.** ^a Quando deficiunt probationes, tutor^b iuramentum deferre. h. d. in

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Tutor. Vide Alex. per Aret. in c. ij. col. j. de
b ¶ Tutor. Adde ꝙ Pau. de Caſt. hic dicit, ꝙ aduerſarius
poteſt recuſare iuramentum delatum a tutore, ex eo ꝙ pupillus
poſſit aduerſus illud reſtitui, quia non debet inſpici illud, quod
euenire poteſt de iure ſpeciali, alle. caſum in hac l. in verbo, audiendus.
Alexan. dicit bene facere. l. ergo. §. ſi is qui. j. de fidei.
com. liber.

§. Prodigus. Prodigus ⁊ furioſus non poſſunt iuſiurandū deferre. h. d. ¶ No. ꝙ ſacramentum
ſuccedit loco pacti, loco ſolutionis, ⁊ loco iudicij, cedit
etiam loco aliorum, vt hic in gloſſ. ⁊ plenius. C. eod. ⁊ l. generaliter.
in prin. Bart.

§. Qui non. Non cogitur quis iurare vbi nō poteſt conueniri. hoc dicit.

LEX XXXVI.

1 ☞ Iuramentum reſtringitur ad cauſam, ſuper qua iuratur, ⁊
vltra eam non extenditur.
2 Iuramentum habet vim ſolutionis quantum ad cauſam ſuper
qua iuratur, non quantum ad aliam.

a **Si actor.** ^a Iuramentum reſtringitur ad eam
1 † cauſam. ſ. ſuper qua iuratum eſt,
nec ad alia porrigitur. h. d. ¶ Oppo. de l. duobus. §.
exceptio. ſ. eod. Sol. concorda ꝙ hic ex alia cauſa agitur.
2 ¶ Secundo oppo. ꝙ iuramentum habet † vim ſolutionis.
l. duobus. §. j. ſ. eod. Vnde tollitur omnis obligatio. l. item illa.
§. ſi. de conſt. pecunia. ſol. verum eſt quantum ad eam cauſam ſuper
qua iuratur, non quantum ad aliam. qđ no. licet illa alia tolleretur
vera ſolutione facta ex vna cauſa, tamen hec ficta ſolutio
reſtringitur ad eam cauſam tantum, ſuper qua iuratū eſt. Iſta
ergo ficta ſolutio non egreditur cauſam, neque perſonam, vt no.
in d. l. duobus. §. j. ſ. eod.

ADDITIO.

a ¶ Si actor. Iuramentum ſtricte intelligitur, non tamen ꝙ poſito
vno ex correlatiuis, ponatur ⁊ aliud. l. ſi duo patroni. §. ſi
quis iurauerit. ſ. eod. tit.

LEX XXXVII.

1 ☞ Iuramentum deferens non poteſt penitere poſtquam alius
dicit ſe velle iurare.

Si non fuerit. Deferens qui non
rare de calūnia
ti ſimilis eſt. h. d. Dicit gloſſ. ꝙ illud quod
de iuramento calumnie hodie corrigitur
tantum defertur, nec in omni articulo iurat. Hoc intelligo ve-
rum quando iuramentum defertur poſt litis conteſta
preſtitum iuramentū calumnie. ſecus ſi ante, vt dixi. ſ. eo. l.
1 §. qui iuſiurandum. ¶ † No. ex iſta lege ꝙ ille, qui defert iura-
mentum, non poteſt penitere poſtquam aliud dicit ſe velle iura-
re. Hoc enim dicebat aduerſarius, volo iurare, ſi tu iuras de ca-
lumnia, certe ille, qui detulit, non poteſt dicere, nolo: dixi
non erit. §. ſi neque. ſ. eodem.

LEX XXXVIII.

1 ☞ Negationes due quando referuntur ad diuerſa, quod
faciant affirmationem.
2 Iuramenti delatio, poſtquam eſt acceptata, quod recuſari
poteſt.

3 Iuramenti delatio a parte facta, ⁊ a iudice approbata abſque cauſa non recuſatur.
4 Iuramentum ex quibus cauſis licite recuſari poteſt.
5 Iuramentum delatum ſuper re ſubiacente reſtitutioni quod licite recuſatur.
6 Iuramentum delatum reo, qui ideo defendit vt paret actionem de euictione: quod reus poſſit recuſare.
7 Reus qui recuſauit iuramentum, ſi moriatur antequam pronũtietur eum haberi pro confeſſo vel condemnato, quod eius heres non poterit condemnari ex iſta ficta confeſſione.

a * Manifeſte. a * Nota, ꝙ qui non vult iurare, nec iuramentum referre, habetur pro confeſſo, quod intellige vt ĩ. dicam. Iſta lex eſt bona. Quero circa iſtaꝫ legem de tali queſtione: Titius conuenit Caium in iudicio, petens ab eo decem, Caius negauit illa decem ſibi debere. Titius detulit ſacramentum Caio, vel ꝙ ſibi referret, iuxta id, quod dicit iſta lex. Caius dicit, quod non tenetur recipere, vel actori referre, ſed a petitione petit ſe abſolui ex eo, quia actore nõ probante, reus debet abſolui, vulg. l. qui accuſare. C. de edend. queritur quid iuris. Circa hoc quidam dicunt ſic: aut actor aſſumpſit in ſe onus probandi, puta qꝛ petit dilationem, ⁊ poſtea de probatione deſperans vult ſacramentũ dare reo, quod iuret, vel ſibi referat. ⁊ iſto caſu nõ tenetur iurare nec referre: ſed actore non probante, abſolui debet: de hoc habetur caſus C. de re. cred. l. ſi quis iuſiurandum. ſi bene inſpiciatur, aut actor antequam in ſe ſuſciperet onus probandi, detulit ſacramentum, vel petijt quod ſibi referretur: ⁊ hoc caſu tenetur reus vel iurare, vel referre. vt iſta lege patet. Nec obſtat iſta l. ad primum caſum, vt dictũ eſt, quod non tenetur iurare, nec referre: qꝛ verũ eſt, vbi ille, cui defertur iuramentum habet iuſtã cauſam non iurãdi, nec referendi vt eſt quando actor in ſe aſſumpſit onus probandi: quia tunc iudex audire non debet talem, ad talem variationem venientem. vt dicit tex. in d. l. ſi quis. ⁊ in hoc omnes doctores concordant. Quia vbi ſubeſt iuſta cauſa, quod ille, cui delatum eſt, non iuret, vt qꝛ heres, ⁊ ſic probabiliter poteſt factuꝫ ignorare. vt ĩ. de regu. iur. l. qui in alterius. ⁊ ĩ. ꝓ ſuo. l. fi. in fin. melius probatur in l. Marcellus. §. fi. verſ. ⁊ idcirco. ĩ. re. amo. ⁊ habet iuſtam cauſam, vt aduerſario non referat: vt qꝛ conſueuit deierare, ⁊ tunc ſicut nec iurare tenetur, ita nec compellitur referre. Sic debet intelligi hec lex ⁊ d. l. generaliter §. j. C. de iureiurã. Alias autem vbi non habet iuſtam cauſam compellitur etiam hodie iurare vel referre. vt hac lege pro quo l. iuſiurandum ⁊ ad pecunias. circa princ. verſi. quid tamen. s̄. eo. tit. ⁊ per l. iſtam videtur decidi id, quod quotidie eſt in iudicijs, actor citat reum, a quo petit centum, non poteſt hoc probare, ſed dicit in prima dieta, domine iudex, ego non poſſum intentionem meã probare, niſi ꝑ rei cõfeſſionẽ, ⁊ ideo requiro, qđ det mihi ſacramentum, aut ego refero ſibi: certe actor, bene dicit, quod debet reus iurare, vel referre iuramentum. Et ſi dicas, quod imo reus debet abſolui. vt C. de eden. l. qui accuſare dic, qđ aut actor petit in principio litis, hoc eſt, ante litem cõteſtatam, quod reus iuret, vel quod ſibi referat: ⁊ tũc loquitur iſta lex manifeſte. aut actor hoc petit poſt litem cõteſtatam, ⁊ ita poſtquam aſſumpſit in ſe onus probandi vt dictum eſt ⁊ videtur, quod non põt probare, nec iuramentum reo deferre, vel quod ſibi referat petere ⁊ tunc non cõpellitur iurare, nec referre, ſed abſolui debet per dictam l. qui accuſare. que ſic intelligi debet, ⁊ cõcordatur cum iſta quia alias eſſent contrarie: ⁊ quod illa lex ſic debeat intelligi patet per gloſſ. in d. l. qui accuſare. in verb. non probante. ⁊ incipit plene, vel ſemiplene. quoniam ante litem conteſtat. probationes non admittuntur c. quoniam frequenter ⁊ tot. tit. vt lit. non conteſtat. extra. Patet ergo qđ in dicta l. qui accuſare. erat lis cõteſtata: quo caſu hꝫ locuꝫ lex illa. Et ideo debes limitare l. gñaliter. §. ſed iuramento. verſi. ſi autem illatum ibi recuſatum. C. eo. ſcilicet ſi habet iuſtã cauſam recuſandi. Non tamen intelligas: ⁊ hoc quo ad iuramentũ neceſſarium quia illud, quod a parte defertur, etiam in iudicio recuſari poteſt, etiam ſine cauſa. vt extra eo. ti. c. fi. niſi ſuſceptũ fuerit. vt ibi no. per Bernardum Vel. verius, niſi ſit conuentum a partibus extra iudicium, vt cum iuramẽto decidatur. Nam tunc delatum oportet ſuſcipi, vel referri, vel iuſta cauſa recuſari. vt dicta l. generaliter. §. j. verſ. ſi autem *illatũ.* Primo pro declaratione huius legis quero vtrum loquatur hec lex ex parte actoris vel ex parte rei. Rñ. ex parte vtriuſqꝫ ⁊ ideo illud qđ dicit manifeſte turpitudinis, referas ad actorem, ⁊ quod dicit confeſſionis, referas ad reum, vel vtrũqꝫ referas ad vtrunque. q. d. Actor qui nõ vult iurare vel referre, manifeſte turpiter petit. ⁊ manifeſte videt̃ fateri ſe non iuſte petere. Et reus qui non vult iurare vel referre, manifeſte turpiter *ſe defendit, ⁊ videtur confiteri ſe debitorem.* ¶ Opp. quod hic ſunt negotiationes due, ⁊ ſic faciũt vnam affirmatiuam, vt l. duobus.

1 ĩ. d ver. ſigni. Sol. dicit gl. hic† abũdat vna negatio, vel dic,
prout refertur ad reũ ſubaudias in tex. ſic manifeſte turpitudinis
eſt nolle, intellige ſcilicet ſoluere. Sequitur nec iurare, nec
iuſiurãdum referre, ⁊ ſic quelibet negatio refertur ad diuerſa, ⁊
nulla abundat. ¶ Opp. C. eo. l. generaliter. §. j ibi poteſt quis iuramentum
2 recuſare. Sol. †hic fuit ſuſceptum, ibi non, ſecũdum
gl. Ante em̃ quam ſuſceptum ſit, poteſt delatio reuocari. l. ſi qs
iuſiu. C. eo. Certe de hoc an delatio poſſit reuocari, dixi in l. non
erit. §. ſi. s̄. eo. An aũt poſſit recuſari antequam acceptetur, puto
qđ non, nec de iure antiquo, vt hic, ⁊ l. iuſiu. §. ait pretor. s̄. eo.
nec de iure nouo, niſi ex cauſa, vt d. l. generaliter §. j. C. e. In hoc
tamen eſt magis declaratum hodie, quam per iſta iura Digeſt.
3 †Nam delationem factam a parte põt aduerſarius licite recuſare.
Sed ſi iudex delationẽ approbauerit ⁊ ꝑceperit parti, cui
eſt delatum, ꝙ iuret, ſi recuſauit ſine cã poterit eum tanquã cõfeſſum
condẽnare. vt d. l. generaliter §. j. in l. enim illa nihil de iure
antiquo corrigitur, ſed declarat̃, vt ibi dicitur in fi. quicquid
* glo. hic dicat.* Conclude ergo quod quidam dicunt, quod licet
lex corrigatur per d. l. generaliter. quod cõmunis opi. eſt, quod
d. l. generaliter, non corrigat legem iſtã nec §. ait pretor. l. iuſiurandum
⁊ ad pecunias. s̄. eo. Et hoc glo. tenet s̄. eod. l. j. in fi. imo
compellatur quis iurare, vel iuramentum referre: vt dicit hec
lex niſi iuſtam cauſam alleget, cur iurare non teneatur, aut illud
referre: quo caſu poteſt iuramẽtum recuſare, vt l. generaliter. ⁊
ita patet, quod hec regula fallit, vbi eſt iuſta cauſa recuſandi: qꝛ
tunc non tenetur iurare, nec referre iuramentum, etiam de iure
iſto. s̄. eo. l. iuſiurãdum. §. pupillo. ⁊ l. tutor. §. j. ⁊ etiã iure nouo,
vt l. generaliter. §. ſi autem. C. eo. ti. Sed ſi non habet iuſtã cauſam,
⁊ olim, ⁊ hodie tenetur iurare, vel iuramentum referre, vt
hac l. ⁊ l. delata. C. e. ti. Sed ex l. generaliter. additur vnũ plus ꝙ
ſit in lege iſta: quia ſi allegetur iuſta cauſa, ⁊ iudex nõ admittat,
poteſt appellari, vt ibi dixi. Et caue hic a glo. que dicit, qđ hec
lex loquitur quando iuramentum fuit ſuſceptum: quia tunc iſta
lex habet locum, alias nõ. Certe non dicit verum: quia hoc eſt diuinare,
quod dicit. quia hic nihil apparet, quod fuerit ſuſceptũ,
vel non ſuſceptum, ſed loquitur indiſtincte. Preterea s̄. e. l. iuſiurãdum
⁊ ad pecunias §. ait pretor. dicit cogi iurare, vel referre,
etiam ſi non fuerat actum, quod per iuſiurandum decidatur.
* Et ſic gloſſ. diuinat iſtos intellectus hic per ipſam poſitos.*
4 Pro declaratione huius l. quero† que ſunt cauſe ex quibus põt
iuramentum licite recuſari reſpon. plures, quandoqꝫ ex perſona
b deferentis. s̄. eo. l. tutor. §. j. ⁊ l. iuſiur. la. j. §. ſi. Quandoqꝫ[b] ex
perſona eius cui defertur, vt s̄. eo. l. iuſiu. ⁊ ad pecunias. §. pupillo.
⁊ §. procurator. Quandoqꝫ ex natura loci vbi defertur. vt l.
tutor. in fi. s̄. eo. Quandoqꝫ ex natura actionis, ſuper qua defertur,
non enim cogitur quis iurare ſuper ea actione ſuꝑ qua non
poteſt conueniri s̄. eo. l. ſi patronus. Quandoqꝫ ex natura exceptionis
propoſite: nã ſi opponatur aliqua exceptio, que opponi
non poteſt, ſuper ea quis iurare non cogit̃, vt l. in contractibus.
§. illo. C. de non nu. pe. ⁊ ibi eſt caſus no. Quandoqꝫ ꝓpter ignorantiã
vel dubitationẽ cui defert̃, vel refert̃, vt s̄. l. iuſiu. ⁊ ad pecunias.
§. j. ⁊ §. ait pretor. ⁊ ibi dixi. Quandoqꝫ põt recuſari, ſi ille,
cui defert̃ dubitat ne alio poſtea agente detegatur periuriuꝫ ſuum.
5 s̄. eo. l. alias. ⁊ ibi dixi. Et ideo† puto qđ ſi quis iuramentum
deferret ſuper re, que ſubiacet reſtitutioni, ꝙ quis nõ cogitur
iurare, ne poſtea cũ caſus reſtitutionis aduenerit de ſuo ꝑiurio
doceat̃. arg. dicte l. alias. ⁊ tetigi in l. euꝫ qui. §. ſi libertus.
s̄. eo. Quandoqꝫ põt recuſari ſi per hoc ius eius cui defert̃, minuitur,
6 vt l. eũ qui. in prin. s̄. eo. ⁊ ibi eſt exẽplũ in actore, †⁊ ideo
puto qđ ſi iuramentũ deferat̃ reo, qui ideo defendit, vt paret actioneꝫ
de euictione, poſſet reus recuſare iuſiurandum, qꝛ ſi res
decideretur per iuramentum, non habet actionem de euictione,
c ar. l. ſi dictum. §. ſi compromiſero.[c] ĩ. de euic. Quandoqꝫ recuſat̃
propter qualitatem ⁊ modum deferendi ſeu referendi, vt not. s̄.
d eo. l. iuſiu. §. ſi de qualitate. ⁊ §. non ſemper. ¶ Ultᵒ no. qđ licet
tex. dicat quod eſt manifeſte confeſſionis, non tamen habetur ꝓ
e confeſſo, niſi ſequuta pronũtiatione[e] ſuper hoc, vel ſententia, vt
l. eius qui delatorem. de iur. fi. per quam legem etiam probatur
7 †quod ſi reus, qui recuſauit iurare deceſſit antequam iudex pronunciet
eum habendum pro confeſſo vel condemnato, quod eius
f heres non poſſit cõdemnari[f] ex hac ficta vel preſumpta confeſſione,
* vt d. l. eius qui delatorem. tene menti.* Ex iam dictis conclude,
quod iſta lex per dictam l. generaliter. non corrigitur: vt
patet in fine illius l. generaliter. ſed potius iſta per illam determinatur,
⁊ limitatur in hoc: quia cum ſubeſt iuſta cauſa recuſandi
poteſt recuſari: vnde etiam hodie eſſet manifeſte turpitudinis
nolle iurare, nec referre, vt hac lege, niſi allegetur legitima
cauſa quam allegabat pars in caſu l. generaliter. §. ſi autem. C.
eod. titu. vt apparet ibi in illo §. in verſic. ſi autem non rite. ad
quod s̄. eod. l. iuſiurandum ⁊ ad pecunias. in princi. Cy. Petrꝰ

⁊ Ray. in d. l. generaliter.*

ADDITIONES.

a ¶Manifeſte. Adde tu ꝓ intellectu huius l. ⁊ vide Spe. in tit.
de iura. delatio. §. j. verſi. ſi autem actoꝛ. ⁊ Abb. poſt eum in c. ij. ⁊
Inno. de pꝛob. vbi volunt quod iuramentum poſſit a reo recuſari,
ſi actoꝛ nihil ꝓbauit, per l. qui accuſare. C. de eden. ⁊ l. negāda.
C. qui accuſ. ⁊ vj. q. vlt. c. actoꝛ. ⁊ de iureiur. c. ſi. §. ſane. vel qđ pꝛo
ipſo actoꝛe ſit aliqua pꝛeſumptio contra quam op. facit tex. in l.
ſi. in ij. reſponſo. C. de fideiuſ. vbi nullus teſtis nulla pꝛobatio eſt
ex parte actoꝛis, ⁊ tamen defertur iuramētum iudiciale, ⁊ reus
tenetur illud ſubire. Secundo facit tex. in l. tutoꝛ. in pꝛin. ſ. eod.
vbi deficiētibus omnibus alijs pꝛobationibꝰ tutoꝛ defert iuſiurādū.
tertio facit tex. in l. generaliter. in pꝛin. C. de re. cre. vbi iuramentuʒ
iudiciale defertur in initio litis qđ non contingeret, ſi
deferri deberet quādo actoꝛ ſemiplene ꝓbauit. ⁊ contra Spe. ⁊
Abb. vbi ſ. reſidet Are. in c. ij. colum. j. de pꝛoba. Alex. hic per
alias rationes. ⁊ vide etiam Fran. Cur. in l. admonendi. ſ. eod.
POMA. ¶Vide Alex. conſil. cxxiij. in fi. ij. vo. Iaſ. §. item ſi quis
in fraudem. Inſti. de actio.

* CLAVD. ¶Debitoꝛem. an iſta lex habeat locum etiam quādo
tutoꝛ eſt in iudicio nomine pupilli, ⁊ ita deferatur iuramentum
vide Alex. in l. videamus. j. tit. j. poſt Pau. Caſtr. ibi. Item vide
vnum caſum, in quo non habet locum regula huius legis pꝛo
Bal. in auth. ſed nouo iure. C. ſi cert. pet.

b POMA. ¶Quandoque. Vide plene Panoꝛ. in c. ſi. de iureiu.

c ¶Si compꝛomiſero. Adde ſecundum Ful. quod potius ille §.
facit in contrarium, vt hic per Alex.

d ¶Vltimo. Licet Moder. hic multa dicant cōtra, Bar. tñ ipſe
bene loqui videtur, ſi intelligimus eum quod loquatͬ in ſententia
declaratoꝛia facti, per c. cum ſecundum leges. de here. in vj.
vbi pꝛobatur quod licet pena imponatur ipſo iure, tamen ſemper
requiritur ſententia declaratoꝛia, Rom. conſi. iij. alias xiij. ⁊
conſ. cxj. Alexan. conſi. ciij. incip. videtur pꝛima conſideratione,
vol. j. ⁊ Curtius conſi. l. vbi loquitur in bannito.

e ¶Pꝛonuntiatione. Adde text. in l. generaliter. §. ſi autem. C.
eo. quem ad hoc ponderat Bal. ibi ⁊ vide Bald. in c. j. §. vaſallus
feudum. in ti. ſi de feu. fuer. contro. inter dominum ⁊ agna. ⁊ per
Alexan. hic.

f ¶Condemnari. Vide Are. conſi. cxlvij. inci. viſa conſultatione.
vide Rap. Cu. conſi. xxxij.

g ¶Tene menti. Adde ſecundum Bald. in l. ij. C. de eden. quod
d. l. eius qui delatoꝛem. eſt no. ad hoc, ⁊ ſecundum Ioan. de Im.
in l. qui a latronibus. ſ. de teſt. ⁊ Alex. hic. cui etiam adde quod
ſtante ſtatuto quod heres non poſſit moleſtari pꝛo condemnatione
defuncti, ⁊ defunctus condemnatus in vita ſoluerit partem
condemnationis, quod de alia parte heres non poterit moleſtari,
vt conſuluit Ro. conſil. clxv.

LEX XXXIX.

1 ☞Actio an oꝛiatur ex pacto ſi pꝛomiſi tibi cētum ſi iures aſcēdere capitolium, ⁊ iuras.
2 Contractus innominati quando iudicentur ſecundum modum ineundi contractum.
3 Contractus innominati quando fiunt per, ſi, ⁊ per, vt.
4 Contractus innominatus quando per, ſi, contrahitur, impleta conditione, an agatur ex ſtipulatione, vel ſimili.

SI quis eum. Ex pacto collato in conditione
iuramenti, ſequuto
iuramento oꝛitur exceptio. h. d. ¶Op. quod conuentio
non poſſit cōferri in ꝯditione iuramenti. l. que ſub
conditione. in pꝛinc. ſ. de con. inſti. Sol. dicit gl. ibi loquitur in vltimis
voluntatibus, hic in contractibus. Tu dic quod ibi loquitur
de iuramento ſuper futuro, hic de iuramento ſuper pꝛeterito,
quod dic vt in l. contraria. ¶Secundo oppo. quod hic non
oꝛiatur exceptio iuriſiurandi, nā non iuratur ſuper lite. de quo
iuramento loquitur iſte ti. vt l. ij. ⁊ iij. ſupꝛa eodē. Huius timoꝛe
quidā exponunt tex. ibi, exceptio iuriſiurandi, id eſt, pacti ꝓpter
iuſiurandum. Et hoc videtur ſentire gloſſ. in q. quam foꝛmat
dum dicit, Actio oꝛitur ex pacto, non ex iureiurando, quod
ſatis placet. Poſſumus etiā tex. intelligere pꝛopꝛie, vt ſi petebam
a te centum, tu dicebas quod iſta centum nō debebas ideo,
quia de mādato meo aliquid feceras, vel nō feceras, pꝛopter qđ
mihi ſatiſfactum eratͭ de illis centum, ſuper hac exceptione tua
ego detuli tibi iuramētum, tunc dico quod oꝛitur exceptio iuriſ
1 iurandi ꝓpꝛie. ¶†Querit gl. quid ſi pꝛomiſi tibi centū ſi iures
aſcendere Capitolium, ⁊ iuras, nunqđ oꝛitur actio ex iuramento,
vel ex pacto. Et vr̄ ꝙ oꝛiatur ex pacto ſeu ex hoc ꝯtu innominato,
⁊ erit ꝯtractus, facio vt des, quaſi pꝛius debeas pꝛeuenire
in faciēdo, vnde oꝛitur actio de dolo, l. naturalis. §. ꝙ ſi faciam. ſ.
de pꝛſcr. ver. licet lex diſtinguat ibi an ex eius facto abſit aliqđ ⁊
adſit alteri, vel non. Alij dicunt ⁊ iſta opi. eſt glo. no. ⁊ ſingularis
quod contractus innominati non fiunt, per, ſi: ſed per, vt. ⁊ ideo
in queſtione pꝛopoſita non fuit contractus innominatus, one.
fuit donatio cōditionalis impleta cōditione, ⁊ in hoc reſidet gl.
2 Ex qua gloſ. habes pꝛimo † ꝙ licet cōtractus innominati iudicentur
ſm modū ineūdi cōtractum. C. de tranſ. cū mota. ⁊ de rer.
permut. l. ex placito. ⁊ in qualibet earū not. tamen illud eſt verū,
quando fiūt per, vt. Sed ſi fiant per, ſi, non inſpecto oꝛdine quid
pꝛecedat, ſemper videtur actum, vt pꝛeueniatur in eo qđ fuit in
conditionem deductum. Ita tenet hic glo. ⁊ ſecundum hoc iudicabitur
quis ſit contractus innominatus. Hoc putarem verum
tenendo opi. glo. ſed tenendo aliam opin. ꝙ contractus innominati
iudicentur diuerſimode: ex parte dantis eſt, do vt facias:
ex parte facientis eſt, facio vt des, non inſpecto oꝛdine contrahendi,
ſicut in emptione, ⁊ venditione, locatione, ⁊ ſi. vt dixi in l.
ex placito. C. de rer. per. ⁊ dicam in l. naturalis. ſ. de pꝛeſcr. verb.
3 ⁊ tunc de iſta glo. non eſt curandum. ¶Secundo habes ex hac
glo. ꝙ contractus innominati non fiunt per, ſi, contrarium not.
ſ. de pac. l. ſi intra. ⁊ ſ. de don. l. hoc iure. §. Labeo. Actus eſt ꝙ
ſi ex implemento conditionis parti aliquid adeſt, erit contractus
innominatus. Ita loquuntur glo. contrarie iunctis l.
ſuis, ſi nihil adeſt, non eſt contractus innominatus, vt
¶Aduerte tamen ꝙ in cōtractibus innominatis qui fiunt
vt, poteſt quelibet partium pꝛeuenire, implendo contractum
parte ſua, vt d. l. naturalis. de pꝛeſcript. verb. Sed quando
per, ſi, de neceſſitate expedit, ꝙ ille pꝛeueniat, cuius ex parte
modum conditionis eſt obligatio collata. Nam ſi alius pꝛeueniret,
non haberet actionem, vt aduerſarius implere cogatur,
quia illud, qđ venit in conditionem, nullo modo eſt in obligatione.
l. ſi quis ſub conditione. ſi quis omiſ. cau. teſta. ¶Tertio
4 habes † ex iſta glo. ꝙ quando per, ſi, contrahitur contractus innominatus
impleta cōditione agitur ex ſtipulatione vel ex donatione,
vel ſimili contractu. In hoc qđ dicit, ex ſtipulatione, eſt
clarum, vt l. ex placito. C. de rer. permut. In eo ꝙ dicit ex donatione,
vel ſimili contractu, eſt dubium pꝛopter glo. contrarias.
Sed ſolue vt dixi. Itē videtur ꝙ agatur pꝛeſcr. verb. l. Labeo
ſcribit ſi mihi bibliothecam. de contrahen. empt. vbi ex implemento
conditionis nil adeſt parti, ⁊ tamen pꝛeſcriptis verbis
agitur. Sol. hic loquitur quando conditio confertur mere in factum
ſeu voluntatem partis, ⁊ ſic eſt in eius poteſtate conditionem
implere, vel non implere: lex vero contraria loquitur quando
conditio pendebat ex facto alterius, tunc ſi quidem per contrahentem
impeditur quominus impleatur, poteſt agi pꝛeſcriptis
verbis, non conſiderato ꝙ conditio habeatur pꝛo impleta,
vt ibi patet, nec erit actio pꝛeſcriptis verbis, que oꝛitur ex contractu
innominato, ſed erit tunc pꝛeſcriptis verbis, que eſt idem
ꝙ in factum ex equitate, que perſuadet actionem dari, vt l. quoties.
de pꝛeſcrip. verbis. Poteſt etiam agi ex contractu, conditione
habita pꝛo impleta, vt d. l. Labeo, circa legem iſtam quero,
in quod nomen contractus cadit iſta conuentio? Reſpon.
non curo, quia fuit factum pactum ad excipiendum quod ſufficit
etiam ſine cauſa, ⁊ ſic ſtat in nomine pacti ſimplicis. l. tale
pactum. in pꝛincip. ⁊ l. iuris gentium. in pꝛincip. ⁊ §. quinimo. ſ.
de pactis.

LEX XL.

IVſiurandum. Si iuratur ſuper debito,
liberatur pignus, ⁊
contra actionem ad penam paratur exceptio, ⁊ ſoluti
poſtea datur repetitio. hoc dicit.

LEX XLI.

1 ☞Iuramentum remittitur etiam abſenti.
2 Iuſiurandum quando remittitur abſenti, fit notificatio per nuntium vel per epiſtolam.
3 Dilatio quādo ſtatuitur abſenti, notificari poteſt, ⁊ per nuntium vel per epiſtolam.
4 Collatio pꝛebende poteſt fieri pꝛocuratoꝛi abſentis.
5 Creditoꝛ poteſt remittere iuramentum debitoꝛi, qui iurauit ſoluere in paſchate.
6 Omnia que impediunt moꝛam contrahi, impediunt periurium.

1 **LAbeo etiam.** Etiā † abſenti poteſt iuſiurandum
a remitti. ᵃ h. d.
* *Intellige iſtam legem, cum is, cui delatum eſt iuramentum,
habet tempus ad deliberandum iuxta l. iuſiurandum
⁊ ad pecunias. ij. reſponſ. ſ. eod. ⁊ medio tempoꝛe deferens
* remittit ei pꝛeſtationē iuriſiurandi. l. remitti. hoc tit. ⁊
2 †Quero vtrū quando fit gratia abſenti, requiratur nūtius, vel
epiſtola? Gl. vr̄ velle ꝙ ſic, dū dicit per nūtium. Qđ pꝛobatur,
quia ſi poſſet fieri abſenti, ⁊ ignoꝛāti penitus fruſtra adijceretur,
ſed ⁊ per epiſtolam, ⁊c. qꝛ nullum dubiū haberet pꝛo hoc, qꝛ iuramentum

ramentū procedit ex cōſenſu.s̃.eo.l.qui iuraſſe.in fi.ergo requi-
ritur nūtius,vel epiſtola.l.conſenſu.de ac.⁊ ob.⁊ ibi no.⁊ hoc te
3 net Gul.† Per hoc dico bonā eſſe practicam quādo dilatio ſta
b tuitur abſenti parti,⁊ ei notificatur[b] per nuntium,vel epiſtolã,
4 quando ſufficit,vt hic, Gul.dicit Bl.inducit † in arg.ad queſtio
c nem de collatione prebende,[c] que fit ꝓcuratori abſentis,vt poſ-
ſit fieri.De hoc plene dixi in l.abſenti.ĩ.de donat.⁊ extra de pre-
* ben.c.ſi tibi abſenti.lib.vj.* Et licet Deo queſita ſit obligatio,
nō tamen principaliter,ſed tm̄ parti. Nil aliud Deus reſpicit,
niſi qđ partes concordent.vt arg.ĩ.de ope.no.nuntia.l.j.§.inde
queritur.Quod autem poſſit ſibi remittere tale iuramentum,
facit legis ratio:quia ſatiſfactum videtur creditori.Nam,iura-
mentum tacitam habet conditionem,ſ.niſi fuerit ſatiſfactum:qꝛ
tunc non incidit in periurium.Iſta ergo conditione deficiente,ſ.
qꝛ fuit ſatiſfactum ſibi,non committitur periurium.Arg.s̃.qui
ſatiſda.cogan.l.fin.Sed hic deficit conditio,cum.ſ.videatur ſa-
tiſfactum creditori,ex quo creditor contentus eſt.ĩ.de ſolutio.
l.ſolutionis.⁊ l.ſatiſfactio.⁊ ĩ.qui.mo.pig.vel hypo.ſolui.l.item
liberatur.§.j.pro quo ĩ.de verbo.obl.l.cum ſtipulatus ſim mihi
o Procule.in princ. Non obſt.quod vr̄ obligatus Deo,ex quo
iurauit:⁊ homo non poteſt remittere obligationem Dei.C.de
pact.l.nec ſeruus.⁊ l.filius.s̃.de pac.⁊ l.contra iuris ciuilis.niſi
quia verum eſt,quod ibi fuit iuratum ſimpliciter:qꝛ tunc videt
Deo iuratum.Sed videtur iuratum propter fauorem credito-
ris:quia totum cōmodum pertinet ad creditorem.s̃.de pact.l.ſi
cum emptor.de procura.l.in cauſa.in fi.cum l.ſeq. Item eſt arg.
lex iſta,quod abſolutio dari pōt abſenti.quod credo verum ſicut
pactum liberatorium.ĩ.de libe.lega.l.non ſolū.C.de pac.l.ſi de-
bitori.Nam inuitus poteſt quis liberari.ĩ.de ſolu.l.ſi debitor.
ergo multo magis abſens.ĩ.de reg.iur.l.qui poteſt. Nec obſtat
l.qui abſenti.ĩ.de acqui.poſſeſ.qꝛ quāuis nō competat ipſo iure
* competit tamen ope exceptionis.* Gul.querit † hic.ſi tu iura-
5 ſti ſoluere in paſchate,vtrum creditor poſſit tibi licite hoc iu-
d ramentū remittere?[d] Et vr̄ ꝙ ſic,per hanc l.Certe hec lex nihil
facit,qꝛ hic loquitur quando non eſt iuratum.Breuiter iſta eſt
veritas,ꝙ ille ꝓ cuius vtilitate iuratur,antequam veniat termi
nus poteſt iuramentum remittere,vt extra eod.c.j. Et breuiter
6 omnia,† que impedirent contrahi moram,illa impediunt periu
rium committi,vt difficultas,⁊ ſimilia,extra eo.c.breui.⁊ dixi in
7 l.quod te.s̃.tit.j.† Quid autem ſi tm̄ ſtetiſti in mora,ꝙ promiſ-
ſum non poteras adimplere,an ſis periurus,ſi creditor proro-
gat terminum? Et vr̄ ꝙ ſic.ĩ.de ver.oblig.l.cum ſtipulatus ſim
mihi o Procule.Sed contrarium ibi determinaui,vbi videas.

ADDITIONES.

a POMA.¶ Remitti.Vide Alex.conſi.cxxxj.vol.iiij.Felyn.c.ij.
de conſti.c.cum olim.de re iudi.⁊ Iaſ.l.fin.de conſti.princip.
b ¶ Notificatur.Adde vltra allegata per Alex.Bal.in addi.ad
Spe.in tit.de poſi.vbi dicit,ꝙ dilatio data abſenti,non currit,ni
ſi a die notificationis. In quantum autem Alex.tangit an vna
parte abſente,poſſit ſtatui dilatio,adde Fede.de Senis conſil.
ccxc.Et Alex.in conſil.lxxxvij.in fi.in v.vol.
c ¶ Prebēde.Adde quid ſi procurator,⁊ dñs eadē die acceptāt,
quis preſumatur prius acceptaſſe? Ro.cōſi.ccclij.eūdem etiam
Ro.vide ad ſcripta in hac.l.conſil.ccxcv.vbi tenuit contra,cōem
ſententiam,ꝙ valet donatio facta abſenti,abſqꝫ interuentu nūtij
vel epiſtole,dummodo aliquali via ſveniat in notitiam donatarū.
d POMA.¶ Remittere.Omnia que impediunt morā coniuncti,
impediunt etiā periuriū,vide multa ꝑ Iac.l.j.§.⁊ poſt operis.
ĩ.de oper.no.nunt.poſt Bar.⁊ Alex.ibi.⁊ Alex.ꝯſi.xviij.iij.vol.

LEX XLII.

1 ☞ Iuramentum debitoris quando proſit fideiuſſori.
2 Iurari ſuper iure quando poſſit.
3 Res iudicata an eodem modo proficiat ſicut iuramentum.

1 **CReditore.** † Si debitor iurat ex cauſa, que
perſonam tantū ſuam ab obliga
tione eximit,fideiuſſori nō proderit,ſecus ſi iurat ſup
cōtractu ꝙ facere videtur in dubio.h.d.⁊ bonus text.
eſt.¶ Op.ꝙ pupillꝰ non obligaꝛ naturaliter.l.v.in prin.ĩ.de au
tho.tut.ergo pro eo nō tenetur fideiuſſor.Solu.hic intellige de
pupillo,qui poterat naturaliter obligari,vt not.in l.j.ĩ.de noua
tio.facit ꝙ videbitis ĩ.de condi.inde.l.ꝙ pupillus.¶ Opp.⁊ vi-
detur ꝙ nō poſſit iurari ſuper iure,quia ius eſt certum,vt l.ij.ĩ.
2 de iur.⁊ fac.igno.Sol.hic † iuratur ſuper iure propter dubieta
tem facti.Vel dic ſuper iure cōi non iuratur ſed ſuper iure pri-
uato,hoc eſt,an aliquis ſit obligatus,vel an habeat actionem,⁊
ſimilia,bene poteſt iurari.¶ Op.⁊ vr̄ ꝙ in dubio ſic non debet
iurari,imo debeat mitti pro iurante,⁊ interrogari ex qua cauſa
iurauerit,vt s̃.e.l.duobꝰ.§.ſi ei.vel debet interpretari contra iu
rantem,vt l.duobus.§.igitur ſi quis.s̃.eod.Solu.leges cōtra-
rie loquuntur qñ poſtea agitur ex alia cauſa,tunc debet diſtin-
gui,vt ibi vidiſti. Hic loquitur quando ex eadem cauſa agitur.
Agitur enim contra fideiuſſorem,qui idē ꝓmiſerat,ſed ibi erat
fideiuſſor de iudicio ſiſti.Ad hoc facit.s̃.e.l.ſi actor.⁊ ibi vidiſti.

§. Si fideiuſſor. Iuramentum fideiuſſoris ſuper
facto prodeſt reo, ſecus ſi ſuper
ſua perſona iuretur.h.d.De hoc dic,vt l.duobus.§.j.s̃.eo.

§. Sed ſi actore. Ex iuramento defenſoris que-
ritur exceptio defenſo, ⁊ etiam
ei cui quereretur,ſi defenſus iuraſſet idem in re iudicata.hoc d.
¶ No.tex.ibi,eadē ratio,vſqꝫ ad fi.qꝛ notandus eſt.¶ No.iſtū
caſum in defenſore fideiuſſoris,qꝛ alibi non habuimus,dicit gl.
¶ Tertio not.finem huius §.qui vr̄ dicere quod eodem modo
proficiat res iudicata,ſicut iuramentum.Contra hoc facit.s̃.de
arbi.l.aduerſus.in fi.⁊ quod dixi in l.duobꝰ.in fi.s̃.eo.Sol.gl.vi
detur ita intelligere qđ ſententia lata ꝓ reo proſit fideiuſſori, ſi
3 fideiuſſor eſt habiturus regreſſum contra reū,alias ſecus.† Et
econtra,ſententia lata pro fideiuſſore,pſit reo,quādo reus poſ-
ſet redire cōtra fideiuſſorem,vt puta.ſi fideiuſſit in rem ſuā.Ita
intelligit gl.in l.i.ĩ.rem ra.habe.vbi hoc vr̄ velle text.hoc vide-
tur tēnere gl.in d.l.aduerſus.¶ Quod ergo dicit qđ res iudi-
cata ſecundum alterum,vtrique proficiat,intellige qñ vnus ha-
biturus eſt regreſſum contra alium,vt dixi,⁊ ſic non eſt ꝑ omnia
bona equiparatio rei iudicate,⁊ iuriſiurādi, vt dixi ĩ d.l.duobꝰ.
* §.j.s̃.eo.⁊ in l.ex duob.de duob.reis.* Vel dic,ꝙ loquitur in ca
ſu,quo quāuis non ſit liberatus fideiuſſor iurans,poteſt tamen
euenire caſus,quo nihilominus erit obligatus principalis. Et
ideo iterum iurās interrogatur ibi,quia interrogatio prodeſt
actori:hic vero loquitur in caſu in quo ſi nullo modo eſt obliga-
tus debitor principalis,non obligatur fideiuſſor:⁊ ideo hic non
* fit interrogatio iuranti:quia nihil prodeſt actori.*

---

a De in litem iurando.[a] Rubrica iii.

ADDITIO.

a POMA.¶ De in litem iurando.Vltra continuationē gl.⁊ vni
cam differentiā inter hunc titulū,⁊ precedentem,in ea poſitā po
tes alio modo cōtinuare,⁊ aliā ſic colligere differētiā,quod iſte
titulus loquitur de iuramento rei eſtimatorio,ille de iuramēto
iuris deciſorio.Sunt ⁊ alie differētie.Prima quod iuramentū
litis deciſorium,de quo in titulo precedenti, poteſt deferri tam
reo quā actori.l.nam poſtea.§.ſi.cū l.ſeq.s̃.ti.proxi.Iſtud vero
rei eſtimatorium,de quo hic,non pōt deferri niſi actori.l.videa-
mus.§.pen.in verbo,abſoluere,⁊ l.ſeq.⁊ l.ij ĩ.e.Secūda ꝙ iſtud
iuramentū nunquam deferꝛ,niſi a iudice.d.l.videamus.§ defer-
re.⁊ in §.pe.ĩ.eo.Illud vero pōt deferri a parte parti in iudicio,
iudice approbante,⁊ ex cōuentione partiū extra iudiciū.l.iuſiu
randū in prin.⁊ in l.admonēdi.s̃.de iureiu.Tertia,ꝙ iſtud iura
mentū nunquam defertur,niſi reus ſit contumax,⁊ in dolo.l in
actionibꝰ,⁊ l.ij.ĩ.eo.Nā ſola culpa non ſufficeret. Quarta ꝙ iu
ramentum non pōt deferri,niſi circa rem principalem,illud ve-
ro circa oēm litē.l.j.⁊ ſe.s̃.tit.prox.Quinta ſit,quod iuramentū
de quo hic,non pōt preſtari ſuper numis.l.numis.ĩ.e.Sed illud
bene poteſt preſtari.l.iuſiurandum.s̃.tit.j.Sexta ſit,quod iura-
mentum de quo tit.precedenti iudiciale,⁊ voluntarium,debet a
iudice ſequi,⁊ nō debet amplius querere vbi eſt preſtitū.d.l.iuſ
iurandum.ita ꝙ etiā non debet retractari ꝑ inſtrumenta noui-
ter reperta.l.admonendi.in fi.s̃.eo.Septima,ꝙ cum iſtud iura-
mentū ſit inductum mero actoris fauore,poterit illud recuſare
⁊ dicere.Volo ꝓbare per teſtes.l.ſemper.§.hoc interdicto.ĩ ꝙ
vi aut clam.Bar.l.ſi.ĩ.eo.ſecus in iudiciali,⁊ neceſſario.l.admo
nendi,⁊ l.manifeſte.s̃.ti.prox.Octaua ſit,ꝙ ex iuramēto,de quo
tit.precedenti oritur actio,⁊ exceptio l.nā poſtea.§.j.s̃.de iure-
iur.ſed ex iſto nulla oritur actio,vt eſt gl.in §.preterea quaſdā.
in verbo,ex arbitrio.Inſt.de ac.Ang.⁊ Ro in l.ij.s̃.ti.px.Bar.
in l.in actionibus,ĩ.eo.Bal.in auꝛ.nouo iure.C.de iudi.Inno.in
c.ſuper eo.ꝙ met.cau.Nona ſit differentia,ꝙ iuramentum iudi-
ciale,⁊ voluntariū etiam defertur vbi intentatur iudicis officiū,
Tex.eſt in l.ſi duo patroni.iuncta glo.s̃.tit.j. Secus in iſto:nā
habet locum vbi officium iudicis intentatur.Bl.eſt in l.harum.
in gl.ſi.in fi.s̃.ſi ſer.vendic.Decima ſit differentia,quia iſtud iu-
ramentū nō competit fiſco,quinimo minores vires habet,quam
priuati.Bl eſt in l.quoties.in gl.ſi.C.de exac.trib.lib.x.ſecus in
omni alio iuramēto.l.iij.§.quecunqꝫ.⁊ l.eum qui § in populari-
bus.tit.pxi.Vndecima ſit quod iuramētū,de quo titulo prece-
denti,poteſt pupillo deferri,⁊ preiudicabit parti que detulit iu
ramentū.l.qui iuraſſe.in prin.s̃.ti.proxi.Sed iſtud nō pōt pu-
pillo deferri.l.videamus.ĩ.eo.⁊ hic Bar.aſſignat rationē.Duo
decima quod iſtud iuramētū nūquā defertur contra heredē do-